

GD

DZINTARS
SODUMS90-4
L 786

SODUMS

TAISAM
TILTU
PĀR
PLAŠU
JŪRU

DZINTARS

TAISAM

TILTU PĀR
PLAŠU JŪRU

GD

TILTU PĀR
PLAŠU JŪRU

TAISAM

DZINTARS

SODUMS

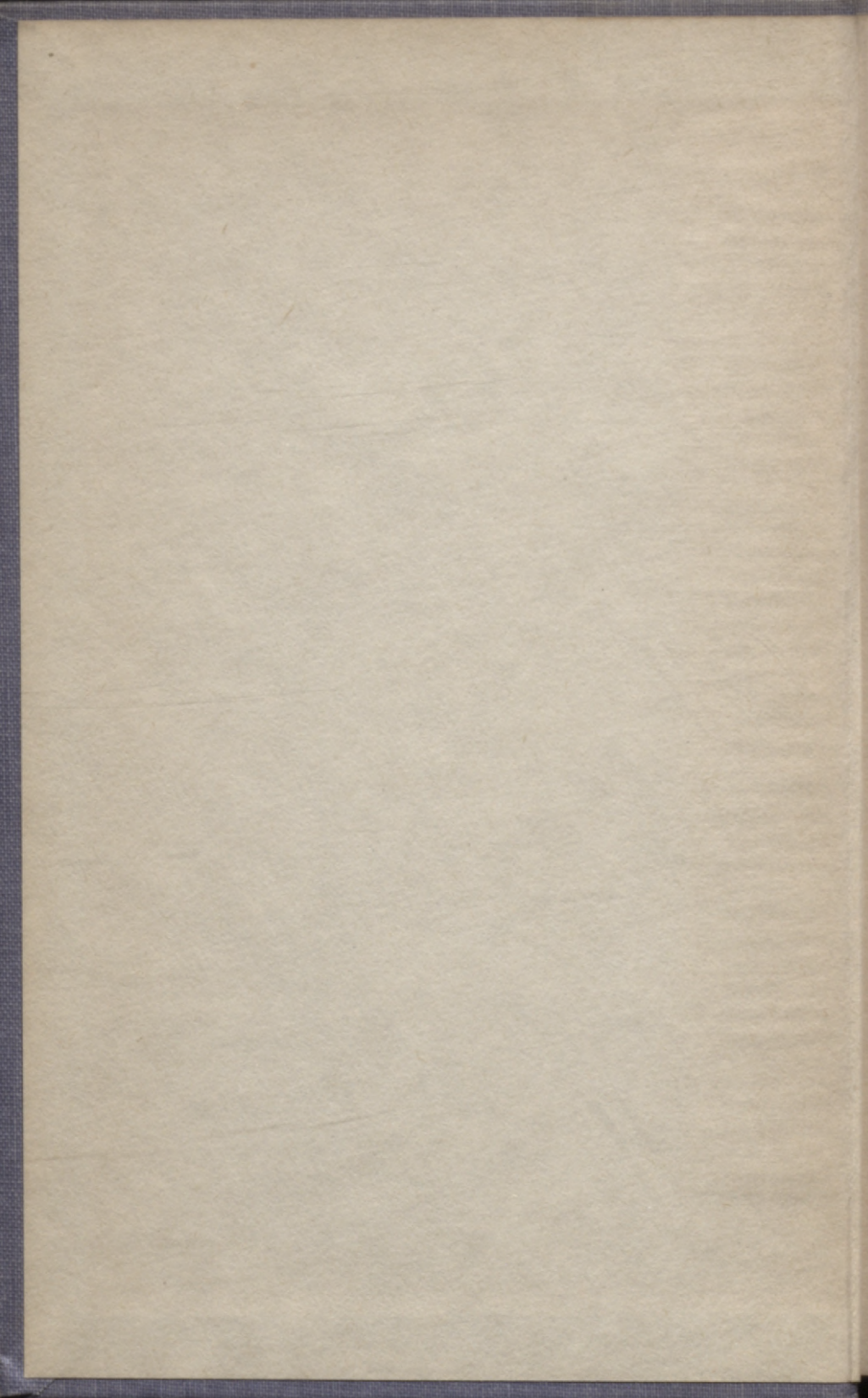
Grāmatu Drauga
izdevumi

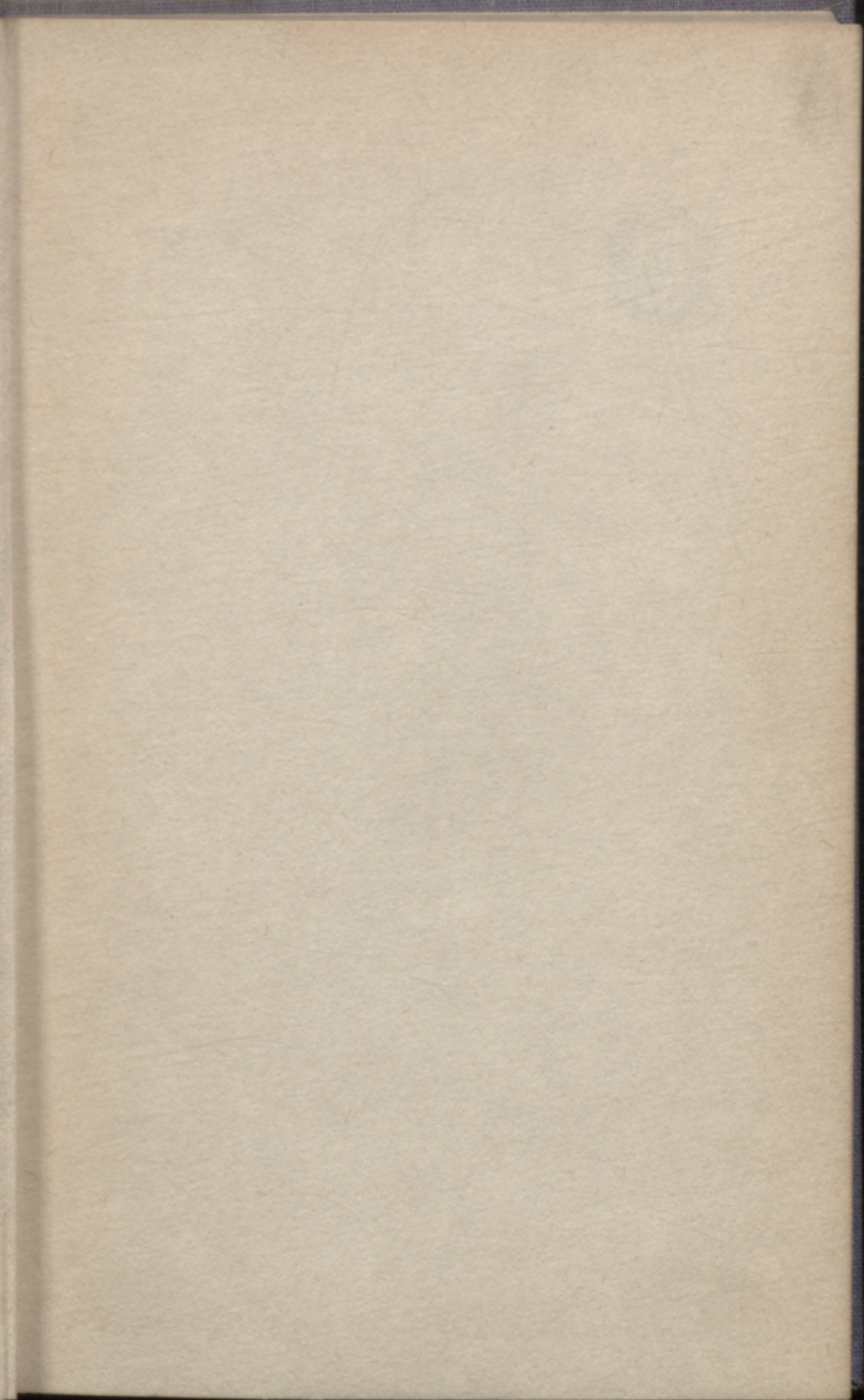
E. M. Remarks	Trīs draugi, romāns
Auni Nuolivāra	Diena un vakars, romāns
Johans Bojers	Lofotu zvejnieki, romāns
Anšlavs Eglītis	Karuselis, ikdienas tēlojumi ar autora zīmējumiem
Aida Niedra	Melnā magone, romāns
J. Straubergs	Rīgas vēsture
E. M. Remarks	Triumfa arka, romāns
A. Gailits	Levijas kundzes grēksūdze, romāns
Auni Nuolivāra	Saimnieks un saimniece, romāns
Nik. Kalniņš	Rijas zēnu rota, godalgots jaunatnes romāns
Anšlavs Eglītis	Misters Sorrijs, romāns
Ādolfs Silde	Pa deportēto pēdām
E. H. Tamsāre	Karinas mīlestība, romāns
Auni Nuolivāra	Gane, kalpone un saimniece, romāns
Aida Niedra	Piektais bauslis, romāns
Andr. Johansons	Leoparda āda, esejas
Tomass Hardijs	Skaidra sieviete, romāns
Anšlavs Eglītis	Es nebiju varonis, romāns
Mariss Vētra	Rīga toreiz..., atmiņu grāmata
Vilh. Mobergs	Jaunajā zemē, romāns
Aida Niedra	Pilsēta pie Daugavas, romāns
Irma Grebзде	Ikdiena, noveļu krājums
Mariss Vētra	Div' dūjiņas, atmiņas par atbrīvošanas cīņām
Vald. Kārklīšs	Teika par septiņiem kuģiem, romāns
F. E. Sillanpē	Cilvēki vasaras naktī, romāns.

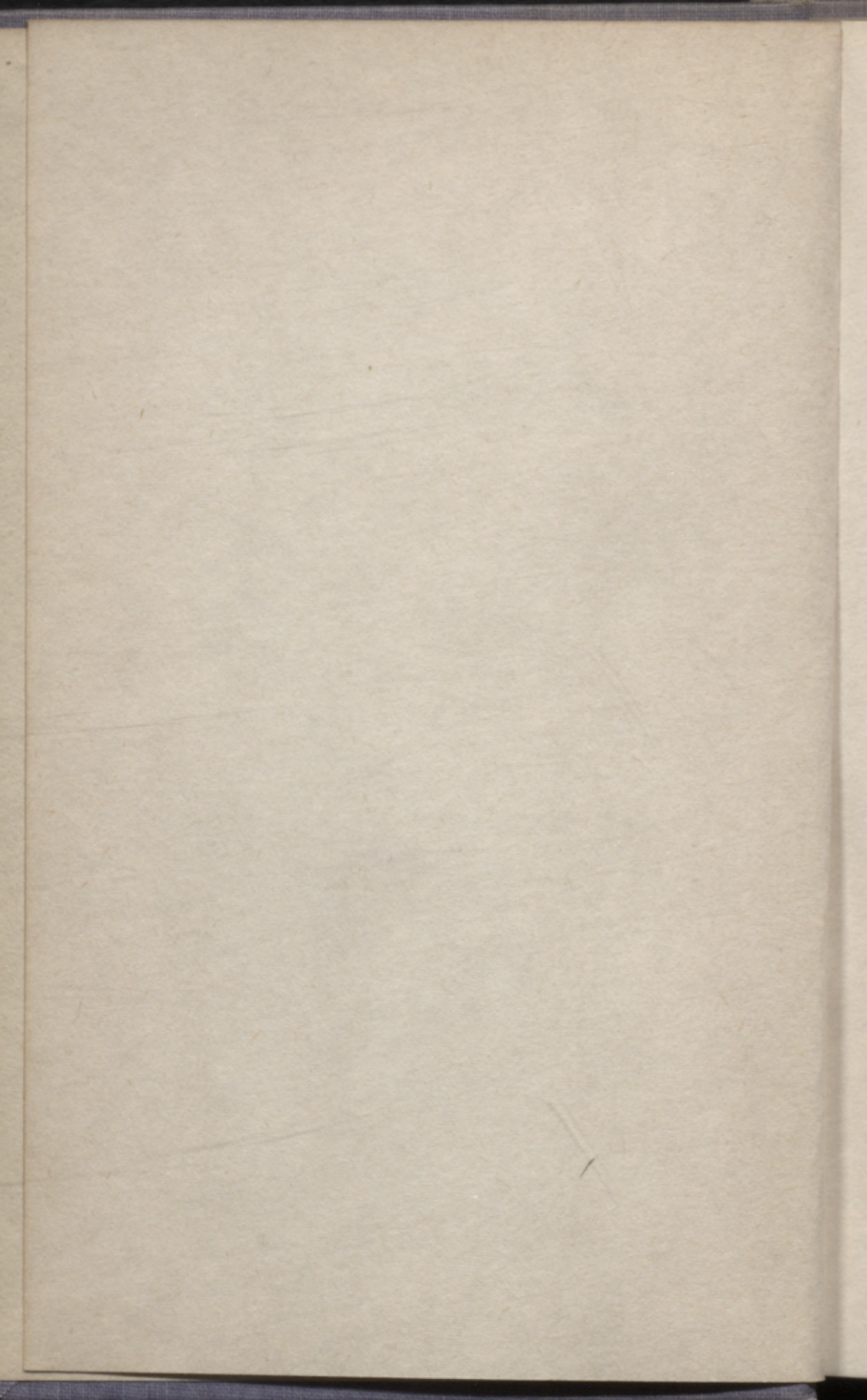
(Turpinājums uz otra atloka)

DZINTARS
SODUMS
TAISĀM
TILTU
PĀR
PLAŠU
JŪRU

B, L

90-4

786

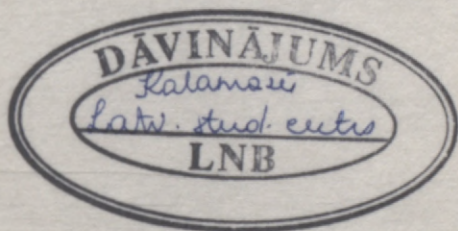
dubl. L

810

DZINTARS SODUMS

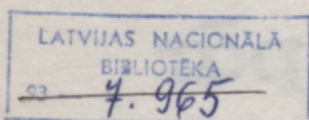
Taisām tiltu pār plašu jūru

ROMANS

GRĀMATU DRAUGS

1957.

0304057762

AUTORA IEVADS

No šajā grāmatā aprakstītajiem notikumiem pagājis 12 gadu. Kam tos celt augšā, kam atkal par kaŗu?

Gribu apgalvot, ka mums ir gan publicētas grāmatas par pagājušo kaŗu, bet maz par to, ko latvietis tajā „neoficiāli” juta. Par ko nerunāja radiofonā, ko nerakstīja avīzēs. Ko grūti notvert tiem, kas paši nav dzīvojuši tautas vidū.

Šo grāmatu uzrakstīt esmu jutis kā parādu tiem skaidriem, vienkāršiem ļaudīm, kas to ar savu dzīvi veidojuši. Galvenokārt parāds tiem, kas Latvijā. Mums, ārzemēs, ir iespējams atskatīties. Ja jūtam kādu pagātnes posmu smagu, to aizmetam. Latvijas latviešiem nav iespējams aizmirst un nav iespējams atskatīties. Kā murgā viņiem turpinās satraukta dzīve ar spekulācijām, trūkumu, varas dūri acu priekšā. Materiālā ziņā viņi kļūst krievu valsts dzimtcilvēki, un jo vairāk strādā, jo vairāk Padomijai iespējams viņus finansiāli piesaistīt sev. Turieni ēd nabadzība un diendienā potētas vecmodīgas muļķības. Emigrantus ēd kaŗa laika ideoloģiju pildījums. Un ja nu kā viņi, tā mēs spētu tikt vaļā ja vēl ne no kakla kungiem, tad vismaz no ideoloģiju tumsas? Kāds vieglums tad būtu! Kādas iespējas!

Mūs ir ievainojuši tie pazemojumi, kādiem esam ļauti pēc mūsu valsts bojāejas. Esam nīgri, palājam. Esmu mēģinājis zaudēto rādīt saulaināku. Lai tā tālā, Dieva un prieka atstātā zeme būtu redzama cilvēcīga un iekārojama. Lai cauri ideoloģiju radītiem miglājiem rādītos mūsu tuvie.

STORY OF THE

The first of the three great periods of the history of the world is the prehistoric period, which extends from the beginning of time to the beginning of the Christian era. It is divided into three sub-periods: the Stone Age, the Bronze Age, and the Iron Age. The Stone Age is the earliest, and is characterized by the use of stone tools. The Bronze Age is the middle period, and is characterized by the use of bronze tools. The Iron Age is the latest, and is characterized by the use of iron tools.

The second of the three great periods of the history of the world is the historic period, which extends from the beginning of the Christian era to the present. It is divided into two sub-periods: the ancient period, which extends from the beginning of the Christian era to the fall of the Roman Empire, and the modern period, which extends from the fall of the Roman Empire to the present. The ancient period is characterized by the use of Greek and Roman literature, and the modern period is characterized by the use of modern literature. The third of the three great periods of the history of the world is the future period, which extends from the present to the end of time. It is characterized by the use of science and technology, and is the most important period of the history of the world.

The history of the world is a long and complex process, and it is important to understand the different periods and sub-periods of the history of the world. This book provides a comprehensive overview of the history of the world, and is a valuable resource for anyone interested in the history of the world.

Visapkārt smilšu bedres, vidū dega vaļa gailis. Kā cirka arēnā satikās trīs šaubīgi tipi. Viņu izcelsme un sabiedriskais stāvoklis. Cik grūti šķirties no dzimtās pilsētas. Dažs to pat nejaudā. Visu zemju alkoholiķi, apvienojaties. Kurzemē top sadzīta dzīvā radība. Krievu gūstekņi gatavojas pārņemt likumīgu varu. Ego dziļi kādās acīs ieskatījās.

1.

Reiz 1944. gada rudenī pa latviešu zemi atkal kāvās abi lielie barbari. Krievi apsēda Rīgu. Caur Rīgu atkāpās vācu armija no Igaunijas. Ņēma līdz, kas pats kust: lopus, okupētās tautas cilvēkus. Žandarmi Rīgas ielās ķēra vīriešus, vienalga, civilā vai kāda lieliem piegriezta un ādas dibenu greznā uniforma mugurā.

Tā Salamonska cirkā, kur arēnā bija ierīkota noķerto savākтуve, satikās četri puisi. Vāciski noskaņotais latvietis alias jaunāka izlaiduma niedrists bija teicis fazānam: „Dod man pulkveža uzplečus un pēc kara muižu Krievijā, tad tu vari dabūt mūsu jaunulus. Pūkaini un silti, audzināti neatkarīgajai Liellatvijai. Pie propagandas pieraduši. Jāpārbāž tik pildījums. Runā lakstīgalu mēlītēs, piens un asinis. Nu, likop?”

„Varu uzupurēties un ņemt preti,” teica fazāns. „Bet piemet klāt vēl 3000 meitu. Man pie Brēmenes zivju konservu fabrika. Tur vajag, kas ķīckā siļķes.”

Norunāts. Un tā tie četri jaunuļi bija ar pavēli pa pastu iesaukti, svērti, mērīti, atrasti par saturīgiem, ietērpti vasaras uniformās, ziemu nosūtīti uz fronti, tur saluši, līdz dvēseles iziet, pēc pirmām cauršautām draugu galvām iemācījušies līst četrpārus, audzināti ar dienas pavēļu pantiņiem, atutoti, ieģrāmatoti, ausī iededzināti, nu nodomājuši beigt savu lomu. Šādi tādi varmākas pāriet, pilsēta paliek.

Pāris dienu viņi notupēja cirkā. Tad viņus padzina uz izklīdušo vienību savākšanas punktu Cītielē. Tur vienaldzīgi, jau savu zemi zaudējuši, slaistījās daži izģinduši leģionāri. Vāci beidza kraut pāri malām pieblīvētas mašīnas un steidzās doties ceļā: pie Jūglas un Latgales priekšpilsētā jau zalvēs šāva krievu prettanku lielgabali un čakstēja mīnas. Punkta pārzinis, vācu virsleitnants nobrēca:

„Ja ceļš uz Kurzemi nebūtu brīvs, es liktu jūs nošaut. Tagad šie jums ceļa papīrs uz Liepāju un gādājieta paši, kā tur nokļūtu. Brauciet ar savu divriteņi vai noņemiet kādam. Varat iet.“

Četri norunāja tā: iet katram uz savu māju, pārgulēt un ja rīt līdz pusdienas laikam krievi vēl nav Rīgā, tad tikties Valdemāra ielā un divriteņos braukt uz Kurzemi.

2.

Pirmais Valdemāra ielā ieradās Vienīgais. Viņu tā saukāja tāpēc, ka viņš uzrādīja dažas vienīgā dēla īpašības un vienīgais arī bija. Māte, varena tirgus sieva, tēvs ar divričiem izvadāja saknes. Līdz pusnaktij viņi bija sasēduši virtuvē un runājuši. Ja dēls gribēja rīt braukt, lai dara tā. Un tā viņš atbrauca, lēnā gaitā mīdamies līkām kājām, jo sēdeklis bija par zemu. Pie velosipeda stangas bija piesieta desmitkārt šaujama šautene. Cepure stingri uzmaukta galvā.

Tūlīt ieradās arī Ego. Viņš bija laimīgi audzis savā nodabā, tādēļ spēja daudz panest bez liekas brīnīšanās. Viņa mājās bija laika gaitā bijis nelielās devās no visa kā, ko cilvēks atzīst un tur par labu. Pirms pāris dienām žandarmi bija izdzinuši vecākus, lai brauc prom, nepaliek darba spēks krieviem. Dzīvoklī savas nedaudzās mantijas bija uzstiepusi paveca sieva, kas visus vācu okupācijas gadus bija mītusi mājas pagrabā.

„Nu reiz varēšu plašāk padzīvot,“ viņa teica. „Nāc, tev ceļam salāpīšu svārcīņus.“

Ego neteica savas domas, ka viņas prieks būs īss. Ka viņu aizvāks atpakaļ uz pagrabu kāds Maskavas latvietis vai krievu ierēdnis.

Vienā naktī viņš nolika grūtu pagājušo laiku. No plukušajā uniformā bija aizšūti lienot, krītot un guļot ieplēstie robi. Ar karstu gluddzelzi vilēs iznīcinātas utu olinas. Ar piķi drāti piešūtas atlekušās stulmeņu zoles. Kurzemē varēs mest nost šo mundieri. Runāja, ka tur formējas pašu latviešu armija, kas ar rietumu palīdzību kaus vācus un krievus.

Bija dienas vidus, zenīta laiks, pelēka diena. Ielas uz visām pusēm tukšas, piesētas izsistu skatu logu stikliem. Vidzemes puses priekšpilsētās šāva brīžiem kārtās, reizēm sprakšķi. Kauca pa granātai no krievu puses un plīsa kā tukšā dobjā mucā. Iedzīvotāji ar matracēm un ūdens spaiņiem sēdēja pagrabos.

Abi brīdi gaidīja, bet pārējie divi nerādījās. Runāja braukt Janalfredam pretī. Viņš bija mazliet vecāks, ieildzis students. Nekad viņam nebija bijis laika, jāorganizē, jāskrien, jāpulcējas, jādiskutē. Viņš dzīvoja turpat netālu. Ego un Vienīgais brauca katrs pa savu ielu, lai Janalfreds varbūt nepabrauktu viņiem pretī garām. Rets cilvēks kur tecīņus parādījās, kā iešaudīts.

Janalfreds bija aizkavējies gaņģī uz sētas namu. Viņš tur vadījās no kādas meitas. Abi bija apskāvušies. Pie

viņu stilbiem pieķēries, piebraucējos noskatījās mazs skuķēns.

Janalfreds atraisījās un pievērsās pie sienas pieslietajam ritenim. Savilka somas siksnas, pielaida pats strāvas skrituli pie riepas un pārbaudīja, vai deg lāterna. „Uz redzēšanos, uz redzēšanos!“ viņš māja un atmuguriski stūmās laukā no gaņģa.

Viņi brauca atpakaļ uz norunāto tikšanās vietu, bet Mustarda tur nebija. Viņš dzīvoja uz preču stacijas pusi. Viņi brauca turpu. Augstās liesmās turpat dega spirta brūzis. Pudeles sprāga karstumā kā šāvienu zalves.

Mustards ar savām grāmatām bija apmeties lielā dzīvoklī, kas stiepās pa četrstāvu visu apakšējo stāvu. No priekšnama uz visām pusēm izstaroja koridoři. No tiem durvis daudzās istabās. Kādreiz te bija klīdis viens pats īpatnis, nama īpašnieks. Pirmajā krievu gadā, kad katram cilvēkam pēc nāves likumīgām 6 pēdām blakus stājās noteikums par viņam atļauto 9 kvadrātmetru telpu dzīves laikā, dzīvoklī savilkās daudz dažādu ļaužu.

Milzu dzīvoklis klusi murdēja, pilēja, šņāca. Ļaudis bija nolīduši pagrabā vai katrs savā aizgaldā.

Viņi vēra neaizslēgtās durvis, meklēja Mustarda istabu. Tūlīt pie durvīm viņiem piesitās viszinīgs pusaudzis vairāku nedēļu nesukātiem matiem, kailās kājās rūtainas sieviešu rīta čības, no biksēm izlīduša krekla ermoņikās sabirušas maizes, siera druskas un mute noziesta ar medu. Tas bija mājas gars. Viņš tūlīt devās līdz, vēra durvis un stāstīja par iemītniekiem, kuņus visus pazina, it kā tiem pakaļ vien būtu staigājis.

Viena istaba bija piekrauta līdz griestiem ar kastēm, mucām un saišķiem.

„Spekulants,“ pusaudzis ziņoja. „Otrā pusē ielai viņam ir vēl divas istabas, visas pilnas. Viņš nekur nebēgs. Pietikšot mantas desmit gadiem. Kad ienāks krievi, tad te stāvēs rindās. Pirks pie viņa sacharīnu un zolādas.“

Nākamā istabā bija uzkrāta politiska valūta: vairākas Krievijas valstsvīru ģipsa bistes. Istabas iemītneiks bija tās paglabis no sadauzīšanas un aiz aizklātas segas saglabājis līdz augšāmcelšanās brīdim.

Citas durvis veļot, atklājās istabas vidū sakrituši piedzērušies. Ego prasīja pēc Mustarda. Pilna meita pacēla kāju un norādīja uz blakus istabas pusi.

Mustards bija literāri aistētiski noskaņots un pilns. Apsarkušās acis blisinādams, viņš ielēja katram pa stangai: vienam puķu vāzē, otram zaldāta krūzītē, trešam milzīgā pustasē, kas bija jātur šķībi, lai dzēriens pa trūkstošo tases daļu nelītu laukā. „Tas tepat no brūža,” viņš stāstīja. „Šorīt ar bērnu ratiņiem pārvedu trīs kastes spirta.”

„Līdz nebrauksi?” trīs prasīja.

„Kam man braukt? Ko dzert ir. Kad atmodīšos, jaunākais jau būs gaļām. Nevaru arī tās pamest,” viņš parādīja uz grāmatu kaudzēm. Plašā telpa bija no griesmiem līdz grīdai noklāta grāmatu plauktiem. Arī kamīna mute bija piekrauta pilna. Tās bija radu bibliotēkas, kuŗu īpašniekus krievi bija apcietinājuši pirmajā valdīšanas gadā. Austrumos ir parasts būt gudram visās nozarēs. Mustards lasīja visas un katalizātoram lietoja kartupeļu eļļu.

Viņš sabruka pār dažām inkunabulām un raudāja.

„Skumji,” viņš izdvesa.

Tad necerēti veicīgi nometās aizsegā aiz klubkrēsla, no tā izcēla mašīnpistoli.

„Lūk kā,” viņš tēmēja uz kamīna pusi. Uz tā zīmes bija uzlikts biezs vārdnīcas sējums. Viņš plīkšķināja trīs atsevišķus šāvienus, bet nejūtīgais pirksts atsprūdīja veselu kārtu. Kamīna eņģeļiem nošķīda glazūra. Aiz sienas spalga balss iebrēcās:

„Atkal šaudās!”

Ego apskatīja vārdnīcu plauktu. Skatīja, kamēr izvilka zviedru valodas mācības grāmatu un iebāza kabatā.

„Lai tev labi klājas!“ viņi teica Mustardam un gāja laukā.

Kad trīs bija iznākuši no nama, pa ielu gausi garām brauca rati. Vilka apaļš, balts zirgs. Redeļu ratos, starp spirta kastēm sarāvies, sēdēja zaļš šucmanis un raustīja grožus.

Vienīgais uzsēdās savam velosipēdam, brauca un pieķērās ratu redelēm. Šucmanis ierāva galvu vēl vairāk plecos un skubināja zirgu.

„Laba marka?“ prasīja Vienīgais.

„Kas nu par labu, skaidrais spirts,“ otrs nievādams norūca. „Gribi? Še.“ Viņš izvilka no kastes spirta litru biežā zaļā pudelē un sniedza Vienīgajam. „Vai tiem diviem arī vajadzēs?“ viņš skābs pamāja uz Janalfreda un Ego pusi.

„Kā tad. Dod šurp,“ tie abi steidzās klāt. Viņi nobāza pudeles divriteņiem piesaistītajās somās un ātrā gaitā devās uz Daugavas pusi.

Ielās bija starplauka nāvīgais klusums. Pilsēta nepiederēja nevienam, nebija kam klausīt. Kā meža cūkas rakņā skudru pūzni, tā armijas soļo cauri un ap pilsētām, pamezdamas dzelzs dražas, mirušos un ēdiena atkritumus. Pilsēta kā uz gala nostādīta aizperēta ola, ko drīz pāršaus.

No pilsētas izcilākām vietām cēlās dūmi. Notekas bija pilnas ar papīru plēnēm, ko dedzinājušas vācu iestādes. Aktis par saņemtiem un nesaņemtiem sietiņiem, drošības dienesta kartotēkas un izziņas. Daža lapa izsprukusi no speltes vēl gluži salasāma. Iepriekšējās dienās bija notikuši daži krievu uzlidojumi. Tie bija izgāzuši logu rūtis, citādi nekā. Tik viena dulla lidmašīna katru vakaru pa stundai riņķoja aplī ap pilsētu. Tai bija uzsēdušies daudzi vācu prožektori, kā nakts tauriņš

tā spīdēja pie debess. Klīda baumas, ka tas esot kāds latviešu sarkanarmietis. Tās laikam bija viņa dzīves lielās stundas, kuŗas viņš pieminēs vēlāk neskaitāmos krogu gājienos.

Ielu krustojumos baļķu lizdās ieraktas patšautenes. Pa pārim vāciešu tur sēdēja iekšā ar muguru pret Daugavu. Patlaban spridzināja muitas dārzu. Speciālas vācu spridzinātāju vienības bija vadiem piestiepušas visu krastu. Šķīda gaisā dūmu un sprādzienu fontāni, dārdēdami akmeņi un dzirkstis bira Daugavā. Daļu no katras šalts atkal uzrāva gaisā blakus nākamais sprādziens. Krievu prettanku lielgabals dūra pa Jūrskolu un Āgenskalna jumtiem. Pontonu tilta vietā bija uzcelts kaŗa prāmju tilts. Uz Daugavmalas bruģa šķīda krievu mīnas. Pār Andrejostu cēlās milzīgs melnu dūmu aizkars no spridzinātās un degošās krastmalas, un tajā zibsnīja arvien jauni zēveles uzrāvienī. Ap Doles salu pēkšņi sāka birt mīnu skrejuguns. Tur nāca uzbrukumā sarkanie latviešu gvardi. Dzelzs tilta apakšā stāvēja lauka baterija un šāva retās zalvēs. Tas izskatījās gluži kā skolas grāmatas bildē, kur rādīts pirmais pasaules kaŗš.

Pārdaugavā bija vēl redzami nenoslēpušies rīdzinieki. Pāris vecu sieviešu staigāja gar savu namu priekšu, rokas saliktas zem priekšauta. Vēsām acīm apskatīja retās vāciešu grupas, kas brauca vai gāja prom no Rīgas. Cita jaunāka, galvu sarkanā lakatā atgāzusi, sarunājās ar neredzamu otra stāva iemītnieku. Sētas vārtos pa spraugu glūnēja vecāks vīrs. Apdzērusies vecā rādīja ar pirkstu un plaukstu bezkaunīgas zīmes jaunajai. Pie sētas turēdamās, iegāja dārzā un pāri puķu dobēm minās uz savām durvīm.

Kur sākās Jūrmalas šoseja, tur bija ūdens pumpis. Viņi tur nokāpa un atsēdās. Šķaidīja spirtu ar dzidru Rīgas ūdeni un dzēra, pieminēdami šo savu dzimto pilsētu.

Krūmi bija pilni vācu vienību saimniecības daļu. Viņi kāva, vārīja, cepa. Tina kopā telefona vadus, kalla zirgus.

No krūmiem izbrauca skaļa automašīna. Un rau, tie bija jauncepti latviešu leitnanti, kas jau divas nedēļas meklēja, kur varētu tikt pie karošanas. Starp viņiem bija divi Ego skolas biedri. Tā trīs velosipedisti sakāpa ar riteniem mašīnas kulbā un kā pa tumsu, kā pa miglu nokļuva Tukumā. Spirta un brauciena apdulluši, tur viņi izkāpa. Šoseja kustējās kā melna zvīņu čūska. Viņi meklēja naktsmājas.

Pilsētas parkā pa tumsu pudzēja un skraidīja zilās uniformās ietērpti 16 gadus veci puikas. Tie bija iesaukti un taps izlietoti zenītbateriju apkalpēm. Stiprākos pamazām iedalīs arī kājnieku vienībās. Viņi jutās kā skolas ekskursijā. Pa vidu tiem grozījās tādās pašās uniformās satērpti skolotāji. Nu tie skaitījās virsnieki. Bet bija izbijušies un nelaimīgi. Šī vairs nebija ekskursija, kad priecīgās dienas vakarā var nolikt rūpes un nav vairs jāatbild par saviem puikām.

Aiz Tukuma trīs iegāja kādā dārzniecībā un lūdza vietu pārgulēt. Čikstēdama un grabēdama beidzot atraisījās dārznieces labā sirds. Viņa tos paēdināja un sarīkoja gulvietu goda istabā.

Kad viņi vakarā pie plīts skuma par Rīgu, viņa teica:

„Meitenes gados es reiz biju saēdusies magones. Bija tāds vārīgs un pacilāts prāts. Savā valstī to jutu vēl daudzkā bez magonēm arī. Bet nu kopš mūs tā bradā, jau vairākus gadus esmu kā lupata. Lai gan vajadzētu iet ielās un kliegt un liesmot.“

Janalfreds uz to norāva kā ar zāģi:

„Ledus gabalu uz sirds mums vajadzētu.“

3.

Trīs ritenbraucēji bija iegriezušies nomaļā ceļā nost no pārpildītās šosejas. Vēlā rudens saule sildīja un žāvēja ceļu, mauriņa apaugušās ceļa malas. Visapkārt kā dažādu krāsu segas izklāti rugāju, dābola, vasarāja, atāla lauki.

Braucēji panāca milzīgu lopu baru, ko dzina vairāki vāci noļukušām jostām, nosviduši, pamatīgu stibu rokā. Govis spiedās mugurām kopā, dzinās uz priekšu, māva, pēkšņi metās pāri grāvim. Tur pa lauka malu arī soļoja vairāki vāci un atdzina mucējas uz ceļa. Tām govīm, kam bija atspaidīti nagī, viņi bija apsējuši plēstus maisus ap kāju galiem.

Trīs ritenbraucēji, sedlos sēdēdami, spiedās caur govju baru, salamādamies ar govju dzinējiem, rokām atstumdamies uz govju mugurām. Šis bija nomaļš ceļš. Kā govīs, tā viņu dzinēji varēja netraucēti kūņoties. Gan daļa tūkstošgalvainā bara sasniegs ostas pilsētu un tur lopus sadzīs kuģī. Tālumā pakalnu mugurā bija redzams cits lauku ceļš. Gar apvārsni tur ragi pēc ragiem virzījās pār kalna kupri, plūda nebeidzama lopu rinda. Pa starpām bija zemāki bālganu muguru lauki. tās bija aitas.

Govju astu nokrustīti, trīs braucēji pēc pāris stundām bija izspraudušies cauri lopu baram. Pašā tā priekšā gāja milzīgs bavārietis viens pats ar milzīgu kroku kaklu vērsi, ko veda nāšu riņķi iekabinātā kokā.

Trīs brauca augšup lejup vairākos kalnos un tad iegriezās kādās mājās nodzerties.

Sētsvidū bij aka, bet neviena cilvēka. Sabrauca ap aku un nolaida spaini, to pilot izvilka un sastājās tam apkārt. No vāgūža izkārās galva, tai pēc laika sekoja bailīgs vīrs nedrošiem soļiem. Abas acis bija uzsistas zilas. Janalfreds viņu sveicināja.

Vīrs prasīja mazliet stostīdamies:

„Vai jūs tie spridzinātāji? Mūsējo aku jau gan varēja atstāt veselu.“

Janalfreds izbrīnījās, sāka smieties:

„Mēs neesam spridzinātāji. Un tavu aku droši neviens neaiztik.“

Vīrs neticēja:

„Mums te mājās dzīvo bēgļi no Krievijas. Visu laiku gaida savējos. Nupat vakar teica, ka būšot klāt. Izdzina mani, īsto saimnieku, dzīvot vāgūzī. Fašistu nevēri spridzinot, kur tiekot klāt. Bet atriebējas taisnīgās sarkanās armijas cēlie ieroči plauj zaļo nevēru netīrās rindas. Sita man pa acīm un tā dižojās.“

Atsprāga nama durvis. Cits vīrs, tekoši krieviski lādēdamies, skrēja pie akas:

„Tu man sūdzēsies, tāds...“

Pirmais vīrs tecīpus glābās vāgūzī.

Pa nama durvīm izkārs pinkaina sieviete galva un krieviski kaut ko uzblāva savam tēviņam. Tas nomīnājās un sāniski aizslidēja atpakaļ uz namu. Kā strautiņš burbuļoja viņa plašās dvēseles izteicieni.

Janalfreds ziņkārīgs sekoja viņam, atvēra aizcirstās nama durvis. Liela virtuve. Kur agrāk vidū bijis saimes galds, tur tagad klona vidū stāvēja līdz malām pilns samazgu spainis. Gar sienām saliktas gultas kā rindā sādžas mājas. Saimes galds bija piestumts pie sienas un uz tā virsas bija iemigojušies bars bērnu. Katrā gultā sēdēja pa pārim lielās krievu ģimenes locekļi. Viņu naidā un bailēs stīvās acis bija pievērstas durvīm.

Janalfreds devās uz vāgūzi. Tur plāna vidū sastumtās gultās sēdēja mazāka ģimene un bailīgi vērās uz durvju pusi.

„Jūs taču varat sūdzēties pagasta valdei,“ viņš teica bijušajam saimniekam.

„Kur nu tie vairs. Kam bija galva, tos aizveda krievi pirmajā gadā. Nu gadu no gada lielākas salašņas sēž

pagastnamā. Un jo dumjāks, jo lielāks kungs. Jo vairāk apzadies, jo vairāk godu sargā. Visi tik ņem nost un klie dz virsū. Vakar atbrauca pagasta rakstvedim brālēns, tāds nokāries ar ieročiem. Izmeta kaimiņos krievus no goda kambaņa. Tur ar šie bija ievākušies. Bet naktī krievi pielika mājai uguni, nosita nabaga ķēdes suni un paši aizbēga. Tad jau labāk šitā. Cilvēki vien ir.“

„Bet ko darīsīt, kad tejiēni ieņems krievi? Viņi nodos visu valdīšanu tādiem kā tur namā un sarkanarmijai līdz aizbēgušajiem. Lai savējie tiek galā ar dumpīgo latviešu tautu.“

„Vai nu tik traki būs. Labs strādātājs visiem vajadzīgs, kā vāciem, tā krieviem.“

Janalfreds sparīgi atplēta muti, tad aiztaisīja. Devās atpakaļ uz aku. Padzērušies trīs klaidoņi brauca tālāk.

4.

Dienu nobraukuši, viņi gribēja kur apmesties un gulēt. Notēmēja lielākas mājas, devās iekšā. Pa ķiršu aleju viņi iebrauca cieti nomītā sētsvidū. Dažādos sabiedriskos stāvokļos tur staigāja tītari, zosis, pīles, vistas. Mājas stāvēja pakalnā. Uz leju līdz upei stiepās pusaugu ābeļdārzs. Strauts tecēja gar mājas galu un ieteceja upes akmeņu krāvumos. Pie mājas lieveņa gaŗa ciema zirgu sienamā slita.

„Te vajag būt meitām,“ Vienīgais garšīgi teica.

Lievenī iznāca pusmūža sieva vērīgām acīm. Viņa noprasīja, ko puīši vēlas. Tā un tā, naktsmājas. Braucot no Rīgas.

Kamēr viņi runāja, lievenī iznāca samērīgs meitietis garenu seju, gaŗām kājām. Nostājās savai mātei saimniecei blakus un apskatīja puīšus. Ego viņa tā kā likās redzēta. Rīgas ģimnaziste? Studente?

Nu abi saskatījās, abiem acu zīlītes paplētās. Tā kā kaut kur putna bērns izšķīlās no olas, dzima kāda jauna planēta.

Uzklausījusi viņu žēlabas, ka vakars klāt, tēva mājas tālu pie krieviem, viņa pacēla savu alta balsi:

„Klētsgala istabiņā taču guļ tikai akmeņkalis. Lai pārguļ arī šie, pastāsta, kā Rīga zuda.“

Acīm redzot, šī bija mamma mīļā pupa, un notika tā, kā viņa vēlēja.

Pie vakariņu galda sanāca daudz cilvēku. Tie bija te samukuši no Rīgas, no Tukuma. Tikai sievietes, veci un bērni. Bālu seju Rīgas kantoriste. Pilsētas laka bija nogājusi. Spītīgi izstiepa vīriešu zābakos ieautās kājas un acīm apbraucīja katra puīša augumu.

Tur sēdēja nozīsta jauna māte. Mazulis bija atskrējis nelāgā laikā, kad pasaule skrien cilvēkam pakaļ, kā meža kuilis ilknus šņakstinot. Viņa nu to vāc un sargā, un no viņas paliks pāri tik miza.

Viens par divām vietām sēdēja vecs akmeņkalis. Varām mainoties, viņš bija izstrādājis savu tehniku: ja nāca sētā krievi, viņš lika galvā nolekušu žokejnicu; ja nāca vācieši, tad hūti. Un bija dzīvs joprojām.

Trīs puīši uzstājās ar vienu no lielajām pudelēm. O! Spirts tapa apstrādāts ar olu dzeltenumiem, vīrcām, mazliet ūdens. Un ļaudis sēdēja ap lielo saimes galdu, runāja, dzēra. Ego sēdēja uz kājsoliņa pie plīts un uzmanīja uguni un māju košumiņu, kas, galda galā atsēdusies, ļāva viņam apbrīnot savas garās kājas.

Vienīgais sēdēja saimniekam pie labās rokas un bieži cēla priekšā pa kādam no saviem priekšrīgaskrišanas dzīves stāstiem, kur bija daudz notikumu un priekšnieku. Janalfreds sēdēja starp solidām dāmām. Kodolīgos izteicienos viņš izskaidroja pagātni, pareģoja nākotni, un par tagadni viņam bija daudz rūgtu vārdu ko teikt.

Nākamā dienā Ego niķojās un negribēja braukt tālāk. Neesot kur steigties u.t.t. Viņš bija tik saldi bučojies, ka gribējās vēl to atkārtot. Māju puķe pakustināja mazo pirkstiņu, un lieta bija darīta: puīši palika, saimnieka un saimnieces pierunāti.

Raka kartupeļus. Mašīna svieda tos sāniski, laudis lasīja. Vienīgais un Ego nodevās burleskiem priekiem: meta kartupeli pa liecoties izceltu sieviešu dibenu. Ne jau Skaidrītei.

O, ķiršu dārzā. Viņš viņu iecēla zara staklē, pats pieglaudās skaistajām kājām.

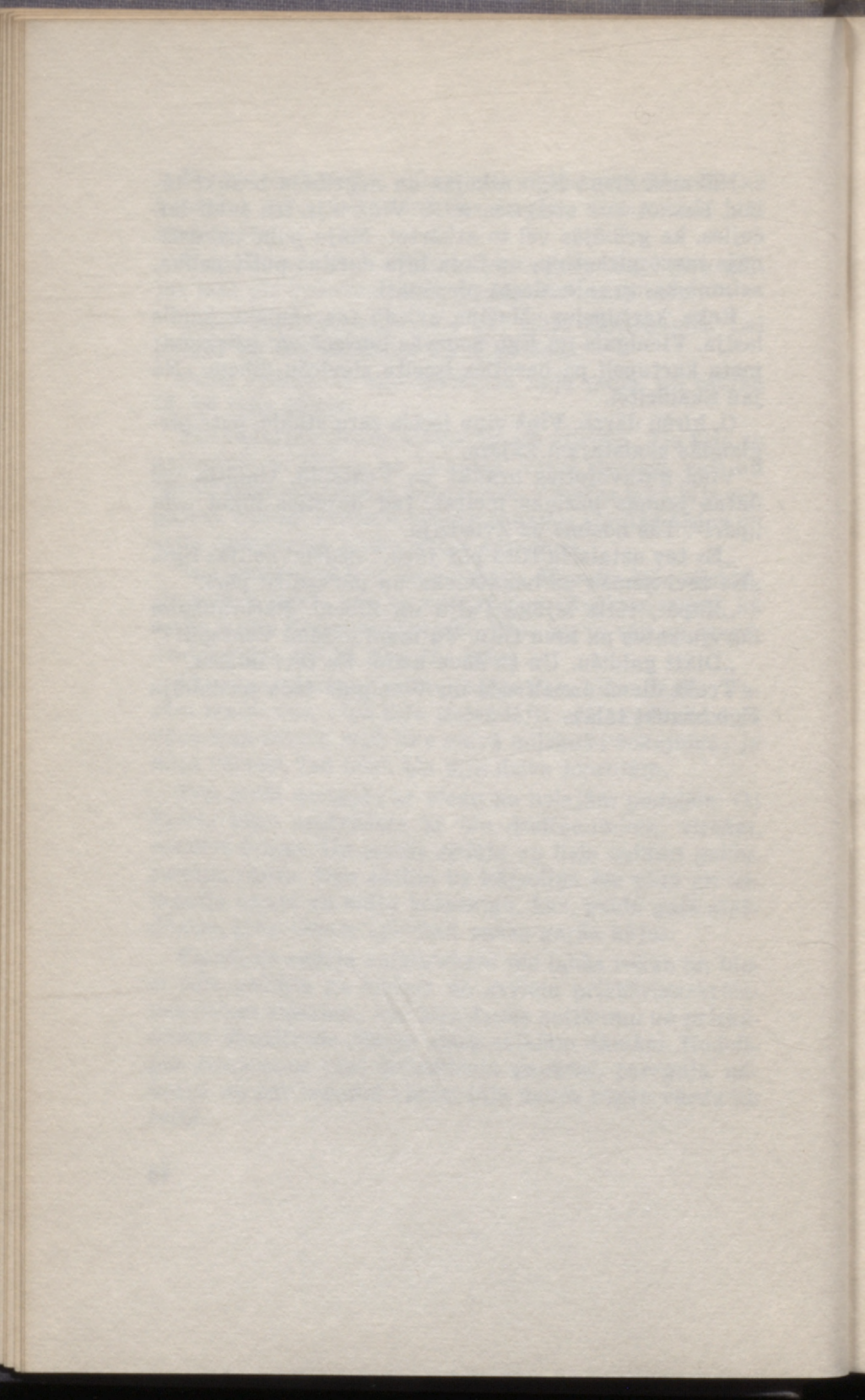
Viņa gatavojoties braukt uz Ventspili. Gaidīja vēl dažas jaunas paziņas meitas, tad došoties lūkot ceļu „pāri“. Tas nozīmē uz Zviedriju.

„Es tev uztaisīšu tiltu pār jūru,“ dedzīgi solījās Ego. „Es tevi ņemšu uz bagāžnieka un pārvedīšu pāri.“

„Kāpēc, tētis iejūgs Paiju un Zibeni. Pārbrauksim kurvja ratos pa tavu tiltu. Tu mani gaidīsi Ventspilī?“

„Dikti gaidīšu. Un tu sauc mani. Es tevi mīlēšu.“

Trešā dienā Janalfreds un Vienīgais taču piedabūja Ego braukt tālāk.

Piltenes primadonna

Rudens augļi krīt pār žogu. Vai vajātam trusim laika apcerēt savu senatni? Telefona meitene, mazpilsētas roze un dziedošais pastmeistars. Viena nakts top nodziedāta.

Pa mazu lauku ceļu trīs brauca uz Pilteni. Grāvji zāļainām kantīm, krūmu puduņi un mājas ar parādes durvīm pret ceļu, lai cik tas mazs būtu. Ābeles bija augļu pilnas. Aiz ķiršu žagarainiem zariem rēgojās pilādžogu sarkani ķekari augļu dārza pašā tālākā stūrī.

Ceļš, grantains un ciets, veda gar kāda dārza dzīvžogu. Āboli bija krituši tam pāri, cits ceļa grāvī, cits uz ceļa, sānu kritienā piedzinis ar granti. Vienīgais nobremzēja. Viņi saslēja ratus grāvī un lasīja ābolus. Janalfreds noslīdināja brilles uz deguna vidu, sarauca acis un diviem pirkstiem cēla ābolus un rindoja uz krūtīm piespiesta delma. Ego piepildīja svārku kabatas un domāja par ķiršu aleju savas mīļās mājās. Vienīgais katram paceltam ābolam ieknieba, vai nav ciets. Ja nebija ciets, tad iekoda, vai nav skābs. Ja nebija skābs, tad apgrozīja, vai nav iekšā tārps. Ja tārpa nebija, tad ābolu iebāza bikšu kabatā.

Virš dzīvžoga kā mēness uzlēca biezs mongoļa gēmis. Darbam nodots kaŗa gūsteknis. Laikam padzirdis, līdis, nolūrējis, nu viņš atklājās pāri plūstošā laipnībā. Viņš krieviski teica, ka dārzā ir vairāk ābolu nekā uz

ceļa, re, zāle pilna. Četras reizes viņš piepildīja savu gūstekņa laiviņveidīgo cepuri ar dažādu sugu āboliem un sniedza pār žogu. Beidzamo dodot, viņš teica:

„Daudz te vēl.“

Ar sevi apmierināts, viņš lēnā gaitā devās uz dārza stūri, izlīda caur žogu un aizgāja gar ežu. Viņš gāja, kā redzējis ejam saimnieku: mazliet salicis, rūpīgi skatīdams rugāju laukus. Apaļo galvu piešķiebis, viņš pārlēca grāvi un, rokas bikšu kabatās, aizgāja uz kaimiņu pusi parunāt par nākotni.

Piltenes galā ir pilsdrupas. Katrs būs jutis tieksmi, kāda rodas, ieraugot ar aitu nograuztu īsu zālīti apaugušus vaļņus, milzīgi biezus mūrņus, pa smailai loga nišai, varbūt pat kādu torņa galu. Gribas tur iegriezties, staigāt, aptaustīt.

Arī trīs puīšos iedarbojās ekskursiju un skolas grāmatu koptā vēle. Viņi iestūma riteņus dadžos pie kādas mājas pakša un pār miklu pļavas gabalu aizgāja uz pilsdrupām.

Viņi kāpaļāja pa pagātnes mūriem iekš viena miera un atziņas prieka, it kā nupat nekas nebūtu zaudēts. Viņi staigāja ap bijušu torņu raudzētos kaļķos liktiem pamatiem, it kā uz tiem kaut kas pastāvētu. Viņi dauzīja ar papēdi akmens grīdas plāksni, vai apakšā nav tukšs. It kā viņiem būtu taupāmais laiks, cienījamiem brīvas vaļas savas valsts pilsoņiem.

Vienīgais bija nosēdies mūra saules pusē un ēda ābolu. Ego apsēdās viņam blakus. No konventa zāles atliekām iznāca Janalfreds un, rokas svaidīdams, pa gabalu sauca:

„Kas mums te bija meklējams?“

„Laikam nekas,“ Ego teica, „tev tiesa. Mums nav vaļas vēsturiskoties.“

Vienīgais pētīja tārpu puskostā ābolā un sacīja:

„Blēņas no pilsdrupām, es gribu būt Rīgā.“

Un tam klusībā pievienojās arī abi pārējie.

Janalfreds teica: „Man sanāca lielas slāpes.“

Un tās juta arī abi pārējie. Kā tikt pie dzeramā? Ārsts, aptieknieks, policijas priekšnieks? Tie bija parastie ceļi Janalfredam, kam bija kommitoni visās Latvijas malās. Ārsts varēja izrakstīt recepti, aptieknieks to īstenot, policijas priekšnieks vai pašvaldības galva izrakstīt savukārt savu recepti vietējam veikalam.

Viņi devās atpakaļ pāri slapjajai plavai uz ceļu. Tur viņi sastapa runīgu piltenieti, kas dzina zosu baru. Janalfreds apstādināja, izprasīja, kas par vīru pilsētas aptieknieks. Kārtīgs vīrs, goda vīrs, baptists. Tas nu nederēja. Ārsts? Aizbraucis.

„Kur tad te varētu apciemot kādu kommitoni, pa ilgiem laikiem beidzot Piltenē iebrukuši? Mums taču jāturas kopā.“

„Kā tad, kā tad,“ apstiprināja piltenietis. „Eċe, patērētāju biedrības veikalvedis, nudien!“

Viņš parādīja veikalu un dzina tālāk savas zosis ganīt plašajos rugāju laukos.

Veikalā iegāja kā krēslainā, garā vīstu mājā ar daudzām luktām, būriem un aizgaldām. Smaržoja kādreiz tur gulējusi dzelzs, āda, siļķes. Janalfreds iegāja kantoņa būrī un pēc brīža no turienes iznāca kopā ar veikalvedi, abi ieģrimuši sarunā. Veikalvedim bija biezi, melni mati, spēcīgas melna raga brilles un noļukušas melnas bikses. Korporācijā viņš neesot bijis, bet sieva gan bijusi vienotnē. Janalfreds izteiksmīgi runāja:

„Vai nav vienalga, ka tik mūsu pašu Almas Mātes danču skolā. Kommiliton, lai pieminam senās dienas, kad putoja alus kritumi un mūsu rokās nerima šķindēt glāzes. Vai atceries?“

„Jā, jā,“ otrs žigli pievienojās un saviebās smaidā. „Ko nu par tiem laikiem, tik visu labāko.“

Vienīgais nu ņēma vārdu, sasita papēžus vienlaicīgi ar savu īpatnējo vēdera izgāzienu un dobajā balsī teica:

„Mēs nesam jums pēdējos sveicienus no Rīgas.“

„Jā, jā, protams, ak tad no Rīgas gan,“ teica veikalvedis un neziņā pastiepās pie viena plaukta, pie otra. Divi komiji stāvēja un brīnījās.

Janalfreds turpināja: „Nāks dienas, kommiliton, kad mēs stāvēsim plecu pie pleca, kad mūs nešķirs Kurzemes kalni un lejas.“

Veikalvedis nosēcās, taustījās pa dziļu plauktu un lēnā gaitā, kakliem pirkstu starpās, izvilka trīs pusstopus. Gribēja ietīt, bet papīra nebija. Ego metās klāt un apgalvoja, ka nekādā ziņā tas nav vajadzīgs, ka nevar to prasīt no viņa un ar smaidu, ka karavīru kabatas ir pieradušas pie visāda veida satura.

Veikalveža brillu skatiens bija samulsis, viņš atdeva pudeles un nogrābstījās tukšām rokām pa letes virsu. Trīs pateicās, spieda roku, izteica prieku par latvisko sirsnību, kas vēl nav zudusi smagajos pārbaudījumos un ka sirds ir kurzemnieka gods. Un kamēr veikalvedis sarka dūsmās (viņam sen bija līdz kaklam šādi izslāpušie) un savukārt teica paldies, Janalfreds braši bija izsoļojis pa durvīm, Vienīgais arīdzan kareivīgi izčāpoja, un Ego, izteicis vēl cerību nepagurt, metās viņiem pakaļ.

Šeit jākonstatē, ka vairākkārt tapa pārkāpti kara apgabālā, bijušās brīvvalsts teritorijā pastāvošie noteikumi. Pirmkārt, nelikumīgi iegūti reibinātāji dzērieni. Otrkārt, par nelikumīgi iegūto nesamaksāts. Treškārt, lietoti vārdi bez seguma. U.t.t. Tā katram jānes sevī bijušo grēku sāpe, kas klusās stundās atmikst un kāpj no jauna.

Viņi lēnā gaitā brauca pa galveno un vienīgo Piltenes ielu. Vairāk ielu arī nevajadzēja, pietika. Bija tāpat skaidrs, ka Tas Kungs te domājis pilsētu. Iela bija

plata, smilšaina. Šur tur pie zemas, spodras mājas pakša auga kupls koks.

Zemas mājas, pasta mājas logā aiz salmu puķu rindas dubultrūšu vidū valšķīgi uzsmaidīja pasta meitene. Vienīgais nobremzēja un pakava smaidu sejā devās pie rūts. Viņš smaidīja, runāja ar pirkstiem, mīnājās, miedza stilbus un sita papēžus. Meitene aiz rūts pārspraudīja telefona vadus, runāja klausulē, un logam pievērstās acis bija vēlīgas. Viņi gāja iekšā.

Pasta kantori vidū pārdalīja gaŗa lete. Aiz tās vienā stūrī bija telefona centrāle, otrā pasta lietas. Vienīgais uzmetās uz letes, cik vien tuvu telefonistei iespējams.

„Vai mūs gaidīja dzimtenes meitene?“ viņš saldi teica.

„Jā“, un „hallo“, viņa atbildēja.

„Piltene ir skaista pilsēta. Žēl, ka te neesmu piedzimis,“ dudināja Vienīgais.

„Tādi te nedzimst,“ atcirta meitene.

Vienīgais paplēta muti. Janalfreds steidzās viņu glābt.

„Mēs nesam jums pēdējos sveicienus no Rīgas,“ viņš vēstīja.

„Pēdējos,“ Ego teica.

Meitenes acis pēkšņi kļuva bēdīgas. Viņa nolaida klausuli karāties. Vienīgais atslējās taisns no letes. Ego apsēdās solā ar finiera atzveltni.

„Es jau zināju, ka Rīga kritusi,“ sacīja meitene.

Brīdi katrs jaunietis domāja savas domas.

Tad runāja Janalfreds:

„Mums ir trīs pusstopi, ēdamais pašiem, un mēs meklējam vietu, kur pārgulēt. Varbūt jūs zinātu, kur to atrast.“

Meitene īsi visus trīs noskatīja, tad piecēlās un izgāja pa labi durvīs. „Milda!“ viņa sauca un vēl kaut ko teica.

Iznāca daiļava, mazpilsētas zieds. Piltenes primadonna. Daiļš vaigs, gadu ap trešo desmitu. Augumā stalta, kur vajadzīgs, pa apaļumam. Dejoj radušās kājas lika slaidos vēzienos uz priekšu. Nometa uz pasta galda rokā nesto romānu, atspieda vienu roku uz galda, otru iesprauda sānā. Nostājās uz vienas kājas un otru laužtā ornamentā aizlika tai priekšā ar kurpes purngalu pret grīdu.

„Pašu puiši?“ viņa prasīja. „Tad jau varētu. Iesim iekšā, apskatīsimies.“

Viņa atraisīja stilbu ornamentu, spēra dažus slaidus soļus, pacēla letes viruli un liganām kustībām veda puišus dziļāk. Tur pamāja plaši ar roku apkārt. Savilka ciešāk puķotos aizkarus, nolika stāvāk dažas fotogrāfijas uz kumodes, izgludināja galdautu un piecēla viesiem trīs krēslus.

„Nemiet par labu,“ viņa teica. „Kad tumsis, es ienesīšu lampu.“ Un izgāja.

Kad krēsla bija kļuvusi pavisam bieza, vērās durvis un viņa atgriezās. Viņai sekoja mazs vīrišķis smailu seju, īsās rokās nesdams petrolejas lampu šķindošiem metalla apkariem. „Mūsu pastmeistars,“ viņa iepazīstināja.

Pastmeistars berzēja mazliet nosalušās rokas, esot pie vakara vēss un bija omulīgs. Trīs pieklīdeņi cēla galdā pudeles. Viņš lika galdā maizes kukuli, žāvētas aitas ribas, desas luņķi, un viņa tieši no blakus istabas krāsns atnesa melnu katlu ar sautētām kartupeļu šķēlēm. Viesi sēdās apkārt, mājinieki sēdās apkārt, ieradās arī telefona meitene. Daiļava ar atstieptu mazo pirkstiņu mātes rūpībā sadalīja sauteni, un visi ēda, dzēra un runāja.

Pastmeistara smailā seja gribēja par vari kustēties, viņš nerimīgi to kustināja kodienos, smieklos, runā. Nevarēja pat nosēdēt, starp kumosiem cēlās, apstaigā-

ja dažus soļus un sēdās tikai tad, kad daiļava viņu nosēdināja ar maigu varu, teikdama: „Bet, Edvard!“

Bet brīnums. Pēc pirmā kopīgi veiktā pusstopa viņš pēkšņi nomierinājās, ērti iezvēlās krēslā un teica, ka vajag uzdziedāt. Ohoho, viņš ir ilggadīgs kora dalībnieks, pietiks dziesmu šim vakaram, šai naktij un vēl daudzām. Telefona meitene, nīpra, ziņkārīga, viņam pievienojās un uztrallināja nebēdīgu dziesmu par jauniem puisiem.

„Pag, ne tā,“ teica pastmeistars. „Ja dzied, tad jādzied kārtīgi. Uz balsīm vai bez balsīm, bet taktij jābūt.“

Viņš uzdeva sev trīs pakāpeniskas balsis un vienā no tām uzsāka „Tik pie Gaujas“. Šo mājas koncertu uvertīru atbalstīja puisi balsis, meitenes soprāns un pastmeistarišas līdzens alts ar ligojošu krūšu reģistru. Atkārtojumā pastmeistars paceltā balsi uzsvēra: „Tik pie Ventas, tik pie Ventas...“ Kad dziesma bija skanīgi nodziedāta, Janalfreds svinīgi iesāka „Daugavas vanagus“. Sievietes ticīgi dziedāja līdz. Seju griestiem pievērsis, Vienīgais pastiprināti pūta to vietu: „kas vēl dzīvi, kas vēl dzīvi esam paālikušie.“

Dziesma atgādināja zaudētās kaujas, naidību, kas gula visapkārt, bija saēdusi latviešu tautu kā izsmidzināta stipra skābe. Tad glābiņu deva, atskanēja dzidrā tautas balss. Telefona meitene bija uzminējusi glābiņu. Ieskandināja dzidru daktilisku tautas dziesmu: „Dzeguze kuko. Dzied lakstīgala. Raud mana māsiņa Svešajā malā. Taisīšu tiltu Pār plašu jūru, Lai var ik vakaru Pie māsas sērsti.“

Sevi aizmirsuši, viņi dziedāja līdz. Šī dziesma šķīstīja, nodzina grūtos laikos aplipušos sārņus. Nu viņi cēla cits par citu dziesmas priekšā. Pūt vējiņi, Pie alus mucas pagrabā, Brīnos es, kad rudens diena tur aiz priedēm taisās aust, kā pie ceļinieka krūtīm vari tu tik

droši snaust (ko vairākkārt pie sevis klusībā atkārtoja Ego).

Janalfreds bija atcerējies kādu īpaši svarīgu dziedamo. Viņš cēlās kājās, izstiepa rokas:

„Silentium! Uzmanību dziesmai!“

Neorganizētais pastmeistars arī tūdaļ bija kājās un cēla rokas:

„Korim: uzmanību!“

Varēja domāt, ka viņi saplēsīsies. Bet tavu brīnumu! Viņi bija gribējuši dziedāt vienu un to pašu dziesmu! Kā tā var sagadīties. Un puskrēslā izkuģoja sāļi panti:

Pie ugunszemes Falklandes

Tas kuģis bojā iet.

Un, bojā ejot, jūrnieki

No pilnas krūts vēl dzied.

Galdū apspīdēja apaļš lampas gaismas loks. Dziedošais pastmeistars māja un pievienojās, kad izdzirda nākamo par jaunu pastnieku, kas, iekš vāgu stūŗa dziļi zvēlies, brauc mēnesnīcā dziedādams un sapņo par zilām acīm. Turklāt: cēlies pusnaktī! Jā, jā, mūsu amats nav viegls...

Telefona meiteni bija ielīksmojušas šāda veida ziņģes, viņa uztrallināja:

Smuka maza meitiņa muižā dien,

Kungs to mīlē nakt un dien.

„Pē, ženij,“ Milda teica, „tā dziedāt nav smuki.“

Pastmeistars atkal trūkās kājās. Kad Janalfreds negribēja paļauties un arī cēlās, pastmeistars viņu nopieda atpakaļ sēdekli. Pats uzmetās rokām uz galda un atskaņoja Plūdoņa „Rekviēmu“:

„Pamazām brauciet un klusu, cip cip, liķratus netriciniet, taratatam, mani uz pēdējo dusu (žāva) smiltājā aizviziniet, oi, oi. Vējš, kam tā elsodams pūt tu,“ viņš pūta un elsoja. „Mežs, kam tik smagi tu dves?“ viņš dvesa, pianissimo, „šķiršanās sāpes vai jūt tu,“ viņš izplēta rokas, „un manim ardievaš nes?“ Viņš sabruka.

Daiļava bija iesnaudusies šī priekšnesuma laikā. To ieraudzījis, pastmeistars viņai uzšņāca: „Kluk, kluk, nenokrīti no laktas!”

Tad cēlās primadonna, iespieda roku sānos un dziedāja:

Nāc pakloss drodzen, ka Vīne, Vīne dzied,
Kur cilik krūtes vēl jūsmēb zied!

Bet pastmeistars nerimās. Šoreiz viņš klupa virsū telefona meitenei:

Diž meit, resn cisk,
Ne Piltan nezine.
Ķēvit man svilpastit,
Tā zin Rīg i Jelgav.

„Edvard, tu kļūsti lokālpaterjotisks!” iespiedzās Milda.

„Nē, mana daiļā. Esmu pasaules cilvēks,” apliecināja pastmeistars un dziļi ieskatījās viņai acīs.

To izdzirdis, Janalfreds lēca kājās un spieda pastmeistaram roku:

„Lai dzīvo plašā pasaule, kur spārni brīvi cilājas! Māksla, brīve, taisnība!”

Savā pilnumā viņi uztvēra attiecīgu stilu un atsāka plaša vērēna operetes dziesmu. Ego samiegojies dzirdēja, ka kāda balss pieteica:

„Uzmanību šubertam,” un karotes sistas takts pavadībā izskanēja:

No it nekā sapnī tā
Balts papīrs dziesmā man jau skan.
Te raugās acs, te prasu pats,
Diez vai tam saturs ir kāds.

Izdzirdis šo dziļo satura un formas problēmu dziesmotā iztīrījumā, Ego norēcās un pēkšņi kļuva nīprš. Pilnā rīklē viņš metās talkā nākošai dziesmai. Bet tā izrādījās traušlā jūtoņā:

„Pie tava augstā baltā loga...”

Skaistā dzeja viņus pacilāja. Pastmeistars kaut ko pie sevis domāja, izšķīrās. Izcēla no pagultes tādu kā lielu denaturētā pudeli. Bet saturā: ļerga tā dzidrākā no dzidrākām un rudzainākām.

Janalfreds uzsāka gārdzosā slava balsi:

Tavas acis ir tik dziļas kā Volllga,
Melnie ūdeņi kad nakti tur krāc.
Tavā balsī šalko vēji no Volllgas,
Un tā kā Volllga ir vēss tavs prāts.

Telefona meitene gribēja iet ārā, un viņa piebiktīja Mildai, lai tā nākot līdz. Pasmeistars smējās:

„Kā tad, bail vienai iet tumsā. Viņa jau ticīga.“

Vieni palikuši, vīrieši uzrāva „Pumpiņrasā“.

Un tad atkal, nezkā saradušies, bija ap galdu visi. Elkoņus uzslējis uz galda, pastmeistars pats sev apcerēja mūziku:

„Koris, lūk, tā ir lieta. Orķestris tik tāds zarnu trinkšķis. Kāpēc viņi nevar spēlēt vienu un to pašu meldiņu? Bet nē. Tu dziedī, solists, un tevi pavada tikai viena trompetīte vai čellīnš, visi pārējie tevi traucē un jauc. Un tie jaunie, modernie — tur dziedātājam jācīnās pret visiem, katrs čīgā un pūš savu, skauž cits citu.“

Viņam pārpeldēja nesakarīgi vilkta:

Džonis tā kā runcis lokās,
Revolvers un duncis rokās.

Milda žāvājās: „Edvard, ir jau vēls.“ Dažs cēlās, gāja uz durvīm, dažs līda kaktā gulēt. Janalfreds pieliecās telefona meitenei:

„Nu, kur iesim?“

„Kur tad mums jāiet?“

„Nevar tā, ka citi redz. Nu netielējies, nāc...“

Meitene nodūra galvu, rāvās prom, domāja, tad iecirta rokas Janalfredam krūtīs un atstūma. „Nē,“ un viņa pazuda durvīs.

Janalfreds šķendējās: „Lūk, kādas ir latviešu meitenes! Kā saka dzejnieks: „spīdot visās porās, ik zemju

kaņakalpa priekšā gorās“, bet kad jāiepiecē pašu zēns, tad ni! Kas tas par dziesmu vakaru bez sievietes?“

Vienīgais izgāja laukā. Zvaigžņotās rudens debesis atblāzmojās kā rūsa, kā starmeši, kā tāli sprādzieni. Apdullis viņš klusi iegāja atpakaļ istabā, pieticīgs palīda zem galda, palika somu pagalvī, pārvilka segu pāri un tūlīt aizmīga laimīgā sajūtā, ka jumts virs galvas.

THE first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

Četras dienas Kurzemes Veronā. Nekārtības, kādas cilvēku raksturā un izskatā rada karš. Trīs dezertieři iemītnās civilo bēgļu patvertnē. Vienīgā sensācionālais ķēriens. Pagātne naktī met murgu burbuļus. Godājamie viesi ciemos pie pilsētas galvas. Dažādi tumši individji. Instinktu varā. Janalfreda šarms panāk jumta nokārtojumu virs galvas. Laime smaida arī Ego. Četras pankūku cepējas. Mums visiem vienas slāpes un katram savas cerības. Ne jau bēres, bet dzīres. Nelikumīgi pārgājieni ar patvarīgām bučām. Sarkankarogotās gaisa flotes uzlidojums. Glābiņš iecirknā. Kā dažādā darbībā izpaužas cilvēku paģiras. Vēl viens Vienīgā ķēriens. Kontakts ar nerunīgu pagrīdi. Dārznieks pie rokas ņem un vada uz drošāku vietu.

PIRMĀ DIENA VENTSPILĪ

Smidzināja lēns, pelēks lietus. Pa spīdīgu, nolijušu bruģi trīs velosipedisti tuvojās Ventspilij. Viņi minās gar dārzniecībām, kalēju darbnīcām, garāžām, vītoliem apaugušiem dīķiem. Bruģēto ceļu vietām abās pusēs ieskāva koku rindas. Vēl tuvāk pilsētai uzradās laipu ietnes. Un tad atklājās graciozā zemo namu pilsēta. Platās ielas malās bija iedzīvoti nami nodilušiem, tīriem sliekšņiem. Logi un durvis sēdēja tieši tur, kur citādi nemaz nevarēja būt, tik samērīgas to formas. Tautas celtnieks te bija salicis kopā lielākā skaitā tās pašas jūrmalas zvejnieku ciemu būdas, kaķējis, svēris, līme-

ņojis, paplētis, pastiepis un savā izdomā radījis īpašu namu, kas var atrasties tikai Kursas jūras pilsētā.

Pilsētā bija saplūdis daudz ļaužu: apkārtnējie, bēgļi, vācu aizmugures vienības. Daudzas ēkas bija aizņēmis to sanitārais un drošības dienests.

Kā karš un savas mājas pamešana bija apzīmogojusi ļaudis! Pa ietnēm kustējās vairākas atšķirīgas ļaužu sugas. Vietējie nometnieki bija parastām, rāmām sejām, cik nu viņu reņģu benžu ģīmjus var saukt par parastiem. Šad tad viņi smaidīja, kustējās nosvērti. Aizstaigāja kāds pilsētas ierēdnis ar portfeli rokas pendelī. Plāpādamas lēni cilājās divas pusmūžnieces. Viena raustīja pie saites līdz šuneli, otra aiz rokas puīšeli, kas allaž svērās ap savu asi. Un tiešām! Parkā uz soliņa netrūka pat jaunai meitai blakus piesēdies puisis (nez kā tas nav iesaukts?). Arī roka atradās meitas mugurai vajadzīgā tuvumā uz sola atzveltnes.

Šo vietējo bija mazākums. Vairums civilo ļaužu bija satrauktām sejām. Viņu apģērbs rādīja, ka viņi ir ceļā: praktisks, apbružāts. Jaunākās sievietes valkāja slēpju bikses. Redzējās puskažociņi, stingri apavi, adītas cepures, ausenīcas. Vīriešiem stulmu zābaki un biezi pusmēteļi. Viņi staigāja ar saiņiem padusē, auklu nosietu portfeli, čemodanu rokā. Pa bruģa akmeņiem kratoties, pabrauca garām bēgļu pajūgs. Ratu pakaļas dēļi bija skabargainiem plēsumiem pilni: lidmašīnas bumbas šķembas.

Pajūgi nobrauca ostā, kur rindās stāvēja rati kā Mārtiņu gada tirgū, ar gaisā izslietām ilksīm. Ļaudis mitinājās pie paziņām, radiem pilsētā vai Tautas Palīdzības mītnē. Un gaidīja. Nez ko. Dažs izlēma kāpt kuģi un braukt uz Vāciju. Dažu sāka vajāt vācu drošības dienests, un arī tas uzspruka uz kuģa vai velkonīša. Bet rīdzinieku vairums brauca uz Ventspili, lai dotos un meklētos tālāk uz Zviedriju.

Trīs puīši devās uz Tautas Palīdzības mītnei. Bija domājuši sastapt draugus, jautri patriekties.

Zaldāti būdami, viņi nebija īsti redzējuši, kas bija jāizcieš civilajiem iedzīvotājiem. Te tautai atkal nolai-
da asinis un kādas sekas tas atstāj, to viņi juta, pār-
kāpjot lielās mītnes sliekšni.

Ēdamzāli pildīja nopietnu, klusu balsu murdoņa. Pie
gaļiem, nekrāsota koka galdiem uz soliēm sēdēja ļau-
dis ar māla bļodiņu priekšā. Dažviet pudurī sametusies
ģimene, citur sarāvušies vieninieki.

Telpas sānos bija durvis uz virtuvi. Tur skanēja dzī-
vas runas, skalojās ūdens, izšāvās tvaiks. Blakus dur-
vīm uz tāda kā katedra bija novietojusies mītnes vadī-
tāja. Miesās liela, viņa izstaroja dzīvību, pašāvību, lai
gan tās spēks ārpus šīs telpas sienām nesniedzās. Vi-
ņai priekšā uz katedra slīpās virsas gulēja atvērta liela
kantoņa grāmata melniem vākiem: tautas staigāšanas
reģistrs.

Janalfreds, Vienīgais, Ego devās viņai klāt. Nosauca
savu vārdu, norādīja pa lielākam radam, kādi mēdz būt
katrā ģimenē. Izteica vēlēšanos pāris dienu pārgulēt
mītnes telpās. Jo vācu zaldātu naktsmītne ir netīra,
pilna un utaina. Un varbūt jau rīt viņiem jāpamet Kur-
zeme. Tāpēc pēdējās dienas gribētu būt starp tautie-
šiem.

Mītnes vadītāja tūlī nepielaidās. Šo to pajautāja,
izsūdzējās, cik maz viņiem dots līdzekļu palīdzēt bēg-
ļiem. Cik spēj nošmaukt vācu fazāniem, tik tiek pa-
šiem. Un tad ar siltu, lielu roku uzsita savam bēgļu re-
ģistram, apvērsa to pret viņiem un teica:

„Rakstaities iekšā. Gan kaut kā iztiksim.“

Trīs kāpa nama piektā stāvā. Tur istabā gar sienu
bija noklāta salmu kāрта. Bija tikai divi iemītnieki:
veca sieva, kas galvu sasegusi, gulēja un kunkstēja.

Zobu sāpes. Un kaktā pie apaļas, aukstas podiņu krāsns gara, jauna meita. Salmos ierakusies, viņa tramīgi vēroja katru puišu kustību. Goda laupītāji.

Trīs nolika savas mantas salmu kājgalī un izgāja kāpņu telpā apspriesties. Bija jārikojas: ne ko ēst, ne ko dzert. Pārtiku trim dienām vēlreiz varēja izņemt ar ceļa papīru vācu uztura centrālē. Turp dosies Janalfreds. Par dzeramo gādājot, šinī pilsētā vienīgais avots likās pilsētas vecākais. Tam vajadzēja iesniegt papīru. Un papīram vajadzēja apakšā zīmogu. To sagādāt uzņēmās Ego.

Ko darīs Vienīgais? Viņš ies izlūkot apkārtni, varbūt, ka laime stāv aiz stūra un gaida. Un tās vajag daudz. Vajadzīgi sakari laivai, lai reiz var nomest uni-formu un izbeigt šo maskerādi.

Viens palicis, Ego rakņājās pa mugursomu un izvilka zaļu kartupeli un baltu papīra puslapu. Viņš uzkāp vēl vienu pusstāvu un nonāca pašā nama pašobelē. Tur, uz palodzes uzmeties, viņš atlocīja vecu vācu ceļa papīru ar kaŗa ērgli zīmogā. Viņš pārgrieza kartupeli un griezuma pusi uzlika zīmogam. Tad, laiku kavēdams, piešuva vairākas šur tur svārkam un biksēm iztrūkušas pogas. Lieks darbs, tik un tā šīs drēbes drīz metīs prom. Bet kamēr mugurā, tikām jāturas kopā.

Viņš ar stingru roku nocēla kartupeli no papīra. Kartupeļa šķēlumā bija iezilojies „putniņš“. Izklājis balto papīra puslapu, uzlika apakšas stūrī kartupeli un piespieda. Turpināja šūt pogu.

Un tā nejauši paskatījās lejup sētā. Tur uz cieši nostaiģāta zemes kleķa kustējās bēgļu puiku bariņš. Tiem pa vidu Vienīgā milzīgā jēgeru cepure. Kā tas tur nonācis?

Ego atvēra logu un izliecās, vēroja.

Vienīgais spēlēja ar puikām uz biļetēm. Pēc pagaŗas procedūras, kam pirmam sist ar svina pentaku, uzdeva

pa pirmskara dzelzceļa biļešu kaudzīti. Cik apsita otrādi, tik drikstēja pievākt.

Galvas kopā sabāzuši, viņi sastikēja biļešu kaudzīti katrs pēc savām spējām un spēles noteikumiem. Tad meta pentaku, sita biļetes. Spēles izsaucieni pievilināja jaunus dalībniekus. No ēdamistabas izsteidzās pāris puisi, tecinot devās klāt.

Likās, ka Vienīgajam veicas. Rēkdams viņš sita biļešu kaudzīti tā, ka tās šķīda visapkārt. Puikām laikam draudēja bankrots. Viens sāka klaigāt: „Ludis, kur ir Ludis?”

„Viņam tēvs dzelzceļnieks,” paskaidroja kāds Vienīgajam.

Pēc laiciņa saukts ieradās Ludis, vēl maizes riku ēzdams. Viņš brīdi skatījās, kā Vienīgais apkauj pēdējās biļetes un tad izvilka no svārku kabatas ar tievu gumiju apliktu tādu biļešu paku, ka apkārtējie puikas nosēcās. Bijīgi viņi noskatījās, kā Ludis noskaitīja apaļu piecdesmitu un lika bankā uz zemes. Vienīgais lika pretī tikpat. Un tad abi metās, kurš no desmit soļu attālumā tuvāk piemetīs biļešu dubultpakai. Uzvarēja Ludis. Viņa mestais pentaks nošļūca čūcut blakus biļetēm. Vienīgais bija uztraucies, mīnājās un raustīja cepures nagu. Plati smaidīdams, Ludis sita pa biļešu stabiņu. Biļetes šķīda visapkārt. Bet. „Ā,” nošalca puikas visapkārt. Neviena nebija apkritusi uz mutes. Tas nu bija gadījums, ko spēlmaņu aprindās pieminot uz paaudzēm. Ludis bija apstulbis. Toties nu darbojās Vienīgais. Kā ar veseļi viņš sita biļetes otrādi, pa pieci, pa desmit reizē. Beigās uzlasīja arī pa vienai izkaisītās. Tā, tas darbiņš padarīts. Draudzīgi sarunādamies, viss bars izgāja pa sētas vārtiem.

Šo amfiteātra izrādi noskatījies, Ego atvilcās uz palodzes un pievērsās savam papīram un kartupelim. Viņš tvēra to, cēla, un rau: uz papīra cerību zilumā lidinājās plēsīgs putniņš ar visiem piederumiem.

Tumsa, un mītnē saradās pārgulētāji. No piektā stāva istabas nāca riebīgas skaņas. Jauns puisis, cirtaiņiem, īsiem matiem spīdzināja akordeonu.

„Vai viņš tā katru vakaru?“ iejautājās Janalfreds Blakus salmos sēdošam večukam.

„Katra vakaru, cik nu te pieradās.“

„Vai tas akordeons viņa?“

„Kā tad, pašā iemainīts. Kamēr tikšot līdz Vācijai, zināšot spēlēt.“

„Tad uzstāšoties cirkā un prontes teātrī,“ iejaucās sarunā sieva no salmu klājiena pie pretējās sienas. Akordeona spēlētājs nelikās dzirdot un tik čīgāja ar stingu ģīmi.

„Lai diespas. Kā runci rūnī. Kas ar nav jāpiedzīvo, aivaivai,“ nopūtās večuks.

„Kas te vainas,“ caur zobiem novilka cits jaunpuisis milzīgi gaļiem matiem. „Žandarmi te iekšā nelien, ēst dabū.“

„Kas tad tev, vieniniekam, pa ostu pērk un mito zirgus kā čīgāns,“ sieva atsaucās. „Cik tu nedabū tāpat par brīvu. Vācietis uzdzen saimnieku kuģī, uz bruģa paliek divjūgs ar visu ori. Kas žiglāks, sēž iekšā un brauc prom.“

„Skaidrs, žēl tak noskatīties, ka zirgi nīkst krastā neēduši,“ spekulants aizstāvējās.

No krāsns stūra pēkšņi piecēlās garā meita. Pastiepa roku uz akordeona pusi un ieteicās: „Ko āksties, dod man.“

Čīgātājs pārsteigts klausīja. Nomauca siksnu no pleca, atdeva meitai. Meita iemaucās siksnā, pārskatīja tastes un pēkšņi uzpirbināja spirtu polku. Pirksti paši spēlēja, viņa platām, izbiedētām acīm skatījās apkārt. Trūka viņas parasto klausītāju: kaimiņu jauniesu dancotāju bara. Viss citādi. Polka aizklīda, viņa taustīja tastes, meklēja jaunus tvērienus izteikt neparasto. Istabā dūdoja dīvainas, dobjas meldijas.

Naktī Ego rādījās murgi.

Viņš redzēja ledū, āliņģī iespraustu mietu. Uz mietā rumbā uzmaukts rats. Un tam ratam bija četras rokas: četras gaņas kārtis. Un pie katras kārts pa mazam ragaviņām. Katrās sēdēja viens vizinātājijs, un visi strauji griezās riņķī. Tas viens bija krievs, viņam pretī vācietis, tas trešs zviedrs, viņam pretī polis. Kamēr viņi līdzsvarā vizinājās, tamēr zivis āliņģī plunčājās, brekši lēca gaisā. Bet tad viens izkrita no ragaviņām, karuselis zaudēja līdzsvaru, sāka grīļoties. Un drīz visi četri bija matos, vārtījās pa sniegu, kāvās, zābakiem dauzīja ledu. Tie divi lielie kaušļi nevarēja un nevarēja rīmties. Te viņi slaviski jūsmīgi bucojās, te ģermāniski pamatīgi viens otram zvetēja pa purnu. Divi pārējie apkusuši katrs pēc savas dabas darbojās: viens meta zivīm maizi; otrs tās dauzīja ar veseri. Tad tie divi mazākie iestūma lielos ragaviņās, un rats atkal sāka riņķot. Un tad zivīm bija miers. Tikko zivīm bija ko ēst un viņas jutās labi, tā gāja elpot rietumu pusē. Tikko badā, apaugušas ar kraupi un citām kaitēm, tās lida austrumu pusē.

Tad viņš redzēja, ka latvieši rok bedri savā vieglā, jaukā zemē un gulda tur piekusušus kritušus svešniekus, kas viens otru nokāvuši. Uzstāda uz kapa dzeltenu puķi. Dzirdēja, kā vecmāmas stāsta teikas par viņu kapiem, kur vienā dienā guldīts vesels zirdzinieku karogs un no viņu pretinieku salauztajām musketēm taisīts pār purvu tilts. Kā skraida viņu bandu bērni un runā latviski, kā no svešajiem vīriem dzimst latviešu tautai divainas sejas, brāzmaini temperamenti, patiesi, viņš tos redzēja kā gar stikla lodes malu aizvēršamies.

Un tad viņš redzēja, ka atkal pār mūsu dārzu vieni atkāpjas un otri tos dzen un lien pakaļ. Rāpjas, raujas ap pauguriem, gar biržu malām, spraugās, mezglos. Brauc un soļo ķēdēs, kolonnās, ar sīku trieciennieku vē-

dekli pa priekšu, tanki seko aiz viņiem, un smailēs rau-
jas un lien krievu kara skaits. Lazaretēs, vezumniēki,
žīdu frizieri, tatāri govju kāvēji, municijas dizriči, vir-
tuves, ziņneši, bataljonu štābi, soda rotas, triecienro-
tas, tiltu metēji, sanitāri un liķu apkaisītāji; mīnmetē-
ju bataljoni, tanki ar naftas cisternām un žagaru kū-
liem sānos, mobilizētie bez ieročiem ar politrukiem, ēr-
ģeļu stalažas, virknēs sajūgti prettanku lielgabali,
snaiperi, ložmetējnieki maksisti, telefonisti, puiku va-
di, plintnieces, rotnieku zirgi un pipkas, motorizētie
mongoļi, melno bumbvedēju vaidi, šalcošās zalves un
īsu stobru sausas kārtas.

Atskanēja kungstieni, nopūtas. Pūsis pa miegam bi-
ja iespēris kājgalī noliktajam (lai kāds nenozog) akor-
deonam, un tas nogārdza ar 32 balsīm.

Un atpakaļ vilkdamies no katra izēsta pagasta zosu
gājienā vāciešu vadi, kas ritina kopā sarkanus un dzel-
tenus telefona vadus; kamēr kaulu zāģis kratās un
šņāc atpakaļ, tilti top uzsperti gaisā. Tanki ar gar-
iem stobriem un vientulīgas kāpurķēžu lafetes, ko štābs
nozaudējis uz kartes. Vezumniēku kolonnas, kur bla-
kus likkājainiem bavāriešiem sēž Pleskavas un Ostro-
vas duņas raibos lakatos. Sapiēru rotas, kas ierok ce-
ļu sausā virsā tanku mīnas, grāvjos bora gabalus un
atsvabina uzminamās smailes. Visa ceļa garumā pulki
ar tiešu pavēli: atkāpties uz kuģi, ko tie veic, soļodami
ar baltu un naktīs pie ugunskura izraibinātu lazdas
spieķi rokā, kas citiem no cita noskatīts. Apreibušas
un piekusušas sejas. Sastaigātās drēbēs kalsni, utu no-
ēsti locekļi. Pāršautie, kas salikti vienas diennakts la-
zareses sētsvidū un neticīgi gaida savu aizvešanu. Mig-
las metēju baterijas, izmāvušas pēdējās zalves, brauc
uz Liepājas lūžņu savāktuvēm. Apņēmīgi, blāuri žan-
darmi, kas grozās ceļu mezglos, kā ar pumpi spieзда-
mi kolonnas putekļos sabrauktajos ceļos.

Kādu milzumu ļaužu kaŗš izdzen no Latvijas meţainās, birzainās zemes! Gaŗās virknēs bijuŗie saimnieki, kas ar govju baru, divzirgu ori, suni un spaini zem ratu pakaļas un aiz ratiem piesietu dumju kumeļu kļu-
vuŗi nomadi. Ar svētdienas kārtu lādē un mierā jaucētām kodēm, apgrauztām karotēm, ūdenszābakos un naģenē, galvas ierāvuŗi, tie spiežas gar strīpainajiem kilometru stabiem, jauzdami pastardienas rakstos liktās bailes un viendienas muŗas bezpalīdzīgu galu.

Viņŗ redzēja, ka pilsētu un zemi tai apkārt silda domīga atvasaras saule, tā vairākas nedēļas. Dienu nakti no šaurām šosejām plūst pilsētā lauku iedzīvotāju kilometri. Drūzma mīņājas tai caurī, Brīvības bulvārī atstādama metru biezu, cieti piebrauktu zirga mēslu kārtu. Platajā bulvārī naktī spīd pie ratiem kārti vējluktuŗi, mauj govīs. Reizēm naktī visa rinda sakustas. Tad viņi ceļas, kliegdami pātagu rokā skrien blakus pajūgiem, dzen zirgus uz Daugavas tiltu pusi, kur atsvabināties kāds ceļa posms. Tramīģiem milzu gaŗkājainiem zirģiem, apauŗos ieķēruŗies, skrien līdz pusaudģi, vezumā pūsmiedģa murgos klanās sievas un bērni. Tā stundām ilgi dzīties, līdz bēģļus atkal nospieģ renstelē lafetes, dun gaŗām, motoru vilkti, smagie lielgabali no Narvas, džinkst ķēģu slejas: smagi zirģi velk smagas haubices.

Prom! Aizmirst!

OTRA DIENA

No rīta visi trīs izlīda no salmiem ar vainas, mazvērtības un vajāŗanas sajūtām. Te laīkam bija viens no gadījumiem, kad šādas sajūtas pamatotas. Bet citādi diena bij saulaina, vēsi dzidra. Bēģļi sakopās un izklīda pa pilsētu. Trīs devās uz rātūģi.

Garā kantoŗa telpā aiz letes sēdēja vairākas mašīnrakstītājas. Pie letes trinās kāds sūdzētājiem un kaut ko stāstīja, ko neviens neklausījās. Telpas galā bija laimīgās durvis, kas aiz sevis drīkstēja mitināt pilsētas galvas kungu. Tur laiku pa laikam devās grāmatvedīga izskata vecāks vīrietis ar papīru žūksni rokās. Tur bijīgu ģīmi iegāja un noslēpumaini iznāca parādnieki, prasītāji un lūdzēji dažādās lietās.

Janalfreds tūlīt bija notēmējis ne sevišķi prātīga izskata glītu mašīnrakstītāju.

„Tā ir īstā,“ viņš klusi paziņoja un cēlām kustībām devās letei klāt. Viņš sveica jaunkundzi, izteica izbrīnu, ka provinces pilsētā sastop tik lielpilsētnieciska izskata pašvaldības darbinieci. Ka īstās tautas turētājas tagad ir mūsu daļās intelligentes, kas stājušās kara pienākumos aizņemto vīriešu vietā.

Jaunkundze caurbjūšām acīm apskatīja Janalfredu un tad no galda atvilktnes izvilka biezu romānu. Apvidu to uzšķīrusi, viņa vienaldzīgi vēl pavērsās Janalfredā.

Ak daļā tautiete arī literāri ievirzīta? Tā jau varēja domāt. Viņam atliekot tikai vēlēties, lai viņa neatteiktos saskatīt arī viņa slēptos izcilos dotumus. Klusā vakara stundā viņiem vajadzētu tikties. Izrunāt. Izteikt. Līdz galam.

Jaunkundze vienaldzīga mutē apslapināja pirkstu, uzšķīra lasāmo lappusi un ar vēl mitro pirkstu pie reizes izgludināja uzacis. Janalfreds sāka bezpalīdzīgi skatīties apkārt.

Turpat pie blakus galdiņa sēdēja stipri paveca un neizskatīga kantoŗa jaunkundze, kas žirgtām paegļogu acīm bija vērojusi Janalfreda pūļņus.

„Ko puikiņiem vajag?“ viņa ieteicās. „Nāk pie manis. Es nekodišu.“

Nu ko. Janalfreds pievērsās viņai. Izstāstīja, ka svešā pilsētā iebrāukuši, viņi nav ilgi domājuši, kur rast

pilsētas notikumu centru. Nākuši šurp. Un nav maldījušies. Lūk še, draugam vajadzīga rakstāmmašina. Jā-raksta sievai vēstule uz Vāciju, adrese uzrastāma ar mašīnu, lai mīlas kļiedziens nenoklist. Un viņš pats jau sen izslāpis parunāt ar piedzīvojušu, bet sirdī jaunu cilvēku, kam tā jaunā sirds īstā vietā.

Žirgta, priecīga pavecīgā jaunkundze mēloja pretī, nolika rakstāmmašīnu Ego priekšā uz letes. Un Janalfreds tikko paguva iespraust pa vaicājumam, smiekliņam un atbildei. Tamēr Ego ar divi pirkstiem uzrakstīja tekstu uz vakar pašapzīmogatās loksnes. Tāda un tāda latviešu karavīru vienība 24 cilvēku sastāvā, nonākusi Ventspils pilsētas robežās, lūdz pilsētas vecāko izsniegt atļauju iegādāties reibinātājus dzērienus vienības gadskārtējiem dibināšanas svētkiem (kas iekrituši tieši nupat), puslitru uz personas, t.i. 12 litru. Paraksts — virsleitnants tāds un tāds.

Šo papīru uzrakstījis, Ego apskatījās apkārt un ievilkā mašīnā vācu ceļa papīra blanketi. Cirkā sēdēdams, viņš to bija iegādājies no kāda rakstveža, kas bija saņemts ciet ar visu dienesta mapi. Papīrs bija jau apzīmogots, parakstīts. Atlika uzrakstīt pārējo tekstu. Maksāja rokas pulksteni, bet bija to vērts.

Un ko Vienīgais? Bija aizslidējis pie smukās jaunkundzes, Janalfreda niecinātājas. Optimistisks un labdabīgs viņš mēcās tai virsū, šķīra ciet grāmatas lapas, lika sev galvā rakstāmmašīnas vāku: tā esot ķivere un tad demonstrēja uz vēdera pa leti, kā ar ķiveri galvā lien pa starplauku.

Nē, tas jaunkundzi garlaikoja. „Mans kungs, jūs velti kavējat savu dārgo laiku,“ viņa paziņoja un izgāja.

Janalfreds bija paguvis aplinkām norādīt labvēlīgai vecjaunkundzei, ka viņi gribētu izlūgties mazu laipnības pierādījumu no Ventspils puses. Proti, dažus litriņus. Nez kāds galvas kungam garastāvoklis.

Šī jaunkundze saprata. Saprotoši iegrūda Janalfredam ar elkoni sānos, ka abiem acenes vien nolaistījās. „Vajag tik lūgumrakstu. Tad jau dabūs.“

Ego iespieda viņai rokās savējo gluži siltu. Vecjaunkundze papliķēja viņam vaidziņu, paņēma rakstu un aizgāja uz galvas istabu, knaukšķēja augstie papēži vecīgajās kājās. Atgriezās un čukstēja:

„Drīz jūs sauks iekšā.“

Pilsētas vecākais sēdēja aiz masīva rakstāmgalda. Bet ne tā vidū. Bija nosēdies pie galda stūra, kā kad oficiāli viņš vairs savā amatā nebūtu spiests sēdēt, tik vēl pakavē laiku parastajā vietā. Vienu roku uz galda, otru bikšu kabatā, gurdens, bet visai ziņkārīgs viņš apskatīja trīs šnablūdristus. Viņš nopūtās. Sniedzās pēc spalvas.

„Ar pusīti pietiks,“ un viņš lūgumrakstam uzvilka apakšā „seši“.

Istabas otrā kaktā sēdēja viņa skrīveris. Tas izrakstīja iepirkšanas atļauju. Vecākais skatījās puišus, skatījās pa logu laukā. Kas vairs bija viņa amats, ja pa gaisu virs pilsētas klaiņoja sveši bumbveži un pa ielām žandarmu patruļas, ja pilsētiņas augstākā sabiedrības daļa jau bija prom Zviedrijā vai Vācijā, daļa domāja braukt. Un visur šnabītis. „Dzer kā pa bērēm.“

Monopolā bija tikai kortēliši. Totālais karš līdz visīkākajām saimnieciskās dzīves iedaļām. Tā viņi sakrāva Vienīgā brezenta somā 6×4 pudelītes. Un tikko šis svars bija pie rokas, tūlīt pazuda psihologu četrdesmitajos gados pazītā „baiļu sajūta“. Tās vietā stājās dziļa pilnības sajūta un mīlīgas ilgas pēc užkožamiem un vietas, kur dusēt.

Kad uznāca vakars, viņi skuma. Pampa Tautas Palīdzības mītnē, līdz cēlās. Un viņi izgāja ielās. Neapgaismoto pilsētu klāja sāļa gaisa pilna pustumsa. Tajā nudzēja cilvēki. Steidzās ievākt jaunākās ziņas, sarunāt, līgt, pirkt, pārdot.

Divi eļļaini sukāti SD baltvācietēni turēja katrs zem savas paduses galīgi piedzirdītu zvejnieku.

„Prasi, kad viņš brauks nākošreiz pāri un no kurienes,“ teica viens.

Otrs pieliecās zvejniekam un iebļāva tam ausī priekšā teikto. Bet zvejnieks tikai tukši smaidīja un šļuka lejup. Esdēvelis vairākas reizes piedauzīja viņa galvu sētai un noprasīja vēlreiz. Zvejnieks nu nikni murkšķēja pretī.

Citā stūrī līdz kauliem noplīsis un izdēdējis tramīgs pusmilitārs stāstīja otram tādām pašām:

„Ej vispirms uz Dundagu. No Dundagas uz Semes purvu. Ja tur par biezu, tad uz Vecannahitti. Tur ir kurelieši. Tur visām bēdām gals. Neviena tevi vairs nevajās. Pašu puikas kopā. Mēs vēl cīnīsimies. Aizvakar vāci nāca virsū. Dabūja pieguldīt pilnu šķūni ar kritušiem žandarmiņiem un SD.“

„Bet ko tad darīs, kad Dundagas mežus tīrīt atsūtīs jaunos legionārus no Vācijas, ko tur apmāca? Man tur ir brālis. 25. un 26. gadā dzimušie. Tie tur labi nodresēti, iet uz urrā.“

„Nezinu. Kaut tā nenotiktu.“

Citur viens vīrs otram noskaitīja sauļā paku vācu naudas un kilo speķa. Saņēma mazu grāmatīņu.

„Kārtībā. Te pasīte. Ar visu diloņa zīmogu kā nākās. Uz galvošanu īsta. Īpašnieks patiesi nomira delamā pagājušo mēnesi.“

Atspidēja uzrauts sērkokciņš. Tur apskatīja jauno pasi.

„Bet trakais! Fotografija taču neder. Šis kā skujas ēdis, tievs un vārgs. Man pavisam cits fasons.“

„Iestāsti, ka tāds biji jaunībā. Tagad esi apārstējies un apvēlies. Ja pagalam bail, apmaini fotografiju. Es zinu vienu specu, kas noņems, uzliks jaunu bildi un piezīmogos ar visām cakām kā mūžības pirmā dienā. Gribi?“

Gar ietves malu tumsā aizgāja nobridies pusmūža vīrietis, ģimenes apgādnieks. Viņš vilka rateļus, kur bija iekrauts un rūpīgi pārsegts maiss kartupeļu un piena kannu. Bijis uz laukiem mangot.

Janalfredam gribējās dziedāt: „Vakars vēls un tēva mājas tālu.“ Vai raibajā pilsētā, mīklainajā pustumsā nebija nevienas dvēseles, kas ilgotos pēc viņa? Droši vien bija, tik tā jāsameklē. Ieraudzījis pa priekšu ejam glītu, jaunu sievietes stāvu, viņš pasteidzinājās un, tai blakus nokļuvis, jautri teica: „Labvakar, jaun kundz! Kāds burvīgs vakars šinī Kursas metropolē!“

Sieviete pavērsa seju pret viņu, un Janalfreds sarāvās: tādas bēdas samērīgo vaibstu sejā. Nez par ko viņa skuma? Varbūt viņai nebija naudas? Atlaista no darba? Meitenei nav veicies mīlā? Drīzāk gan viens vai vairāki piederīgie nosisti, varbūt mīļajam kas norauts kara gaļasmašīnā. „Vakars vēls un tēva mājas tālu.“ Varbūt viņa šovakar vairs nebija spējusi izturēt šo bezjēdzību, brutālītāti, lopa beztiesīgumu, gauda bezpalīdzību starp diviem dzirnakmeņiem.

Janalfreds nomurmināja: „Atvainojiet.“ Viņš laiciņu klimta pa tumsu, tad noskurinājās un devās klāt pirmām divām sievietēm, ko bija ieraudzījis stāvam kāda koka četrstāvu nama priekšā.

Tai pašā laikā Ego un Vienīgais savā sentimentālajā ceļojumā bija sastapuši divas Ventspils ģimnazistes.

„Kas no jauna šai pilsētā,“ uzprasīja Vienīgais.

„Ko jums patlaban māca vēsturē?“ piebilda Ego.

Un tad viņi dabūja ko meklēja. Pilna pilsēta esot tādiem takšiem, kas skrejot, mēles izkāruši, meitām pakal. Kā veļ muti, tā liekas, ka ar vārdiem vien jau sāk aptaustīt. Ne prot kārtīgi paamizēt, ne parunāt. Tik spīci, spīci vien, ka „sakarā ar šo man tiktos norādīt, ka attiecībā uz iepriekšteikto es izteiktu vēlēšanos jūs pavadīt uz jūsu dzīves vietu.“ Hi hi hi un ļik ļik ļik, kas nav pašu pilsētā jāpiedzīvo. Iztaisās te tik, jauni

puiši bārdi noaudzējuši, šņukurs vien laukā. Kur lai kārtīga meita ar tādu rādās pie sāna? Tik pa stūriem, gar paksi. Tad jau katrs ārzemju jūrniece labāks. Vai ta mums trūka, agrāk bija tādu diezgan. Tas ņēma ap vidu, izmaksāja kūkas, liķierīti. Krodziņā braši uzdancoja. Bet šie te Rīgas kundziņi uniformā vai bukstiņā, vienalga, nē, paldies.

Ego un Vienīgais cēli sveicināja un atlaidās. Viņi redzēja Janalfredu runājam ar, likās, divām nobriedušākām dāmām. Gāja turpu. Janalfreds beidza savu sarunu.

„Tad paliek, kā norunāts. Rītvakar ap sešiem. Un te abi mani biedri.“

Dāmas nopētīja viņus, tad abas teica:

„Norunāts.“ Tā šķīrās.

„Kas norunāts?“ vaicāja Vienīgais.

„Nu, te tapa lielas lietas nodarītas. Klausait: viņas ir četras māsas. Vienai dzīvoklis šajā te namā, cetur-tā stāvā. Divas no viņām pilsētā, parīt brauc uz laukiem. Mājas Ventas krastā. Viņas atdod dzīvokli mums, lai piemetamies kādu nedēļu. Rītvakar mazas dzīrītes trim pret divām mūsu jaunajā dzīvoklī. Vienam būs jāiztieks bešā. Nu ko?“

Abi pārējie bija pārsteigti, ka vēl kas var arī veikties.

TREŠĀ DIENA

Mītnes priekšniece no rīta iedeva Ego zīmīti. Skaidrīte tur vēstīja, ka ieradusies Ventspilī un apmetusies Saules ielā. Ego devās turpu, arī Vienīgais nekavējās.

Bija pienācis vilciens un savedis jaunus izdzīto bārus. Pa ielas bruģi tuvojās jautrs pajūgs. Stacijā pamestos ratos bija sakravājušās piecas jaunas meitas.

Viņas sēdēja augstu sava pūra galā, kas bija sakrauts vairāk desmitos čemodānu un saiņu. Zirga vietā ilksīs bija saķērušies bariņš trokšpainu vilcēju: viens tāds kā pilsētas advokāts ar vēderiņu, viens garš, iznesīgs policists, viens zvejniekpuisis milzīgos zābakos līdz nabai, viens balliščālis trubiņās, porgām kājā, hūti ar sānā aizspraustu spalviņu uz acs, mugurā jērādas veste ar spalvu uz āru, zoda galā melna, sapinkājusies bārdele; viens rātns puika, kas čakli vilka; viens plats laukis melnā bēru kārtā, kalašās un strīpainu šalli ap kaklu. (Nez kuŗš no viņiem bija sestais ritenis?) Meitas sauca „nū!“, sasaucās ar ielas gājējiem, vīrieši zviedza, spēra, tecēja pusriksītī.

Jaunās dāmas, pie kuŗām devās Ego un Vienīgais, bija atradušas mājvietu divstāvu mājas apakšējā stāvā. Tur viņām bija viena liela istaba un priekšnams. Arī augšstāvs bija brīvs, jo iedzīvotāji bija jau nozuduši.

Latviešu meitām arī bija beidzies taupāmais laiks. Vienīgais ar asiņojošu sirdi bija klausījies stāstus, kā pirms Rīgas krišanas Daugavmalā braukušas prom tūkstošiem košu ģimnazistu. Lādētas kuģī eksportam uz Vāciju kopā ar mammu, mazāku brāli, vecmāmiņu vai vectēvu. Kā viņam būtu gribējies tur būt klāt, palīdzēt, atbalstīt, drošināt.

Notika jau arī eksports uz otru pusi. 1941. gadā, kad Rīgā nāca iekšā vācieši, tad krieviem un latviešu komunistiem līdz bēga Raiņa ģimnazijas un citas košas meitas. Ādas jakās sajozušās, sasēdinātas ugunsdzēsēju mašīnās, zilos lielos autobusus, preču mašīnās viņas aizbrauca niknas un noraudājušās starp žīdenēm un duņām.

Bet šis pušķis arī bija košs. Četras skaitā. Vienīgais vēroja: vai tik tādas divāna zostīņas vai kārtīgas meitenes?

Jaunkundze vārdā Jāzeps bija linu gaišiem matiem, smailu seju, kupliem, kustīgiem gurniem. Viņai patika glīta izskata tīrīgi jaunekļi.

Lidija bija spāniska paskata melnmataina daiļava. Ap viņu lipa vecāki kungi ar nodrošinātu sabiedrisku stāvokli.

Silvija bija gaiša brunete, smalku ādu, viegliem briļļu aizkabināmiem aiz mazām ausīm. Ap viņu grozījās literāri ievirzīti dažāda vecuma vīrieši ar acenēm.

Garķājainā tukumniece Skaidrīte. Ar viņu draudzējās īpatņi ar neparastām izdarībām. Un Vienīgais ievēroja, ka Ego sliecas uz viņas pusi gluži kā kuģis, kam tajā pusē sūce.

Meiteņu aizgādības ministrs bija Jāzeps, ārlietas kārtoja Lidija, iekšlietas Skaidrīte, finances Silvija. Jāzepam vakar bija laimējies sastapt un nosirēnizēt pilsētas dzirnavu īpašnieku. Tas kalpoja par pārvaldnieku pats savos nacionālizētajos gaņģos un putināja savu mantu, ko jaudāja. Jāzeps bija dabūjis miltu maišeli un kilo cūkas tauku. Un tā nu viņas cepa pankūkas.

Puiši ienāca šajā sievišķīgajā istabā, tapa apsēdināti un ieēdināti, labsajūtā spīdēja un kusa. Katrs ar pankūku šķīvi priekšā viņi jutās labi audzināti, panākumiem bagāti.

Pie durvīm klauvēja. Meitenēm iegailējās acis. Kuŗš no pielūdzejējiem nu būs atnācis? Skaidrīte gāja ielaist. Priekšnamīnā atskanēja braši rēcieni. Iesoļoja basketboliski gaŗš vīrs plaši atsistā kažokā. Rokā nesa petrolejas kannu, padusē siera galvu. Pienotavas vadītājs.

Viņš rādījās nepatīkami pārsteigts, priekšā sastopot konkurentus un savu nepatiku arī neslēpa. Bet viņš nebija mazisks: lai tiek arī puišiem no kannas un siera galvas. Kas tad bija kannā? Kannā bija ļerga.

Pie zaļrūtaini klāta galda ar melni vāpētiem māla traukiem sēdēja četras mamzeles un trīs jaunkungi. Viņi uz trauka lika dzeltenos pankokus un sarkanu ze-

meņu vārījumu. Miera salas gāgānu kaņos! Aiz laika aizsēdušies!

Ar trim resniem pirkstiem kannu saņēmis, mazo pirkstiņu atstiepis, pienavnieks bieži cēla līmeniski lielo petrolejas kannu un lēja stikla kausiņos iedzeltenīgu rudzu eļļu.

Starp citu viņi runāja: „Vai braukt projām vai nebraukt? Kā tā var pamest savu zemi. Te taču mums apkārt runā latviski. Varam dzīvot ar mazāko piepūli. Kāpēc lai to pamestu?“

„Mūsu zeme? Visiem citiem tā pieder, ne mums. Te brīvi rīkojas vācieši un krievi, ne mēs. Ja viņiem ko vajag, viņi ņem mums. Savā starpā mēs varam mēļot latviski. Bet lai kādas lietas kārtotos, tālīt jārunā citā valoda. Nē, mēs savā zemē neesam kungi, tik kalpi. Beztiesīgi kalpi. Es citur varu būt tiesīgs kalps.“

„Bet aug taču jauni, slīpētāki latvieši. Saturs un muskuļi mums ir, vajadzīga forma un nauda. Ārzemēs iemācīsies metodes, paņēmienus. Neej kuilim klāt no priekšas, zirgam no pakaļas. Latvietis ieņem špabi un lien ar kuili kosties, ar zirgu sperties. Vai arī vienu notur par savu kaimiņu un otru par savu brāli un ar tiem gvelž. Brīvību zaudējuši? Mēs nemaz nebijām garīgi brīvi. Tie paši Nikolaja un Viļuma čīnavnieki, pagasta lielmaņi. Tik iezvelties savas uzdibinātās valsts mašīnā, izgāzt vēderu un tramdīt sulaiņus. Garīgi brīvi: jā, tas nozīmē prast aizstāvēt savas tiesības un tad dzīrot.“

„Gara gaismai jānāk! Prom ar slavisko parķa apakšbikšu sociālo reālismu. Nost ar vācu tiriliri degunurbiķu metafiziku un sentimentu. Vienkāršās tīrās formas! Kad mums būs laika tās kopt un atcerēties?“

Lielais pienavnieks slējās kājās: „Es palikšu tepat. Mani nenodzīs kā mušu kaut kādi. Jums būs vētīties pa pasaules vējiem. Sēnalas un tie labākie aizbirs. Bet paliks noturīga sēkla. Tai atnest jaunus asnus jaunai lat-

viešu tautai: pašapzinīgiem, gudriem ļaudīm, kas dzīvo robežā ar mežonīgajiem austrumiem.“

Kad viņi cēlās un gāja, priekšnamīnā pienavnieks pačukstēja Ego:

„Ej uz Pils ielu, tur 7. numura piebūvē. Prasi Robi. Saki, ka sūta Žanis. Lai uzņem jūs Zviedrijas braucēju sarakstos.“

Ego un Vienīgais bija noliksmojušies līdz pusdienas laikam, steidzās uz Tautas palīdzības mitni, ņēma mantas un pārcēlās uz ventspilnieču dzīvoklīti četrstāvu koka būcēnī. Tas bija kā saslīdēt stalažās. Bet kad uzrāpās pašā jumta stāvā, tur bija gluži mājīgs mitekļis.

Puišus saņēma abas māsas. Kā nosēdās, tā lietoja alkoholu. Janalfreds sāka amizēties ar jaunāko. Tā bija apaļīga, kopusies, pilsētnieciskāka nekā vecākā māsa. Un cik interesanti! Atklājās, ka Janalfreds bija vienu vasaru dzīvojis Jūrmalā pansionāta tajā pašā 13. istabā, kur viņa aizpagājušo! Kāda sagadīšanās!

Vienīgais, stalti nosēdies, drāza jokus ar vecāko māsu. Tā bija stingru miesu, stipra, vēja appūsta. Šad tad viņa atmeta pa nīpram jokam. Un ka tevi parautu! Viņi sāka rauties pirkstiem, lieca viens otram roku uz galda. Abi pamišus iesila un izplatīja laimīgu noskaņu.

Janalfreds pēc pāris stundām ar savu apaļīgo četrmāsiņu jau uzrādīja skarbākus toņus. Bija sadzīvojušies kā ilggadīgā laulībā. Viņai bija bail pārāk tālu ielaisties, tādēļ sāka garlaikoties. Sita Janalfredam pa nagiem, žāvājās aiz taukas plaukstiņas un teica: „Tavs pulkstenis iet pēc Piltenes bezmēra.“

Ego sēdēja, dzēra un smaidīja. Viņš atvedīs savu princesi te skabūža dzirēs. Ceļā draudēja briesmas, bet viņš jutās apskaidrots un vitamīnizēts.

Tikko satumsa, viņš devās uz Saules ielu. Gluži kā pārdabīgi spēki viņam dotu vērīgu aci un sesto maņu: aši gāja, rāvās vārtos, nogaidīja. Devās uz priekšu pēkšņi atvēra kādas durvis un iegāja. Stāvēja, savas

sirds pukstus skaitīdams. Gar durvīm nogāja žandar-mu patruļa. Dievs tiešām sarga mīlētājus un žūpas.

Tāds pat bija atpakaļceļš. Tikai divatā. Cik ierāvās vārtos, tik abi saplaka kopā. Svētku drānas ļāva just viņas augumu. Āboli, medus un rupja maize! Pasaulei noslēpušies, viens otram atklājušies, viņi vārtos bu-čošanās slepus un dedzīgi.

Kad viņi vēra četrmāsiņu dzīvokļa durvis, tur bija dzirdami laulībnieciski trokšņi. Bļāvieni baritonā un soprānā, tad sasitās divi šķīvji un nobungoja aizcirstas durvis. Sievas lomas tēlotāja bija ieslēgusies stūra istabā, nesaprastais vīrs paņēma cepuri un izskrēja kāpnēs.

Šis starpgadījums labvēlīgi ietekmēja Vienīgo ar viņa vecāko no māsām. Abi lēnām un mērķtiecīgi aizstūrēja uz otru istabu.

Ego un Skaidrīte nu pirmoreiz bija vieni. Plīša sēdekļos sēžot, viņiem uznāca mājīgas alkas. Sajauktā nelaimes pasaulē viņi jutās divi laimīgie. Sieva un vīrs, tie taču abi uzcēla savu aili, kur patverties. Kā divjūgs: viņa, ķēvīte, tek, asti svirpinādama, viegliem soļiem. Viņš, sprauslādams un kalnos velkot pacietīgs. Viņa palīdz noturēt no kalna.

„Man Rīgā bija paziņa, jauka meita, vārdā Ella,“ stāstīja Skaidrīte. „Visu laiku mācījās un dzīvoja kā parasts. Bet tad pēkšņi, kad Rīgā viss juka un bruka, bija sadomājusi precēties. Prasa man vienu dienu: — Skaidrīt, vai tu nezini, kur var dabūt smuku naktskreklu. Man rīt kāzas. — Jā, kur lai dabū? Nez cik gadu jau nevienu jaunu drēbes gabalu nevar dabūt. Bet — brūtes plīvurs gan viņai esot. Gaŗš un jauks. Nu lai tad tūlīt pēc laulību ceremonijas šuvēja ņem plīvuru un pāršuj naktskreklā! Tā arī darīja.“

„Mums tādu bēdu nebūs,“ teica Ego. „Ne tev vajadzīgs plīvurs, ne naktskreklis. Plika tava miesiņa pie manas laulātas krūts. Bet es pazinu to, kas Ellu pre-

cēja. Valdemārs vārdā. Tam bija citas, vīrišķas bēdas. Istabu viņš bija sadabūjis Pārdaugavā. Bet tur nebija vannas. Viņš staigāja apkārt pie draugiem, vai kādam nav pārdodama balta, gluda, emaljēta netekoša vanna.“

„Un dabūja?“

„Jā. Viens pārdeva sava dzīvokļa vannu par 8 pusstopiem. Tas nekas, kā tā bija ne viņa, bet saimnieka vanna.“

Laukā sāka kaukt trauksmes sirēna. Ego nodzēsa uguni un atklāja logu. Tumšās debesis dūrās starmeši. Būksķēja dažādu kalibru zenītliegabali. Iesteidzās Janalfreds. Paķēra savu somu un nodrāzās lejā pa kāpnēm. No sava buduāra iznāca arī Vienīgais un viņa meža meita. Abi lēnā gaitā devās pagrabā.

Ego vienmēr bija bijusi sajūta, ka no bumbas viņš nekritīs. Šo pārliecību viņš pielipināja arī Skaidrītei. Abi sēdēja kā ložā un skatījās kaŗa spēles. Tumšajā istabā plaiksnījās zenītugunis. Krievu bumbvedēji izgāza savu kravu pār ostu. Stalažīgā ēka ligojās. Cauri sienu šuvumam skrēja eksploziju gaisa šaltis. Rokās sadevušies, viņi abi domāja ne katrs par sevi, bet par viņiem abiem kopā.

Taurēja trauksmes atsaukums.

„Man jāiet uz māju,“ Skaidrīte teica. „Tas ir: šejienes māju.“

Krietni pēc šnabja smaržodami, viņi izgāja tukšajā, tumšajā ielā. Ostā kaut kas dega. Vientulīga, pamesta un aizkauta pilsēta gulēja, pieplakusi pie brīvas jūras malas.

Abi iedami mija baložu skūpstus, kad atkal sāka gaudot sirēna. Vienā laikā arī atskanēja zenītbaterijas zaves. Abi mīlnieki devās tālāk. Jo šādā laikā žandarmi uz ielām nerādās, eji kā kungs.

Sāka dūkt šķembas. Grabēja sasisti dakstiņi, un uz ietves bira māla gabali. Abi iemuka tuvējās durvīs. Un,

ka tevi piķis! Tās bija policijas durvis. Iznāca garās zeķēs iemeties jauns šucmanis. Ieraudzīja abus patvēruma meklētājus.

„Silts laiciņš, jaunkundzīt, vai ne, ko,“ viņš teica. „Nākiet vien dziļāk. Teodors sēž pie galda un viens raud. Man ar bēdīgi.“

Viņi gāja iekšā. Kailā istabā zem kailas griestu lampas bija kails koka galds. Uz tā dažas alus un šņabja pudeles. Vienā galda galā bija uzķūpjis vecs šucmanis, tas tas Teodors.

Jaunais cepa kartupeļus ar jēra ribām uz krāsniņas istabas stūrī. Vecais žēlojās kā bērnu apraudātāja. Skuma par sevi, par jauno, kas esot dumjš un nekā nesaprotot. Par tām mantām, ko šonakt krievi sadauza ostā. Par latviešu likteni, par savu mirušo sievu. Savas prāta smailes viņš bija nodzēris. No mutes krita sērīgas vārdu un atmiņu lauskas.

Jaunais nolika abiem viesiem priekšā katram pa skārda šķīvīm ar savu sacepumu. Viņi klusēdami ēda. Ārā visi zenītstobri sāka šaut kā negudri. Tad ribēja bumbu grāvieni. Nošūpojās kailā spuldze. Pēc tam kluss, un tad vienmērīgi nopūta trauksmes atsaukums.

Skaidrīte un Ego pateicās un gāja laukā. Cip cipu viņi sasniedza Saules ielu. Aiz rokas sapņemusi, Skaidrīte viņu veda pa tumšām kāpnēm augšstāva istabā. Tukšas istabas vidū uz grīdas tur bija nolikts un uzklāts šaurs salmu maisiņš.

„Jāzeps palīdzēja maisu stiept augšā,“ Skaidrīte čukstēja Ego ausī.

„Un palaida muti?“

„Skaidrs. Iesim čučēt?“

„Iesim.“

Sajauktā nelaimes pasaulē
Mēs esam divi laimīgie.

CETURTĀ DIENA

Rīta svīdumā Ego zeķotās pēdās, stulmeņus rokā turēdams, kāpa lejā, izšmaucās pa durvju spraugu uz ielas. Uz cementa plākšņu ietves stāvēdams, viņš apāvēs un devās uz četrmāsiņu lizdu. Ielas bija tukšas, skanēja paša soļi. Ap katru stūri aplūrējis, viņš laimīgi sasniedza stalažīgo māju. Apkārt neskatījies, viņš nolūza uz dīvāna, kājas izslējis uz tā malas.

Mostoties viņš dzirdēja, ka kāds pusbalsī nūrd. Pie galda viens pats sēdēja Janalfreds. Lēja glāzītē, to vēroja, cēla un dzēra. Pamanījis, ka Ego nomodā, tūlīt sāka šķendēties un žēloties. Ko ēst nav. Dakumentu nav. Zviedrija neaizsniedzama. Sievietes nemīl.

„Es te šonakt guļu viens un skumstu. Bet ko Vienīgais? Rāmi vien rāmi. Es dzirdu: blakus istabā gulta nočīkst ik pēc piecām minūtēm un māja salīgojas. Tam gan ir paņēmieni. Esi redzējis kucēnu, kad tas rok peļu alu? Purns nopietns, ausis svaids rakšanas ritmā. Nu, tāpat šis. Pa pusstundai iziet virtuvē. Pie krāna padzēras un turpina.“

„Kur viņš tagad ir?“

„Nezinu. Šorīt pielēca, prasīja siļķi. Teicu, ka nav nekā ēdama. Tad izskrēja laukā.“

Bet tur jau arī Vienīgais atgriezās. Vēl pilns un apdullis, tāds kā mazliet nobijies, bet priecīgs. Nolika uz galda savu somu. Pilnu ar ēdamiem.

„Kur tu to dabūji?“

„Vācu paikotavā. Pēc visiem likumiem. Ar mūsu ceļa papīru.“

„Oi!“ abi pārējie nostenējās.

Janalfreds teica: „Ja kādam būtu ienācis prātā piezvanīt žandarmērijai un to pārbaudīt, ciet uz vietas.“

„Bet tas nu nav noticis. Iekodīsim!“

Vienīgā varoņdarbs bija devis jaunu sparū. Ego devās uz Pils ielas 7. numura piebūvi.

Septītais numurs bija kā vētras kaut kur norauts augšējais stāvs, atnests te un nomests. Tam pašam būcenim bija vairākas piebūves pakāpeniskos augstumos no auto līdz cilvēka un suņa augstumam.

Vidējā piebūvē Ego sastapa neizskatīgu vīriņu, tādu kā tautskolotāju. Tā un tā, žanis sūta pie Robja.

Vīriņš nopētīja Ego vācu uniformu. Ak ta pie Robja. Tāds gan nav redzēts. Un tādu žaņu arī daudz.

Ego padomāja, riskēja un turpināja: viņi esot trīs, kam te zeme kļuvusi par karstu. Gribot braukt uz Zviedriju.

Ak uz Zviedriju, vīriņš smējās. Ko vēl negribēs. Varbūt uz Turciju arī? Kas ta šie tādi esot un kur Ventspilī piemetušies?

Ego pateica. Vīriņš tad vairs nekā neprasīja un nelikās arī viņu redzot. Ego gāja projām.

Vakarā trīs puisi slāpēja nemieru, dzerdami kopā ar vecāko no māsām. Jaunākā bija visu piedevusi Janalfredam un aizbraukusi atpakaļ uz laukiem. Negaidot vērās durvis un ienāca vidēja auguma vīrs stingru ādu pār stingriem sejas pantiem.

Vai šie esot tādi un tādi?

Jā gan.

Viņš esot Dārznieks. Rūpējoties par tādiem, kam zeme deg. Tā teikt, bērnaukle. Vai viņi savu soli apsvēruši un pārdomājuši?

Skaidrs. Ko darīt tālāk?

Te nevar palikt. Kuŗu katru brīdi var ierasties SD. Viņiem ziņotāji katrā kvartālā.

Kur tad lai tveras?

Labāk ārpus Ventspils. SD gatavojās pilsētā izdarīt lielu tīrīšanu.

Te iejaucās četrmāsiņa: puisi varot kādu laiku apmesties viņu mājās.

Kur tas esot?

Uz Piltenes pusi. Pārventā. Jāceļas ar pārceltuvi.

Dārznieks domāja, tad teica: vieta neesot slikta. Tikai nevar celties ar pārceļtūvi. Jābrauc pilsētā pāri Ventai pa tiltu un jāpiebrauc Pārventai no otras puses. Un šonakt te vairs nepalikt. Lai nāk viņam līdzī.

Puiši nebrīnījās. Tikai Janalfreds bija mazliet skābs, ka jāpamet civilizēts mitekļis. Vienīgais un viņējā sirsnīgi un steidzīgi atvadījās, un abiem spīdēja acis uz nākamū redzēšanos.

Dārzniekam bija vecs, sarūsējis velosipeds, un viņš minās pa priekšu. Līnāja un stipri pūta. Viņi izbrauca laukā uz Popes ceļa. Pie kādas kalēja smēdes Dārznieks apstājās. Pieslēja riteni pie pakša un veda puišus iekšā. Viņš runāja ar neredzamiem mājas saimniekiem pāris vārdu. Tad uzveda trīs lielā jumta istabā. Viņi likās uz grīdas un gulēja dzestrajā tumsā, apsegušies ar mēteļi un somu pagalvi.

The following is a list of the names of the persons who have been
admitted to the office of the Secretary of the Board of Education
since the last meeting of the Board, held on the 10th of January
1885. The names are given in alphabetical order, and are taken
from the list of names which is now on file in the office of the
Secretary. The names are given in full, and are not abbreviated.
The names are given in full, and are not abbreviated.

Izbraukums uz laukiem. Nēgu meitenes. Janalfreds vēlreiz viļas dzīvē. Vienīgā netikumīgais dzīves veids. Ego īrulā apmierinātība un teķa gaitas. Pusnakts Šarlote. SD stāv nomodā. Ceļš ved tālāk un tuvāk jūrai.

Visu dienu lija. Zemi, auksti mākoņi gulēja virsū un dažādos kāstuves smalkumos liedinājās. Mājas iedzīvotāji neviens nebija redzams. Pa logu varēja apskatīt pagalmā iebraukušas vācu automašīnas. Zaldāti brezenta kulbās cepa un vārīja. Vārījās arī lauka kukņa.

Puiši gatavojās tālāk ceļam. Tik kad viņi kāpa lejup pa kāpnēm un gatavojās iet laukā, pavērās durvis un iznāca pajauna saimniece. Ne vārda neteikusi, viņa katram iedeva rokā pa krietnam ēdamā vīstoklim. Paldies saņēmusi, viņa atkal aizvēra durvis.

Viņi brauca pa tiltu pāri Ventai. Izmirkušiem laukiem cauri ar līkumu, lai tad nogrieztos mazākos ceļos un no „ķēķa puses“ piebrauktu Pārventai. Kā krustceļā viņi iegriezās nomaļā ceļā, tā no pakša iznira žandarms. Ķēdes suņa skārda numurs uz krūts bija nolijs. Viņš uzprasīja ceļa papīru. Janalfreds to izvilka, rādīja zem teltenes.

Kāpēc te braukšot iekšā? — Pa ceļam uz Liepāju. Apmeklēšot šā te (Vienīgā) māsu, tā te iekšā dzīvo. — Kādās mājās? — Valaišķzvīrgzdos.

Tur bija par daudz līdzskaņu kopā. Viņš pat nepulējās šo (neesošo) māju vārdu pierakstīt. Strupi pavēlēja braukt tālāk.

Tas darbiņš nodarīts. Pēc pāris stundu brauciena pa šauriem lauku ceļiem un ganu olnīcām viņi ieraudzīja viršiem apaugušu tīreli. Un kur tas beidzās kā nogriezts, tur apakšā bija atvarainā upe Venta.

Četrmeitiņu mājas bija pašā upes krastā. Dažas kailas ābeles, oši ar dzeltenu lapu lēveni pie kājām. Pretī iznāca vecākā māsa saņemt savu Vienīgo. Devās visi virtuvē. Nosēdās uz sola un soliņiem ap lielo, gludo, plato galdu.

Māsas varēja būt ērā tā ap 34—44 gadu vecumam. Vecākā bija, kā jau zināms, spirta, spēcīga, brūnu seju, stiprām rokām un kājām. Tā bija meža un ūdens meita. Nākamā nò metiena bija mājas meita: saimniece. Lakatiņš uzvilks uz vaigiem un pieres, acis lēnas, bet zobgalīgas. Trešā pēc vecuma nezin kāpēc bija izdevusies sarkanmate starp pārējām pelnainām. Viņa nerunāja un nevēlējās, ka viņu uzrunā. Tā bija debesu meita. Jaunākā bija apaļīgā, visvairāk pilsētnieciskā, kopta un vienīgā dumja. Tā bija smukuma meita. Nu visas pamazām nāca pretī, lai ciemiņus iesildītu, lēnām viņi iepratās. Bet bija arī vēl viens vīrišķis, četrmāsiņu brālis, saimnieks.

Tas bija pastarītis. Sīks un cīpslains, smīnīgām acīm, radis redzēt dažādus sieviešu niķus. Šis jaunākais, ko viņas bija izdomājušas — ievest mājā trīs svešus tēviņus — pagaidām viņam gluži patika. Varēs parunāt, māsas viņam tiks mieru.

Janalfreds lika galdā pēdējo no 24 kočām. Kāds mazumiņš starp tik daudzām miesām! Nu visi svēra un prātoja, ko ar to iesākt. Beidzot nolēma un pieņēma: saimniekam izdzert vienam par visiem. Saimnieks šo lēmumu atzina gudru. Un kad trauki kūpēja vakariņu galdā, viņš salēja kortēlīti lielā tējas glāzē. Pacēla, svē-

tija klātesošos un glāzi salēja tievajā kaklā. Tā, un nu ar to trīs dezertieri tapa uzņemti mājas saimē.

Viņiem ierādīja mājas smalko istabu. Viens gulēja uz galda, otrs uz īsā dīvāniņa ar pēdām pret logu. Trešs, Vienīgais, tas jau gan pats atradīs, kur gulēt.

Vācieši te daudz nestaigāja. Reti iemaldījās kāds mangotājs, to tad pievāca mājas māsa un saimnieks, kas šim gadījumam izrāpās no ripulainu segu pārklātās gultas. Pāris kilometru uz augāteces pusi vācieši cēla pontonu tiltu pār Ventu.

Atklājās, ka saimnieks ir izturīgs kāršu spēlmanis. Kārtis ieraudzījis, viņš stiepās arī no gultiņas augšā. Un puiši vēl atklāja, ka saimniekam briesmīgi patika laimēt. Tad nu visi centās zaudēt katrs savas pāris vācu kaŗa markas.

Joprojām līpāja. Naktis bija melnas bezzvaigžņu. Dienas miglainas un dzestras. Janalfreds cietās, skatījās: Vienīgais salipsis ar vecāko māsu. Klist gar Ventas malu, palīdz šai namiņā lāpīt tiklu. Ego stundām var sēdēt, kājas izstiepis. Citreiz viņš kārš vilnu, plēš skalus, it kā pasaulē cita vairs nebūtu.

Vienu rītu Janalfreds kā cēlās no kāršu galda, tā kāpa ritenim mugurā un pateica, ka brauks uz Stendi. Tur esot apmetusies kāda viņa paziņa.

„Kur tad tik steidzīgi?“ klāt stāvēja Ego un vaicāja. „Kurū katru brīdi var nākt aicinājums uz krastu.“

„Drīzāk aicinājums pie sienas,“ atcirta Janalfreds. „Un pirms tam es vēl gribu kaut ko no dzīves. Klau, tu mani sapratīsi, tevi pašu plosa mīla. Es vairs nevaru izturēt. Jaunākā mani spīdzina, un pārējās divas turas nost tāpēc, ka tur mani par jaunākās medījumu. Mani gaida manējā!“

„Nez vai tā gaida. Izbrauksies velti, uzskriesi žandarmi. Caur Dundagas mežiem braucot, nolaidīs krievu partizāni no kājas.“

„Viņa mani gaida,“ noteikti apliecināja Janalfreds. „Padomā, es viņai šovasar uzdāvēju skaidras ādas rokas somu. Kaŗa laikos skaidru ādu! Par to viņai jābūt man labai dienu un nakti visu gadu cauri. Un dodiet man līdz ceļa papīru, jums te nevajag.“

Tā notika, un viņš aizbrauca.

Vakarā pārstāja lietus. Nakts bija dzidra, mirdzēja zvaigznes. No tīreļa, no meŗa atskanēja grūtsirdīgi irŗu māvieni. Pūce pārlidoja māju jumtus un smagi kaut kur iesēdās. Vienīgais dusēja, patvēries meŗa meitas stīprās rokās.

Rītā tilta cēlēji vācieŗi aiz upes likuma ar rokas granātām sita zivis. Pēc pāris stundām no upmalas atskrēja meŗa meita un sauca, ka upē peld vimbas. Katrs paķēra pa spainim, smeļamai ķeselei un skrēja uz upi. Granātu apdullinātas zivis tur nevarīgi pūlējās ienirt. Vēders griezās gaisā. ŷaunas kustējās vārgi. Viņi piemēla vairākus spaiņus ar lielām, treknām vimbām. Māsas tās šķērda, brālis ŷāvēja.

Laiks vērsās dzidrs, auksts. Ledus gāles pārvilka pļavu. Kailajos oŗos sēdēja un kļiedza kovārņi. Pa apsarmojuŗu rudzaini staigāja pelēkas mājas zosis dūnainiem, apaļiem vaigiem. Meŗa meita un Vienīgais ieobrauca ar laivu Ventā un pārcilāja nēgu slotas. Tās bija pielīduŗas pilnas.

Saimniece gāja bēniņos, nonesa lielo nēgu cepjamo pannu. Kad tumsa, ļaudis sēdās pie ceptiem nēgiem.

Tad pat pārradās arī Janalfreds. Noguris un sarāvies. Ego redzēja, ka viņu goda istabā Janalfreds pārlik liek no brezenta rokas somas savā mugursomā glītu ādas dāmu rokassomu.

Nu Ego nolēma doties sirdsgaitās. Protams, vispārības labā: apraudzīt Saules ielā, kas ar krastu lietām u.t.t. Paņēma ceļa papīru un aizbrauca. ŷoreiz ar pārceltuvi pāri Ventai, tad pa ŷoseju uz Ventspili. Piltenes

ceļa krustceļos viņš jau pa gabalu ieraudzīja, ka ceļu aizpēmusi lielā žandarmu kontrole. Tādās pamatīgi vētīja graudus no sēnalām, pārgudros no klausīgiem, ieskābušos no zaļajiem. Ego, no riteņa nenokāpdams, apgriezās un devās atpakaļ. Iegriezās pirmā ceļā pa kreisi, lai apbrauktu kontroli. Nomaldījās un tikai ar krēslu ieraudzīja Ventspils vītolu rindas, baznīcu torņus, kuģu mastus.

Bet viņam bija priekšā tajos nežēlīgos laikos labā sajūta klauvēt pie loga, redzēt jaunas sievietes seju, kas skatās, kas tur ir. Dzirdēt priecīgu iekliedzienu, kā soli tek uz durvīm. Durvis atveras, kaklā karājas mīlīgs, smaržīgs, jauks — nu izteikt trūkst vārdu — meitietis.

Īsi pirms pusnakts ieradās Jāzeps pēc panākumiem bagātas dienas. No pilsētas veča dabūjusi 4 litrus uz pašrakstīta papīra pamata „sakarā ar augstskolas pilna kursa personīgu ierašanos Ventspilī.“ Kamēr tikusi līdz Saules ielai, tikām uzlēcis mēness, viens litrs izdzēries. Nu klusu klusu viņi sasēdās priekšnamīnā un laida pudeli apkārt: Ego kā hāremā. Istabas saimniece necieta vārdu „šņabis“. Tāpēc tam bija dots vārds „Šarlote“: „man vēl litrs Šarlotes“. Ego stāstīja par četrmāsiņām. Jāzeps tur izteica dažādas neķītras aizdomas. Lidijs sludināja, ka katram tiesības izvēlēties sev tuvāko. Silvija teica, ka tādi vīrieši. Skaidrīte nokrustīja tās četras par nēgu meitenēm un neuztraucās. Ego izkaulēja no viņām trīs paciņas drēbju krāsas. Pakāpeniski viņi nolūza.

Rītā paagri daudzījās pie durvīm. Kad Skaidrīte ar mēteļi plecos, basām kājām atvēra durvis, tur iespraudās SD vīrs ar mašīnpistoles stobru pa priekšu. Šis te bija jauns puisītis, biezu ģīmi, nobrīdināts, apjots un palaists kontrolēt dzīvo radību un sevišķi to namu Saules ielā, kur dzīvo varbūt dezertējuši leģionāri.

„Dokumentu kontrole.“

Skaidrīte savilka mēteļi ap pleciem. Ego prātā uz-
zibsnīja: tik nekavēties. Viņš izvilka pašcepto ceļa pa-
pīru, sniedza.

Esdēveļa vērīgais glūniķa ģimītis likās kā redzēts,
būs kāds izbījis balliščalis, kam uznākusi griba pazag-
ties žīdu dzīvokļos un nodibināt kārtību. Kā tad, šis
šķībi nosmīnēja:

„Ak no Rīgas. Lēni gājis. Grūti bija pamest sarkano
stūrīti?“

Ego atpurdēja: „Vai tu bimbāji, atstādams Reimer-
sa ielas bufeti? Pēdējās dienās tā cepi olas, ka pa skur-
steni skrēja laukā dzīvas kartotēkas kartītes.“

„Pagaidi, biedri, mēs tev 32 zobīņus aklā zarnā sa-
dzīsim. Kaŗavīriem jāpārguļ kaŗavīru mājvietā, vai to
nezini?“

Ā, te bija glābiņš. Ego kautrīgi pamāja uz Skaidrītes
pusi.

„Ko āksties, Rīgas puika. Vienmēr jau nevar pēc li-
kuma izstiepties.“

Skaidrīte izskatījās jauki nobijusies. Esdēvelis at-
deva papīru, nevērīgi un vīrišķīgi novēcināja roku. Lai
ļauts šoreiz. Un aizgāja.

Abi mīlnieki salīda kopā nosaluši, kā tramdīti un at-
kal laimīgi lielā mežā satikušies. Attecēja Jāzeps krek-
liņā, Lidiņa uzceltu melnu copi un slēpju zābakiem ba-
sās kājās. Silvija, segu ap pleciem apņēmusi, bija dus-
mās pietvīkususi un notrūkusies: „Cik tur nu trūka!“

Uz pilsētas veča veselību! Dzeŗ kā uz bērēm! Viņi
ķērās pie rīta šarlotes. Ap pusdienas laiku Ego apzinīgi
posās atpakaļceļā. Addios bella! Kad beigsies šie sā-
taniskie laiki?

No pilsētas vēl izgāja laukā kā pa žonglējamo drātī.
Bet ārpus pilsētas sāka apjēgt, ka ir pilns kā vēl nekad.
Dīvaini bija apdzerti visi smadzeņu četri stāvi. Pret
kalnu nokāpis no riteņa, viņš vairs nejaudāja tikt at-
pakaļ sedļos. Viņš šķieba riteni gandrīz gulus, cēla kā-

ju pāri, bet ritenis it kā stūmās virsū un viņam bija jālēkā uz vienas kājas. Tad viņš atcerējās, kā pusaudža gados bija muduļa pēc sēdies ritenī: no mugurpusēs, ar ieskriešanos. Varbūt ies tā: ieraduma pēc. Viņš nostādīja riteni taisni, aizlīda tam mugurpusē. Iestūma riteni, ievilka elpu, atspērās un lēca. Brīnums gan. Sēdēja sedlos, galva griezās, taču kājas mina pedāļus un viņš kustējās uz priekšu.

Rāmi līpāja, kad sasniedza Ventas pārceltuvi. Viņš maniņa, ka vecais pārceltnes dzinējs viņu pēti no sāna, bet bija vienaldzīgs. Pelēks prāmis pa melnu tauvu pārtēcēja brūnzaļu upi.

Brīnumainā kārtā pretī bija panākusi mājas māsa, saimniece. Viņa paņēma Ego zem savas seģenes, stūma ratu pie rokas. Iedams Ego stāstīja savai vedējai, ka tajā apkārtnē, Zlēciniekos bijis paradums mironim bērū naktī likt zem zārka podiņu ar biezputru, pudelīti brandvīna un pakava naglu. Kad mironi veduši uz kapsētu, biezputru izgāzuši zemē, brandvīna pudeli sasituši, bet naglu iesituši istabas sliekšnī. Mājas māsa nopūtās, vilka šo un nodrebinājās: „Tu man uzdzen zosādu.“

Bija bijis Robis. Pavēstījis, lai pārceļas tuvāk kras-tam. Kā, ar to lai paši tiek galā.

Divas beidzamās tās mājas dienas veltīja, lai pārvērstos civilos. Novilka zaldātu drēbes. Saimniece pacēla lūku virtuves grīdā un tur sameta, kas no armijas mantām turpmākā dzīvē nederīgs: vidusjostas, cepures, frenčus. Palika Janalfreda bikses un abu mēteļi. Vienīgajam bija līdz visa kārta paša drēbju.

Janalfreds savējās drēbes mērca lielā cūkēdiena katlā ar brūnu beku krāsu, maisīja ar gaļu koku, vilka laukā un atkal mērca. Kad viņa vārījums žāvējās, Ego vārīja melnu katlu. Mērca iekšā arī milzīgo vācu zie-mas mēteļi, kādu lieto sardzes un citi salēji. Viņam li-

kās, ka šāda filca un vadmalas āda var noderēt meža brālim. Vārījums izdevās labs.

Kad drēbes bija sausas, viņi sagērbās un apskatījās. Vienīgam bija kājās viegli strīpotas stilbenīcas, pelēka žakete, kaklauts ap gāmuru, galvā žokejnīca, plecos solids Marijas ielas rudens mētelis, kājās tanki. Mazliet paklīdis pagasta izdancotājs un praktisku joku piekopējs. Ego: melnas piegulošas bikses, kas pārlaistas pāri armijas stulmeņiem (tādas valkāja daudzi civilie), pārējo sedza garš vamzis, galvā adīta puszeķe. Bet mētelis! Silts, līdz papēžiem, plats kā laulības gultas sega, tilpīgs kā pasaku melu maiss. Janalfreds: brūnas bikses šoktos. Augšgals pēc kantoņa kunga ar visu šlip-si. Brūns, īss mētelis mugurā. Ar kreisās rokas diviem pirkstiem allaž nostādīja brilles fokusā, cirtaini melni, mati zem zaķa ausenīcas.

Saimnieks apskatīja šos. Tad sīki smējās:

„Kā pasakā par Sarkangalvīti un vilku. Vilks pārģērbies par vecmāmiņu...”

Meža meita viņus cēla pār Ventu, ik reizes ņemdama pa puisim un ritenim. Tā viņi aizbrauca, saukdami: „Uz redzēšanos Zviedrijā!” Un, goda vārds, Vienīgais brauca un raudāja un skatījās atpakaļ.

Augšā uz kūtsaugšas čum. Ego pārdod savu zirgu. Kulšana ar saviesīgu sadzīvi. Iz sniega un tumsas ierodas Dārznieks. Snieg veselu nedēļu. Aizmugures teātris. Uts! Šjūk pasaules godība.

Līnāja. Apvidus bija plīks un nolijis. Māls lipīgs kā tepe. Ceļam abās malās kanāliem līdzīgi pieplūduši grāvji, kuŗu malās rātnās rindās sēž vītoli. Vietām bija jāstumj ritenis pie rokas. Tā pie kāda linu mārkā Ego atstāja sava stulmeņa zoli. No divriteņa spieķiem pilēja dubļi. Toties vācieši nebraukāja pa šiem bezdienīgiem ceļiem.

Līdz ar tumsu viņi nonāca mājās, uz kuŗām bija teikts braukt: Vanagos.

Janalfreds no priekšnama atvēra virtuves durvis. Milzīga, resna sieva, pie plīts stāvēdama, pavērsa viņam dusmīgas acis un uzblāva:

„Kur līdīsi! Nezini, kur tavs gals!“

„Es nupat atbraucu, nezīnu,“ atbildēja Janalfreds.

„Otrā pusē.“

Janalfreds vēl aplaida acis apkārt. Samazgu spaiņi. Veļas baļļa. Kaktā pinkaina pagasta nabadze. Gluži kā Andreja Upīša romānā. Tad devās otrā pusē.

Tā bija liela kalpu istaba, atdota bēgļiem, Zviedrijas cerētājiem. Uz gaŗā galda spīdēja kaķactīņa. Tur

stiepās rokas, vidū sita kārtis. Vienā galda galā grupa bērnu ēda. Otrā ko sprieda vairāki bārdaini vīrieši.

Janalfreds uzprasīja, kur piemesties. Kāds no tumsas atbildēja, lai iet kūtsaugšā.

Viņi taustījās uz kūtsaugšu pa uzbraucamo tiltu. Atvēra lielās durvis, ielīda pa spraugu paši un ievilka riteņus. Līda uz priekšu siena pantā. Tumsā apkārt krekstēja, runāja, iesaucās: „Nemin virsū!“ Puiši ierakās sienā un miga nost. Naktī sala, viņi vilka sev sienu virsū un rāvās čokurā.

Kad Ego no rīta izgāja kūts uzbraucamā tiltā, ledus klāja penceles, sarma laukus. Sētsvidū stāvēja divains satiksmes līdzeklis: tā kā smagā mašīna, tā kā vīstū būda. Pārlicīgi smagumi bija ieliekuši šasiju kā veca zirga muguru. Milzīga gāzģeneratora krāsns, platāka nekā šaurā šoferu būda, bija galā atvērta un pa to ar gaŗu kruķi urķējās negulējis, sasarkušām acīm šoferis. Ko viņš te bija atvedis? Tas tūlīt tapa redzams.

Atvērās platās kūtsaugšas durvis, un gaismā iztenterēja rinda sienā savēlušos skābu sievišķīgu radijumu. Saules ielas daiļavas. Gaŗām iedama, Skaidrīte pameta Ego gaisa buču un norūca: „Mīlulīt.“

Šīs mājas bija vienas no centriem, kur savācās Zviedrijas braucēji, lai tad mazākās grupās naktī dotos uz krastu, kad laiva pienākusi. Ļaudīm atlika nīkt, gaidīt. Viņiem bija rūpes gādāt pārtiku, turēties tīriem, nezaudēt omu. Visi pūļa niķi plosījās šai šaurā telpā. Vēl tie bija neizgājuši, gaidīšanas laiks vēl bija bijis par īsu.

Jāsteidzas te nekur nebija. No rīta izrāpās no siena, noraisīja šalli, ko bija apsējis ap ausīm. Pie kūts bija grāvis. Tam izsita ledu, tur mazģājās. Puiši salēma audzēt bārdū. To ierosināja Vienģgais, bet nespēja pildīt, bija tādas pūkas. Toties Ego izkopa stīvu, sarainu bārdū Baltģjas telpas jaukteņa nokrāsā: vietām blondū,

vietām sarkanu, brūnu, melni sari pa vidu. Janalfreds aplēsa savu trūcīgo bārdas dzenamo asmenīšu skaitu un audzēja arī vaigu bārdu, ūsas, zoda un pakakles bārdu, kas viss auga melns sprogodamies.

Un tad pārējā diena bija kaut kā pavadāma. Mājas bija lielas, daudz dažādu piebūvju, bet katrā allaž kāds slaistījās, visur kāds bija nolīdis, gribēdams būt viens. Cik viņu tur bija, kas tik daudz lai zina.

Jaunieši turējās kopā, t.i. Saules ielas meitas un trīs mēness dēli. Stundām ilgi viņi plāpāja par Rīgu. Kā svētdienas rītos tā bija klusa un svinīga. Kā tur vienmēr varēja atrast barību garam un miesai.

Viņi gāja lasīt kartupeļus, kas atlikuši pa sasalušajiem laukiem. Satuntuļojušies klīda, rakņājot kartupeļu rokamās mašīnas apvērsto zemi. Sākumā jau visi bēgļi bija devīgi. Piedāvāja smēkus. Vēstīja cits citam, kur pret drēbju gabaliem vai sudrabu var iemainīt aitas gaļu. Bet pamazām katrs sarāvās, pieturēja muti un kabatu.

Kad vairs nebija ko ēst, puīši nolēma pārdot savus divriteņus. Katrs ar savu riteni devās uz savu debess pusi.

Ego nonāca mazā piemeža saimniecībā. Lai pērkot labu riteni, lampa vis klāt. Māju apdzīvoja tikai sievietes: trīs sažuvušas, apkūpējušas, trīs vecuma pakāpēs ar 20 gadu atstarpi viena no otras.

Vidējā aptaustīja riepas, pacilāja ragus. Nopūtās.

„Nāks dēls mājās no kara, labs būtu ritenis.“

„Labs būtu ritenis,“ piebalsoja vecākā.

„Tāpat jau gribēs aizbraukt uz balli.“

„Balli gribēs aizbraukt,“ pasmaidīja jaunākā.

„Dēlam ar vajag savu prieku,“ teica vidējā.

„Prieku vajag,“ piebalsīja vecākā.

„Ka tik nebūtu ritenis zagts,“ bēdīgi teica vidējā.

„Zagts, nu ka zagts,“ pakratīja galvu vecā.

„Kā citādi tādu labu mantu vazātu apkārt,“ nopūtās vidējā.

„Apkārt tāda manta nemētājas,“ vecīgi pūta jaunākā.

Ego noskaitās: „Zirga pasi man vēl vajadzēs par to riteni uzrādīt? Ja nav ko maksāt, tad sakiet no reizes!“

Nu visas trīs jutās aizkartas.

„Kā nav ko maksāt? Pagāšnedēļ nokāvām klibo ai-tu. Vecmāma šķērda, meita turēja bļodu, es kājas. De-su vairākas aršinas. Maizi cepsim rīt. Bet par zagtu taču neies maksāt.“

„Atnāks kārtībnieks un noņems,“ žēlojās vecā.

„Tā lūk iet bez neviena vīrieša cilvēka mājās,“ vis-žēlīgāk vilka jaunākā.

„Es uzrakstīšu zīmi, ka šis ritenis ir mans kopš 16. dzimšanas dienas un ka no brīvas gribas pārdodu jums,“ piedāvājās Ego.

„Tas nu labi. Rakstīts der vienmēr,“ nu sāka priecāties vidējā. „Dabūs dēlīts vēl riteni, nebūs jātek kājiņām. Ka tik pārnāktu mājā.“ Un viņa raudāja. Tad noslaucīja acis priekšautā, uzprasīja: „Cik tad gribēsi?“

Ego nezināja. Teica: „Parādiet, cik gribat dot.“

Pie nama durvīm sānos bija aukstais kambaris. Vidējā atvēra tā durvis. Izņēma trīs desas likumus, uzkāra uz rokas. Pievēra vēl divus. Paskatījās Ego sejā. Vēra vēl vienu. „Un rīt divus kukuļus maizes,“ viņa cerīgi teica.

„Četrus,“ kaulējās Ego.

„Trīs,“ pielaidās pircēja.

„Labi, lai tad iet,“ teica Ego un sakravāja desas somā.

Janalfreds par savējo bija ieguvis divus pārus raibu cimdu, pusi žāvētas aitas un pudeli ķergas. Vienu cimdu

pāri un aitu viņš nodeva kopējā kasē, pudeli paturēja personīgām zāļu vajadzībām.

Vienīgais atstūma savu velosipēdu atpakaļ nenoēstu. Nebijis ņēmēju. Apkārtnē esot jau divi velosipēdi vienā dienā pārdoti. Lauķi runājot, ka nākšot velosipēdi veseliem vagoniem, negrib nekā solīt. Bet kāda saimniece viņam bija tāpat iedevusi maisu ar kartupeļiem un burkāniem.

Citas bēgļu grupas nebija tik trūcīgas. Dažas bija ieradies kā ar visu kultūras biedrības bufeti: vienā čemodānā speķis, otrā dzeramie, trešā smēķi. Vakaros viņi sanāca lielajā saimes istabā, katrs iepēmis no saviem krājumiem. Tad pie garā galda pucināja četrus ķēniņus: Rūtiņu, Sierdi, Krustiņu, Piķi. Murdēja sarunas:

„Reiz otros lielnieku laikos...”

„Reiz sestos vācu laikos es...”

Kad svece kādreiz izdega un neviens negribēja likt vietā jaunu, klusi sēdēja ap galdu, tik tikšķēja pulksteņi vestes kabatā. Kāds tumsā staigāja šurp turp pa istabu, zābakiem čīkstot. Saka, tā velns staigājis.

Krietna grupa bija t.s. „labāki cilvēki”: vietējais apriņķa priekšnieks, mirtiesneši, advokāti. Apbrīnojamā aklumā viņi nicināja citus, ēda viens otru. Labais zēns Vienīgais dažkārt bija notrūcies: cik šie pseudointelligenti ir rupji, kā viņi kož viens otru.

No viņu vidus nāca arī visas šīs mājas, tā sakot, komandants. Tas bija jau smagāks līnis. Viņu sauca segvārdā Kņazs. Vīrs stāvu degunu, kuplām uzacīm. Kad augsta gaisa spiediena ietekmē ļaudis kādu dienu juta nervus tirināties, tad lida pie Kņaza: pienesa tenkas, mēģināja aizrunāt, vai nevarētu uz krastu tikt citiem pa priekšu. Kņaza opozīcija un sāncensis vadoņa amatam bija korporācijas loceklis jurists Vilde.

Ne tik akla, brīvāka un dzīvāka grupa bija tehniķi, inženieri. Ķīmīķis Strēlnieks, kas rūpīgi gādāja par sa-

vu tumši sarkanmataino sievu un vēl sarkanākmataino skuķi, bet pie zolītes galda apkāsa sievu bez žēlastības. Viņš mīlēja pa krēslu filozofēt pesimistiskā garā. „Patlaban ir brutāls, traģisks laiks. Morālo pastāvīgo vērtību vietā stājas spējas izlikties: ideoloģija, propaganda. Pēc simt gadiem tagadējos politiskos novirzienus uzskatīs par reliģiskām sektēm. Vienīgais glābiņš ir ķīmija.“

Vēl tur bija būvinženieris Dominiks Ureikste, kokainu ģīmi un ķērpja bārdi. Viņš kādu vakaru teica trim dezertieriem, kad tie bezrūpīgi sīta kārtis:

„Jā, zēniem jādzīvo kā tekuļiem bēguļiem. Nu jā, gadījies tā piedzimt. Mans tēvs un māte bija praktiski cilvēki. Zināja, ko dara. Māte laida mani pasaulē 1904. gada 30. decembrī. Kas dzimis 1905. gadā, to jau sauc armijā.“

Vanagu saimniekam aptrūka rudzu ko tecināt. Viņš sakārtoja šķūnī kuļammašīnu, uzkurināja dāmi un ieradās lielajā istabā. Mazliet nobijies, stipri pilns, pasmuks un sīks viņš blāva:

„Kas vēl te grib dzīvot, lai rīt nāk talkā kult. Dīdieņi te man nesūtīs. Žip žip!“

Ne pēc vētrainām, bet gan ņurkstīgām debatēm bēgli izlēma, kas kuls un kas nekuls, kurš kuŗu mainīs.

Dampis rasināja tvaiku un grieza sarkano labības kumodi. Kuļammašīna dūca vū vau vau vū. Pa putekļiem pilno šķūni kustējās gan noskranduši bēgli, gan pilsētas piegriezumā jaunās drānās bēgli. Janalfreds, pelēks, noputējis stiepa prom pelavas ar zaļu nesamo deķi. Skaidrīte stāvēja uz salmu kaudzes, un Ego viņai deva salmu dakšas. Labi audzināta meitene, katru klēpi saņemdama, viņa teica: „Paldies.“

Vienīgais iejutās uz rudzu panta. Deva kūļus iekšā-laidējam. Kutināja pamišus divas lauku meitas, kas arī stāvēja uz panta. Aizrāvis pat nemanīja, ka meitām

viņš neko nepatika. Tās saldām acīm skatījās uz Janalfreda cietēja profilu, kas bija redzams zem pelavu paunas.

Tā kūla trīs dienas. Trešās dienas vakarā svētīja apkūlības. Kad kurzemnieks riko dzīres, tad ar pilnu roku. Pie bagātīgiem galdiem sēdēja bēgļi un māju saime. Dzēra pašbrūvētu alu, līdz danci sāca. Jaunie nonikuši pēkšņi lēca polku. Ārā jau trīs dienas lēni, biezi un pamatīgi snīga. Lielajā istabā drīz valsēja jauni un veci. Dāmas vaļīgas mainīja kungus. Kungi vaļīgi palaida nagus.

Tad apskurbušie dejojāji pamanīja, ka durvīs stāv kāds un viņus vēro. Deja izira, balsi pēc balss nolaida ermoņika. Durvīs stāvēja Dārznieks ar diviem pavadoņiem un savām brūnām šaurām acīm apskatīja dejojājus.

Viņam līdzī bija ieradies Ventspilī redzētais stilīgais jauneklis jērādas vestē. Viņam vārdā bija Filips. Savas godības atliekas — spalviņu pie hūtes un kuplu kaklautu — viņš nesa cēli un iznesīgi.

Dārznieku sēdināja pie galda. Viņam apkārt sastājās sabiedriski cienījamākie bēgļi. Taujāja pa krastu, laivām, citām bēgļu grupām citās mājās, par vāciem. Dārznieks aprauti, diezgan necerīgi atbildēja.

Filips piesēdās jaunajiem. Viņš arī pastāstīja, ka Dārznieks nupat tik kā izmucis no apcietinājuma. Vāci pārmeklējuši kādu piekrastes ciemu un visus vīriešus salikuši smagās automašīnas vaļējā kulbā. Vakara tumsā aizbraukuši krustceļos, sagaidījuši otru mašīnu no otra ciema un gaidījuši trešo. Abas mašīnas sabraukušas viena otrai pretī, tā, lai prožektorī tās apgaismo un abpus mašīnām ir gaiša josla. Dārznieks lēcienā no vietas, t.i. mašīnas kulbas sasniedzis grāvja malu. Bet priekšā aploka dzeloņdrātis. Sasniedzis rekordu arī augstlēcšanā no vietas. Drātis palicis mēteļa gabals.

Meties prom pa sniegu līdz vidum. Vācu sargi šāvuši visgarām, bet nelaimējies tumsā ķert.

Dārznieks vēstīja, ka krasts kļuvis nedrošs. Lielās bēgļu grupas jāsaskalda mazākās. Arī no Vanagiem jādodas prom vairākās grupām, vispirmā kārtā jauno grupai, kam pievienosies arī Fīlips.

Kungu sejas sastinga. Kņazs, mazliet aizraudamies, tūlīt teica:

„Lūdzu Dārznieka kungu uz diviem vārdiem zem četrām acīm.“

Dārznieks negribīgi viņam sekoja istabas stūrī. Kņazs pieliecās un nikni čukstēja: „Vai viņi brauks pāri? Mums ir priekšroka, ne viņiem. Es protestēju.“

Dārznieks, kā apnicis, gurdī atmeta ar roku: „Jūs vispirms man ik pārdienas sūtāt prasību, lai jūs atsvabina no šiem jaunajiem. Nu, kad tas notiek, jūs domājat muļķības.“

Kņaza vaigs satumsa, tomēr viņš likās atvieglots.

Sāka mute atraisīties otram Dārznieka pavadonim. Tas bija garš, salicis jūrnieks, biezā vilnas kamzoli. Rāmā balsī viņš pastāstīja, ka nesen atbraucis atpakaļ no Zviedrijas.

„Nu, nu, kā tur ir?“

„Nu ko. Tautieši ražo. Mazgā traukus restorānos. Dažs tik nopūšas: cik dzīvē šķīvīšus esmu pa krogiem smērējis. Vai varēju zināt, ka tie pašam reiz būs jānomazgā. — Kā zviedri dzīvo? Nu, jāsaka, šņabja kultūra ir vāja. Baznīcas mājās dzer kafiju. Kafejnīcās dzer alu. Šņabi pārdod policijas iecirknī. Turpat policista uzraudzībā izdzer. Un tad drošības pēc topi noguldīts iecirkņa būrī.“

„Un kā citādi? Cik maksā, ko viņi pa ziemu ēd?“

„Nezinu. Es tikkos tik ar kārtīgiem cilvēkiem, ar jūrniekiem. Tie ēd to, kas nekust.“

Dārznieks izdalīja jaunākajiem vīriešiem īpašas kuģa zīmes. Tās bij apliecības, ka tāds un tāds brauks ar kuģi uz Vāciju. Tāpēc viņš atsvabināts no pienākuma iet rakt tranšējas.

Sniga un sniga snigdams. Vismaz sniega pārpilnība bija kādu laiku. Pasaule likās tāda kā laipnāka baltā segā. Bet māņi vien.

No rāma sniedziņa vienu vakaru Vanagos ieradās divains pāris. Viens milzīgi garš un tievs, tā ka pats savu vidu var apņemt plaukstā. Otrs mazs un spīvs. Tas bija parodistu pāris Jurro un Blekte. Abi bija izmukuši no frontes teātra. Vāci pirms izrādes bija savākuši aktieņu darba apliecības un pēc izrādes ņēmuši ciet visus, kam nav darba apliecības.

Viņi apmetās gubenī un tur joprojām vingrinājās savā komiskajā mākslā. Gadījās, ka tieši nākamā dienā Vanagos iebrauca divi iesiluši žandarmi, gūstīdami olas un speķi. Viņi piesēja zirgu pie gubeņa un devās istabā. Vīrieši jau bija aizmukuši, palikušas tikai sievietes un bērni. Žandarmi jutās omulīgi starp dāmām. Ielūdza jaunākās uz dzīrītēm pēc pāris dienām. Kad raisīja zirgu vaļā no gubeņa sienas, viņi ieraudzīja neparastu skatu. Uz klona grīdas, fonā veca aizgalda sēta, Jurro apmācīja Blekti kaŗa mākslā. Taisns nostājis, viņš komandēja lielo, zaļo rekrūti:

„Domāt pareizi!“

Blektem radās biezs, tukšs ģimīs.

„Labo ausi uz kreiso, marš!“ Rekrūtis soļoja.

„Uzbrukumā!“ Jurro uzlēca savam augstajam zirgam kukurā, un zirgs rikšoja apkārt. Tad Jurro nošāva Blekti un lika viņam pašam sevi izkratīt. Blekte apvērsa savas kabaņas.

Izbrīnā sastingušie žandarmi skatījās, kamēr atjēdzās. Viens sāka blaut:

„Kommen Sie mal her! Schnell, schnell! Ausweis!“

Abi parodisti uzsāka valsēt, valsējot pārkrita pār aizgalda sienu un pazuda. Nebija vairs atrodamī. Žandarms lādējās, teica:

„Entartete Kunst. Vai tie abi nav žīdi?“

Latviešu dāma panākumiem bagātākajos gados palīdzēja:

„Tādi pasprukuši, wissen Sie, nicht wahr.“

Naktī abi parodisti bija nozuduši no Vanagiem.

Meitenes pretojās braukt vācu dzīrēs. Nopietnākie kungi un kundzes centās viņas pierunāt:

„Skaistas meitenes, kas tur ko neaizbraukt. Ja braukšim mēs, viņi apskaitīsies, ka nu no mums. Un tas jau mūsu visu labā. Papriecāsaties, žandarmi liks mierā. Jūs uzupurējaties vispārības labā.“

Atbrauca pakaļ vācu divjūgs. Sasēdās jaunules, tām līdz divas matronas. Džin džin aizbrauca.

Tikko braucējas bija aizbraukušas, kungi un kundzes ieplēstām acīm ach vai žadzināja:

„Pašas skrien kaklā kārties. Nu gan izbakstīs paces. Nez ko šām ēst dos.“

Meitenes pārradās līdz vidum nobridušās pa sniegu un skābas. Kučieris bija palaidis, lai brien pašas.

Strēlniece atrada sava skuķa sarkanajos matos uti. Kā Kundri Parsifālā izspūrusi viņa ņēma to sukāt. Savus matus revidēja nu arī citas, jaunas un vecas. Puišiem nāca smiekls, cik viņas bija nokaunējušās par to, ka ieperinājusies dzīva radība. Tīrīgā sievišķība, kam par daudz bargs laiks vairs neļauj sevi uzturēt kārtībā.

Ļaudis sašļuka. Gulšņāja dienām ilgi pa kūtsaugšu, nīka lielajā istabā. Naktī nenāca miegs. Salmi čabēja, tur grozījās un nopūtās. Atsevišķas ģimenes salīda kopā un ilgi, nopietni runāja bez iespējas ko izrunāt.

Ego un Skaidrīte salīda naktī kopā salmos ierušinātā alā. Viņi gaidīja miegu. Lai tas nāktu, Ego skaitīja Skaidrītei ausī veco miega saukšanas formulu:

„Graudiem piebērtā pilna klēts. Te atlēca viens sisenis. Aiznesa vienu graudu. Tad atlēca otrs sisenis, aiznesa otru graudu. Tad atlēca trešs sisenis, aiznesa trešu graudu. Tad atlēca ceturts sisenis, aiznesa cetortu graudu, piekts, sestš, septīts, astots, devīts...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

Uz jaunu vietu. Ziemsvētki mežsarga mājās. Purva viesi: budeliši ar suņa galvu, nāvi u.c. Lapsām ir alas, debess putniem ir lizdas, bet cilvēkbērniem nav kur savu galvu nolikt. Līksmība Vidos, un kā uz to skatījās nobrieduši cilvēki. Vēl uz citu jaunu vietu. Velta braukšana uz krasu. Mežs ir glābiņš, sargs un patvērums.

Dievs zemes dzīvē nokausē dvēseles,
lai aizsaulē tās neceļ dumpi.

Atbrauca automašīna, tas pats kokogļu dampis, lai sadalītu lielo Vanagu grupu un jaunos aizvestu uz citām mājām. Dziedādami, svilpodami, knakstīdamies čabuliši nobrauca mežsarga mājās liela meža malā. To viņi nevarēja zināt, ka bija iekāpuši plašās cilvēku bēdu dimensijās. Jo, lūk, tās mājas saimniekam bija jātop noslepkavotam. Mežsargs būdams, viņš pazina katru meža kvartālu. Viņš zināja, kurā savus bunkurus iebūvējuši krievu partizāni. Arī vācu drošības dienests zināja, ka mežsargs to zina. Vāci sita mežsargu, un mežsargs vietu uzrādīja. Tur nošāva dažus krievu partizānus. Partizānu tribunāls piesprieda mežsargam nāves sodu. Kādu nakti viņi ies to papemt. Vienreiz jau viņi bija gājuši. Bet mežsargmājas bēniņos bija iemitinājušies bēgļi, starp tiem vairāki dezertieři ar ieroču krājumiem. Tie bija no augšas metuši rokas granātas

un šāvuši uz visām pusēm. Partizāns jau nav nekāds frontes pašnāvnieks. Tikpat kaņam beigas jāsagaida. Tāpēc viņi nāks tad, kad mežsargs nespēs pretoties un viņu neviens neaizstāvēs.

Mežsargam bija skaista sieva un seši bērni: vecākais padsmītos gados, jaunākais klēpja bērns. Sieva juta draudu pār viņiem dienu un nakti. Viņa priecājās, ka ierodas bēgļi un uzņēma viņus ar galdā liktu medus blodu, piena krūzi un maizes kukuli. Mežsargs staigāja garš, salicis un bāls. Kāpēc viņi nebēga, necēlās uz citu vietu? — Kur tad. Viņi bija kā latviešu tauta: tirdiņiem un spaidiņiem dzīvot tālāk divu stobru starpā.

Aiz mājas sākās Užavas upes ieleja. Tā bija plašs līdzenums ar vairākiem desmitiem siena šķūnīšu. Tur nakti spīdot senu ķēniņu kauli. Liels, liels mežs pienāca klāt otrā pusē.

Partizāni novēroja māju. Kad Ego un Skaidrīte izgāja no mājas, aizstaigāja vientulībā uz mežmalu, viņus tur vēroja četras piparu acis. Kad viņš viņu iesēdināja likā koka zarā un ielika galvu viņai klēpī, krūmos atņirdzās plats smaids un elkonis ieģrūda otram sānos. Kad viņš viņu skūpstīja, ģimīš krūmos izbāza mēli.

Dienas laikā mājās ieklīda citreiz pāris kirgizu, citreiz mongoļu. Iestājās durvīs un nekustīgiem vaibstiem visu aplūkoja. Tie it kā nāca mangot no dzelzceļa būves Užavas aizupē, kaņā gūstekņi. Bet atpakaļ viņi gāja caur mežu, un tur tos izklaušināja uz celma sēdošs krievs ar automātu klēpī.

Vai tiem ļaudīm! Austrumu purva bezveids grib asiņis un izpriecu grūtajā partizānu dzīvē.

Jaunieši jutās mežsarga mājās laimīgi. Pēc Vanagu pūslīgās sabiedrības, kas sāka noplukt un kļuva nekas, pēc pusbada viņi te atpūtās. Un Ziemsvētku vakarā uzdziedēja kā siltumnīca no sen iezīmotām sēklām.

Saimnieks atnesa no sava meža bagātības divas mazas eglītes. Vienu viņš iedeva bēgļiem. Ego izkausēja bišu vasku, mērca tajā kokvilnas dakti un dabūja četras tumši dzeltenas svecītes. Pa nokrēslu divos gājienos viņi nopērās pirtī. Meitenes cēla no somām svētku tērpu. No biezām jakām un slēpju biksēm izlobījās pleci, kājas. Ceļnieces šīm svētku vakaram kļuva dāmas.

Jāzeps bija veicis kārtējo apgādes brīnumdarbu un dabūjis irša muguru. Saimniece iedeva brūkleņu ievārijuma burku. Gaļa vairumā šajā bleķa, gumijas un čuguna pasaulē! Un tā viņi savā istabā aizdedza savas četras svecītes un sēdās ap svētku galdu.

Skaidrīte košā balles kleitā stāvēja virtuvē pie pavarda un grāba no katla bļodā kartupeļus, kad atvērās ārdurvis. Ienāca un, apkārt neskatīdamies, uz bēgļu istabu devās divi krievu partizāni automātiem padusē, apaļas ādas cepures pasistas pakausī.

Bēgļu istabā dzirdēja uzsaucienu: „Rokas augšā! Augšā!”

No ārdurvīm virtuvē tūlīt ienāca nākamais partizānu pāris un straujā solītī ietecēja saimnieku galā. Ārdurvīs iestājās četri krievi un uztrauktām, badīgām acīm skatījās apkārt.

Bēgļu istabā iegājušie krievi dzina turienes iemītniekus laukā. Paceltām rokām nāca Filips. Zeķēs. Zābaki, kopā sasiesti, kūlājās krievam uz pleca. Tas darbiņš bija jau istabā nodarīts. Paceltām rokām Ego un krievi iztaustīja viņa kabatas. Paceltām rokām Silvija, Lidijs, paceltām rokām Vienīgais, Jāzeps. Arī Skaidrītei viens no durvju krieviem piedūra mašīnpistoles stobru pie dekoltē, un viņa pacēla rokas.

Vienīgo pārtāustot, krievs atrada viņa kabatā spiežot iedarbināmu dināmo laternu, paskatā pēc metalla olas. Tā bija iesaukta par „ņerkšķi“, darbinot radītās skaņas pēc. Krievs domāja to rokas granātu, kā apdedzināties gribēja mest prom. Bet otrs neļāva aizmest.

Aptaustīja, piesardzīgi izmēģināja. Apķēra, kas tā par mantu: bateriju nevajag, spīd — morda uzsmaidīja un uzsita Vienīgajam uz pleca: vot labs cilvēks, nēsā kabatā tieši to, kas krieva cilvēkam vajadzīgs.

No saimnieku gala bija virtuvē izdzīta saimniece ar bērniem. Ašķu pītā krēslā taisni nosēdusies, viņa turēja klēpī mazāko bērnu. Pārējie bērni bija saspiedušies viņai apkārt. Aiz muguras stāvēja vecākais, Kaspars. Viņa acis spīdēja niknas. Viņa augums bija savilkts māti aizstāvēt. Saimnieces seja bija bāla kā linauts, un viņa klusēja, kad krievs viņai prasīja, kur mežsargs.

Nu pa ārdurvīm ienāca pats atamans. Cik garš, tik plats muskuļu ķieģelis divām mašīnpistolēm katru uz sava pleca, zaļajām rokas granātām aiz jostas. Pie ciskas karājās nagāns un karšu soma. Šo kungu pavadīja divas plintniece: viena bakurētaina un nocirstu ausi. Otra mīksta duņa. Sekoja galms: jauni un veci partizāni. Krievi, mongoļi, tatāri, kirgizi. Atamāns šim gājienam bija savācis visus apkārtnes spēkus. Telpā tūlīt izplatījās purva un skuju dūmu smaka.

Abi krievi izdzina apčamdītos bēgļus virtuvē un lika sasēsties rindā uz sola. Lai sēž ar rokām gaisā. Viens no krieviem nozuda atpakaļ istabā, otrs stāvēja par sargu, automatu pret gūstekņu rindu pavērsis un nemiernīgs didījās. Viņam arī gribējās apskatīt, ko cilvēki dārgu veduši līdz no mājām savās somās un koferos.

Virtuve bija izvēdināta auksta, un Ego, blakus Silvijai sēdēdams, juta, ka viņa dreb. Gaisā paceltām rokām platās piedurknes bija atkritušas uz pleciem, un rokas slējās gaisā kailas un sievišķīgas. Laistījās Līdijas tafta tērps, un bāla seja kaistoši sarkaniem vaigiem, sakniebtām lūpām vērās krievos. Skaidrīte bija aizlikusi rokas aiz pakauša un skatījās griestos. Arī viņa šad tad nodrebinājās. Visu četru spilgtie tērpi un

skaistie augumi bija cita pasaule pretstatā tai pelēkajai, kas skraidīja pa vaļā atsistu durvju istabām.

Jāzeps sāka nīgri runāt ar sargu. Rokas pietūkstot. Lai ļauj turēt, uz pakauša saliktas. Pie reizes Jāzeps uzšņāca Silvijai, lai apsedz savas plikās rokas. Var vēl kādu krievu savaldzināt.

Sargs noteica strupu nē. Bet acis tam grozījās apkārt. No bēniņu pieliekamā vairāki stiepa lejā abrā saliktus maizes kukulus. Citi nesa žāvētas gaļas gabalus, desas. Tatārs nonesa miltu maisu un rādījās par to lepns. Krievi noņirdzās: duraks, pats dabūs nest visu gaŗo meŗa ceŗu uz bunkuri.

Sargs noķēra kādu gaŗām tekoŗu kollēgu un uzblāva tam stāties viŗa vietā. Pats steigŗus devās bēŗļu istabā. Kamēr jaunais sargs vēl pie sevis lamājās, roku gaisā turētāji salika notirpuŗās rokas uz pakauŗa.

Bēŗļu istabā pāris banditkollēgu bija sakāvuŗies par kādu iekārojamu lietu. Samirkuŗa liela zābaka sperts, pa durvīm virtuvē izsprāga dzeltens mongolis ar asinīs uzsistu degunu.

Pāris krievu sāka līst klāt meiŗām. Stāvēja, smējās un izplatīja ap sevi tīksmīgas vēlmes. Bet atskanēja blāviens. Vienausainā plintniece te necieta nekādas izlaidības. Abi kavalieŗi metās prom.

Pie bēŗļiem piestaigāja atamans. No kurienes ŗie esot?

„No Rīgas,“ atbildēja Janalfreds ārkārtīgi nepareizā krievu valodā.

Kāpēc neesot palikuŗi Rīgā, kad to atbrīvoja sarkanarmija?

„Vācieŗi izdzina.“

Nekas, drīz tikŗot uz Rīgu atpakaŗ. „Znajem. Znajem,“ viŗš vilka caur zobiem. „Uz Zviedriju gribat bēŗt, balodīŗi. Bet tepat vien paliksīt un būsīt mūsējie.“

Bēŗļi klusēja un skatījās grīdā, griestos, sienā.

Atamans sāka bļaut: „Tā te jums būs mācība! Līdz rītam jūs nedrīkstat atstāt māju. Kas ies ārā, to nošaus. Aizliegts ziņot vāciešiem, kas te noticis. Pateicieties manai mīkstai sirdij, ka es jūs arī nepaņemu līdz!”

Saimniece pēkšņi iekliedzās un sāka pilnā balsī raudāt. Visas galvas pagriezās pret viņu. Trīs atpirgušies pahtizāņi bija ievēduši virtuvē mežsargu. Degošām acīm viņš skatījās savas mājas saimniekotājos.

Atamans tūlīt posās ceļā. Kliedza, sauca savu bandu. Tā radās kopā: līda no istabām, bēniņiem, pielieka, miem, pa pagraba lūku, no skapjiem, tīnēm. Smagi apkrāvušies, devās laukā, sasaukdamies un priecīgi kā pēc pacilājošas teātra izrādes. Mežsargu viņi aizveda līdz.

Mežsarga dēls sakustējās, it kā gatavotos mesties virsū sargam. Sargs iegāza viņam ar laidni pa muguru un grūda stobru pakrūtē. „Vai šo ar ņemt līdz?” viņš prasīja atamanam.

„Ek, lai paliek sēklai,” tas plaši atmeta ar roku.

Bēgļus sadzina viņu istabā. Tur grīdu klāja nenosakāms maisījums: salmi, drēbes, sabradātas un izjauktas drāzas, pa vidu izšķaidīts brūkleņu ievārijums.

Mājā valdīja pazemes klusums. Iedzīvotāji vāca kopā savas mantības atliekas. Kamēr savāks savu mantu, tikām jau neskries vāciešiem ziņot, kas te noticis. Tas jau paredzēts partizānu rokas grāmatā.

Tad vērās durvis un Dārznieks spirtīgi sveicināja savus pavalstniekus: „Priecīgus svētkus!”

Apžēlīg. Vēl tik trūka, ka viņš būtu atnācis kādu stundu agrāk ar visu savu pistoli mēteļa iekšskabatā, ko nēsāja kopš tās reizes, kad viņu apcietināja.

Dārznieka brūnā stingā seja kļuva nopietna. Acis nīgri spīdēja, kad viņš uzklusīja notikušo. Iegāja pie saimnieces, izjautāja. Tad vēstīja bēgļiem:

„Te vairs palikšanas nav. Rit būs klāt vācieši. Pra-

tinās, meklēs rokā partizānus. Mums jādodas prom jau šonakt.“

Vienīgais un Ego iejūdza ragavās mežsarga zirgu. Tur sakrāva atlikušās lietas un viņi devās meža stīgā. Pa šauru, likumainu baļķu vedēju ceļu pāri aizsalušiem slīkšņājiem, tīreļiem. Caur katedrālīgu egļu mežu, birzītēm un meža pļavām. Mēness spīdēja duļķains. Gar tā vaigu peldēja pienaini mākoņu gabali.

Jāzeps sēdēja kamanās un kučierēja. Pārējie zosu gājienā cits aiz cita soļoja pa ceļa malu. Neviena nepalika tālu iepakā, jo mežs šonakt likās draudīgs.

Tā viņi nobrauca Vidos. Dziļi mežā bija piesnigušu lauku aplis un tā vidū senatnīgas mājas. Saimnieks tās bija pilnīgi nodevis Zviedrijas braucēju ziņā. Tur bija sametušās galvenokārt ģimenes ar drošiem dokumentiem. Jo vācu kartēs šīs mājas bija apvilktas ar sarkanu rimbuli un viņi ieradās diezgan bieži pārbaudīt, kas te apmetušies. Pa pudurēm vien tur bija divi gudrie brāļi un muļķītis ar savām ģimenēm un radiem. Uz muļķīša veiksmes un laimes rēķina tika cauri arī gudrie.

Jaunuļi ieradās satraukti, satricināti. Dārznieks viņus izkrāva un pats aizbrauca pajūgu atpakaļ. Abas lielās Vidu saimes istabas bija pilnas piekrautas. Pa grīdas kvadrātam katrai ģimenei. Bērniem eglīte bija nodedzināta un vīri dzēra, spēlēja kārtis. Nevienš negrasījās dot viņiem vietas. Tādas arī nebija. Jaunuļi salika savas mantas plāna vidū, sasēdās tur virsū un sēdēja, kā uz klints jūras vidū sametušies gāju putni. Klusi čīgāja akordeons. Iedzēries spēlētājs vēl negribēja rīmties.

Meitenes uzņēma balsi Ziemsvētku dziesmu. Puiši dziedāja līdz. Satraukto ļaužu balsis skanēja tīri un vienkārši. Aizrāvās akordeona spēlētājs. Pēc šīs dziesmas sāka citu. Mājas iedzīvotāji brīnījās: ir gan dulli.

Aptīrīti, tikko paši izsprukuši no meža nāves, bez pajumtes, vēl dzied.

Dziedātāji izdega, apklusa un sāka snaust. Tad pie lietas ķērās kokadampja šoferā sieva Bauskiene:

„Vēl te vietas pietiek. Jūs tur, pacelieties sānus. Un jūs otrā pusē arī. Es savu migu uz šo pusi. Tā, te varēs sagulēt vismaz meitenes.“

Istaba idēja pretī. Un kad citas iespējas nebija, laipnīgi savilkās ciešāk.

Otrā rītā pūta smags vējš. Dārznieks izveda jaunos laukā no meža uz Bekām, kas atradās meža malā trīs ceļu krustojumā. Viņi gurdi sāka iekārtoties.

Vakarā atskrēja krasta sargu ziņnesis ar vēsti: šonakt braukt uz krastu, pienāks laiva.

Beidzot! Prom no šīs bēdu ielejas, lai vai kas nāk tālāk!

Aizņēmās no Beku saimnieka zirgu un pats viņš brauca līdz. Sakrāva mantas šoreiz ratos, jo kusa, slieces griezās grantī.

Uz krastu veda garš, taisns ceļš caur melnalkšņu mežiem. Vējš pūta tā, ka rāva putnus brēkdamus no zara. Tālumā krāca jūra.

Bēgli laipoja pa atkusušo ceļu. Gar kādām mājām ejot, kas saucās Vecajie, Jāzeps rādīja:

„Te pasu darbnīca. Grafiķis tāds un tāds zīmē un griež zīmogus. Bet nu mums vairs nevajadzēs, mēs būsim no visa vaļā.“

Sāka rādīties kāpas, sīki, vēja nopūsti kociņi, smilts zeme. Aiz kāpu grēdas krāca jūra. Bēgli sabrauca pie liela labības šķūņa. Tā salmi jau bija pilni. Kāds simts cilvēku tur bija sametušies, gaidīja. Pret jūru ausis pavērsuši, viņi klausījās un minēja: vai laiva varēs piebraukt, vai viņi nav par lielu.

Pēc pusnakts krasta sargi paziņoja, ka laiva nav varējusi tikt krasta tuvumā: plīstoši viņi.

Bēgļi devās pie tumšā šķūņa aizvējā sabrauktajiem pajūgiem. Brauca atpakaļ, kur katra grupa piemetusies. Neviens mezgls nebija atrisināts, neviens smagums novelts.

Astoņi jauni bija kā apdulluši. Gulēja Beku stūra istabā un pat nerūpējās, vai nāk vai nenāk žandarmi.

Vecgada rītā Silvija lika kārtis. Pati sev, savām mājām, citiem. Un visur iznāca: vēl daudz bēdu un kauju ar milžiem. Un nekur kārtis nerādīja, ka šis romāns būs ar laimīgām beigām. Tik asi krusti vien.

Bija atkal sasnigusi bieza jaunsniega kārtā. Viens no Beku krustceļiem veda dziļajā mežā. Ego un Skaidrīte tur aizgāja staigāt. Viņam bija labi un silti kopā ar viņu. Bet acis neaizmirsa vērot, vai aiz ceļa likuma nerādās nācēji vai braucēji. Tad viņiem no sava Brodveja būtu jālēc pāri grāvim mežā.

Viņi aizgāja līdz skaistu, samērīgu eglīšu kalnam un tur iemetās kupenā. Viņš paklāja savu biezo mēteli. Viņi gulēja sniegā, skatījās egļu čiekurotās galotnēs un spodri zilās debesīs. Kaut kur varbūt vēl bija pasaule, kur var staigāt košās spodru krāsu drānās, ne tumšos lakatos un jakās. Kur ļaužu prāts dodas tālās ekskursijās. Kur cits citam vēlē labu. Kur runā bez griezīgas rikles balss.

Ērta dzīve. Problēma: kā izdzēst aitam dzīvību? Beku vīriešus saņem ciet. Dzīves telpas trūkums bij. dažādu pirmās vajadzības preču tirgotavā. Simulants izglābj patiesi dilonšlimo. Samedītos novieto vietējā mācības iestādē. Top šķiroti graudi no pelavām un aptaustīts, kas katram aizādas. Ego neesot tas, kas viņš ir. Janalfreds bīstams individs. Muktim nu.

Šī mājas vieta bija, tā teikt, ar ērtībām. Gaŗām lielceļš. Istabā bieza salmu kārtā. Laipni saimnieki. Pāris nedēļu laikā iegrozījās gluži pilsoniska kārtība. No rīta sākās gausā procedūra savest sevi un istabu kārtībā. Gaiša sniega saule uzspīdēja pa logu. Dažs augu dienu gulšņāja, dažs meklēja ko darāmu.

Vienīgais nīka, bet apnika. Tikko reiz zvārgulim šķindot ieradās Dārznieks, viņš pieteicās iet pie krasta sargiem, kas oficiāli sargāja krastu, lai nepiestāj neviena sveša laiva, bet neoficiāli naktī brišus nesa, ar laiviņu cēla uz lielo laivu Zviedrijas braucējus. Pēc kārtas viņš padeva katram meitietim roku un aizgāja.

Reiz Jāzepe un Janalfreds aizgāja mangot un atgriezās bagāti. Janalfreds ieradās kā Labais Gans: dzīva aita uz kakla tirināja līpu, viņš turēja katrā plaukstā pa divām kājām.

Bet kā no dzīvas aitas tiek pie aitas gaļas? Sievieši teica Ego: „Kauj aitu.“

Ego gulēja salmos un necēlās: „Es tādus sīkumus nedaru. Lai kauj Filips.“

Filips teica: „Es nepanesu asinis. Lai kauj Janalfreds.“

Janalfreds teica: „Un kurš to aitu dabūja? Kurš devās briesmās uz ceļa un atnesa aitu? Es viens nekauju. Kausim visi.“

Visi trīs viņi apmeta aitam cilpu ap kaklu, aizveda nomaļus pie malkas šķūnīša. Filips teica:

„Vai nevar pakārt? Negribas durēt.“

Janalfreds tīrīja pūlēs nosvīdušās brilles.

„Neiet. Vajag būt pušu. Turēsim visi, tad jau redzēs, kur ķerties klāt.“

Viņi nogāza aitu, nedroši katrs ņēma aiz kājas un turēja ciet. Viena kāja neturēta spārdījās pa gaisu. Aita blēja. Cik grūti izdzēst dzīvību — sīksta turas pretī, kārpās.

Ego galvā pēkšņi ieplaiksnījās: visādus darbus dara latvietis. Uztaisa pastalas, kādu ķocīti, izstāsta pasaku, ieliek cirvim kātu, grābeklim zaru, uzrauj grāmatai vāku, novij auklu, pārmaina gultņus kuļammašīnai. Vai aitu kaut būtu sarežģītāk? Ēst gribas.

„Turiet,“ viņš uzsauca, un viņi priecīgi, ka viens izšķīries, satvēra katrs divas kājas.

Ego pāgrieza aitam rīkli, nodirāja, sadalīja. Un visu procedūras laiku viņam nāca smieklī par to, kāda problēma bijusi šī aita. Mežsarga liktenis viņus bija laikam tā apdullinājis, ka viņi paši bija kā jēli, kā nodirāti.

Kādā dzidrā, saulainā rītā Janalfreds, tikko piecēlies, slinki aizstaigāja pie loga un ieraudzīja, ka pa nobrauktā sniega ceļu tālumā nāk rindā vācu karavīri. Baltas ziemas jakas ar zaļiem atlokiem, baltas, biezas bikses ar priekšas klapi, melnas ieroču dzelzs daļas. Viņš piesauca citus. Izprātoja, ka nav vērts mukt. Tie būs krasta sargi leiši. Vācieši nenāktu tik atklāti.

Kaņavīri tuvojās, pienāca. Atdalījās grupa un nāca iekšā.

„Ko tad tie te meklē?“ iesaucās istabā vairākas balss. Bet kaņavīru grupa nekur nezuda. Tie aplenca māju, nāca iekšā.

„Dokumentus. Dokumentus. Dzimis 1918. gadā? Lūdzu saģērbties un nākt līdz. Pase kārtībā? Zīmogi? To pārbaudīsim. Ātrāk, ātrāk.“

Tā bija slepenā lauku žandarmērija.

Ego ātri uzrāva Fīlipa smalksvītrotas, plānas bikses, laķenes kājā, mugurā plānu putekļu mēteli. Lai izskatītos kā cilvēks. Pārkrāsotajā takelāžā viņš tomēr bija un palika maskējies zaldāts.

„Kas tas tāds?“ iesaucās virsnieks un ar kāju norāva segas Fīlipam, kas tajās bija ielīdis līdz matu galiem. „Dokumentus.“

Fīlips krekstēja, izvilka savu grafikas paraugdarbu pasi. Melna, šķidra bārda, izkāmējis degungals: pēc pases un skata galīgs vecis. Viņš varēja gulēt tālāk.

Ego ķērās pie salmiņa. Izmantoja veco blēžu romānu paraugu un aizslidēja uz butku. Bet šie ķērāji prata savu lietu. Aiz butkas durvīm nostājās vācietis, paraustīja durvis un sauca: „Mach's schnell!“

Abus katordzniekus, Janalfredu un Ego, izdzina uz ceļa. Tur gaidīja žandarmu ķēde, aplenkusi vīriešu pulciņu, kas savākti pa ceļam. Rindas astes galā turējās divi vācieši katrs ar savu asinssuni pie ķēdes. Vācieši sala, bija piekusuši. Cēlās un gāja tālāk. Pie katras nākamās sētas atgadījās pa grupai, aplenca māju, pāris iegāja iekšā. Iznāca apaugļojušies pa 4, 5, 6. Uz ceļa stāvošie bikli apsveica paziņas. Dažam paspruka neķitrs smiekls, kad, no nama izvilkti, sagūstītājiem pievienojās kāds piekrastē plašāk pazīstams bēguļnieks.

Ego bija gribējis būt gudrs, sava biezā, pārkrāsotā mēteļa vietā uzvilcis lētu vasaras mēteli. Kājā viegla korpīte, kailu galvu. Viņš sala, lēkāja.

No Vecajiem izdzina milzīgi platu vīru, rokām atkarus no rumpja. Tas bija slavens grieķu romiešu lauzējs. Apcietinātie sāka justies labāk, sak, ja tik solīda sabiedrība, nebūs tik traki. Lauzējs nelaimīgu ģīmi čāpoja pa apledojušo ceļu.

Līdz soļoja gaŗš, masīvs vīrs vācu formā ar grāmatveža izskatu. Tas bija tulks. Runāja, tas esot barons Rencs.

Apcietināto bars savairojās tik liels, ka vācieši vairs nejaudāja to aplenkt. Sadalījās divos kodolos. Viena grupa gāja sagūstītajiem pa priekšu, otra aizmugurē.

Ziņa par vācu darbiem bija paguvusi aizskriet priekšā. Apcietināto skaits kļuva mazāks: galvenokārt vietējie vīrieši, kas bija jutušies droši. Dažs bija kā no aizkrāsnes izrauts, koka tupelēs un savēlušamies matiem. Nākamās mājās sievietes nāca tos apveltīt. Deva drēbes, cimdus, ēdamo.

Baru nodzina uz šosejas krustceļiem, kur stāvēja vecas mājas Krupji. Tur pagalms bija pilns no jūrmalas puses sadzītiem gūstekņiem. Tie lēkāja salā, stāvēja pie pakša aizvēja pusē. Dažs gāja skaidroties ar vācietšiem. Ieradās pa izbiedētai sievietei ar ēdamā sainīti. Daži atvadījās kā uz mūžu.

Te Ego ieraudzīja arī Vienīgo. Tas stāvēja aizvējā. Neraža. Tik uz pāris stundām iznācis no krasta uz Krupjiem pēc pārtikas un saņemts ciet. Viņš izskatījās nonīcis, kā apdullis. Kasījās:

„Brīva suņa dzīve. Ierauj tik spirtu no burkas un stāvē kāpās ledainā vējā. Bradā līdz vidum pa jūru. Tāpat slapjš nokrīt tīklu būdā nogulēt, aug utis.“

Žandarms blāva, lai visi nodod savus dokumentus. Ego un Janalfreds nodeva savas pirmšķirīgās pasas. Vienīgais tik atmāja: „Vai nav vienalga. Labāk lai nesmu.“

Vācieši aplenca vīriešu baru, aizdzina pāri šosejai, sadzina bijušā veikala telpā. Tā bija tukša istaba ar

galdu vidū. Ļaudis protestēja, ka istaba par mazu, tur var saiet labi ja 20. Vāci neklausījās. Sita ar laidnēm tuvākiem pa stilbiem. Tie pavirzījās, spiedās iekšā istabā. Drīz viņi stāvēja kā repģes koncervu fabrikas notecināmā baseinā. Uz galda bija sakāpuši kāds ducis. Arī zem galda ducis. Istabā bija jau ap 80 cilvēku, bet durvis šad tad vēl atvērās, lai iedzītu pa dažiem sagūstītiem. Istabai bija viens vienīgs logs. Pie loga piespiestie ziņoja, ka ārā pretī uz malkas grēdas novietojot patšauteni.

Dvašoja kopā saspiestās galvas, mēģināja neskatīties viens otram ģīmī. Dažs izslidēja no augumu masas un nosēdās uz grīdas, vērās kāju mežā. Ja jau nu bija nokļuvuši kaŗa mašīnērijā, tad bija jāļaujas tās pamatlikumiem: jāgaida.

Kāds sāka gārgt. „Asinis. Laidiet pie loga!“ sauca pie sienas piespiestie. Kādam diloņslimam bija sācies asins izplūdums. Viņu pacēla uz rokām un pāri galvām aizvirzīja līdz logam. Ar elkoni izsita rūti un atviegloti sakustējās cilvēku masa, jūtot svaiga gaisa straumi. Žandarmi sāka blaut, solījās nošaut kādu desmitu, ja vēl sitīšot logus. Apcietinātie pie loga uzstājās, lai aizvācot diloņslimnieku: vai paši neredzot, kādus apcietinājuši.

„Turiet muti,“ atbildēja vācietis.

Pēc brīža sākās vēl lielāks troksnis. Tur otrs diloņslimnieks sāka laist asinis. Viņš krāca, splāva, vaidēja divās valodās. Apkārtējie turēja viņu ciet, kā viņš spārdījās.

Vienīgais nospurcās. „Man vairāk diloņa kā šim,“ viņš pavēstīja Ego. „Labi notēlo. Iekoš mēlē un tad splauj sarkanu.“

Ko nepanāca dabiskums, to panāca māksla. Kad istabas simts sāka aurot, vācieši lika pāri galvām virzīt abus slimos uz durvju pusi un saņēma tos pretī. Pie

loga stāvošie vēstīja, ka abus iekrauj ragavās uz salmiem un aizved, taču laikam atpakaļ, kur ņemti.

Bet pa šo laiku izsvīda vēl trešais. Vienā sienā bija aizvērtas divviru durvis, kas laikam veda uz mājas virtuvi, jo tur šķindēja trauki, ierējās suns.

Pie durvīm bija piespiedies jauns puisis, vietējais. Uzmetis lūpu, viņš stāvēja, rokā turēdams lakatiņā iesietas mantas. Kad sākās dīloņnieku jezga, viņš klusi kluvēja durvīs. Durvis pamazām sāka vērties. Puisis noliecās, pameta savu sainīti uz grīdas un, plāns palicis, nozuda. Tik mirkli pa spraugu bija redzama virtuve, dažas sejas lakatiņos un viena sirma vīrieša seja ar pīpīti, kas saspringtas raudzījās uz spraugas pusi.

Kad istabā žigli satumsa ziemas vakars, laukā piedūca divas smagās mašīnas. Istabā iespiedās žandarmi un bļaudami noskaitīja divreiz pa 30 gūstekņiem. Tos izdzina laukā. Lika kāpt mašīnas kulbā, ko sedza brezenta jumts. Sabrauktie motori kaucot devās prom pa šoseju, kas ved līdztekus jūras krastam.

Ego sēdēja kulbas pakaļgalā blakus vienam sargam un pretī otram. Ja visi apcietinātie lēktu reizē, varētu abus atbrūpot. Viņš teica blakus sēdošam apcietinātam:

„Vajadzētu...”

„Nerunāt,” iekliedzās vācietis. Šie bija speci, raduši pārvadāt gūstekņus, apcietinātos, vest uz nošaušanām, savaldīt sīksto, pretoties kāro dzīvību.

Lēkt laukā no kulbas? Nosīties, pie reizes arī nošaus.

Mašīnas piebrauca lielai ēkai. Prožektoru gaismā retā ķēdē stāvēja vāci un gar to apcietinātos sadzina iekšā. Jūrkalnes skola. Lielā klasē bija saliktas divstāvu zaldātu gultas. Klases vidū daži skolas soli. Oda veci mīzali, peles, sasmakuši gultu salmi. Gaismu deva divas ploškas uz sola gala.

Janalfreds piegāja ar melnu aplātajam logam, palūkojās laukā.

„Neviena sarga,“ viņš čukstēja. „Nu īstais laiks bēgt, kamēr viņi vēl nav izvietājuši posteņus.“

Arī Vienīgais pavērās. Nekā neredzēja. Laukā ābel-dārzs, pretī dzīvžogs.

Ego bijās no vietām, kur neredz nekādu briesmu. Tur tās mēdz nākt pavisam nejaukas un nāvīgas. Janalfreds jau satvēra loga pusi un mazliet atvēra. Ego paziņoja: „Es tagad nebēgšu.“ Vienīgais noņurdēja: „Man ar tur labi nerādās.“ Viņš izvilka no kabatas maizes kukuļa galu un salauza to trijās daļās. „Nemiet. Nez kad dabūsim vairāk.“

Kravu pēc kravas saveda skolā apcietinātos, līdz bija pilnas divas klases. Visiem nebija guļas vietu, bet daļa jau bija tādu, kam bažās miegs nenāca. Tie nīka, sēdus kājas izstiepuši, atspiedušies pie baltās podiņu krāsns, pie sienas. Uz sola gala bija uzlipināta balta, tieva svecīte. Tur četri vīri turpināja mūžīgo zolītes partiju, kas tapa iesākta kaŗa pirmajā dienā.

Dažs klusi ēda sievas līdzdotu maizes rīku. Viens kā-rīgi sūca tukšu pīpi, reizēm nemanīdams, ka tās gal-viņa raugās lejup.

Ego uzkāpa gultas augšējā stāvā, Vienīgais ieņēma apakšējo. Viņš pārlicās pār gultas malu, vēstīja Vienīgajam:

„Šī pasaule ne tādēļ, ka to vēlamies.“

„Kauj jupis,“ atbildēja Vienīgais.

Pie augšējās gultiņas piestājās garš zirga ģimīs lie-liem zobiem. Pēc skata zvejnieks. Tas smēja, zobus at-ņirdzis un teica:

„Mums nekas. Bet paskat, kur slikta dūša mūsu mīer-tiesnesim.“ Viņš norādīja uz brillainu kungu. „Sēž te kopā ar diviem, kam reiz piesprieda pa ģurmim. Tie tik gaida tumsu, lai šo iekokotu.“

Otrā dienā sāka nākt apcietināto piederīgie. Nesa

trūcīgu ēdamo, pa siltam apgērba gabalam. Zināja stāstīt, ka apcietināšanas notikušas gar visu piekrasti, tāpat Ventspilī. Vācu drošības dienests gribot reiz galīgi likvidēt Zviedrijas braucēju organizāciju.

Pēcpusdienā sāka pa vienam saukt uz pratināšanu. Satumsa. Izsauca Ego vārdu. Žandarms viņu ieveda karsti sakurinātā augšstāva istabā. Pie pasēm apkrautā galda sēdēja slepenās žandarmērijas pulkvedis. Viņš pētīja Ego pasi ar pavairojamo stiklu.

„Šī pase nav jūsu, atzīstaties.“

„Kopš 16. māža gada tā ir mana.“

„Bet fotogrāfija taču galīgi nesaskan!“

Tas gan bija tiesa. Purns bija pārvērties. Fotogrāfijā bija redzams pubertātes gadu pus puika, pus vīrietis. Vajadzēja uzlikt pašam jaunu bildi, tad neliktos aizdomīgi.

Ego paraustīja plecus.

„Gan mēs to noskaidrosim,“ teica pulkvedis. „Izvest.“

Pa kāpnēm lejup kāpjot, Ego izdzirda pulkveža blāvienu: „Atpakaļ!“ Izsteidzās tuls, ierāva atpakaļ istabā.

Pasi šķirstīdams, pulkvedis bija uzdūries tajā ieliktam papīram: kuģa zīmei braukšanai uz Vāciju, kas deva tiesības atbrīvoties no tranšeju rakšanas. Ego nevarēja zināt, ka šo zīmju veselu paku vācu iestādē bija pievākusi kāda no organizācijas locekļēm.

Pulkvedis piesarka, sāka spārdīties kājām un blāva: „Sikret sērvisa aģents! Atzīstieties, ka bijāt pāri Zviedrijā un jūs atsūtīja atpakaļ ar uzdevumu spiegot! Atzīstieties!“

„Tas būs pārspilēts,“ Ego nobijies teica.

„Gan tu, putniņ, redzēsi,“ pulkvedis pēkšņi mīlīgi teica. „Aizvest.“

Ego lēni kāpa pa kāpnēm lejā un domāja:

„Nu ir ziepes. Tikšu vēl par mocekli.“

Izsauca Janalfredu. Pēc brīža augšā atkal atskanēja blāvieni.

Tulks noveda Janalfredu. Trepju galā laimīgi smaidīja, pārlaida acis apcietinātajiem un teica:

„Visa banda nu reiz rokā.“

Skaidrs, katram prieks par labu savu roku darbu.

Bet Ego teica Janalfredam: „Šonakt mums jāizsvīst. Rīt vairs nebūs labi.“

„Skaidrs, to jau es tev vakar teicu.“

Kā sargs rīta agrumā zaudēja sešus apcietinātos, divus dzerokļus un kantīnes devu. Pie dabas krūts. Slazdā. Kaut būtu nagi, ragi un spalvas. Nekur vairs kur tverties. Bālā grēfene dabū virsū mašīnpistoles kārtu. Glābiņš zem miežu panta. Vienīgais veic savu kārtējo varoņdarbu. Kuģi, kas satiekas naktī. Janalfreds palaiž muti un piecus „boļševikus” izmet sniegā. Kā valsts malka top putināta un kā pieauguši cilvēki var bērnišķīgi aizsapņoties. Ne erceņģelis, bet labā Bauskiene.

Agrā rītā, vēl tumsā apcietinātie sāka kustēties. Čikstēja divstāvu gulletes. Tik šaura debess mala meta gaismu. Puskrēslā kustējās pelēki stāvi, klepoja. Nošvikstēja sērkociņš, sāka smaržot zāļu tabaka. Priekšnamā stājās rindā ārā gribētāji. Tos pa seši veda uz ateju mežmalā viens žandarms. Janalfreds pienāca Ego kopā ar pamaza auguma plecīgu vīru, muskuļainu seju, mazām, apaļām acīm. „Leitnants Znotēns,” viņš iepazīstināja. „Viņš arī domā, ka nupat jābēg.”

„Sitējs man ir,” teica Znotēns. „Pag, tūlīt parādīšu.” Viņš aizgāja, pēc brīža atgriezās kopā ar garu, mežlainu zvejniekpuisi. Pašauros svārciņos, kas bija vajā atsisti, kamzolis apakšā. Galvā gaišu matu kušķis. Plaukstas kā tepiķu dauzāmais. Padusē saritināta sega. Viņš lietišķi teica:

„Pado tik šu. Būs darīts.”

„Stājies rindā, tā, lai tiekam reizē ārā.”

Janalfreds gribēja nodrošināties vēl vairāk. Viņš aizstaigāja pie loga, kur tumsā stāvēja un laukāraudzījās lauzējs.

„Mēs gribam bēgt. Nākiet līdz. Stipri vīri vajadzīgi,” vedināja Janalfreds.

„Ja ar spēku vien pietiktu... Es nekāds skrējējs neesmu. Un ja sāk šaut: skat, manai būdai garām nevar nošaut,” viņš ar roku norādīja sava krūšu būru un muguras platumu.

„Lai jums, zēni, veicas. Sveiciniet mežu.”

Janalfreds atgriezās rindā stāvētajos. Patlaban nāca žandarms un kļiedza stāties pa seši. Janalfreds un Ego pavilka jūrnieku sev vidū, viņiem aiz muguras nostājās Znotēns. Kur radies, kur ne, pieskrēja arī Vienīgais un atgrūda kādu citu. „Pagaidi, man steidzīgāk,” Vienīgais nopurdēja. Sestais bija piegadijies pagarš vīrs milīgām acīm.

„Uz priekšu soļos marš!” komandēja vācietis, un seši devās laukā, pāri skolas pagalam labu gabaliņu uz koka ēciņu, kur ar sētu apkārt bija iekārtota zēnu ateja. Meža mala bija kādu 150 soļu attālumā, aiz tās jūra. Uz otru pusi līdztekus jūrai gāja šoseja. Bija runāts skriet uz meža malu, pa to kilometru uz priekšu un tad sagulties šosejas malā. Ja tā neapsargāta, tad pāri. Aiz šosejas sākās lielie Alsungas meži.

Seši salīda atejā. Vācietis sala, bija miegains. „Ātrāk, ātrāk,” viņš lēkādams sauca. Drīz pieci arī bija saradušies laukā, sastājuši vācietim apkārt, visi it kā kaut ko gaidīja.

Janalfreds nostājās pretī vācietim. Brillīte blēdīgi blisināja.

Schoenes Wetter,“ viņš teica.

Vācietis ko norūca pretī. Visi stāvēja. Vācietis it kā pēkšņā nemierā gribēja vērst acis apkārt. Bet milzīgā vēzienā atšāvās jūrnieka ķetna, no labās puses uzsita šķību vācieša gīmi, un viņš sašļuka zemē.

Četri bēdzēji kā bultas bija pāri klajumiņam un mežā iekšā. Ego sastindzis skatījās nokritušajā vācietī. Kāds instinkts lika tam palīdzēt, piecelt kājās. Vācietis iekunkstējās, sāka rosīties, nesamaņā grābstīties ap pistoles maksti. Aizsmacis viņš ķērkstēja: „Hilfe!“ Otrs „hilfe“ jau iznāca skaļāks, un viņš bija uzrausies ceļos. Ego kļuva auksti. Nomērija vācieša žokli un deva taisnu, īsu sitienu. Tad pats diedza uz mežu.

Plaši atsistu mēteļi, bikses pogādams no atejas iznāca Vienīgais un grozījās apmierināts, mirkli vērās debesīs. Ieraudzīja zemē sakņupušu vācieti un mežmalā Ego muguru, kas vienādiem lēcieniem zuda mežā.

Vienīgais zagās uz pirkstgaliem vācietim garām, bet velti: tas sāka rosīties, slieties, tad Vienīgais augsti celtam kājām laida vaļā lielo riksi. Vācietis uzslējās ceļos, grābstījās ap pistoles maksti, to dabūja vaļā un izvilka mazu valterīti. Viņam atgāja vaļā rikle, un viņš laida skaļu Halt un Hilfe. Pacēla pistolī, zibināja vairākas reizes pakaļ Vienīgajam.

Viņi skrēja kā zaķi izstiepušies. Ego likās, ka viņš smags stāv uz vietas. Nometa šalli. Uzreiz vieglāk bija skriet. Krūmi drāzās pretī. Priekšā briķšķēja zari, kur skrēja priekšējie četri. Uz šosejas sāka zibināties ugunis, kāds motocikls un mašīna aizdrāzās viņu virzienā.

Priekšējie nogriezās pa labi šosejas virzienā. Ego pānāca viņus, sametušos biezās eglītēs. Pielēkšoja arī Vienīgais. Jūrnieks paspieda roku un devās uz jūrmalas pusi, uz savām mājām. „Paldies, paldies,“ viņam pakaļ klusi nosauca palikušie. Te priekšā stādījās arī sestais izbēgušais:

„Mūrnieks Kundziņš,“ viņš, plati smaidot, paziņoja.

„Priecājos iepazīties,“ līksmi viņam atbildēja Janalfreds.

Zemē nometies, Vienīgais elsoja un izspļāva sarkanu. Pataustījis kabatā, viņš izvilka svina lodi un neti-

cīgs to rādīja pārējiem. Vācietis taču bija iešāvis mēteļa kabatā.

Znotēns izrāpoja šosejas malā. Pētīja, atgriezies vēstīja, ka nekā neredz, ceļš brīvs. Ar lielu lēcieni viņš izlēca uz ceļa. Viņa pēdās kājas lika arī pārējie, tā ka beigās izskatījās, ka uz ceļa izkāpis viens pats cilvēks lielām pēdām.

Saliekušies viņi ātri pārskrēja šoseju un zosu gājienā devās mežā. Znotēns pusbalsī vēstīja, ka jānojauc pēdas. Drīz nāks pakal žandarmi ar supiem. Sasniedzis dziļu meža novadgrāvi, viņš iekāpa tajā un gāja pa ūdeni. Citi sekoja. Lielajā grāvī ietecēja mazāks pievadgrāvis. Pa to nodalījās Janalfreds, Ego un Kundziņš. Ap kilometru gājuši, vispirms viens ielēca no grāvja mežā. Palikušie ar skujainu zaru izdzēsa viņa pēdas. Pēc gabala otrs, vēl pēc gabala trešais, aiz sevis sniegā sevi izdzēsdams. Viņi gāja uz norunātu pusi, bet lokos vien ap kokiem, šķērsojot cits cita pēdas. Kādu stundu tā likumojusi. viņi satikās apšu birzī.

Sveiks, tu brīvais mežs! Vīru sejas bija dzīvas, piesārtušas. Cik kokainas tās bija izskatījušās apcietinājumā. Atkal varēja rīkoties, noteikt savu likteni. Viņi jutās pacilāti, īsi, satraukti runājās. Katrs vēlēja šebūt saviem paziņām, kas palika apcietinājumā. Kad gribēs ēst, ies kādās meža mājās.

Tiešām, mella meža vidū viņi uzgāja mājas. Tur pa pusvērtu logu plūda laukā sen nedzirdētas skaņas: skali spēlēja radio. Bēgli izgāja no meža, aizslēpās aiz malakas šķūnīša. Neviens negribēja iet lūkot, likās tā divaini. Tad teica Janalfreds:

„Es iešu. Kur radio un elektrība, tur nevar būt sliktu cilvēku.“

Viņš garīem soļiem salicis pārcilpoja pagalmam, piegāja pie loga. Pielika divus pirkstus pie platmales, tā kā gribēja celt — un tad straujā gaitā metās atpakaļ.

Pārējie, ne vārda neteikuši, jau lieliem soļiem devās mežā. Janalfreds vēstīja: „Vācietis ar meitu klēpi.“

Klusēdami viņi gāja vairākas stundas. Diena bija skaidra. Skanēja dzeņa kalšana. Tālu tālu suņi rēja.

Viņi iznāca tādā kā ciema malā. Neviens nezināja, kur isti atrodas. Viņi sagūla meža ceļa malā un atpūdamies gaidīja. Pa laikam nāca pusmūža vīrietis.

„Pst, pst,“ sauca Janalfreds, izlīda pretī uz ceļa.

Gājējs pirmā mirklī notrūkās, bet bija pieredzējis daudz, meža vidū dzīvodams.

„Ko ta vajadzēs,“ viņš tieca. „Nekā ēdama man nav.“

„Kas šī par vietu un uz kuŗu pusi Užava?“ Janalfreds prasīja.

Šī esot Alšvanga. Užžava uz to pusi. Paldies.

Vīrs aizgāja savu ceļu, it kā nekas nebūtu bijis.

Kurp iet?

Vispirms uz Vidiem. Tur vajag būt kādam Zviedrijas braucēju vīram. Tas zinās teikt, kur rast patvērumu, ko darīt.

Viņi gāja pa šauro meža ceļu, izretinājušies zosu gājienā apm. ar 20 zosu vietu viens aiz otra. Ja pirmais uzdurtos kam nelabam, pārējie pagūtu ielēkt mežā.

Ceļš bija viegli ejams, bet viņiem likās nedrošs. Tikko sākās pazīstamāks apvidus, viņi devās mežā iekšā un brida taisni pa balto sniegu, kas bija sasnidzis kilometriem tālos silos, gan briksnājos. Un kā no ceļa nost, tā tūlīt sirds kļuva viegla. Instinkti naski centās kalpot: izlīda no civilizēta pusmiega stāvokļa spodri un tramīgi. Prātā pietājās zaķis, lūsis, vilks. Sniedza savu zināšanu palīgu brālim cilvēkam — meža brālim.

Viņi bija nocilpojuši meža vidū, kur koki pēkšņi beidzās un sākās Vidu lauki. Aiz biezu sniegu piesnigušiem aplokiem tur klajuma vidū gulēja zemā dzīvojamā māja, un kā uz pastkartes skurstenis cilināja siltu zilu dūmu strūklu. Vienam bija jāiet uz turieni. Gāja

Ego. Šodien radis brist pa mežu tieši, viņš negāja apkārt, kur uz mājām veda kadiķiem apaugušais ganu ceļš, bet izlida caur aploka drātīm un gāja tieši pāri klajumam. Kā apdullis viņš līdz vidum izbrida līdz sētsvidum, gāja uz mājām. Kāds cilvēks iznāca pretim virtuves durvīs. Sieviete. Plati ieklēstām acīm viņa skatījās no sniega izkāpušajā nācējā vasaras putekļu mētelī, plānām, smalkām biksēm kājās, plānās asfalta lēcēja kurpītēs. Viņa izbiedēta slepus ar ikšķi rādīja sev aiz muguras, uz mājas pusi.

Ego bija pavēris muti, gribēja prasīt, vai te nav žanis, Robis vai Dārznieks. Ieskatījās sievietes bities radušajā sejā un pavērsa acis istabas logā. Tur kustībā pavizēja esdēnieka uzpleči. Skūtā seja piespiedās rūtij un skatījās laukā.

Ego skaļi uzprasīja: „Kur te ceļš uz Tērandu?“ Sieviete stiepa roku, rādīja. Ego izstiepa roku: ak uz to pusi? Sieviete māja: Jā, tur. Ego jautri teica paldies un tad kā slidēja, tā vienā ņēmienā bija apkārt gar kūti uz ganu ceļa. Visu laiku mugurā juzdams acis, viņš lieliem (bet it kā nesteidzīgiem) soļiem aizsteidzās uz meža pusi.

Mežā ticis, viņš gar klajuma malu lieca uz savu draugu vietu. Tie bija sametušies eglītēs un sadrūmuši noklausījās, ko, pienācis un sniegā nometies, teica Ego: Vidos vācieši.

Norunāja doties uz Kūru ciemu. Turp veda gaŗš, taisns ceļš blakus lielam, taisnam novadgrāvim. Viņi devās uz novadgrāvja pusi. Kad jau priekšā redzējās meža mala, nāsīs iesitās sviluma smaka. Priekšējais pacēla roku, māja uzmanīties. Pielīda meža malai un ieraudzīja vācieti, kas bija iekūris uguni un pietupies sildījās, ceļu starpā ieņēmis šauteni, plaukstas izstiepis pār liesmām.

Viņi aplīda postenim apkārt. Ne zaru nelauzdami, devās tālāk un pēc divdesmit soļiem atkal saoda dū-

mus. Tur tādā pašā veidā, tādā pašā pozā sildījās otrs vācietis. Tātad gar meža malu bija nolikta posteņu ķēde. Meža dziļumā turēdamies, pieci bēgļi izbrida līdz Kūru klajuma malai. Arī tur priekšā bija posteņu ķēde. Uz vēdera sniegā iegūlies, Znotēns rādīja:

„Lūk, lūk, tā pirmā māja Gali. Tur mana sieva, tur mans skuķis.“

Viņš pēkšņi sāka spārdīt sniegu, dīca caur zobiem. Saķēra eglei lielu zaru, rāva un noplēsa līdz ar mizas sloksni pa stumbru līdz zemei. Mūrnieks Kundziņš sēdēja sniegā un, milīgi smaidīdams, priecājās par pašu nelaimēm:

„Šitā piemet cementiņu un kad vidū gadās prusaks, to ieziež mūrī uz visiem laikiem.“

Vienīgais gribēja kaut ko ķert, grābt, grābt citus un sevi. Bet kā ieslēgts atgriezās pie tuvākās eglītes. Janalfreds domāja. Ego bija piekūsis un tikko apsēdās, tā snauda.

Aizmugurē no Vidu puses atskanēja šāvieni, kliedziņi. Visgažām tur sasaucās vīriešu balsis. Vāci sukā mežu! Ķēde nāk virsū, dzen visus meža iemītniekus virsū posteņu ķēdei gar meža malu!

Znotēns uzreiz nomierinājās, piecēlās, piestājās eglei un skatījās apkārt. Tad pieliecies čukstēja un rādīja:

„Tur pašā meža stūrī. Ķēde tur neies. Domās, ka nav vērts, postenis jau tur bijis. Zem eglītēm, zarus virsū. Guļus un klusu, kamēr pāriet pāri.“

Viņi pieliekušies, aiz kokiem slēpdamies sagāja meža stūrī starp novadgrāvja ceļu un Kūru ciema klajumu. Aiz muguras pie novadgrāvja sēdēja viens postenis un sildīja gaisu, Kūru pusē otrs. Pieci izvēlējās katrs sev kuplu eglīti. Palīda zem apakšas platajiem zariem. Znotēns katram uzklāja vēl pa pāris zariem. Tad izdzēsa savas pēdas ar kuplu, mīkstu zaru un ierušinājās pats sniega kupenā starp trim zaļām Ziemsvētku eglītēm.

Klusu elpodami, viņi gulēja un gaidīja. Kundziņš bija aizklājis acis ar elkoni un gulēja uz sāna. Znotēna acis, apaļas un negantas, spīdēja no eglīšu starpas. Ka tik kāds tās neieraudzītu!

Lieliem lēcieniem aizskrēja stirnu buks un viņa saime. Uz novadgrāvja pusi aizcilpoja pūkains zaķis. Atskanēja posteņa šāviens, tūlīt zaķis sāka kliegt gluži kā cilvēks.

Brišķēja zari, gurstēja brists sniegs. Sarp kokiem tuvojās ķēdes vācietis. Viņš bija vēdekļa pats pēdējais vīrs, aizelsies un nosvīdis. Kliedzieniem viņš sazinājās ar savu blakus vīru. Viņš sasniedza Kūru klajuma malu un sasaucās ar turienes posteni. Tad tālumā atskanēja četri šāviens cits aiz cita: signāls pulcēties. Ķēdes vīrs griezās un aizgāja uz ķēdes centru. Arī postenis dzēsa savu gūnskuru un devās uz pulcēšanās vietu. Citi posteņu vīri nāca pa novadgrāvja ceļu un salasījās Kūros.

Soļi pazuda, zari vairs nelūza. Stingrs vakara sals lika sniegam uzsalt un vizmot. Sāka tumst. Pieci kustināja savus nosalušos locekļus, rausās laukā no paslēptuves.

Viņi runāja, kurp nu doties. Vienīgais teica, ka vajag iet uz Krupjiem. Tur vienmēr ir kāds no krasta vīriem. Tie zinās, kur patverties. Citi to atzina par labu. Bet Znotēns skatījās uz Galiem, tad teica:

„Es aiziešu, piekļauvēšu pie sievas loga. Tas tik tuvu, ka nevaru tā aiziet prom. Gaidiet mani pusstundu. Ja neesmu atpakaļ, tad ejiet uz Krupjiem.“

Viņš izbrida no meža un aizgāja pa ceļu īsiem, āsiem soļiem.

Četri palikušie sēdēja, stāvēja. Katrs domāja savas domas. Labi, ka bija tumsa. Labi, ka bija mežs. Tie deva glābiņu. Kur lai godīgs cilvēks tveras dienas laikā klajā laukā?

Vienīgais bija atradis kabatā aukliņas un nosēja bikšu galus, lai nelienu gaŗām sniegs. Ego pacēla savu džimmikurpi un to apskatīja. Labi, ka sirds pukstēja tik karsta, citādi pekai par daudz tuvu atradās ledus. Viņam uznāca siltas jūtas pret Vienīgo. Viņš pamāja tam, teica:

„Mežā labi.“

Vienīgais sēja bikšu galu un teica: „Kā Rīgā uz Brīvības ielas, ar meitu zem rokas nākot no kino. Sal-dējums rokā.“

Uz ceļa čirkstēja soli. Četri saliecās, aizlīda katrs aiz sava koka. Nācējs pārlēca pār grāvi, nāca šurp. Mežā viņš neziņā apstājās un klusu ieūjinājās. Tūlīt atdzi-vojās tumsā kokiem piespiedušies. Nācējs kā salēcās no šī skata, tad devās klāt. Tas bija Znotēns. Uzbudi-nāts, bet pacilāts. Pieklauvējis pie rūts. Saimniece no-dzēsusi uguni, pacēlusi aizkaru. Viņš bāzis ģīmi pie rūts, lai pazīst. Sieva bijusi klāt uz vietas. Tāpat jaci-ņā, uzmetusies uz palodzes un runājusi čukstus pa pa-vērto loga spraugu. Otrā mājas galā apmetušies četri vācieši. Esot lielā meža un visas apkārtnes un jūrmalas revizija. Kūros pārnēsājams raidītājs. Meža stigu ga-los arī raidītāji. Tie ziņo uz Kūriem, kur kāds meža brālis pāriet stigu, tad turpu dodas sukātāju ķēdes. Kūru „Gaismas pili“, t.i. augstākajā mājā ciema vidū ir virsleitnanta Burbuļa aizsargi, bet tiem vāci neko neļauj darīt. Paši esot bandīti, tā sakot. Kūros tagad rādīties nevar, jāiet uz Krupjiem.

„Te sieva sūta jums katram pa uzkožamam,“ viņš teica un izsniedza rupjas maizes gabalus ar speķa šķē-li virsū. Pats viņš bija dabūjis dažas tabakas lapas. Tās saberzēja sauļā, ietina zīdpapīrā, ko izņēma no za-ķeniņas atloka. Iesprauda „suņa kāju“ iemutē un drīz tā kūpēja viņa muskuļainās sejas apakšdaļā. Bekās esot latviešu aizsargu postenis pret krievu bandītiem.

Tad viņi gāja. Bija vecs, plāns mēness bez gaismas. Kājas pašas meklēja ceļu, turēdamās pie baltajiem sniega laukumiņiem starp melniem koku un krūmu plankumiem. Viņi virzījās gar Kūru ciema malu. Suņi rēja viņiem virsū. Kādā mājā bija dzīres. Pa šķībi, greizi aizvērtu melno papīra aizkaru malām spīdēja gaisma. Iekšā dziedāja, blaustījās. Šurp turp staigājot, dauzījās ārdurvis. Kāds kvernēja ārā, pieķēries pie sētas.

Viņi gāja garām krustceļiem, kuŗos atradās Bekas. Janalfreds piegrūda sānos Ego. Viņa ieērcinātā balss skanēja gandrīz žēli:

„Iesim nu, atlaidīsimies lielās istabas salmos. Karsti cūku kartupeļi un meitenītes.“

Ego iedomājās šo ainu. Iedomājās tīrīgo susuru Skaidrīti, kas nu gulēja, ierušinājusies savā stūrī. Viņš ierunājās, ka varētu iegriezties Bekās un piekļautvēt pie loga. Znotēns tūlīt spīvi pretī:

„Vai traks! Tur ir vairāki posteņa vīri. Un postenim arī ir bailes. Ieraudzīs tevi nākam, šaus virsū.“

Aiz bekām uz jūras pusi veda šaurs ceļš ar biezām lazdam un alkšņiem abās malās. Viņi nolēma iet pa ceļu. Pirmais gājējs uzvilka Ego balto putekļu mēteli, kas kaut cik maskēja: līdzinājās ceļa sniegu baltumam. Pārējie virknē aiz viņa. Vienīgais gāja pa priekšu kādu gabalu, tad Janalfreds. Kundziņam mēteliš biju par mazu. Znotēns no nevilka. Tad ietērpās atkal Ego un pekoja pa cieti nobraukto ceļu. Nakts brīze šūpoja krūmus. Tālumā krāca jūra. Pēkšņi ceļa malā atskanēja „Halt!“ Klaudzēja aizslēgs. Ego nervi un muskuļi pacēlu viņu kā putnu un pārmeta vairāku metru tālā lēcienā pāri ceļa pusei, grāvim, iekšā krūmos. Tūlīt arī aiz muguras noplikšķēja mašīnpistole un ložu kārta šalca blakus krūmos. Ego saliecies skrēja prom no ceļa. Dzirdēja, ka pa kreisi brišķķ krūmi: tur meža skrēja pārējie četri ceļa gājēji. Aiz muguras blāva

un pāris reižu izšāva šautene. Gaisā uzkāpa balta gaismas rakete.

Gabalu skrējuši, pieci salasījās izcirtuma malā. Bija jāizlemj, vai iet tieši pāri pār izcirtumu vai apkārt gar meža malu. Nolēma iet tieši. Izcirtumos mēdz būt daudz sniega piepūsts. Līdz staklei brizdami, viņi pārirās sniega ezeram ar mazajiem sniega paugurišiem celmu vietās.

Atkal mēžā Ego nogulās sniegā un paziņoja, ka tur palikšot. Znotēns sāka lamāties. Vienīgais pieliecās, prasīja:

„Kas tev ir?“

„Nekas,“ bezrūpīgi teica Ego. „Man tik negribas vairs dzīvot.“

„Kas tā par lietu, jāiet tālāk,“ pukošanās Janalfreds. „Man ar var ienākt prātā tā laisties guļus. Mums visiem.“

„Tad dariet to,“ atbildēja Ego. „Pasveicini Skaidriti. Pastāsti viņai, kā mums te gāja.“

Znotēns dusmās pūta caur degunu. „Atpūtīsimies,“ viņš teica. Viņi sasēdās sniegā. Znotēns uztina suņa kāju. Kundziņš klanīdamies snauda.

Ego gulēja sniegā un skatījās debesīs, kur gar tukšo mēnesi skrēja mākoņu stērbeles. Kāda sajūta viņam lika vēlēties: es negribu būt. Apziņa aprima kā kapā, viņš juta vīzijas, kā tūkstošgadu akas dibenā gulēdams.

Sajēgu atguvis, viņš atkal redzēja mākoņus skrienam gar mēnesi. Koki smagi šalca. „Būs atkusnis,“ viņam iešāvēs prātā. Kāda dīvaina sajūta! Viņam likās, ka bija sasists un nu no gabaliem salīmēts kopā. Viņš pagrozījās savos svārkos, baltajā mētelī. Miesa bija grībiņa, klausīga. Viņš uzrāpās kājās un teica: „Es atkal gribu dzīvot.“

Neviens nekā neteica, un viņi gāja tālāk. Bija izlēmuši iet uz mājām meža vidū — Lūšiem. Varbūt tur

nav vāciešu. Lai saimnieks kaut kur noslēpj, kamēr pāriet lielā mežu sukāšana, kamēr aizvācas posteņi.

Uz Lūšiem veda no ceļa bērzu gatve, mežs pienāca līdz klētspakajai. Senlaicīgajā mājā bija tumšs. Janalfreds piedauzīja pie loga. Iekšā sāka čabināties, kāds vilka sērkociņu. Pie loga rūts piespiedās veca vīra galva. Znotēns tai piebāza pretī savu apaļo ar ausenīcu vīrsū, māja uz durvju pusi, lai ielaiž. Pēc brīža lēni vērās ārdurvis, spraugā stāvēja vecs vīrs baltā pakulu kreklā un biksēs, otrā rokā koka svečturis ar tievu sveci. Abas rokas tā drebēja, ka raustījās durvis un lēkāja svece.

„Nebīstieties, mēs esam savējie,“ teica Janalfreds. „Mēs izbēgām no vāciešiem, gribam sasildīties.“

„Un ko ēst,“ piebilda Znotēns.

Vecais mēmi pamāja ar sveci doties iekšup. Viņi viens pēc otra pārkāpa sliekšni. No priekšīpas iegāja lielā stūra istabā. Iekškaktā bija pavards, pie loga plats saimes galds. Visas istabas lietas bija viegla koka, kā rotaļlietas. Kaktā pie sienas rēgojās madonna. Kā tad, šis bija katoļu pagasts, suitu vieta. No istabas otra stūra iznāca večiņa baltu, izrakstītu kreklu mugurā, tam pāri pārmetusi tautas tērpa brunci. Sirmie mati glītā bizītē, kājās košas vilnas zeķes. Arī viņa drebēja satraukumā.

„Laudis grib ēst un siltumu,“ vecais saimnieks viņai ziņoja.

„Un vai saimnieks pēc tam nevar mūs noslēpt, kamēr vācieši beidz mežu tīrīt,“ turpināja Janalfreds.

„Nē, nē,“ saimnieks pretojās.

„Mūs te vai ik dienas tramdī vācieši un latvieši. Prasā, vai nākot bandīti, kur tie mežā mītot,“ teica vecā saimniece.

„Lai nu kā, mums tepat būs jāpaliek. Mums nav kur iet,“ cieti nocirta Janalfreds.

Vecais vīrs brīdi neapņēmīgi grozījās, tad teica: „Mēģināšu noslēpt.“

Visi atelpoja. Vecīņa piegāja svētbildei un aizdedza lampiņu zem tās, un viņai noritēja bēdu asaras. Tad viņa kūra uguni pavardā, lika uz uguns melnu, apaļu grāpi. Sagrieza sīkus gaļas gabaliņus, sabēra grāpi. Vienīgais mizoja kartupeļus. Un pēc īsa laika galdā kūpēja ēdiens, kādu viņi nebija redzējuši nez kur tas laiks. Katram sava koka karote, viena māla bļoda vidū.

Paēdušus saimnieks viņus veda laukā. Krietni nost no mājas bija labības šķūnis. Vidū iebraucamā eja, abās pusēs augsti labības panti. Vecais norādīja uz miežu pantu. Znotēns sāka plēst alu virzienā uz sienu. Kad viņš piekusa, lida cits vietā. Kad sasniedza ārsienу, tur plēsa plašāku telpu, tā, lai visiem pieciem būtu vietas stripā gulēt. Saimnieks ar dakšām ņēma izplēstos un ro alas izstumtos miežus, izklidināja pa panta virsu. Kad pieci bija ierīkojušies alā, viņš aizkrāva ciet alu un nolīdzināja ārpusi. „Dievs palīdz,“ viņš novēlēja un aizgāja.

Miežu pants sildīja, bet pa sienas šķirbām bija tuvu svaigs gaiss. Viens pēc otra viņi aizmiga kā pieci aklі kaķi salmu grozā.

Kaut kur ārā kreķķēja saimnieka balss. Runājās ar sevi. Vecais vīrs atplēsa vaļā alas izeju, aicināja, kā viņš teica, vakariņās. Pieci lida laukā, brīnījās: atkal tumšs. Bija nogulējuši visu dienu nākamā naktī iekšā.

Vecā saimniece bija izvārijusi biezputru. Pavardā kurējās uguns. Ierī čirkstēja circenis. Vecie ļaudis kustējās ierastajā gaitā starp savām viegla koka vecām lietām.

Bēgli izjautāja saimnieku: ko vācieši, kur vācieši? Vecais pīdamies stāstīja: ielenkts viss Alsungas mežs. Vāci ņem un ķēdēs caurstaigā pa kvartāliem. Lai ejot pieci prom, viņš vairs ilgāk nevarot turēt.

Janalfreds atbildēja par visiem: „Mums nav kur iet.“

Viņi atkal palīda zem miežu panta. Saimnieks aizkrāva alu ciet. Miegs nu bija caurāks. Katrs juta, ka blakus gulošais grozījās. Grozījās pats. Znotēnam bija uznācis liels klepus. Kā mātās virsū klepus lēkme, viņš ķēra zaķenīcu no galvas un klepoja tajā. Kas lai zina, tepat varēja būt ieradies kāds vācu postenis, staigāt ķēde gaļām. Zem panta nekā ne dzirdēja, ne juta, tas gulēja pāri smags.

Kundziņš pēkšņi kļuva nemierīgs: svaidījās rokām, iestenējās. Vienīgais viņam apjautājās:

„Vai tev arī kož?“

Znotēns uzsauca: „Kuš!“

Bet Kundziņš pēkšņi metās četrtrāpus un bez prāta līda uz visām pusēm. Viņam bija sajūta kā ūdenī iekritušam, zem ledus paklīdušam, kā dziļā pagrabā ieraktam. Znotēns sēca: „Traks. Traks.“ Otrā pusē Kundziņam gulēja Janalfreds. Viņi sāka Kundziņu sist katrs no savas puses, cik nu šaurajā telpā varēja atvēzēties. Tas idēja. Znotēns uzmauca viņam sejā savu ausenīcu un īsiem, taisniem sitieniem deva pa deniņiem. No otras puses to pašu darīja Janalfreds. Ausenīca apmigloja smadzeņu kāpostu, ausīs šalca. Sitieni Kundziņam likās viegli kā paša pulss. Uznāca trīcoša tumsa. Kad atgriezās jēga, tā bija vienaldzīga. Znotēns un Janalfreds bija viņu iespieduši starp savām mugurām, gulēja. Gaismas sprauga sienas šķirbā kļuva pelēka un apdzisa: ziemas dienas agrais vakars. Ap astoņiem Vienīgais izkasīja alas aizbāzumu un visi pieci gāja uz istabu. Vecajam saimņiekam atkal drebēja rokas, seja bija sašķobījusies. „Vāci šodien bija,“ viņš čukstēja. Pacēlis lukturi pār sirmo matu kušķiem, viņš vadīja tos cauri priekšīņas klonam. Aiz durvīm atkal bija silta istaba, ko apgaismoja sarkani uguns lēkātāji uz sienām, piedziedāja circenis.

Līdz mūža galam palikt šai sausajā, vieglajā istabā, nekā vairs no pasaules nezināt!

„Visu dienu apkārt šaudīja. Ap pusdienu iebrauca kamanas. Vācu virsnieka lielkungs iekšā, kučieris un kalps līdz. Kamanās ierāvuši irsi un stirnu buku. Vācietis lika vārīt karstu ūdeni. Dzēra groku. Skatījās karti. Aizbrauca.“

„Pirms aizbraukt, kalps nozaga no sijas sīpolu virteni,“ piebilda večiņa.

„Jā. Un runāja kaut ko pa vāciski, rādīja uz mežu. Ejiet prom, ejiet prom. Es vairs nevaru jūs izglabāt,“ vecais saimnieks teica pusraudus.

„Mums nav kur iet,“ atbildēja pieci. Viņi sēdās ap bļodu, tajā bija piena šķidra putra. Večiņa nosēdās zem Dievmātes un adīja. Svētā mājas circeņa litānija atslābināja viņu bēguļu sasprindzinātos prātus. Likās, ka šai pasaulei apkārt krīta loks, kur neviens nevar ielauzties.

Pie durvīm klaudzināja. Pieci lēca augšā, gāzās sols, kāds atrada otras istabas durvis. Viņi saklupa tur iekšā. Vecajam tā drebēja rokas, ka viņš turēja lukturi ar abām. Viņš gāja pie durvīm, atgrūda bultu. Atgriezās, viņa mikstajiem soļiem līdz nāca vairāku kāju cieti kliksti. Viņš pavērās tumšajā dibenistabā, bārdā spīdēja smīnīgs zobs:

„Nebīstieties. Draugi.“

Lēnām pieci saradās atpakaļ lielajā istabā. Tur bija ienākuši un, cieši kopā saspiedušies, viņus vēroja trīs jauni sarkanarmieši, kā nezinā, ko darīt. Visi trīs bija gandrīz vienādi apaļām, sārtām sādžas sejām. Galvā laiviņas, mugurā vatnieks, kaklā uzkārts automats, kājās vienam pārspīlētās pudeļnīcas, diviem rūtaini nošūtas vatenīcas. Vecais saimnieks stāvēja nomaļus un skatījās, kurš kurū.

Pirmais atjēdzās Znotēns. Braši viņš uzsauca „Labvakar!“ nosēdās pie galda un sāka uztīt suņakāju. Arī

krievi nosēdās. Izvilka pa skārda konfekšu kastītei ar machorkas graudiņiem un avīzes gabalu, tina savus ļulķus. Prasiņa, kas šie tādi. Znotēns stāstīja, ka izbēguši no vāciešiem. Vaicāja, kur stāv posteņi, kuŗās malās mežs ielenkts. Krievs izvilka sīku karti un parādīja. Šodien viņiem esot bijusi smaga diena. Vācu ķēdei virsū uzskrējusi Nataša no viņu bunkuŗa. Bēgusi atšaudīdamās, kamēr nokausēta, nosista ar laidnēm.

Machorku izpīpējuši, krievi cēlās iet. Novēlēja labi veikties un steidzīgi aizgāja.

Ala zem miežu panta likās kā sen pazīstama vieta. Tik miegs nu vairs nenāca. Znotēns klusu stāstīja, ka Lūšu saimniekam esot četri dēli. Visi kreisi, sadarbojušies ar krieviem. SD atklājis raidītāju un visus četrus aizvedis uz Ventspils cietumu.

Un šad tad iesmiedamies, viņš stāstīja arī par sevi. Pirmajā krievu gadā viņu divi čekisti uz Brīvības ielas gribējuši apcietināt.

„Pienāca klāt, teica: pilsoni, jūs esat apcietināts. Lika gaidīt, es teicu. Izrāvu pistoli un abiem lodi pierē. Kādi mani ķēra, bet izmuku pa apstādījumiem. Vācu laika sākumā mani par to iztaisīja par lielu varoni. Bet kas tur liels: vienam bija jāšauj: viņiem vai man.“

Vienīgais grozījās, līdz paziņoja:

„Es vairs te nevaru izturēt. Iešu uz Krupjiem uzmeklēt kādu no Zviedrijas braucējiem. Būšu atpakaļ no rīta vai nākamnakti.“

Visi klusēja. Viņš izkasīja eju, izlīda un no āriesnes to rūpīgi aizbāza ciet. Bija jauns mēness. Sniegs bija uzsalis. Viņš vieglu gaitu, brīvi elpodams, laimīgs par savu izšķiršanos rīkoties izgāja meža malā un uzņēma taisnāko ceļu uz Krupju pusi pāri aizsalušām lāmām, kupenām, izcirtumiem.

Vienīgais atgriezās īsi pirms gaismas. Aiz šķūņa sienas patlaban bija satecējis irbju bariņš un knābāja sienu gruzus. Pēkšņi viņas iztrūkās un aizspurdza eg-

litēs. Kāds kasīja alu. Ierāpās teikdams: „Tas esmu es. Šonakt pusnaktī pie Beku krustceļa mūs gaidīs Gandrs.“ Un tūlīt aizmīga kā blūķis.

Tanī vakarā pieci devās liksmāki uz istabu nekā iepriekšējos vakaros. Atkal vilināja brīvais mežs, nakts ceļi. Vācieši esot aizgājuši. Vietā atstāta tā sauktā „Burbuļa banda“ uzturēt kārtību — latviešu aizsargi.

Aizsargi bija vecāki un citādi karadienestam nederīgi vīri. Bet no sākotnējā sastāva tur bija maz: tie bija jau pāri Zviedrijā vai Vācijā. Vietā saradušies dezertieri, tuvāko pagastu dauzņas un Zviedrijas braucēji, kas saņēma veco vīru dokumentus. Kam vajadzēja doties uz ārieni, tiem deva drošākus dokumentus un tā tos mainīja ik nedēļas. Tas nozīmēja, ka ik nedēļas katram bija jāiegaumē sev cits vārds, kā nu viņš patlaban saucas. Burbuļa „saimniecības vads“ atradās Kūru ciema „Gaismas pili“, bet vīri bija izvietojušies pa pārējām ciema mājām: centra mājās tādi ar nevainīgāku izskatu, nomaļus cilvēki ar plašāku pagātni.

Kad pieci bija aizgājuši, vecā saimniece izdzēsa Dievmātes lampaņu, kas tur bija degusi visas šīs dienas. Arī pieci bija atviegloti, nīpri soļoja pa ceļu. Joprojām juta dzīvus savus locekļus, bija pat nogulējušies.

Pie Beku krustceļa viņi sasēdās sniegā, gaidīja. Pēc brīža no kāda stumbra atdalījās stāvs un viegli iesvilpās. Tas bija Gandrs, viens no „Gaismas pils“ iemītniekiem. Zosu gājienā viņi devās uz Vidiem un tur viņus novietoja pirtī. Uz lāvas bija salikts siens. Citi gulēja uz grīdas. Ego aizrunāja, lai kāds no Bekām atsūta viņa stulmeņus un gafo, melno mēteli. Tie arī ieradās priekšpusdienā, un atvedējs bija pats Dārznieks. Kamēr viņš apsēdās uz lāvas malas, iztaujāja par apcietinātajiem un par ko viņi pratināti, Ego ietērpās savā meža brāļa mundierī. Skaidrite bija atsūtījusi arī veselu bunduli saplīsušu sieviešu zeķu. Viņš tās savilka trīs pēdā un, atliecis galus, pārvilka katru vēlreiz pē-

dai pāri. Tad uzvilka virsū stulpiņu. Jutās kā labi apkalts zirgs. Iemaucās lielajā, melnajā mētelī. Ar to jau varēja visu dienu gulēt sniega kupenā! Naktī apkārt staigājot, arī nesals. Galvas segas gan nebija. Bet Dārznieks no savas puses bija atvedis vairākas šalles un cimdu pārus. Ego saņēma biezu, dzeltenu šalli un domāja: „Šo varēs nosiet galvai un galus mest ap kaklu.“

Dārznieks stāstīja, ka laivas jau kādu laiku nenāk un nenākšot. Ļaudis mūkot no krasta prom uz Ventspili, Talsiem. Apcietinātie vīrieši novesti mazākā daļa uz Ventspili, lielākā uz Liepāju. Pieciem nu jādzīvo te pat pa Vidiem, kamēr salūko kādus dokumentus. Ēst varot pie Vidu galda, organizācijai jau esot vesela grupa tādu, kam nav nekā vairs ne ko mainīt, ne pārdot. Tiem savu nodevu dodot tie, kam manta neskarta. Dārznieks atkal steidzās prom kārtot pajukušo krastu, uzmundrināt savus pavalstniekus, kam pēc lielajām apcietināšanām bija pavisam sašļukusi dūša.

Pusdienu laikā pieci apkopās. Znotēna sieva bija atsūtījusi bārdas nazi. Viņš to asināja uz Ego zābaka stulma un noplēsa gaļas sarus. Devās uz istabu. Vidos bija, kā jau zināms, sameties tautas zieds. Kā Janalfreds apliecināja, viņš esot „pēc ilgāka barbarisma laikmeta atkal kultūrālā sabiedrībā“.

Vienīgais bija piesēdies divām profesoru kundzēm un, omulībā tvīkdams, izmeta galda sarunā pa teikumiem kā ir naktī iet pa mežu, kā šauj virsū.

„Kāpēc šauj virsū?“ kāds brīnījās.

Nu Janalfreds juta, ka jāpaskaidro, jāapgaismo.

„Cienījamā kundze,“ viņš iesāka, „mūsu politiskā situācijā iespējami dažādi vētru grūdieni.“

Viņš attēloja, kā izbēguši. Kā staigājuši pa mežu. Kā mežs bijis aplenkts. Par Lūšiem viņš tomēr nerunāja.

Bet kundze visu laiku tik skatījās platām acīm Janalfredā. Viņa beidzot to pārtrauca:

„Un jūs tiešām sitāt vācietim?“

Janalfreds mazliet samulsa. „Piedodiet, es personīgi tieši ne, bet šis kungs gan,“ un viņš norādīja uz Ego.

Sita vācietim. Sita vācietim. Kas sit vācietim, ir krievs. Krievs ir boļševiks.

Ego ar šausmām vēroja, kā dāmas galvā knikšķēdami adījās šie loģiskie slēdzieni un atspoguļojās sejā. Sekas varēja būt tikai vienas. Jā, kā tad.

„Boļševiki!“ kundze iespiedzās. „Ārā, es ar tādiem vienā mājā nedzīvoju. Kas maniem bērniem nav jāpieredz! Alfred, dari ko tev kā vīrietim pienākas darīt!“

Alfreds skaitījās Vidu bēgļu grupas vadītājs. Pieciem viņš paziņoja, ka viņu klātie apdraud pārējo drošību un tāpēc viņiem pašiem būtu jāsaprot, ka viņu uzturēšanās Vidos ir nevēlama.

Pieci „boļševiki“ brida uz mežu. Spīdēja koša pusdienas saule. Mežs likās skaļš un priecīgs. Viņi iegāja labu gabalu mežā, līdz uzgāja apslēptu vietu. Vienu pusi nosedza biezām eglītēm noaudzis kalns. Otrā bija lielas egles. Trešā gaŗa malkas grēda: lielas bērza šķilas ar baltu tāsi. Ceturto pusi varēja tālu pārredzēt starp koku stumbriem. Tajā pusē viņi nokrāva malkas šķilas un vidū iededza ugunskuru.

„Mēs nu putinām valsts mantu,“ teica Kundziņš.

Janalfreds iepirdzās savā skārda balsī: „Kurās valsts mantu? Latvijas brīvvalsts, Padomju Latvijas vai Ostlandes? Droši vien pats mežzinis to nezina. Ja viņu jau nav nošāvuši krievu parašutisti. Svilini tik nost. Pašu tevi drīz iztecinās lielgabalu vazelīnam.“

Lielās šķilas, krustiski saliktas, čūkstēja un dega. Paši ierīkoja sev sēdekli: pa divām šķilām gulus, divas aizmugurē stāvus atzveltnei. Saule spīdēja pāri kalnu eglītēm, un viņi nometās līdz vidum pliki. Tik Vienīgais sēdēja, līdz kaklam nopogājies un sarāvies.

„Vai tev salst?“ prasīja Kundziņš. „Paver vēderu saulei.“

„Nē — ē,” Vienīgais novilka. Tad negribot izgrūda:
„Man ir utis.”

„Ha, ha, ha!” pārējie skaļi smējās. „Kaŗa fauna! Krievijas baltās! Met kreklu nost un izkauj!”

Vienīgais vilcinājās. Vilka nost mēteli. Pēc tam nez kur sadabūtus, līdz kaklam aizpogājamus ģimnazista svārkus, četrus puloverus un beidzot milzīga numura miesas kreklu.

„Ak tu žē!” Kundziņš salika rokas. „Ir gan dzīvība!” Krekla vīles bija pārpildītas baltiem, rātniem kustonīšiem, kas vietas trūkumā cits sitam rāpās pāri. Vienīgais riebumā skatījās savu kreklu, citi tāpat.

„Met uguni!” Janalfreds iesaucās. „Lai tie zvēri sa-
deg!”

„Bet tad man būs jādzīvo bez krekla,” pretojās Vienīgais.

„Met, met, met!” sauca arī citi.

Vienīgais dusmās ņurcīja kreklu, iemeta starp pagalēm uguni. Krekls nomelnēja un smirdēdams sadega. Vienīgais sēdēja plīks un bēdīgs.

Nu arī citi pārbaudīja sava krekla vīles, vai Vienīgais nav savu sugu tālāk palaidis. Atradās katrā pa kādam sēklas kustonītim. Viņi purināja kreklus virs uguns un izlika saulē.

Saule pazuda aiz kalna. Tumsa, uguns kļuva arvien sarkanāka. Pieci sēdēja, skatījās ugunskurā un kļuva ilgošanās pilni, kā mēdz notikt viena dzimuma bariņā, kad viņiem nekur nav jāsteidzas un viņi spiesti būt kopā.

Sapņu tālumā sāka Kundziņš. Viņam bija sevišķi izdevīgs sejs tiksmīgām runām. Lūpas tad savilkās trubiņā, acis bija aizplīvurotas un viss slābans, vaļīgs kā maiss. Viņš runāja par jauko mūrnieka amatu. Bet:

„Sienu uzcelt var katrs, pāris gadus pamācījies. Bet nosolīt visas četras sienas, lūk, tur vajag galviņu. At-

nāk būvuzņēmējs. Uzliek vienu pusstopu galdā, mēs sarunājam. Uzliek otru, mēs nolīgštam. Tad es pasau-
cu savus zeļļus — staroveri lielām bārdām, ķellē kā ar
marmelādi — uzprasu: — strādāt gribat? — Gribam.
— Cik par asi? — Tik un tik. — Likop. Būvuzņēmējs
atnes grozu alus, vidū spīd pusstopiņi. Cepam desas
ēveldarbnīcā, runājam...“ puszvilus viņš aizsaproņojās.

„Braukt pa jūru. Braukt ar vilcienu. Nekur nepalik-
t, iekāpt atkal un braukt. Uzbraukt debesīs,“ mēģināja
izteikties Ego.

„Kad beigsies karš, es gribu baudīt dzīvi,“ turpināja
Janalfreds. „Kas tad būs par spožumu! Skaistas sie-
vietes krāšņās tualetēs. Asprātīgas sarunas. Tur pie
cigāra top izšķirtas pasaules lielās lietas! No apakšas
to neredz! Tikai sev atbilstošos slāņos var brīvi gro-
zīties.“

„Man dikti patīk fotografēt. Kaut man mājā būtu
vesels baseins, pilns ar fiksējamo ūdeni. Tur peldētu
tūkstošiem uzņēmumu. Es pievestu ar ratiniem klāt
jaunu vedumu, sabērtu baseinā. Varētu pāriet arī uz
filmaparātiem. Citi fotografi stīvi stāv un tēmē. Es
žvikt pa stilbu starpu klāt, tāda bilde noknipsēta kā
nevienam. Tur vajag mācēt.“

„Ak, jums ir sekli prieki,“ dobajā balsī teica Znotēns.
„Kad cilvēks nāk manos gados, viņš vēlas ko patiesā-
ku. Kas var būt jaukāks kā svētdienas rītā tīru, baltu
kreklu mugurā, kailām krūtīm pagīrās iziet savas jaun-
saimniecības ābeļu dārzā, ko pats savām rokām esi
stādījis? Lūk, tā ir dzīve, ne kā šeit.“

Kundziņš cerīgi teica: „Droši vien ārpasaulē zina,
kā mums iet. Domā par mums. Pēc kara palīdzēs.“

Vienīgais dedzīgi pievienojās: „Tā nevar būt, ka cil-
vēkus slaktē un par to nekas. Citkārt apraksta avīzēs
katru, kam pat iesists, kur nu vēl nosists. Mēs par cie-
šanām dabūsim algu.“

Janalfreds ļerkšķēja:

„Nekā nezina! Nekādas saldās algas nebūs! Mūs noraks bez korāja! Un tas tikai tāpēc, ka mūsu brīvvalstij nebija parādu — cik bija, tik nomaksāja kā antiņi. Būtu daži miljardi nopļēguroti vai vismaz ēkāš iebūvēti, mums stāvētu klāt daudz mīļu onkuļu. Tagad mēs esam beigti, citu vergi.“

Znotēns noskurinājās:

„Viņš tāds negatīvs noliecējs. Kādreiz, cilvēks, laikam dzīvē smagi vīlies.“

Ugunskuram ļāva izdegt līdz lielām oglēm un krāva vīrsū tik pa vienam lielam bluķim, lai neceļas liesmas, kas met blāzmu tālu mežā. Norunāja viens palikt nomodā, uzmanīt uguni un modināt, ja kāds aizmidzis iekrīt sniegā vai gunskurā. Katrs iekārtojās ērtāk uz savām pagalēm.

Ego pagriezās pret Vienīgo un čukstus noskaitīja vakarlūgšanu: „Lai visiem ļaudīm šonakt būtu māja, lai viņiem būtu maize, piens un sirdī miers.“

„Un kreklis mugurā,“ čukstus atsaucās Vienīgais. „Vairs nekož, bet salst. Labāk lai kož, ja vien nesalst.“

Uz rīta pusi stingri piesala. Gulētāji, uz sāniem savērkušies kā kritušie, sāka vilkt locekļus tuvāk ķermenim. Znotēns nosalis atmodās, rūpīgi pārkravāja savu sēdekli tuvāk ugunij un ilgi cepurē izklepojās. Vienīgais līdz ar ausmu cēlās un staigāja ap malkas grēdu. Salstot, nevarot gulēt. Bet tālāk no ugunskura aizējot, viņam prāts pielīdza labas laimīgas sajūtas: apkārt bija brīvs mežs. Smaržoja dūmi. Lēca sārta saule. Viņš būtu tā ar mieru dzīvot līdz pavasarim. Ja tik vācieši nenāktu mežā un būtu kreklis.

Ap brokastu laiku Vienīgais devās uz Vidiem aizņemties kreklus. Viņš atgriezās divatā. Līdz nāca nīprā Bauskiene. Viņai bija līdz ēdamā grozs, bet to kavalieriski nesa Vienīgais.

Bauskiene iekāpa piecīšu malkas cietoksnī, teica:

„Vai kā puikīnām jādzīvo. Bet es jums saku, te labāk nekā Vidu lielajā istabā: tur katra ceļ degunu, un uz tā vēl nākošā grib dancot.“

Viņa sakārtoja sēdekļu malkas pagales. Izcēla no groza silti ievīstītu māla podu ar viru, milzīgu, platu maizes kukuli ar kļavas lapu nospiedumiem apakšā.

„To jums sūta mans puika,“ viņa vēstīja. „Ēdiet nu. Es atnākšu katru dienu. Nevar taču noskatīties, ka cilvēkus izdzen mežā.“

Un neviena balles karaliene netapa tik jūsmīgi uzņemta kā labā Bauskiene. Ne vien šo, bet arī nākamās dienas.

„Kreklu dabūji?“ prasīja Ego.

Vienīgais atpogāja savus svārkus, pastiepa puloverus, apakšā šķīsts sārtoja dāmu zīda kreklīš.

„Citāda nebij, bet var iztikt,“ viņš teica.

Liekas, ka piepildīsies Vienīgā vēlēšanās: tepat sagaidīs pavasari, vasaru. Un tad varēs gulēt bez uguns-kura!

1. The first thing I noticed when I stepped out of the car was the cold. It was a sharp contrast to the warm blanket I had been sitting under. I looked up at the sky, which was a pale, hazy blue. The air was crisp and clean, a welcome change from the stuffy atmosphere of the car.

2. I walked towards the building, my feet sinking into the soft grass. The path was well-trodden, and I could see the tracks of many people. The building in the distance was a large, imposing structure with many windows. It looked like a school or a government building.

3. As I approached the entrance, I saw a group of people standing in a line. They were all looking in the same direction, towards the building. I joined the line, feeling a bit out of place. The people around me were of various ages and backgrounds, but they all seemed to be on the same mission.

4. The entrance was a large, arched doorway. I stepped through it, and the sound of my shoes on the floor echoed in the vast space. The interior was dimly lit, with light streaming in from the windows. The walls were covered in paintings and murals, depicting various scenes of history and nature.

5. I walked through the hallways, which were lined with doors. Each door had a small sign on it, indicating the room number. The floors were polished and shiny, reflecting the light from the windows. The air was filled with the scent of old books and wood.

6. I reached the end of the hallway, where a large, ornate chandelier hung from the ceiling. The chandelier was made of crystal and had many lights. It cast a warm, golden glow over the area. I looked up at it, feeling a sense of awe and wonder.

7. The room I was in was large and spacious. It had high ceilings and large windows. The walls were covered in paintings and murals, similar to the ones in the hallway. The floor was made of polished wood, and the air was filled with the scent of old books and wood.

8. I walked towards the back of the room, where a large, ornate chandelier hung from the ceiling. The chandelier was made of crystal and had many lights. It cast a warm, golden glow over the area. I looked up at it, feeling a sense of awe and wonder.

9. The room I was in was large and spacious. It had high ceilings and large windows. The walls were covered in paintings and murals, similar to the ones in the hallway. The floor was made of polished wood, and the air was filled with the scent of old books and wood.

10. I walked towards the back of the room, where a large, ornate chandelier hung from the ceiling. The chandelier was made of crystal and had many lights. It cast a warm, golden glow over the area. I looked up at it, feeling a sense of awe and wonder.

Oskaram nav bailu. Sārnotes pilskunga kundziskās nodarbības. Glābiņš aiz baznīcas durvīm. Divi kāršu spēlmaņi miroņu kambarī. Pieci emisāri diplomātiskā pašmisijā. Ko panāk mīlas sauciens. Pieci atkal ciet. Sūtni pārķer ziņnesi Laimoni. Pieci tiek saukti Burbuļa priekšā. Per aspera ad astra.

Kādu rītu pie pieciem meža brāļiem malkas grēdas cietoksnī ieradās krasta sargs Oskars. Tas bija Zviedrijas braucēju organizācijas „sevišķu uzdevumu ierēdnis“. Pasīks, kluss, smīnīgs. Acīs viņam dega maigā uguns, kādu dod pacietība un atteikšanās.

Pār plecu viņš nesa tā kā musketes, kā berdankas. Iedeva katram pa vienai un teica, ka novedīšot viņus jūrmalā. Neesot ko baidīties pa ceļu, viņam esot ceļa papīrs, viss kārtībā.

Ko vēl vairāk! Oskars soļoja pa priekšu, pieci musketieri rindā nopakaļ. Uz ceļa saulē apžilbuši kā biezokņu tauriņi. Pa labi no ceļa bija plašs sniega lauks. Tas apsnidzis Sārnotes ezers. Apkārt daudz siena šķūnīšu, gluži kā izretinātā pilsētā. Ego apsvēra, kā tur būtu slēpties. Bet nedroši: meža tīrītāji pirmos aplenca šādus šķūneļus, izbakstīja siena kaudzes. Noķer kā slazdā.

Tālumā parādījās Sārnotes muiža. Oskars stāstīja, ka tur par komandantu iemeties vecvecā Sārnotes barona dēls. Ālējoties pēc veciem literāriem baronu pa-

raugiem. Uzcēlis uz muižas kūts čukura novērošanas tornī. Tur vienmēr kāds stāvēt un vērojot, kas kust pa apkārtējiem ceļiem.

„Mūs patlaban apskata,“ viņš piezīmēja un pasmīnēja. Pieci uzņēma staltāku soli. Izsoļoja gar muižas ēku mugurpusi. Pēc laika iznāca uz vecā paņēmas lielceļa, kas stiepās līdztekus jūrai. Ceļa malā stāvēja baptistu koka baznīciņa. Oskars veda tur iekšā. Ģērbkambaris bija paliela telpa ar pavardu. Grīdā lūka ar dzelzs riņķi. Oskars iebāza pirkstu riņķī un pacēla lūku.

„Lūgtu,“ viņš teica. „Nav tik labi kā mežā, bet jāiztiek.“

Pieci ieskatījās pagrabā. Gluži sauss.

„Ķesteris zina, ka jūs te esat. Nerādāties tik ārā. Gaŗām pa ceļu braukā vācieši. Varbūt te ierodas kāda bēgļu grupa. Jums tad jo labāk. Jā, ēdamais,“ Oskars skatījās apkārt. „Tepat ir.“ Viņš izvilka no kakta apkaltu pūra lādi. Atvēra. Dibenā atradās kārta rudzu miltu un vīrsu sešas žāvētas govs ribas.

„Ir redzēts vēl prastāk,“ Oskars noteica. „Nu vēl jums ceļa papīri. Bet ar to nevajaga plātīties, tik tad, ja citādi vairs nevar.“

Viņš izvilka no kabatas ceļa papīra formulāru, tāpat stāvēs to piespieda pie sienas. Ar dārgu pildāmspalvu rakstīja.

„Kā tevi sauks?“ viņš prasīja Znotēnam. Tas minēja kādu „maņi“. „Kā tevi? Un tevi.“ Viņš prasīja un rakstīja. „Tikai nesajauciet, kuŗš katrs ir. Ja te kļūst par karstu, ejiet mežam cauri uz škurām. Sakiet, ka esat Burbuļa slēpnis. Pārgērbusies skrandās, gribat uzņemt sakarus ar krievu meža brāļiem. Un droši, te neviena krieva nav. Tad nu būtu viss kārtībā. Tik droši, un lai jums iet labi. Dzīves priekam te jums partija kāŗsu.“

Pieci sāka iekārtoties. Znotēns atteicās līst pagrabā, viņš iekārtojās uz sola pie plīts. Ego izvēlējās gulēt aiz ērgelītēm. Janalfreds aiz altāŗa.

Šī vieta likās neparasti civilizēta. Sirds mūžīgi savilkās gribā bēgt pa ģērbkambaŗa logu. Naktī pa ceļu garām brauca vācu automaŗinas, ceļu taustīdamas zīli aptumŗotām ugunīm. Œad tad baznīcu pārsļaucija kluss ķesteris, ne acu uz viņiem nepamezdamŗ. Ego kādu rītu sēdās pie ēŗģelītēm. Spēļēja un piecas seŗas reizes pilnā kakļā dziedāja „Lai trako, kam tīk trakot.“ Smagums tā kā noplaka, bija izsūdzējies.

Ieradās vairākas bēŗļu ģīmenes. Tām bija divas smukas meitas. Vācieŗi nāca tās apciemot, un piecī caurām dienām sēdēja pagrabā. Uz lūkas sievas bija izbēruŗas kartupeļus, tos Œķīroja un mizoja.

Te vairs nebija palīķŗanas. Piecī lika kakļā savas franķu garŗstobrenes, kabatā piecas patronas un devās meŗam cauri uz Œkurām. Tās atradās kādu kilometru no Sārŗates muiŗas liela meŗa malā, kuŗā vācī bija aizlieguŗi jebkādu satīksmi.

Saimniecei paziņoja, ka viņi Œeit norīkoti speciālā uzdevumā, ko aizliegts izpaust. Viņiem ierādiŗa auksto istabu ar plīŗa mēbelēm. Dienu piecī nīka pa meŗu, vakarā nāca mājās pārgulēt. Sāka neganti salt.

Agri, vēl tumsā, viņi izgāja no mājās. Galva nosīeta ar Œalli. Gaisā dzīrkstīgs sals. No skurŗsteŗiem tālumā stāvus kāpa balti dūmi. Kovārņi salaidās bērŗos un ķīukstēja, aicināja gaismu. Piecī devās uz egļu malkas grēdu. iekūra uguni, sildīŗa gaisu, katru dienu vāŗija rudzu miltu putru. Vakarā pa tumsu viņi dzēŗvju gāŗienā atgrīezās Œkurās. Nekurinātā goda istaba likās silta, salīdzīnot ar āŗu. Visi bija izsirguŗi „lielās iesnas“, un nu tiem tādās vainas vairs klāt neķērās, gluŗi kā eskīmiem. Viņi kaut ko gaidīŗa, paŗi nezīnāja, ko. Nekas negribēja notīkt.

Bet viņi nevarēja zīnāt, ka notīkumi bīriest pa savai galvai un ka agri vai vēlu viņiem būs ar tiem jāsastopas. Œo māju saimniecei bija pasmuka meŗta, kam labī tikās Sārŗates barona adŗutants. Meŗtai nepatīka, ka

viņas pūra mēbelēs zvalstās bārdaini tēviņi. Likās arī tādi dīvaini, varbūt pat meža brāļi. Viņa to gaŗi un plaŗi izstāstīja adjutantam. Adjutants īsi baronam. Barons sen gribēja savā sakŗu pagrabā turēt pāris bandītu.

Un tā kādu vakaru, kad pieci tumsā pekoja uz mājas pusi, no kokiem ceŗa malā atdalījās balti stāvi. Šautenes pacēluŗi, viņi sauca: „Halt! Ruki verch!“ Varēja redzēt, ka ŗie bija aizmugures rēķinveŗi un uzturziņi: vicināja apcietinātajiem pistoli gar degunu, lika rokas augstu, vēl augstāk turēt gaisā. Bija uztraukuŗies, kā jaunu rotaŗlietu dubūjuŗi.

Ego bija aizsapņojies nopakaŗus un varēja mukt, bet tāpat pienāca bariņam klāt un pacēla rokas, kad uztraucies vācietis viņam bakstīja stobru starp lāpstiņām. Viens pat uzrādīja zināmas dotības un iejuŗanās spēju: ar ŗautenes laidni pabikli iesīta Kundziņam krūŗu būrī, novicināja kulaku Janalfredam gar degunu. Nosaluŗi, laikam ilgi pie koka stāvējuŗi, uztraukuŗies viņi dzīna gūstekŗus uz ŗkurām. Pieci naski klausīja: cik tur trūkst, ka nobijies, nosalis smurgulis trīcinādamies nospieŗ ierocim sprūdu.

ŗkuru virtuvē viņus veda priekŗā Sārnotes baronam. Tas regulārās armijas uniformā stāvēja aiz lielā saimes galda, vienu roku atspīedis uz galda, otru aiz mēteŗa atloka, pie viena sāna adjutants, pie otra puceris ar bloku un zīmulī rokā pierakstīt sagūstīto atzīŗanos. Netālu no adjutanta nobijusies stāvēja Ābolnieku meīta. Gūstekŗu atvedēji izbēra uz galda baronam priekŗā, gūstekŗus kratot, atrastos priekŗmetus: piecreīz pa piecām ŗautenes patronām, Znotēna suņu kāju iemutī, piecas karotes.

Nu Znotēns sāka skaŗi latviski protestēt, un Janalfreds to pārcēla vāciski. Ka notikusi pārŗkatīŗanās: viņi ir speciālā uzdevumā norīkoti Burbuŗa aizŗargi, lai

mēģinātu noķert bandītu „mēli“. Tāpēc šāds apgērbs un apbruņojums. Tāpēc viņi šeit škurās.

Barons apmuls. Adjutantā paskatījies, viņš novilka: „Tad jau būsīm saņēmuši ciet savējos...“ Adjutants aizrādīja, ka nav pārbaudīts, vai viņi tiešām esot Burbuļa vīri. Ceļa papīru varot viegli viltot. Znotēns noliedza šādu varbūtību, bet baronam nu bija savs, ko aizstāvēt: katru vakaru pie viņa braucot Burbuļa ziņnesis. Tas varēšot vēstīt, vai viņu teiktais patiess. Līdz tam laikam viņiem aizliegts atstāt Škuras. Tieši tā. Viņš bija runājis.

Zaldāti mazliet sašļukuši aizgāja. Pieci sēdēja tumšajā goda istabā. Ko nu?

Gaisa spiediens un dziedzeņu darbība šai dienā bija labvēlīga Kundziņam. Viņš jutās ļoti dzīvs un kustīgs.

„Es aiziešu gar ezera malu. Upei pāri. Burbuļa sūtnim priekšā uz ceļa. Pateikšu, lai saka, ka ir tā, kā mēs to teicām.“

Znotēns nepievienojās. Vajagot iet diviem: jāiet pār pusaizsalušu upi, var ielūzt. Ego ieskatījās tuvākās stundās: kā būs te sēdēt un gaidīt? Viņš arī posās ceļā. Uz pirkstgaliem izgāja koridorī, izslidēja pa ārdurvīm. Gar paksi dzīvžogā un gar žogu mežā.

Kundziņš bija omulīgā omā. Gāja, strīdījās pie sevis ar baronu, ar Burbuļa ziņnesi, ar pašu Burbuli. Ceļš bija grūti brienams: pa vasarā neizejamiem sliķšņājiem, nolūzušu niedru laukiem. Bija visu laiku jāturas ēnā, lai mēness gaismā viņus neieraudzītu postenis Sārnates muižas tornī. Sala strinkšķēdams. Sniega virskārta putēja brienot. Beidzot viņi sasniedza upi. Nesen bagarēta, tā plūda kā plats grāvis. Ledu viscaur bija rāvains ūdens piesūcinājis dzeltenu. Katrs nolauza gaŗu maiksti un taustīja ledu. Visur bruka iekšā. Straume bija ledu norāvusi plānu. Pa krasta uzmetumu ejot, viņi uzdūrās vairākām milzīgi gaŗām kārtīm, varbūt tās bija lietotas rakšanas darbiem. Meta upei

pāri, jā, sniedza otru krastu. Pārmeta četras blakus un četrpāpus pārlīda pāri.

Turpat bija ceļš uz Sārnatī. Abi nosēdās ceļa malā un pūtās, gaidīja. Varēja būt ap pusnakti. Vai ziņnesis jau būtu aizbraucis?

Ilgu laiku sēdējuši, viņi pa gabalu izdzirda sliežu čirkstus un mīkstus zirga pakavu dipienus. Kamanu vidū iesēdies, tur brauca jauns puisis vārdā Laimonis. Par patvērumu, ko deva Burbuļa banda, viņš pildīja šo diezgan netikamo ziņneša amatu.

Kundziņš izlēca uz ceļa, uzsauca: „Ei, pieturi!“ Arī Ego rāpās uz ceļa. Laimonis saplaka, bet saraustīja grožus un turpināja braukt, it kā nekas nav bijis un nevarētu būt.

Ego bija pazinis braucēju, arī iesaucās: „Ei, Laimon, pieturi.“

Nu atlaidās groži, Laimonis atšļuka kamanu stūrī. Mēnesnīcā viņa seja izskatījās visai bāla.

„Es domāju, ka krievi,“ viņš izdvesa.

Tad abi viņam stāstīja, kas noticis, kas jāsaka, ka Oskars šo lietu kārtojis un tā tālāk.

Laimonis klausījās un šad tad iespūrcās pie sevis. „Es gan gribu redzēt, kā Burbulis par to ārdīsies,“ viņš teica. Tad aizbrauca uz Sārnatī. Ego un Kundziņš atviegloti devās pa savām pēdām atpakaļ. Pie upes nonācis, Kundziņš uzsauca:

„Skaties!“

Un pārgāja plāno, dzelteno ledu kā Kristus pār ezeru. Ego pacēla sava garā mēteļa stūrus un viņa priekšzīmei sekoja, ne ielūzdams, ne saslapdams.

Otrā rītā škurās ieradās blaurīgs, sapīcis vīrs koka tupelēs, garām vilnas zeķēm galifošku galā, nokārušos bikšdibenu, nospeķotiem, pusē dzelzceļnieka, pusē aizsarga svārkkiem mugurā (no diviem saplīsušiem bija iztaisīts viens vesels). Tas bija Burbuļa virsseržants. Pavēlēja doties līdz uz Kūriem. Pieci cēlās, ņēma savas

šautenes un staigāja. Snīga sākumā sīkām, vēlāk pastkartišu pārslām pilnīgā klusumā, bezvējā.

Kūros viņus veda virsleitlanta Burbuļa priekšā. Stāstīja, ka viņš esot īstenībā tikai policijas kaprālis. Pats sevi paaugstinājis, savācis savu bandu un tagad veikli laipo starp vāciešiem un Zviedrijas braucējiem. Viņš bija vidēja auguma, asu seju. Staigāja trānotos, nolukušos zābakos. Viņš atvēra muti, un tiešām stipri skanēja:

„Jūs simulanti, bandīti! Sārnotes baronam es vēl šoreiz teicu, ka esat mani ļaudis. Bet jūs neesat mani ļaudis! Ar kādām tiesībām jūs vazājat manu godīgu vārdu! Savu ādu glābdami, jūs liekat uz spēles simtiem cilvēku!“

„Bet Oskars taču zināja, ko darija?“

„Oskaru pakārs, nošaus. Es viņu padzenu! Ar viltotām apliecībām... khm,“ viņš aprāvās. Tad uzņēma jaunu paceltu toni:

„Taisieties kā tiekat laukā no šīs apkārtnes, lai mani cilvēki jūs te vairs neredzētu. Un ja jūs vēl te vazāsit, es likšu jūs sasiet un nodošu vāciešiem kā teļus! Kādi jūs izskatāties!“

Nu pacēla balsi Ego. Rūpīgi katru vārdu izrunādam, viņš veidoja aizstāvēšanās runu pēc klasiskiem paraugiem. „Jums nebūtu ko pārnest izskatu cilvēkiem, kas neapskaužamos apstākļos glābuši savu dzīvību. Galvu viņi joprojām nav nolaiduši. Kā apustulis Pāvils saka: Nihil habentes et omnia possentes: tiem nebija nekā un piederēja viss. Mums vajadzīgs tikai jumts virs galvas, reiz dienā ēdamais un drošība, ka mūs nevajās. To jūs varat dot. Pro secundo: Ja jūs neuzskatāt mūs par saviem ļaudīm, tad jums nav nekādu tiesību mums par saviem ļaudīm, tad jums nav nekādas vajadzības ļaut, jo esam tikai izpildījuši pienākumu: stāvējuši postenī. Nav svarīgi, vai postenis bija vāja-

dzīgs. Mums viņā stāvēt bija vajadzīgs. Tad arī postenis guva nozīmi un kļuva vajadzīgs. Un ja mēs bijām vajadzīgi postenim, tad esam vajadzīgi arī jums, virsleitnanta kungs, kā suverēnai personai ar monopolistiskām tiesībām šajā apkārtnē izlikt posteņus.“

Burbulis kļuva mazdiet zils, tad nosēcās, pietupās, atšļuka uz sola, atmeta ar roku. Uz priekšu paliecies, viņš iebļāvās tikai: „Lopi!“

Tad aizelsies turpināja: „Galos ir liela virtuve, tur varat apmesties. Ēdamais katru vakaru Gaismas pili. No vāciešiem sargaties paši. Laukā!!!“

Savs kaktiņš, savs stūrītis zem galda. Vienīgais malu mednieka gaitās. Ego skalda malku. Mūsdienu Romeo un Jūlija. Seši mednieki vieglām kājām aizelsušies leņc gaŗkājainu iršu baru. Vienīgā liktenīgais trāpījums. Mīlestība malkas grēdā, siena kaudzē. Bezcerīgi. Tek ļerga un kā tā tapa patērēta. Janalfreds un Filips aiziet savā robā. Atkal alkohols. Te varētu citēt Teokritu: „Vardei dzīve ir jauka, jūs jaunieši — nav viņai rūpes, kur dzērienu ņemt, jo visapkārt tā pārpilna gana.“

Gali bija pēdējās ciemata mājas. Tur dzīvoja vienā mājās pusē jauna saimniece ar puīseli un lielāku meiteni vārdā Mariju. Otrā pusē vecāks vaļinieku pāris ar savu zeņķi. Saimnieka nebija. To bija nošāvuši vai nu vāci vai krievi, kas lai tik siki izprašņā. Saimniece bija paskarba un nekad nesmaidīja. Bet divainā kārtā pieņēma dažādus bēgļus. Tajā pašā vienā istabā ar pavardu kaktā bija piemetusies arī jaunā, gandrīz vēl skuķe Znotēna sieva ar mazu strupdegunainu znotēnisku skuķēnu.

Znotēns nu piemetās viņas gultā. Dienu viņš pārcēlās pie galda, kur grieza tabaku. Pa dienu zem lielā galda stāvēja salmu guba. Vakaros tos izklīdināja vienādā kārtā un tur gulēja četri pārējie: sega virsū, gulētāji blakus kā četras reņģes, kājas laukā no pagaldes.

Vienu dienu no Tērandas atnāca gaŗa, tieva Kundziņa saderinātā. Viņa bija meitenīga un kautrīga, viņš

pārsteigts un kā augšāmcēlies, laimīgs. Viņi aizgāja uz malkas šķūnīti. Tur sēdēja, cieši kopā saspiedušies un bikli čubinājās: glaudīja viens otra rokas. Visi mājās jutās pacilāti, redzot šos divus mīlniekus.

Pusdienas laikā tikai atnākusi, viņa taču tā nevarēja vakarā skriet projām. Znotēna sieva to nokārtoja: izrunāja viņiem abiem pagaldi. Janalfreds, Ego un Vienīgais pārcēlās uz kūtsaugšu sienā. Viņi ierakās līdz kaklam, apsēja galvu. Un gulēja kā laimīgi teļi, aizmirsuši briesmas un šaurību. Kad pagalde atkal bija brīva, Ego un Vienīgais palika kūtsaugšā. Apakšā gre-moja govīs, zirgs cilāja kājas stilingi.

Vienīgajam patika klaiņot pa mežu. Tikko svīda rīts, viņš iestrēba piena putru, paņēma šauteni un aizgāja gar kūts galu. Svaigā sniegā varēja redzēt, kas naktī tur ciemojies: zaķu nolaidīgi vilktās pēdas, meža cūka bija atnākusi līdz lauka malai. Viena aiz otras divas stirnas lēkušas.

Mīlīgas, sniega pilnas birzītes nomainīja cita citu ik pēc pārsimt metriem. Vienā auga bērzi, otrā alkšņi, trešā melnalkšņi, ceturta eglītes un kadiķi, piektā laz-das. Aiz katras birzītes tālāka palika cilvēku pasaule, gluži kā būtu aiz sevis aizvēris durvis pēc durvīm.

Visur zvēri bija bijuši tikpat ziņkārīgi kā Vienīgais: krustojuši un pētījuši viens otra pēdas, cilpojuši no birzītes uz birzīti. Ja Vienīgais ieraudzītu zvēru, viņš tam zagtos klāt, labinādams un pie sevis saukdams. Ja ieraudzītu cilvēku, tad zagtos prom nemanīts.

Sākās mežs. Tur mētrainākos kvartālos dzīvoja irši. Bet Vienīgam labāk tikās stirnu buki. Pat sapņos viņam rādījās, kā cilājas buka galva un pakalkājas, šau-tenes stobrs slīd tam līdz ar aci uz gauda.

Vienīgais parasti gāja uz meža pļavām, kur liču lo-ču tecēja upīte un bija samestas vairākas siena kau-dzes. Tur no kaudzes uz kaudzi bija iestaigātas buku

takas. Mežmalā iznācis, viņš klusu apstājās un skatījās pļavu klajumā. Dažreiz pa taku brida stirnu ģimene: ragains buks pa priekšu, pakal pāris stirnu māšu un kāds jaunulis. Citreiz kāds pusducis bija sastājis ap kaudzi un plēsa sienu, gremoja biezām, melnām lūpām.

Vienīgais tad aizgāja pavēja pusē buku takas galā un ieslēpās mežā. Viņš paļāvās, ka stirnas nāks atpakal pa to pašu ceļu, kur prom gājušas. Dažreiz stirnas no kaut kā izbijās un lieliem lēcieniem devās pāri sniega klajumam uz mežu. Dažreiz nāca līdz Ego un dzina no tās puses. Tad Vienīgais tēmēja tuvākajai un laida skriet lodei. Mežā tālu nošalca šāviens. Stirna paklupa ceļos un atmestu galvu iekrita sniegā. Vienīgais cēla viņu plecos un brida mājup, iepriekš rūpīgi apkaisījis asiņu plankumu sniegā ar svaigu sniegu. Buku vai stirnu viņš atdeva saimniecei, un atkal viņiem bija kādu laiku ko ēst.

Pušelniekam bija tāds padumjš suns. Tikko paglaida, gūlās uz muguras vēderu gaisā. Vienīgajam kādu dienu uznāca milibas un paidagoģiskas tieksmes. Atraisīja suni no ķēdes un abi luncinādamies aizgāja uz mežu. Mežā atskanēja šāviens, un suns kaukdamas pārskrēja mājā. Rikšiem nikns pārradās arī Vienīgais. Esot gan vāja suga: tikai radinādams izšāvis.

Ego pa tam lāgam dienas pavadīja malkas šķūnītī, ja nebija aizgājis uz mežu dzīt iršus. Viņš krāva gar sienu sīki saskaldītu malciņu sleju pēc slejas. Pa kārtīm sasistās sienas spraugām varēja redzēt ciemu, laukus, mežu. Malkas ciršanu viņš dēvēja par filozofiski ievirzītam cilvēkam piemērotu nodarbošanos tāpat kā dārznieka darbus. Voltērs būtu gluži labi piemērots apkārtceļojoša pļāpīga malkas zāģera amatam. Apaļos klučus Ego dalija pusēs, ceturtdaļās, astotdaļās. Bija pa starpām pat viena brīnīšķīgi apaļu kluču dzimta, nākusi no sazāģētas resnas egles, kas deva sešpadsmit-

daļas. Prāts te iegrozījās pēc dabīga līmeņrāža. Un dažreiz viņš pilnā kaklā dziedāja:

„Pa Misisipi kuģīts peld,
Un pretī peld tam govs.
Tas kuģīts piestāj malā nost,
Lai gārām tiek tā go's.“

Lai dziedātu ko dziedādams, tikpat pa šķūnīša spraugām bija jāskatās, vai no kādas puses netuvojas vācu ķēde vai pajūgi. Nu, tad varēja rāpties uz šķūnītim piegulošās cūkkūts bēniņiem.

Cērtot reiz viņam aizķērās cirvis gaisā. Viņš bija ieraudzījis starp ciemata mājām parādāmiem citādu gājēju. Ne pelēkajā un melnajā laucinieku ziemas vadmalā, bet krāsaināku. Tur lēnā gaitā, pa sniegā iebrauktām grambām laipodama, nāca Skaidrīte.

Ego vēl skaldīja, līdz nācēja bija iegājusi Galu istabā. Tad arī viņš devās uz istabu. Skaidrīte tur bija nosēdināta goda vietā galda sēnā pie loga. Janalfreds un Znotēns, uz gultas malas sasēduši, ar viņu tērzēja. Ego brīdi arī pasēdēja, tad aicināja:

„Nāc tālāk salonā.“

Viņi aizgāja uz malkas šķūnīti.

„Nāc, apsēdies man uz ceļiem,“ Ego teica, nosēdies uz blukīša. „Atceros, bija labi just klēpi tavu smagu mu.“

Viņa rātņi pacēla mētelīti un apsēdās. Viņš ieskāva viņu savā lielajā, melnajā mētelī.

Tā viņi palika diezgan ilgi. Kad labs laiks jau bija pagājis, Skaidrīte atraisījās. Paskatījās caur pirkstiem Ego sejā un paberzēja savus pietvikušos vaigus.

„Tev ir tik daudz jaukumiņu,“ viņš teica.

„Redzi, metas jau krēsla,“ viņa atbildēja.

Aiz malkas šķūnīša spraugainās sienas bija redzams sārts ziemas saules riets.

„Nu mums atkal jāšķiras,” viņa turpināja.

Ego aizmirsies tiksmi smaidīja un skatījās viņas kaklā, kas noliekts kailojās, kamēr viņa, ceļus cilādama, metināja zeķes. Tad viņš atjēdzās, kļuva nopietns. Paziņoja:

„Ja mēs tiksim pāri, es tev gādāšu mazu istabiņu, un tur mēs nešķirtos nakti dienu.”

„Tā būtu labi,” viņa klusi teica, un viņi atkal salika vaigus kopā. Ego iedomājās dzirdējis altu un basu kori, kas divainā disonancē rečitēja: „Sajātā, nelaimīgā pasaulē mēs esam divi laimīgie.”

„Bet nu gan tev jāiet,” viņš atgādināja.

„Ir jāiet. Tu būsi prātīgs, rūpēsies par sevi?”

„Un tu nebažīsies, būsi mierīga? Šāda dzīve ilgi nevar turpināties. Gan kaut kā grozīsies.”

„Es gribētu būt maziņa maziņa un ielīst tev kabatā un nekur neiet. Tad tu varētu ar mani spēlēties.”

„Es tevi turētu azotē, un ļaudis dažkārt brīnītos, ko es tā dudinu pie sevis.”

Viņi atkal sakrita kopā ar rokām viens otram ap pleciem.

„Man jau sen bija jāiet,” atguvās Skaidrīte. „Citādi pa tumsu piesitīsies kāds meža kavalieris.”

„Es tevi pavadišu.”

„Neblēpojies, tevi pievāks kāds dzelzkrusta kavalieris. Bet tā negribas iet. Nekur nebūs labāk kā te.”

„Patiec pa nakti.”

„Kur tad? Znotēna pagultē? Izvadi mani laukā uz ceļa.”

„Mīļā, ir vēl lielākas ziepes redzētas. Pacietisimies. Ja ne citādi, nāks taču pavasaris, siltāks laiks.”

Viņš bija nesaprašanā, kad viņa sāka smieties. Pavasaris taču atrisinās mājokļa rūpes, varēs viscaur dzī-

vot mežā. Elkonī viņam iekērusies, viņa devās uz ceļa pusi. „Atceries pasaku par sesku tēvu un zebiekstu tēvu. Kā tie vadījās: seku tēvs zebiekstu tēvu līdz šā mājai un zebiekstu tēvs sesku tēvu atpakaļ līdz sesku tēva mājai, un tad sesku tēvs atkal... tā līdz rītam.“

„Atceros. Kaut tā varētu. Tu būtu zebiekstu jaun kundze, es sesku kungs.“

Vēlreiz cieši saskūpstījušies, viņi izšķīrās.

Ego apgriezās un devās istabā. Janalfreds un Vienīgais nika pie galda. Znotēns gulēja savā ģimenes gultā, un kupli kūpēja viņa pret griestiem izslietā suņakāja. Jānītis lallināja un, savā ritmā klanīdamies, zvalstīdamies, dīdīja krēslu pa istabu. Saimniece stāvēja pie pavarda un maisīja lielo, melno katlu ar irša gaļu, kartupeļiem un vienu lielu sīpolu. Drīz nāks iekšā Znotēna sieva ar skuķi, Mariju, un tad ļaudis sēdīsies ap miera galdu.

Uzsnīga svaigs sniegs. Gaiss tīrs kā nokāsts. Kūtij gaļām ejot, smaržoja siens, sētsvidū jūtams dūmu smārds no skursteņa gala. Mežs izklāts baltu, pūkainu debesu vilnas paklāju. Tur labi nospiežas zvēru nagi. Mednieks tur var lenkt, lasīdams pēdas. Zeme bija atjaunojusies. No migas salmiem līda laukā vīrieši un posās medīt gaļu.

Kaimiņu mājā bija apmetusies liela ģimene ar dautiem dēliem, meitām, znotiem, vedeklām. Tur dzīvoja arī Laimonis un viņa svainis Ansis. Kopā ar Galu vīriešiem viņi gāja medīt iršus. Par dzinēju nāca līdz piecpadsmiņ gadu vecais Mārtiņš. Viņš gaļām pusaudža kājām brida pa sniegu. Tam šī dzīve patika. Viņš to apskatīja zem zaķenīcas naga spožām acīm. Viss pēkšņi bija tik kails, atklāts. Ne kā Rīgā, kur ļaudis slēpās aiz fasādēm un sevi dažādi izskaistināja. Te lielie vīrieši reizēm bija īgni un lamājās, un sievas atdeva pretī

vēl nejaukāk. Viņam patika medības. Bet lielie nedeļa šaut. Lai tik tek un dzen.

Ansis, Vienīgais un Znotēns gāja stāvēt uz masta. Pārējie aplenca kvartālu un dzina. Gāja svilpodami pa briksnāju, sita sprunguli pie koku stumbriem, lai kladz. Uz stigas šalca šāviens, vēl viens. Gaļām. Par tālu.

Viņi gāja tālāk kādu stundu, līdz nonāca meža purvīna malā. Bisenieki palika izretināties. Dzinēji no divām pusēm devās purvīnam apkārt. Pa brūnā dzelzs ūdenī izmirkušu sniegu viņi sasniedza otru malu. Gaļi nosaucās un ar troksni dzinās cauri purvīnam. Tur mētājās svaigi iršu mēsli, gaisā klusi griezās pāris vārnu. Priekšā šalca šāviens, vēl otrs, vēl trešais.

Pusskriešus dzinēji sasniedza purvīna malu. Mednieki stāvēja, ap pelēku irsi sastājušies, kas aizlauztām kājām bija sabrucis uz deguna. Mednieki priecīgi klaiņāja, rādīja vēl uz otru irsi, kas gulēja turpat, ticis līdz krūmu malai. Znotēns un Ansis bija dabūjuši katrs pa savam. Un nu viņi runāja kā nācis, tēmēts, šauts.

Uz celma apsēdies, Ego noredzēja, kā visos laikos top lieli zvēri šauti: ķeķ pirmā lode — zvērs tikai noskurinās. Otrā lode — tikai paskatās. Trešā — tikai ierūcas. Ceturtā lode — sāk zvalstīties. Piektā lode ķeķ — nu vienreiz zvērs atstiepjās.

Vienīgais brida uz mājām, lai atgrieztos ar zirgu un kamanām, ar ko pārvest gaļu. Viri ķērās lielos zvērus dīrāt. Pārgrieza ādu uz vēdera, plēsa nost.

Kur aizgāja Vienīgais, atšalca šāviens. Dīriķis pacēla galvu un klausījās. Šaudās par velti.

Bet necik ilgi, Vienīgais rikšiem skrēja atpakaļ.

„Liels irsis!“ viņš sauca jau pa gabalu. „Es aizšāvu. Pēdās asinis. Ejiet kāds cits pēc zirga. Es dzišu pēdas.

Pēc zirga aizgāja Znotēns. Vienīgais un Ego devās pa pēdām irsim pakaļ.

Sākumā tas bija skrējis taisni, vienalga, vai biezi krūmi vai kļājāks. Straujākos lēcienos brūce bija šķiedusi asinis. Bet vēl pēc pāris kvartāliem dažāda rupjuma pīles gulēja cita pie citas. Irsis laipoja, vietām gāja riņķī, bija stāvējis pie koka un atpūties.

Sāka krēslot. Pēdas tik tikko bija redzamas. Un tad pavisam negaidīti pēdas izbeidzās pie irša šķelnagu govskājām. Viņš bija ielīdis nomirt biezā bērzu birzītē. Platragu galva miglainām acīm raudzījās pretī pēdu lencējiem. Lode bija ķērusi šķērsām krūtis zem kakla.

Viengais iešāva irsim lodi galvā, un tā nokrita mīkstā, skuju izrakstītā sniegā.

„Rīt atbrauksim pakal ar zirgu,“ viņš teica.

Tā nu nobijies zirgs krākdams saveda mājā trīs lielus lopus. Tos dalīja. Sālīja lielā baļļā. Gaļu saimniece kapāja un mala, taisīja desas. Sētsvidus garoja asiņu smaku. Klētī zem grīdas bij ietaisīts slepens pagrabs. Saimniece devās turpu ar Janalfredu. Izcēla vairākas cūkas speķa slejas, ko piekapāt irša desām. Janalfreds nesa speķi kā malku.

Sētsvidū kviekdams daudzījās sivēns. Sārtiem, sniegā nomazgātiem nagiem kāpaļāja pa pagraba jumtu, riņķos skraidīja ap miegainu runci. Saimniece pakēra sivēnu pie astes, pacēla tā dibenu un iestūma palaidni cūkkūtī.

Pie pirts bija samūrēta žāvējamā krāsns un tai virsū uztaisīta kaste, kur uz koka iekāra gatavos luņķus. Tur atkal darbojās Janalfreds. Līks un kaulains, kļuvīšs sūkalu skābs un nīgrs, viņš nesa malku, čukstīja uguni. Kad saimniece viņu bikli uzslavēja, viņš atrauca:

„Te es žāvēju savu muļķīgo dvēseli nemirstībai.“

Suns allaž bija nometies kaut kur uz vēdera un ķepās turēja kaulu, grauza baltiem zobiem. Ap jēlajām ādām, kas bija izkārtas malkas šķūnī, smakas apreibušas lēkāja vistas, gailis palēcās un knāba ādā.

Arī pušelnieku puika gribēja irsi. Viņš čīkstēja apkārt savai mātei:

„Mamīt, atļauj nu man ar nomedīt kādu irsi. Es atlikšu šauteni atpakaļ, kur ņemu.“

„Še tev ar vicu!“

„Ai, ai, vecā āda, gan es tevi reiz dirāšu!“

Puika izsprāga pa durvīm un basām kājām bēga uz kūti.

Citrīt Vienīgais atkal aizgāja uz mežu. Atnāca Skaidrīte. Ego viņu aizveda mežmalā, kur stāvēja malkas grēdas. Kusa, smagi pūta vējš koku galos. Ego salika šķīlas aizvēja pusē pie grēdas, un viņi tur atlaidās. Viens otra lūpām pieskārušies, viņi juta, kā aizvadās paša nemiers. It kā viņi būtu viens otra zibensnove-dējs.

„Mums atkal bija ciemiņi no brālīgajām republikām,“ stāstīja Skaidrīte. „Naksnīnā ieradās cits atamans, ne toreizējais mažsarga mājās. Stādījās pat priekšā: saucoties Feģa.“

„Kur tad bija palikusi aizsargu goda sardze?“ prasīja Ego.

„Uz pāris dienām aizgāja krasta sardzē. Un tūlīt Feģa klāt. Atkal sēdējām ar paceltām rokām un Feģas vīri „meklēja, vai mums nav paslēpti ieroči“. Šie bija bailīgi iesācēji. Ņēma pat segas.“

„Ko tad Silvija? Viņa taču salīga?“

„Silvija varonīgi aizstāvēja savu mīksto, silto lielo segu. Metās krievam klāt un satvēra aiz gala, rāva šim segu no rokām laukā. Bet krievs bija stiprāks. Tas vēl nav viss. Otrā dienā atnāca vāci dzīt Feģam pēdas. Di-

vi revidēja saimnieka klēti. Un tur stāvēja arī irša gaļas gabals, Jāzeps to bija iemainījis. Vācietis to ņēma, Jāzeps satvēra un turēja ciet. Bet vācietis bija stiprāks. Taču apdomājās un nogrieza gaļas gabalam puši, atstāja Jāzepam.“

„Kautrīgs mulķītis. Būs bijis piedalīts no frontes vienībām. Speciālajās daļās tādu ideālistu nav.“

„Varbūt. Vācieši izlaiduši apkārtrakstu, ka visiem 14—70 gadu veciem vīriešiem jāiet tranšejas rakt. Fīlips tagad domā, ko darīt. Par 71 gadu vecu sevi pasē iztaisīt viņam tā kā bail: seja ir gan izdēdējusi, bet par 60 vairāk nevar dot. Šādi sēdēt un gaidīt vairs nevar.“

„Ko domājat darīt?“

„Pārcelties uz Ventspili.“

„Tad mūsu romāns var iznākt ar bēdīgām beigām. Dod vēlreiz mutes, kamēr esam kopā.“

„Un ja nu mēs viens vai otrs vairs nejaudējam dzīvot, ko tad palikušais lai dara? Mēs esam kā pārgriezta ābola divas puses. Abas puses kopā ir viens vesels paradīzes ābols.“

„Redzi, mēs guļam uz labas, sausas Latvijas bērza malkas, un tu esi skaista. Mēs jau tik daudzreiz esam šķīrušies un tikušies. Vienreiz iznāks nepāra skaitlis. Es nekā vairs nevaru paturēt. Viss pazūd.“

„Tikai mainās. Tev ir mežs, koki, ūdeņi, lopi. Mežs mainās ar katru vēju. Katrai dienai sava seja. Es esmu piekususi, bet šis laiks bija labs. Tiku tuvāk pie dzīvības āderēm.“

„No nabagu ļaužu žults, draugu nāves, bērnu runām mēs esam kļuvuši cilvēcīgāki. Vai tu gribētu, lai atgriežas vecie dzīves apstākļi? Droša māja. Patriarchāls pavēnis?“

„Nezinu.“

„Es ne. Redzu kādu jaunu, tīru, spodru pasauli. Varbūt tā tik pārskatīšanās: būšu ieskatījies nāves valstībā? Bet kaut man vairs nebūtu jādzīvo pagājušā plīša, matu lenšu un kravašu gadsimtā.“

„Mīļais, pēc mūsu izskata gan varētu domāt, ka šis jaunais ir skrandu gadsimts.“

„Un krūmu brāļi ir tā pravieši. Es par tevi dikti daudz domāšu.“

„Un man būs rūpes par tevi. Kā gan es gribētu, lai visiem mūsu ļaudīm klātos labi un mēs varētu būt kopā.“

Atvadoties viņi cieši skūpstīja viens otru un bezcerīgi teica:

„Uz redzēšanos Zviedrijā.“

Pienāca vakars, bet Vienīgais nebija pārradies. Svētīgā, labā nakts apklāja ēkas, ceļus, mežu. Ego pavisam sadrūma. Sūdzējās Janalfredam. Tas lika pasjansu un norūca:

„Tas arī vēl.“

Sausu zāles stiebru gulvieta kūtsaugšā nekārdināja. Vai Vienīgo noķērusi kāda vācu patruļa? Krievu partizāni? Iestidzis purvā?

Ap pusnakti Ego paņēma šauteni un gāja uz meža malu. Dienu uzkusušam sniegam naktī bija uzsalusi garoza. Tā mīta lūza un brīkšķēja. Pa birzītēm staigāja meža zvēri. Pār baltu sniega klujumiņu aiztecēja sermulis. Tad kāds brida pretī. Nāca Vienīgais pavisam slābans, notecējušu degunu. Viņš iekērās Ego elkonī un vilkās līdz. Dzinies pa pēdām pakalīršu baram. Vesels bars, tik kādu stundu vecas pēdas. Krustu šķērsu, gandrīz līdz Alsungai. Kaut tur viņus kāds sapīparotu ar resniem renkuļiem.

Suns jau vairākas dienas bija satraukts, smirdēja. Kaut kur atradis maitu un to plosa. Janalfreds arī die-

nu gulēja zem galda un vienaldzīgi skatījās gājēju kājās. Vienīgais dzina stirnu bukus. Viņam bija sava īpaša metode: tēmēt buka baltajā mugurpusē, kas spīdēja kā mērķa ripulis sacīkšu šautuvē.

Ego iejūdza pušelnieka zirgu un veda mājā malku no meža. Viņš sakrāva ragavās un atveda arī mīlestības grēdu, kur abi ar Skaidrīti bija sēdējuši. Viņš, būdams meža brālis, pats nepiederēja nekam un drīkstēja vest mājā valsts malku, ko darīt baidījās pastāvīgie iedzīvotāji. Pušelnieks izvilēja gaŗo zāģi, un viņi abi zāģēja rupjās šķīlas.

Ego saņēma no rokas rokā nākušu vēstuli. To sūtīja Skaidrīte no Ventspils. Sārta lūpu krāsa bija uzspiedusi sveicienu, paraksts: „Mūsu romānam nedrīkst būt gala. Turpinājums sekos.“

Ik pēcpusdienu četri Galu pagaldnieki devās uz Gaismas pili ieturēt Burbuļa atvēlēto maltīti. Gaismas pils bija no nežāvētiem baļķiem celta, nomaļiem apsista un uz parāda celta nepraktiska māja pašā Kūru ciema vidū, kalna galā. Pie durvīm tur tumsā stāvēja sargs ar patšauteni padusē. Ka partizāni neiedomājas nākt kādā pretvizītē. Pie lielā galda ēda Burbuļa saime. Tur bija viņa jokdaŗi, slepkavas, amatnieki, pasūtāmie. Kopā vairāki desmiti vīru un kāds pusducis sieviešu. Starp tiem arī nedaudzi bēgļi.

Galdā bija daŗi milzīgi maizes kukuļi un lielas bļodas ar iršu aknu un gaļas savārijumu, saukts „ķausis“ un pa tās puses mēlei izrunāts „ķausīts“.

Četrus pansionārus katru vakaru saņēma zobgalīgas acis un dzēlīgi apsveikumi. Zeķēs un kreklos izmetušies, meŗa sargi tīrīja ieročus, spēlēja kārtis. Viņiem pa vidu kaut kur pavidēja kāda nesašķiebta, normāla seja. Katru vakaru Ego mēmi sasveicinājās ar staltu meiču, kas sēdēja kaktā un pavadīja viņus četrus ar tālu vienu no otras stāvošām acīm. Četri turēja muti

ciet runāšanai. Toties atvēra maizei un ļausim. Un kā nākuši, tā strīpā atkal aizgāja.

Znotēns vairākas dienas nodarbojās ar maiņas tirdzniecību. Sievas čemodānā bija līdz paņemta kulīte ar sudraba biķerīšiem, olu kausiņiem un citiem grabuļiem, ko viņš bija savācis godalgās par labu šaušanu. Viņš bija atklājis, ka šos sudraba daiktus lauku ļaudis labprāt ņēma pretī, mainot pret ēdamlietām. Par citām mantām sprieda, vērtēja un mainīja tikai saimnieces. Bet par godalgām kaulējās arī mājas vīrieši. Tā Znotēns bija iemainījis lielu maisu rudzu miltu. Trīs mājas tālāk cūkkūts priekšīpā bija uzbūvēta ļergas tecināmā ierīce. Viņš to noīrēja par litru no pirmā tecējuma un ķērās pie darba.

Palīdzēja pārējie četri. Pienāca svinīgais brīdis, kad ugunīņa kurējās zem misas trauka. Trauks pukšēja, drebēja. No trūbiņas sāka pilēt dzidra sula. Znotēns turēja apakšā skārda krūzīti. Arī pārējiem bija rokā pa glāzei, krūzītei. Viņi pacietīgi gaidīja, līdz tika pie avota.

Pēc dažām krūzēm arī dzērāji atgāja vaļā. Kā nosprostota straume gāzās ārā vārdi, runas. Bijuši sevi ievilkušies, tramdīti un trenkāti, aizcietējušies pēc savas balss. Nu viņi atcerējās, stāstīja.

Vīriešiem ir sava sānu līnija, tāds organs, kas rāda alkohola tuvumu. Ieradās ciemā Filips. Stalti galvā savu Rīgas žokejkluba hūti turēdams, viņš sukāja ūsas un slavēja dzērienu. Ieradās arī kāds zvejnieks, kuŗu neviens nepazīna, bet kuŗš visiem likās pazīstams. Tas maz runāja, tik dzēra, smaidīja, skatījās visos pēc kārtas šaurām, viltīgām acīm, reizēm paraustīja lakatiņa galus, kas bija apsiets ap kaklu.

Pēc pirmajām krūzītēm Filips paaicināja Janalfredu sānis. Abi iegāja cūkkūtī, kur gulēja divas ar dzērāju runām apradušas sivēnu mātes un dzeltens, gaŗsmece-rains kuilis.

Filips izvilkā no iekškabatas labi uzturētu pasi.

„Šo tev sūta laba kundze. Tā ir viņas vīra pase. Pašu aizveda krievi, bet pasei nav vainas. Uzzīmēju diloņa zīmogu un divu karaklausības komisiju ierakstus. Tu tagad esi 58 gadus vecs grāmatvedis. Un par jaunāku dēvēt arī patiesi tevi var tikai glaimotājs. Ja kāds tāds vēl būtu kur aizķēries. Man tāda pati, tikai 62 gadiem. Bet klau. Jaunajam dzelzceļam vajadzīgas dažādas amatpersonas: uzraugi, uzturziņi, materiālu skaitītāji. Tur kāds ducis vācu dzelzceļnieku valda vairākus tūkstošus krievu strādnieku un gūstekņu. Viņi tur nu daudz nemeklējas, ja tik dokumenti izskata pēc ir kārtībā un prot krieviski un vāciski. Es iešu pieteikties rīt, nāc tu arī.“

Janalfreds izlēma ātri: „Aiziet. Nu dzersim atvadišanos.“

Bet pie rentes atgriežoties, Filipam bija vēl ko stāstīt:

„Burbulis ņēma pratināt Beku kalponi krievieti. Kā citādi partizāni tik labi zināja, kad no Bekām uz pāris dienām sardze aizgājusi? Krieviete uzrādīja vietu, kur mežā satiekas ar partizāniem un izstāsta jaunākās ziņas. Burbulis izlika slazdus un noķēris divus. Esot jauni puiši. Nesakot ne vārda, gan savējie viņus atbrīvošot.“

Dzērāji norēcās, noskaloja bēgšanas, lodes aiz muguras, kulaku ģimī. Par ticību: priekā: mēs ķēniņa Alkohola pavalstnieki.

Jo vairāk iesila, jo brālīgāk jutās. Apvēla otrādi divas tukšas siles un sasēdās ap rudzu eļļas krānu. Zvejnieks dikti gribēja zināt par pāri braukšanu. Pamāja ar savu ziemeļdaļu uz rītiem:

„Man arī stāv laiva gatava. Bet jūs jau laikam ar tramvajlīniju uz Gotlandi?“

Janalfreds plēta muti izstāstīt, kā tās lietas nokārtotas, bet Vienīgais iespēra pa stilbu.

„Parunāsim labāk par sievietēm,“ viņš jūsmīgi teica. Labi. Te godātais lasītājs lūgts pats palasīt no nerātniem tautas anekdotiem. Dzērāji mizoja cūkēdiena kartupeļus un mērcā sāļi, ko zvejnieks ieogrāba no savu plato svārku kabatas.

„Es jau zinu, ko vajag,“ viņš stāstīja. „Katrā māju pudurā pa tecinātavai kādā pirtī vai cūkkūtī. Ja grib pagastā tās visas apstaigāt, paiet divas nedēļas. Tad sieva atbrauc pakaļ. Nu jau man iet otrā nedēļā. Bet nekur gan nav tik labi kā te,“ viņš viltīgi pamirkšķināja aci.

Cūkkūtī zila kūpēja pašaudzētā tabaka, murdēja nesakarīgas runas. Vienīgam bija uznācis jūtu uzplūdums, un viņš bija iekāpis aizgaldā mīlināties ar cūku. Kasīja tai aiz ausīm, glauda klāt. Ego pacēla roku un pats pilns, skaidrām acīm skatījās tālumā, vēstīja:

„Ir divas jūras. Viena ir bezgalīgs plašums. Otrā aug niedres, kārkli, ozoli, oši, tur govīs un zirgi dzer skaidru ūdeni, ēd gaŗo jūŗas zāli, to pārbrien briedis un vērsis, tai pārbrauc pa niedru saknēm.“

Filips bija apskāvis cūkēdiena baļļu, uzlicis galvu uz tās malas un aizmidzis. Smalkā hūte ar paradīzes putna spalviņu apvērsusies kuŗoja pa līmeni nevienādiem grūdieniem, kad tajā iepūta nevainīgā gulētāja karstā elpa. Kāds dziedāja:

„Krodziņā pie Misas
Piecas skaistummisas,
Krūze saldās misas
Nekad nesamisas.“

Pie cūkkūts piebrauca stalta zirga aizjūgs. Izkāpa jērādas kažokā ievilkusies sīka, žirgta sieva. Noskatīja tenterētājus, devās cūkkūtī. Ārā nākot, tai sekoja

garais zvejnieks. Viņš nelikās pārāk nolūzis, bet sejā staroja laimība, ka sieva viņu beidzot atsvabinājusi no ļergas apburtības. Nu kādu laiku būs miers tīrā, sausā kāpu istabā, kur klusi staigā zvejniece un smaržo sāļtas reņģes.

Znotēns jau bija ievēlies gultā glakus sievai un skuķim, un šad tad no turienes atskanēja ķīķinoši smieklī. Ego un Vienīgā pilnie ģimji saskatījās. Abi sagrabstīja uz galda maizes mīkstumumu un aizlīpināja ausis. Tad krita zem galda gulēt.

Pagaldē lienot, kāds pa pilnu acu galam redzēja, ka vientulīga savā augstā gultā, plaukstas klēpī salikusi, sēdēja saimniece.

Otrā dienā Janalfreds kā cēlās, tā gāja uz cūkkūti. Tur abi ar Filīpu iekustināja sevi ar pēdējā tecējuma vājo sulu, ko vakar neviens nebija gribējis vai nebija jaudājis dzert. Nopietni viņi ieturējās ar aukstajiem cūku kartupeļiem un zvejnieka pamesto sāli.

Tad aizgāja uz Užavas pusi. Janalfreds izdilis, liks, mute savilkusies šķība kā butei. Filīps augstu paceltu galvu, mitras hūtes kronēts.

Kundziņu pēkšņi bija sakustinājusi Janalfreda aiziešana. Vienu rītu bija nozudis, ar kritu uzrakstījis uz galda: „Es pārceļos pie meitenītes. Paldies, draugi.“

Bija pienākušas februāra beigas. Laiks kļuva jucekliģis: vienu dienu lija, otru sala, trešo kusa. Znotēns bija iemainījis divus maisus vecas maizes pret savām strēlnieka sudrablietām. Maizi mērcēja, raudzēja kopā ar kapātām cukurbietēm. Iznāca trīs piena kannas tāda alus, ka zirgs, to dzerot, nosprāgtu, govs dabūtu reumatismu, bet cilvēks izturēja un jutās pacīlāts. Vienu kannu viņi izdzēra garšodami, cik tālu jau norūdzis. Otru dzēra istabā, kārtis spēlējot. Saimniece un Znotēna sieva sēdēja un lāpīja zeķes katra ar māla krūzi

alus priekšā. Aizmirstība. Miera laiks. Viņi dzēra labā sajūtā, ka vēsajā priekšīņā stāv vēl trešā kanna.

Vērās durvis, ienāca viesis no Gaismas pils. Zvēriņš, muskuļains puisis, kam grūti nācās izteikt kādu vārdu. Viņš toties palīdzēja ar vaibstiem, rokām un visu augumu. Viņš rādīja, cik labi alus garšo. Pats jau bija piesūcies. Gaismas pili arī noraudzēts. Znotēns, labvēlīgs un viesmīlīgs, nolika viņam priekšā pilnu krūzi. Puisis dzēra, ālējās, izgrūda nesaprotamas skaņas un pa to starpām saprotamus lamu vārdus. Tātad laipns, saka paldies. Tikpat strauji kā atnācis, tā strauji aizgāja.

Znotēns sēdēja domīgs. Pēkšņi cēlās un gāja priekšnamā apraudzīt savu trešo kannu. Kā tad, tā bija projām. Puisis bija nospēlējis teātri, lai papildinātu savus dzeņamā krājumus.

Znotēns augstākā sašutumā uzvilka savu Latvijas armijas virsnieka mēteli, sajozās. Uzlika zaķenīcu galvā, iesprauda mutē iemuti ar kvēlojošu ļulķi, un abi ar Ego gāja uz Gaismas pili atprasīt savu kannu.

Aiz Gaismas pils bija vecās lopu muižas kūts pamatī. Pirmajā pasaules karā ēka bija nodedzināta, mūriem uzlikts jumts, iekleķēts klons. Viens gals bija bez klona un logiem. Tur bija ieslodzīti abi krievu partizāni, ko Burbulis bija notvēris. Uz tā gala sliekšņa sēdēja nejauki garš, tievs, mazasinīgs un blaurīgs Burbuļa bandas vīrs, kam bija par kādiem grēkiem uzlikts pienākums sargāt abus gūstekņus. Viņam bija dota palama Spargelis. Spargelis bija pilns. Sēdēja, kājas izstiepis, šautene gulēja starp ceļiem. Viņš dziedāja un blāva komandas.

Kannas zaglis bija pusguļus izlaidies uz vecas, nez kur spertas matracēs un katrā padusē turēja pa spiedzīgai, muskuļainai meitai. Viņa vēders bija plīks un apaļš, to pilnu pielējis vairāku raudzējumu alus.

Znotēns prasīja savu kannu. Puisis pilns smēja, rādīja pigas. Abas meitas spārdījās kājām lielos priekos. Znotēns atkabināja savu vidusjostu un aptina ap labo roku. Ego sabāza savā lielā, melnā mēteļa stūrus kabatās, lai nekuļājas pa kājām un netraucē kauties. Bet abas meitas spiedza un stūma viņus laukā. Kannu viņi varot dabūt. Tā tukša bija izmesta durvju priekšā. Raudāja bērni, rēja suņi. Kāds atkal stāvēja, pieķēries pie sētas, žegojās un līgojās.

Divi bēga, bet neizbēga. Kā sagūsta partizānus un kā tie savukārt vāc sev līdzekļus vecumdienām. Pienākusi laiva. Vienīgais izvada Skaidrīti. Ego kļūst sirdī putna brīvs. Kā trīs muksinieki gandrīz piedzīvoja sivēna likteni. Atkal prom uz mežu. Jaurā sapņu vecene un kā notiek vispīlnīgākā sapņu izstāstīšana no vairāk nekā 200 gadu veciem magistera Bonifacius Palustris atrastiem vecēģiptiešu rakstiem pēc nesalīdzināmā sapņu tulka vāravus ministra Jāzepsa metodes ar trīs pielikumos uz zīdpapīra liktiem visjaunākiem šolaiku sapņu musturiem.

Vienīgais, Ego un Janalfreds sēdēja Galu istabā pie loga un spēlēja kārtis. Pa ceļu uz meža pusi ātrā gaitā gāja gaŗām divi pelēki stāvi. Vienīgais domāja par kārtīm un, vienaldzīgām acīm pa logu skatīdamies, pavadīja ātros gājējus. Bet re, Galiem gaŗām tikuši, abi uzsāka skriet vienmērīgu riksi. Kā divi 1500 metru skrējēji viņi nozuda meža ceļā.

Vienīgais pievāca četrus stiķus un pameta acis atkal laukā. Nu pa ceļu mežonīgā gaitā tuvojās gaŗais Gaismas pils Spargelis. Bez svārkiem, bikšturēm karājoties, plānajām plaušām elšot, viņš cilāja gaŗos stilbus, šautene rokā.

Tam pēc brītiņa lieliem lēcieniem sekoja Gandrs. Labā rokā viņš svārstīja pistoli ar gaisā izslietu stobru.

Īsie locekļi ritmiski airējās uz priekšu, bet garais kakls pa laikam atsprūdīja nopīpēta basa rēcienus.

Skrēja vēl daži pusapgērbti, taču noskranduši Gaismas pils iemītnieki ar dažādiem šaujamiem rokā. Beidzamais, kājas koka tupelēs vilkdams, pakaļ devās virsseržants ar šauteni pār plecu. Viņš nonāca vietā, kur abi bēgļi bija no ceļa ielēkuši mežā un devās tālāk pa biezo sniegu. Pa viņu pēdām bija aizskrējuši vajātāji. Virsseržants nicīgi nūrdēja: „Nejēgas krievi, tagad mīcās pa dziļu sniegu. Gudrs būtu skrējis pa gludu ceļu.“

„Visseržantam negribējās ar tupelēm mīties sniegā. Lai kaut kas tiktu darīts, viņš, kājas vilkdams, turpināja iet pa ceļu.

Vienīgais pameta kārtis un devās pakaļ skrējējiem. Arī viņam nepatika brist sniegu. Viņš pa gabaliņu sekoja virsseržantam. Mežā skanēja Gandra rēkoņa, lūza zari. Virsseržants apstājās, atspiedās uz šautenes un sāka tīt suņakāju. Te no eglīšu starpas izskrēja baltā sniega laukā abi pelēkie bēgļi. Dažus soļus elsdami paskrējuši, viņi ieraudzīja virsseržantu un sastinga. Pirkainajam Viršam izbira tabaka. Viņš grāba šauteni un blāva: „Stoi!“

Abi bēgļi tūlīt metās skriet prom gar ceļa malu. Viršs vēl blāva savu stoi. Bezpalīdzīga viņa acs pavērās atpakaļ, vai tur kāds redz, ko viņš darīs vai nedarīs. Tur kāds pa gabalu stāvēja un skatījās. Viršs tad šāva bēgļiem virsū. Viens nokrita uz mutes. Otrs lēca sānis, bet lode viņu panāca lēcienā. Kur lode mugurā nāca laukā, fufaikā izsprāga vates kušķis.

Kad gūstītāji izskrēja ceļa malā, viņi uzdūrās pelēkajiem augumiem ceļa malā. Pirmais no šautajiem kungstēja un cilāja rokas. Virsseržants, šauteni pret gurnu atslējis, drebošām rokām tina smēķi. Redzot, ka gūstītāji apskata sašautos, viņš sāka blaut un komandēt. Vienu aiztrieca uz Gaismas pili pēc ragavām un

zirga. Ragavās ieguldīja beigto, kam lode bija gājusi krūtīm cauri. Pusedzīvais bija cauršauts vēderā. To noguldīja ragavu salmos un veda pie Burbuļa.

Pēc pusstundas tas pats pajūgs lēkšoja atpakaļ. Mironis bija izmests. Sašautais ērti gulēja ragavās un vārstīja pusnesamanīgās acis. Roku viņš turēja pie vēdera un spieda atpakaļ zarnu cilpu, kas tiecās laukā. Kučieris pēra zirgu. Ragavu pakalā kājās stāvu stāvēja viršs un, sašautajam pieliecies, kļiedza, prasīja. Tas nevarīgi cēla roku, rādīja, atkal spieda pie vēdera.

Aiz pirmā pajūga sekoja otrs, pilns piesēdis ar bruņotiem aizsargiem un Burbuli vidū. Katrs bija dabūjis pa šņabim, mēteļi atsisti plaši vaļā. Viņi devās uz partizānu bunkuriem. Sašautais nāves murgos tos uzrādīs, cerēdams žēlastību. Bet bija jāsteidzas, kamēr viņš vēl pie samaņas.

Otrā dienā Znotēns uzlika galvā apaļo jērenīcu un devās uz Gaismas pili izzināt, kas noticis. Atgriezies viņš ziņoja:

„Zēns uzrādīja gan. Mūs arī varēja tāpat sašaut un vazāt apkārt. Un ja ar sašautu un nenokertu: kur tu iesi mežā ar izārdītiem muskuļiem vai sašķaidītu kauļu. Sliktāk kā meža zvēram. Tas vismaz var sevi aplaizīt. Bunkuris bijis pašā purva malā. Nakti piebraukuši. Pie bunkura ne sardzes, nekā. Tik trīs debespuses nomīnētas. Viršs satramdīts nu centies: atrāvis durvis. Bunkurī pie krāsns sēž krievu virsleitnants ar viesiem uzpleciem. Vienā lažā gulšņā šā duņa. Otrā jauns puika: siksnašs spodrinātājs un saslējējs. Saņēmuši ciet visus trīs. Šorīt aizveduši nodot vāciešiem.“

Un pēc pāris dienām viņš papildināja: „Vācieši nodevuši virsleitnantu vlasoviešiem blakuspagastā. Virsleitnants jau staigā brīvā kopā ar šiem ievākt nodevas un it kā gūstīt partizānus. Droši vien jūtas kā starp savējiem: tie paši kirgizi un tatāri piedalās abās bandās.

Pa dienu vlasoviešos, pa nakti partizānos. Dažs jau miljonārs. No bēgļiem naktī aptīrījies gredzenus, kakla rotas, kažokus. Dienu pa cūkai, pa teļam no zemniekiem. Katrs brauc ar savu piekrautu pajūgu un tur pāris mongoļu, kas sarga viņa mantu, kad kungs atiet kādu soli. Virsleitnants solījies Burbuli dzīvu nodirāt, tikko dabūšot rokā. Burbulis nu dikti liels. Vācieši viņam tagad uzticas. Atdevuši Burbuļa aizsargiem krietnu krasta gabalu ko sargāt. Nu varēs atkal nākt laivas. Tiksim pāri.“

Vēl pēc kādas dienas: „Krievu partizāni aptīrījuši Vidus. Tāpat kā jūs mežsarga mājās. Bet Vidos viņiem ķēriens bijis lielāks. Vai nu citādi: tur taču sametušies kādreiz turīgi cilvēki. Partizāni sadzinuši vīriešus vienā kaktā. Dažam novilkta svārki, dažam bikses. Un tad kas par mantām slēpušās somās un čemodānos! Kad organizācijai vajadzējis šņabi, ko vāciešus kukuļot, visi čīkstējuši: nav, jau izdzerts, jau atdots. Un nu! Krievi krāvuši laukā konjaka un viskija pudeles, zīdu un kažokādas. Visu nakts otru pusi veduši vairākos braucienos salaupīto prom uz savām meža slēptuvēm. Nu Burbulis izvietošot vairākās apkārtējās mājās pa sargu patruļām. Bet trūkstot cilvēku. Vairāki novietoti arī jaunajā krasta sargu vietā. Grib, lai mēs ejam līdz kādas mājas postenim. Te arī vairs neesot droši. Kuŗu katru dienu varot atkal nākt vācieši. Es teicu, ka nekur neiesim. Lai viņš mani, kaŗaskolas leitnantu, te nekomandē. Ja nāks vācieši, iesim atkal mežā. Šis sāka blaut, solījās mums to pieminēt.“

Naktī Ego pamodās un dzirdēja laukā uz ceļa dažādus trokšņus. Spraustlāja zirgs, ļaudis klusu sarunājās. Viņš modināja Vienīgo un kāpa pa redelēm lejā. Bez mēness naktī ceļš bija pilns. Visi Kūru bēgļi bija kājās.

„Kurp brauksit?“ prasīja Ego, bet uzrunātais grieza muguru un neatbildēja. Mazs tautskolotājs bija piepiedis pie sirds biezu, ar auklu pārsietu portfeli. Cits

lādēja pajūgā koferi pēc kofera. Cits, zobus klabinot, skaitīja lūgšanu.

„Skaidrs, uz krastu,” teica pienācis Vienīgais. Viņi stāvēja un skatījās. Atmiņā bija vēl pēdējā veltīgā braukšana uz krastu.

Iegāja Galu istabā. Tur Znotēna sieva rāja Znotēnu, lai gādānot zirgu, ka varot braukt. Bet Znotēns bija miegains un neticīgs.

„Kad būs jābrauc, Burbulis ziņos,” viņš nurdēja. „Tik drīz krasts vēl nevar būt noorganizēts, izbrauksies tik velti. Un ja velti, tad atpakaļ jābrauc rīt pa dienu. Iekritis žandarmiem nagos. Gan tiksim pāri.”

Tā sieva saskābusi padevās, un viņi atkal blakus iegulās gultā. Vai viņš varēja zināt, ka neaizbrauks nekur un ka pēc nepilna gada viņu Alūksnes mežos nošaus krievi meža sukātāji.

Pie pakša stāvot, skatoties melnajā ceļā, Ego uznāca pēkšņa bezcerība. Viņš vairs neticēja iespējai dzīvot. Bija apnicis pats sev. Uzrāpās kūtsaugšā, ielida sienā un tur pēc ilgiem gadiem atspruka sakrātais: raudāja ar lieliem asaru vairumiem, līdz aizmīga.

Vienīgais pa tam devās līdzī vāzumu karavānai. Pa nomalīem ceļiem tā lēni kustējās uz jūras pusi. Priekšgalā gāja kāds no krasta sargiem un rādīja ceļu. Viņš apmaldījās, un purvā ieobrauca arī pajūgi. Virieši sāka skaisties, sievas kļūt nemierīgas, bērni to manīja un dīca. Kad ap četriem no rīta viņi sasniedza krastu, tur priekšā jau bija bēgļu mašīna no Ventspils. Laiva bija pienākusi, un krasta sargi cēla tai pasažierus klāt mazā laivīnā. Jaunie puiši ņēma rokās sieviešus, brīda līdz vidum ūdenī un iecēla savu nesamo laivīnā. Laivīna, viņos šūpodamās, devās pie lielās motorlaivas, un tur braucēju uzrāva augšā vairākas rokas.

Vienīgais ieraudzīja arī četras meičas, kas bija atbraukušas no Ventspils. Viņā pamodās atmiņas par lai-

ku, kad pats bija bridis un nesis braucējus uz laivu. Viņš nometa mēteli, piegāja Skaidrītei un palocījās:

„Lūdzu uz danci.“

Skaidrīte aplika viņam rokas ap kaklu, viņš saņēma elkonī viņas stilbus un brida jūrā. Viļņi bija rāmi, cilājās un kustējās naktī melni. Pie laiviņas Vienīgais noskūpstīja Skaidrīti:

„Tas atvadām no Ego.“

„Vai jūs abi nebrauksit?“ prasīja Skaidrīte.

„Šoreiz vēl ne. Bet uz redzēšanos Zviedrijā.“

„Uz redzēšanos Zviedrijā. Sveicini Ego. Lai viņš ir prātīgs.“

Vienīgais pārradās Galos ar rīta gaismiņu slapjš līdz vidum. Viņš uzcēla Ego, un abi aizgāja mežā. Pie mal-
kas grēdas viņi sakūra divus ugunskurus, un Vienīgais izmetās pliks. Drēbes žāvējot, viņš stāstīja, kā aizbraukusi Skaidrīte. Ego kļuva bezgalīgi viegli. Viņš jutās bezrūpīgs, ko vairāk viņš vairs varēja zaudēt?

Tā viņi suta, kamēr atkal gandrīz tapa parauti. Znotēns, kādu dienu pie loga sēdēdams, tabaku griezdam un ar Vienīgo rādamies pamanīja, ka no meža izauļo spurains divjūgs. Vidū zem jērādas sēdēja divi vācu virsnieki, viņiem apkārt, kājās sastājušies, ieročus rokā turēdami, kāds ducis kareivju ziemas tērpos. Visi bija sārti un iesiluši no daudzu māju pašbrūvēta alus.

Pie Galiem divjūgs strauji noturēja. Lēca laukā zaldāti, rausās laukā virsnieki. Ego patlaban nāca no mal-
kas šķūnīša, kad izdzirda vācu balsis un zibenīgi saīsināja fronti pa pašcirstām malkas slejām augšā uz cūkkūtiņas augšu. Griesti bija salikti no paresnām kārtīm un pa spraugām varēja redzēt cūkkūts iekšieni.

Znotēns tā kā gatavojās mesties laukā, bet sieva bija žīglāka un gudrāka. Aši ieģrūda viņu savā laulības gultā pie sienas, sameta virsū kažoku, segas, drēbes. Pati aizgūlās priekšā gultas ārmalā, notīna galvu ar

lakatu kā lielās galvas sāpēs. Saimniece sēdās pie galda un grieza tālāk tabaku. Vienīgais bija pazudis zem saimnieces gultas.

Virsnieki nāca iekšā. Klaigāja, mēloja ar saimniecī. Prasīja ceļu uz Tērandu. Prasīja, vai nav redzēti krievu bandīti. Saimniece īsos vārdus salikumos cieti atbildēja.

Zaldāti tikmēr ar ievingrinātu aci bija notēmējuši cūkkūti un devās tur iekšā. Ego gulus uz cūkkūts griesiem nu bija liecinieks politiskai slepkavībai. Vācietis sakēra aiz pakalķājas saimnieces sārtbalto, omulīgo sivēnu. Izvilka parabellu un iešāva deviņu milimetru pupu sivēnam pakausī. Otrs veicīgi ietina teltenē un abi tā kā drusku draudīgi, drusku vainīgi steidzās uz kamnām.

No istabas devās laukā abi virsnieki, un pajūgs atkal, zirgiem sprauslojot, zaldātiem sasaucoties, aizbrauca.

Tai pašā vakarā Vienīgais un Ego pārcēlās atkal uz mežu. Bet nu nebija jāguļ klajā laukā. Viņi zināja, ka otrpus mežam Krūmiņos bija novietota aizsargu grupa ar nosodīto Spargeli par priekšnieku. Viņi ņēma savu mantību: vienam lieks pāris ādas zābaku saišu, otram cūkas pūšļa tabakas maks un devās pie tās. Znotēns palika pie savas gultas.

Pa kadiķiem apaugušu gatvi viņi tuvojās mājām. Mēnesnīcā spīdēja tumši logi un mēnessgaismā gaišs lievenis. Vienīgais pielika rokas pie mutes un, skaidri vārdus izrunājot, sauca:

„Savējie. No Kūriem.“

Notinkšķēja loga rūts, pa logu izgrūdās patšautenes stobrs un uzšķīla kārtu uguntiņu. Lodes saskrēja pie abu nācēju kājām. Tie sekundes laikā bija aizlēkuši katrs uz savu pusi gatves grāvī. Tur gulēdami, viņi lamāja šāvēju, cik iznīcinoši spēdami. Niknie vārdi atbalsojās klusajā naktī, vairākkārt pavairojās starp sa-

salušām ēku sienām. Vērās lieveņa durvis. Tur uzmanīgi izlida viens, šauteni padusē turēdams.

„Vai savējie?“ viņš prasīja.

„Kā tad. Ka pastieps tev kreklu garāku. Ko šauj virsū tautietim?“ kļiedza Vienīgais.

Abi cēlās un gāja uz lieveni. Tur iznākušais bija mazs, klibš. Samiegojies viņš vēstīja:

„Postenis pie loga bija aizsnaudies. Kā modās, tā grūda stobru laukā un šāva. Bija domājis, ka jūs no meža.“

Krūmiņos bija nometušies garais Sparģelis, latgalietis, vārdā Raibais un viens mazs kurelietis ar aizšautu kāju un viens izdilis liels kurelietis ar sašautu roku. Postenī bija gulējis sašautās rokas strēlnieks. Viņš nūrdēja un izteica dažus sev tēmētus pārmetumus.

Viņi te mierā dziedēja savas miesas un dvēseles rētas. Varbūt nākamreiz, kad ies karstī, vairs nejaudās būt pie tik spraīgi savāktiem spēkiem, ka izdosies pārdzīvot. Vienīgās rūpes bija gādāt pārtiku. Miltus piegādāja Gaismas pils. Gaļa bija jāgādā pašiem. Labi, ka Raibais bija dedzīgs mednieks.

Krūmiņu vienīgie iedzīvotāji bija jautra vecene un mazs, pinkains, plušķains zirgs. To viņa kopa kā klēpja suni. Nāsīm tvaiku pūzdams, zirģelis nāca pie virtuves durvīm un ar pakavu tās kārpīja, līdz viņu ielaida. Tad apstaigāja visus kaktus, nolasīja maizes garozas.

Naktī čirkstēja sienāzis. Kāds sēdēja pie loga aiz patšautenes, kas bija novietota uz virtuves galda. Mēness apgaismoja koku stumbrus, galotnes un skujām nokrustīto sniegu. Gar sienu rindā bija sagūluši gulētāji. Sparģelis sāka runāt, tikko aizvēra acis. Kā automats viņš aizgūtnēm runāja, līdz pienāca rīts un viņš modās. Viņš esot uzdevis krieviem vairākus pārkon-

krustiešus un vāciem vairākus komjauniešus. Nu sirdsapziņa par to runā, tā dažs teica.

Katru rītu, tikko ārā svīda pelēka ziemas gaisma, sargu istabā ieradās vecā saimniece. Piestājusies pie gulētāju salmu apcirkņa, rokas salikusi zem priekšauta, visiem sešiem pēc kārtas noprasīja, ko viņi sapņojuši.

Mazais kurelietis tūlīt stāstīja, kā viņš skrējis un skrējis. Kā priekšā bijis dzelzceļa pārbrauktuves bomis. Viņš tam apskrējis ap galu apkārt ar mašīnpistoli padusē un pirkstu uz sprūda. Un tik skrējis. Un vilcienā bija pilni vagoni ar brūnām konservu bundžām, bet viņš tik skrējis un skrējis.

Vecā sāka iztulkot: „Tas galīgi otrādi jāsaprot. Ka tu beidzot tiksi pie mierīgas vietas un pilnas bļodas. Apprecēsies! Kā tad. Beigsi pa mežu blandīties, būs sava govys, sivēns, vistas. Mīla sieviņa vārīs ēst.“

Mazais kautrējās, palīda zem segas.

Liels negribēja palikt pakal savam draugam. Arī stāstīja. kā sapnī skrējis, skrējis. Bet aizmirsas un pameta šo. Pārslidēja uz tiešām sapņoto: griezies karuseli kā Ziemsvētku tirdziņā. Smaržo vafeles, blaukšķs sistais velns, bet karuselis tik griežas un griežas.

Vienīgais tūlīt ieteicās: „Es jau teicu, ka vakar par ātru aiztaisīja jušķi. Tavs istabā reibina galvu un dara smagas asinis.“

Sapņu veča sarāja Vienīgo: „Tu redzi tikai jušķi un savu degungalu.“ Liels skaidroja: „Tev vēl daudz ciņu priekšā. Gribēsi tvert ar roku, bet aizbēgs. No puda kartupeļu tev pavasarī būs pāri puse, otra puse sapuvusi. Rūgušpienu kožot, zobs izlūzīs. Pele var piebaidīt rozi. Bet beigās tev būs kažoks ar bebrādas apkakli un viksēti stulmu zābaki. Tu esi no tiem, kam grūti un lēnām.“

Lielais brīnījās un skatījās mazajā. Vecene nu prasīja, ko Ego sapņojis.

„Es bučojos,“ Ego teica.

„Ej nu, nejoko vecu cilvēku,“ teica vecā. „Stāsti, ko no tiesas sapņoji.“

„No tiesas. Es biju zirgs. Man bija spārni. Es pārlaidos pāri jūrai. Tur gulēja skaista jaunava. Es noliecos un viņu skūpstīju ar zirga lūpām. Tad es laidos atpakaļ. Jūsu mājas no augšas var viegli atrast. Likais bērzs pie lieveņa redzams jau no pāris kilometru augstuma.“

Vecā pakasīja zodu. „Es īsti nezinu, ko tavš sapnis nozīmē. Paskatīšos sapņu grāmatā, pateikšu tev vakarā. Bet ir pavisam četrēji sapņi: dievišķīgie: paredzēšanas: dabīgie: grēcīgie. Tavš neliekas būt galīgi grēcīgs, bet dievišķīgs arī ne. Pacieties līdz vakaram. Nu, un ko tu sapņoji?“ viņa griezās pie Raibā.

Tas grozījās salmos. Apaļā, briesmīgi veselīgā seja ar spožām acīm mēģināja domāt, atcerējās.

„Briedis stiepās gar stobra galu un tēmēju, ka tēmēju. Bet lops te zem grauda, te aizskrien graudam priekšā. Lode palika stobrā.“

Vecene sasita plaukstas: „Tev, dēls, kas iekšā aizspriedies. Sacērt man šodien malku, tad dabūsi izvicināties. Tas tikpat kā izšauties.“

„Atsalaidies,“ atrūca Raibais. „Ka nemāki sapņus izstāstīt, tad neklabini.“

„Ja nemāki sapņot, tad neprasi, lai izstāsta!“ lepni atteica vecā.

Prasīja Vienīgam: „Nu ko tu, dēls, naktī noredzēji?“

Vienīgais īstenībā bija gulējis kā sists bez kādām miglas bildēm. Bet viņam patika šī izdarība, un viņš stāstīja aizgūtnēm par lauvām, bezdibeņiem, mašīnām, jaunām šlipsēm, fotoaparātiem, Rīgu, medību šautenēm ar uzmontētu tālskati.

Vecā klausījās labpatikā, bet neticīgi. Beidzot viņa teica:

„Lūk cilvēks, visu dara pamatīgi un arī sapņo pamatīgi, bet izskaidrot ne es varu, ne tev vajag. Tad tik nosapņo labi jauki arī šonakt.“

Nu, un ko bija sapņojis Spārgelis?

„Es? Es nekā. Gulēju kā blūķis. Es nekad nesapņoju.“

Pārējie pieci gulētāji saskatījās. Visu nakti garais bija atkal runājis, spārdījies gājām, mētājies rokām. Bet sapņot? Nē, lai sapņo citi.

Brauciens pēc tabakas.

Raibais izšauj odam aci. Patvarīga zirga varā. Kā ļaudis devīgi dod mangotājiem no sava mazuma un kādi raibi iedzīvotāji sastopami pavisam nelielā apvidū: krievu gaidītāji. Nepīpētāji. Niedristi. Suitu katoļi. Jauns ļaužs. Slikta cilvēka māte. Meditācijas par mākslu un mīlu. Bagātais kurpnieks. Mūžīgā jaunība. Gandrīz muižai nagos. Cik labi atkal meža katedrālē.

Krūmiņu meža brāļiem vairs nebija ko pīpēt. Viņi izprasīja saimniecei zirģeli un sūtīja Ego un Raibo mangot tabaku. Aiz meža sākās Ēdole, kur miera laikos ļaudis bija audzējuši tabaku valstij. Tur turējās sēklas, tur lapas un vismaz veci tabakas kauli. Arī ar tiem viņi bija mierā. Ja auto benzīna vietā ņēma pretī malciņu, kāpēc lai viņi nebāztu sīki sagrieztu tabakas malciņu pīpes galvā? Spargelis aizdeva Ego savu Latvijas armijas mēteli, lai mangotājs izskatās uzticamāks. Apakšu uzsprauda ar naglām, jo citādi vazājās gar zemi.

Zirgu jūdzot, vecā stāvēja klāt. „Nedariet pāri manam zirdziņam,” viņa bažījās. „Viņš tāds labs un jo-cīgs. Vai tad nu pavisam ar jābrauc. Nevarēja palikt mājā. Vai te slikti.”

Zirgs bolija baltas acis un, pavēderi cilādams, strauji elpoja.

Džindžalu džandžalu viņi brauca pa sniega ceļu caur lielu egļu mežu. Pēkšņi Raibais grāba pie stilba nolikto šauteni un meta pie vaiga. Stobra virzienā pāris simt soļu atstātumā loba baltpelēks liels zaķis ar kuplu līpu. Noribēja šāviens. Zaķim pārtrūka filma, un viņš sastinga starp kuplu eglīti un slaidu bērzu. Raibais brida pa sniegu pakal savam medijumam un atnesa to, aiz ausīm turēdams. Apaļā seja šāvējam vēl vairāk staroja, spīdēja acis kā pirmās dienas spožumā. Ego teica:

„Tu gan esi labs šāvējs. Ar lodi tik tālu.“

„Tas man nekas,“ atmeta Raibais.

Pēc kāda laika viņi izbrauca meža malā. Tāda pasaulē arī varēja būt! Klajums. Pakalnaina sniega lauka vidū ik pa gabalam mājas. Pašā kalna galā biezāka čupa. Ap ēkām ābeļu dārzi, ežās auga ķiršu rindas.

Bet nu atklājās, ka zirgelim ir nelāga niķi. Pie pirmā kalna uz leju tas noskurināja savu pieres poniju un drāza lejā. Abiem braucējiem šķīda acīs, pakavu mestas, sniega un zemes pikas. Raibais turēja grožus, galvu ieliecis padusē. Ego noietās ragavās guļus. Kad bija sasniegts atkal līdzens ceļš un ragavas neslīdēja pašas, zirgelis apstājās. Izālējies atpūtās.

„Nu, varde!“ viņam uzblāva Raibais. Gāja atkal gludi. Kamēr nāca kalns uz augšu. Jo smagāk kļuva vilkt, jo zirgs vairāk satraucās. Atkal pagriezās baltas acis. Drebedams viņš rāva ragavas augšā kalnā ātriem soļiem, rikšiem, lēkšiem.

Abi pasažieri nu pavisam bija neuzticīgi kļuvuši pret savu vilcēju. Tas bija, acīm redzot, jaunībā pārstiepies un vairs galīgi nemācēja ne kopot, ne atslābināt spēkus.

Kalna galu viņš sasniedza galīgi slapjš. Kūpēja spalvainā pavēdere. Nu viņš domāja pūsties. Cilāja kājas un krāca.

„Es ar to vairs nebraucu. Brauc tu.“

Viņš pārrāpās ragavu pakalgalā un abām rokām aizsedza seju, gatavs nobraucienam.

Ego milēja kā cilvēkus, tā lopus un mēģināja ar labu. Viņš izkāpa no ragavām. Piegāja zirgam pie galvas. Glaudīja kaklu, pakasīja pieri, runāja viņam labdabīgus vārdus. Zirgs tik elsa. Kā Ego pagrieza tam muguru, tā dzelteniem zobiem ieķēra dibenā. Kāds samaitāts lops! Bet tas ar vēl nekas.

Ego rādīja zirgam priekšzīmi. Turēja grožus rokā un lēnā gaitā gāja pa kalnu lejā. Atspērās papēžiem cietaajā sniega garozā un rādīja, kā labam lopam jātur no kalna. Zirgs to priekšzīmīgi veica līdz pat kalna vidum. Nu Ego bija pārliecināts, ka kā šis zirgs, tā viņa pēcteči izglītoti uz laiku laikiem un veicīgi iemetās ragavās. Zirgelis tūlīt uzņēma lēkšus. Raibais bija platām acīm skatījies, kā baltietis ērmojas, un, pakava sviests, le dus kunkulis viņam iedrāza pa aci. Raibais izkrita no ragavām, zirgs lēkšoja. Ego gulēja uz vēdera, galvu iespiedis ragavu salmos.

Kad Raibais panāca ragavas, viņš grasījās zirgeli šaut nost. Acs bija steidzīgi piepampusi ar zilu apdāru.

„Kā lai nu es eju tabaku prasīt?“ viņš sūdzējās. „Domās, ka es kāds kauslis.“

Zirgelis bija nokāris galvu un skuma.

Turpat klāt arī bija tuvākās mājas. Pa pelniem un kauliem nobārstītu taku Ego devās turpu un vēra ārdurvis. Atvērās tukša istaba.

„Labdien!“ sauca Ego.

Kā neredzus, kā slepus gar stenderi no dibenistabas ielida nenosakāma vecuma apvītis vīrelis.

Tabaku? Vai jūs no meža?

Jā, no meža.

Vīrs noslēpumaini pamāja. Nozuda, atgriezās. Rokā turēja krietnu tabakas lapu žūksni. Iespieda Ego rokā,

teica: „Mūsu stunda nāks! Mūsu lielie krievu draugi mūs neaizmirsīs. Bija taisnība, būs vēl lielāka taisnība.“

Ego atgriezās pie ragavām un noglabāja tabakas žūk-sni krietnā maisā, ko bija līdz iedevuši meža brāļi. Brauca tālāk. Jaunsaimnieka mājas. Cēlis dzīvojamo māju pēc sava kantaina plāna. Māja palikusi pusdēta, melnu papi apsista, dēļu aiznaglotiem logu caurumiem. Saimnieks dzīvoja vienā stūŗa istabā, ko bija dabūjis gata-vu. Gāja abi ar Raibo.

Tur dzīvoja baptists. Tabaku? Tādu nāves zāli? Nē, tā vedina uz slinkumu un bērnišķību. Bet kad Raibais stipri klepoja, baptists izņēma no skapīša vērmeļu šņabi. Ielēja katram pa krietnai zāļu glāzei. Nākamā mājā prasīja, kas Ego īsti par zaldātu esot. Viņš atbildēja, ka plecu pie pleca ar Lielvācijas varonīgo armiju cīnās pret austrumu smirdīgajiem taustekļiem. Saimniekam senčos bija kolonisti. Viņam šī atbilde patika, un bez tabakas žūkšņa viņš iedeva arī divas lielas alus glāzes.

Nākamā pie plīts sēdēja gotiskas sejas vecais. Mazi bērni apkārt drāza skalus. Tie sameklēja groziņu pilnu ar tabakas lapu druskām un ziediem. Vecais uzlika roku uz ceļgala blakus soliņā sēdošajam Ego un gausi runāja:

„Tu esi nolemts upurēšanai, tev mugurā kaujamais svārks. Tad pipē un lūdz Dievu. Un turies! Aiz komūnisma muguras slēpjas tumsības un patvarības valdnieks Lucifers, lepnībā un neklausībā atkritušie, mūžīgā ugunī pazudinātie gari. Tie uzvilkuši ādas jakas un ar ložu strūklām izvajā labas sirds cilvēkus. Bet viņi aizrīsies ar savu tumsu un sakritis par mēslojumu tīriem debesu stādiem un kokiem.“ Tā bija suitu katoļu ģimene.

Citur pretī bija stalta, jauna meita brīvām kustībām. Gājusi skolā Liepājā. Iedeva zupas šķīvi. Pasauca ēst

arī Raibo. Zirgelim pielika pie purna, kā viņa teica, oderkulonu. Brālis iesaukts, aizvests uz Vāciju. Tur samācījies rakstīt tādas sentimentālas vēstules. „Te vairs neviena puiša, ar ko brīvi runāt. Nu tā, kā ar tevi. Kā kad ietu pa plašu pļavu, uz visām pusēm var redzēt. Ar citiem kad runā, tad kā aiz septiņām durvīm.“

Bēniņos esot salikti tabakas bunduļi. Žurkas tos neēd, tik pelē. Lai viņš apskatās, kas der.

Ego bēniņos apskatīja tabakas kaulu un sīku lapu lēveni. Paņēma kārtīgu kūli no lielās bagātības un kāpa lejā.

Atvadoties viņš noskūpstīja roku savas izkautās, brīvās paaudzes vienai no pēdējām mohikānēm.

Citur nošķūrēts celiņš veda uz gaišu kleķa māju. Ego iegāja plašā virtuvē, kur veca sieva ar ķipi karsta ūdens plaucēja ierī prusakus.

„Tabaku? Kur tu to liksi?“

„Pipēšu.“

„Velc kumelītes. Ķiršu lapas. Kaut drīgenes: tikpat jauns un dulls esi, pīpējis vai nepīpējis.“

„Nav. Vasara vēl tālu.“

Sieva nolika ķipi, noraisīja priekšautu un atvēra istabas durvis:

„Nāc, apsēdies, parunāsim.“

Vecā atvēra zaļu skapi, kam uz durvīm stāvēja divi stārķi, knābjus viens pret otru salikuši un izvilka divos ozola dēļos ieskrūvētu tabakas lapu paku. Viņa divas reizes nolaida asu, nodilušu ekseli gar pakas malu un vienu griezienu piestūma Ego, otru sev priekšā. Tad izvilka no brunču kabatas liku pīpīti un garajiem pirkstiem sabāza tās caurajā galvā savu tabakas šķēli. Ego darīja tāpat. Viņa izgāja virtuvē un atgriezās ar garu aizdegtu skalu, un abi aizkurināja. Skalu viņa nodzēsa, iebāžot tā ogles galu liela puķpoda zemēs blakus nokaltušai mirtei. Viņa apsēdās un tūlīt sāka stāstīt:

„Mans dēls ir slikts cilvēks.“

„Kāpēc slikts?“

„Viņš rakājas pa citu ļaužu sirdsapziņu. Viņš ir uniformā.“

„Kādā?“

„Tajā zaļpelēkajā.“

„Tad pie vāciešiem?“

„Jā jau, bet ne jau tas. Ka viņš tirda citus cilvēkus, tāpēc viņš ir ļauns. Viņš skatās otram acīs un urbjas, līdz tiek pie netīras dvēseles. Un tad viņš ir priecīgs, it kā padarījis labu darbu.“

„Vai viņš ir esdēietis?“

„Laikam tā viņus sauc. Bet ne jau tas. Viņam seja kļuvusi nekustīga, kur agrāk pasmaidīja vai kādreiz samulsa. Kad viņš kur iet, tā man stāstīja, viņš iet, ne uz vienu pusi neskatīdamies, kā arkls pa sāknēm un zālēm. Un ja viņam kas nepatīk, viņš blāuj. Un nu jau esot pavisam dīvains kļuvis. Iegāžoties kamanās un braukājot apkārt kā barons.“

„Tad viņš tiešām nav labs cilvēks. Bet, saimniec, kā būs ar tabaku? Maniem biedriem nav ko pīpēt. Jums tik laba tabaka. Nogrieziet kādu šķēli.“

„Es nevaru pasauli piepīpināt. Priecājies, ka tu pats dabūji manu labu tabaku. Un nu celies un brauc ceļā. Diena ir īsa.“

Citur mājā divvienatni baudīja smūka, pamīksta, mūsaina bēgle ap trīsdesmit gadiem un pirmūsains pusaudzis. Abi sēdēja, uzmetušies uz virtuves galda. Viņš skatījās, acu nenolaidīs, viņas krūšu taciņā un uz āru vērstajās prieka kārpās, kas spraudās krieviski nolaidīgi plecos uzmetā blūzē. Viņa skatījās viņa garos, gar galda sānu izstieptos stilbos. Bet abi runāja par dzīvi, par mākslu. Patētiska viņa cēlās kājās, apsveica Ego. Viņa pierādīs, ka ir vēl cilvēcei sirds. Viņš dabūs

tabaku un viņa biedri, kas mitrām acīm gaida meža biežokšos. Sirds, lūk — viņa rādīja uz savu krūti. Mūks Ego žēli tur noskatījās.

„Lai neaizmirstam, ko viedais klusums čukst mūsu gurdajās ausīs,“ viņa dvesa. „Vai atceries, kā mirdz rudens vēju pieelpotais zelts jaunas meitenes valgajās sprogās?“

Pusaudzis vērīgi skatījās viņas jūsmībās. Tad vīrišķīgi prasīja:

„Aiz ko tev galvā tāds vējš?“

„Jevgeņij! Ko tu!“ viņa iešņukstējās un sabruka uz galda pār savām sakrustotām rokām. Pacēla saraudāto seju pret nīkstošo pasauli, kas zvēriskā naidā skauž viņas laimi. Ar mokām pakāpeniski pieslējās un gāja dibenistabā. Iznesa žūksni labi žāvētu, plātu un raudzētu gaiši dzeltenu tabakas lapu. Nevērīgi pameta lūdzējam. Ego tās tvēra un ragavās bāza maisā, kas nu jau nāca pusē.

Nu bija jābrauc no liela kalna lejā. Raibais jau laikus kalna galā izkāpa no ragavām un gāja kājām. Zirģelis šoreiz centās: turējās, turējās, bet tad drāza lejā, krākdams un sprauslādams. Likās, ka viņš apmetīs kūleni, jo resnās, spalvainās kājas nejaudāja pietiekami ātri cilāties. Ragavās gulēdams, Ego vilka grožus uz grāvja pusi. Zirģelis iedrāzās grāvja dziļajā sniegā ar visām četrām līdz vēderam. Nokrita uz deguna un kūpēja.

Pienāca Raibais. Pa abiem vilka zirgu laukā no sniega. Ko ar tādu darīt? Likt kamanās un vilkt pašiem.

Ego nolēma iet zirgam pie galvas un to vadīt. Jā, tā gāja. Acīm redzot, šim bija vajadzīga sabiedrība.

Nākamās mājās bija kurpnieks. Žirgtām acīm tas apskatīja divaino tabakas lūdzēju, zem kuŗa armijas mēteļa ar divrindu pogām varēja just meža brāli. Pa-

māja, lai Ego nāk līdz. Devās cauri vienai istabai. Tā bija pilna ar nomītām kūts tupelēm. Devās cauri otrai istabai. Tā bija pilna ar cauriem šporu, stulmu un juchtādas zābakiem. Trešā istaba bija piekrauta kailiem tabakas kauliem. Lai ņem, cik vajag, kurpnieks norādīja. Raibais aiznesa uz kamanām divus klēpjus. Pēc tam viņi trīs izdzēra lielu krūzi pašraudzēta alus.

Nāca mājas, kur dzīvoja pavisam normāli ļaudis. Uzklausīja lūgumu, aizgāja pēc tabakas, iedeva ne par daudz, ne par maz. Nez kā tādi bija saglabājušies.

Pa gabalu bija atkal mājas. Gāja tur iekšā. Saimnieks nedeva tabaku, bet stāstīja, kā bijis pirmajā pasaules karā. Kā tad mājā ienākuši divi bandīti.

„Un es izstiepu roku un pērkonā balsī teicu: laukā! Vairāk viņiem nevajadzēja. Viņi aizgāja un vairs nerādījās. Lūk, kāds es jaunībā biju...“ Tad viņš cēla galda alus krūzi. Un kad Ego un Raibais devās laukā, viņi jutās tikpat pilni kā tabakas maiss.

Brauks tik tālāk. Viņi tuvojās lielu, kailu koku apnemtām ēkām. Ēdoles muiža. Pretī nāca lakatos satinusies večiņa. Apstājās un skatījās braucējos, kā cīnījās ar viņiem runāt. Tie ar apstājās. Šodien tik daudz bija runāts, ka gribējās vēl un vēl.

„Vai zēniņiem kas Ēdolē vaiadzies? Kārtīgs cilvēks tur kāju nespeļ. Žandarmi sasēduši kunģu māiā. Vai ta jūs pie viņiem vai? Ieleksit kā circenīši katlā. Nekādi godīgie jau neizskatāties.“

„Paldies, vecmām,“ teica Ego un grieza zirgu atpakaļ. Viņam pārgāja reibulis un ilgojās būt atkal klusā, drošā draugā mežā.

Vēlu vakarā viņi beidzot pārdabūja zirgeli Krūmiņos. Slābans tas piestāja pie lieveņa. Bet kā sūdzējās bucinādams, kad saimniece viņu želoja! Zirgam deva medus maizi. Brīnums, ka netina vēl cigāru un nesprau-

da ģimī, lai karājas un kūp pie niķīgās, biezās apakšlūpas.

Tabakas maisu nolika kaktā un katrs pēc patikšanas tur izmeklēja sev to labāko. Bet Ego vēl ilgi naktīs sapņoja par tiem daudzajiem ļaudīm, ar ko bija ticies. Cik citādi būtu ar viņiem būt kopā, ja nespētu bailes, pusbads, dažādu spaidu radītas iedomas! Viņš savā meža mājā jutās viens no šīs saimes. Ievilcies kā skuju kūnā.

Kā āpšiem ierakties, lai pa virsu trako, kam tīk trakot. Pārcelties uz citiem mežiem. Degradētie krasta sargi. Teātris naktī, un ko par to teica vācu tankisti. Dedzīgais pēdu dzinējs Koks. Kā kāds mazgadīgais guva spilgtas bērības atmiņas. Apcīemojums aerodromā. Gaisa flotes virsnieks tver telefonu. Var iznākt ziepes. Savičs dodas medībās. Kā Vienīgais aicināja cepeti, un kā viņa aicinājums tapa atbildēts. Kamēr krievu bumbveži met bumbas, tikām kukuržņiks met savējiem labākas lietas. Derības, un kā to dēļ zirgs palika uz ceļa viens. Neslēpums zem virtuves grīdas. Ego un Maziņais spridzina zivis. Kā nobijušies meža brāļi pārbauda vācu armiju.

1.

Sparģelis atnesa vēsti, ka Burbuļa grupa top pārcelta vairāk uz dienvidiem, zemes iekšienē — Apriķiem. Vāci laikam jauž, ka jūras krastā nav gluži tā, kā viņi gribētu. Viņi četri Burbuļa vīri drīz celsies prom.

Nu Ego un Vienīgais gudroja, kur lai tverās. Krūmiņos palikt nozīmēja badu. Kur tverties? Celt savu bunkuri mežā?

Ego stāstīja:

„Biezā eglainē, smilts zemē. Izrakt dziļu bedri. Velēnas nolikt atsevišķi. Sānus izlikt ar baļķiem...”

„Ko pievelk no attālas vietas, lai bunkura tuvumā nav svaigu celmu un skaidu,” papildināja Vienīgais.

„Pareizi. Balķu starpās sūnas, lai nebirst smilts cauri. Griestiem liek aptēstus balķēnus dubultā kārtā ar sūnu slāni virsū. Lai neiebrūk kāds sēņotājs vai mežsargs, savā nodabā pa mežu staigādams.“

„Tad visam pāri smiltis un līdzeni noklāt ar velēnām.“

„Ja velēnas dzeltē, uz bunkuŗa jumta var iedzīt pāris mietu un samētāt tāsis, lai izskatās, it kā būtu bijusi malkas grēdas vieta.“

„Jā. Bet kā ar skursteni?“

„Skursteņa galu izlaist vecā, apdegušā celmā. Durvju lūka starp eglīšu saknēm.“

Man patiktu bunkuris ūdens malā,“ sacīja Vienīgais. „Var peldēties...“

„No bunkuŗa sliekšņa makšķerēt...“

„Bateriju radio aparāts...“

„Pag pag. Varbūt vēl arī kino. Ko lai ēd?“

„Buku gaļu. Es sašaušu,“ teica Vienīgais. „Bunkurī zem lāvas var audzēt salātus, radīsus. Saules gaismu pievadīs ar spoguļu sistēmu caur skursteņa trubu.“

„Varbūt saknes audzēt mežā? Iet žandarms pa mežu savilcies. Pirksts un sprūda, skats caururbjošs. Te priekšā izcirtums un tā vidū saķņu dārzs. Salātu galviņas, burkāni, puķkāposti...“

„Dilles, gurķi, rutki...“

„Un viens rožu krūms.“

„Un putnu un zvēru biedēklis vidū...“

„Žandarmērijas kapteinis!“

Jā, tā nu gan.

„Jauki, bet ja mums nav kur tverties, mēs esam pagalām.“

„Jā. Žandarmu suņi mūs pievāks mežā. Sakodīs rokas, kājas. SD vīrs izsitīs priekšējos zobus. Kad pakri-

tīsim, spers pavēderē, pa ribām. Beigās iešaus lodi pakausī, zaķenīcai cauri.“

„Vai piesitīsies krievu partizāni. Kas tu, putniņ? Gribi mūs izspiegot? — Nē, es bēgulis, jūsējais. — Nu pierādi. Te viens mežsargs. Nogriez tam degunu. Ja izdarīsi, esi mūsējais. Ja ne, tev beigas.“

Viņi sēdēja pie pakša, kājas izstiepuši, skatījās mežā un domāja, kur tverties. Sildīja marta saule, kusa sniegs. No lieveņa viņiem priekšā pilēja jumts. Viņi bija atvēruši savus daudz pieredzējušos mēteļus, un saule sildīja tukšo vēderu. Brīvību iegūstot, ja esot kam pietverties: cilvēkam, valstij, idejai, reliģijai, organizācijai. Bet šinī zemes malā nebija, kam pietverties: meli, zvēriskums, instinkti, nabadzība, varmācība te zīmogoja katru cilvēku un katru pasākumu kā kautuvē ar zilu spiedogu.

Spargelis redzēja viņu šaubas un teica: „Turieties vien pie mums. Ko ēst būs, ar dokumentiem varam visādi lāpīties. Atkal mežā ieiet varat vienmēr.“

Tā darīt izlēma arī Ego un Vienīgais.

Lai vācus neuztrauktu un sevi neatklātu, Burbuļa banda pārvietojās divos paņēmienos. Pirmajā braucienā dienas laikā devās tie, kam bija mugurā kādas vācu uniformas daļas. Viņi bija uzvilkuši mugurā visu, kas zilganpelēks un zaļš: zaļu vecāsmātes jaku zem zilganzaļiem svārkiem; zaļus dūraiņus, zaļu skuju pie pelēkas naģenes. Zaļā pūra lādē bija salikta žāvēta irša gaļa.

Nakti brauca otra grupa: melni, balti, raibi. Vienīgais te sastapās ar saviem paziņām, krasta sargiem. Tie kā rūgstoša lamu un ņirgu kaudze sēdēja ratos, ko vilka divi govju krāsā, brūnbalti plankumoti zirgi. Kājas karājās pār ratu malu: vienam zvejnieka ūdenszābaki līdz staklei. Otram zaļas galifē bikses ap gaļu, tievu stilba kaulu, kam pēdā ļukājās plati šokti. Tre-

šajam rūpīgi spodrinātas zābaku virsas un zoļu vietā ar drāti piesieti auto riepu gabali. Ceturtais kūlāja biežās vilnas zeķēs ieautas pēdas, jo taupīja savus tankus. Piektais valkāja siksnīņu nosietas gumijas galošas. Sestajam ar baltu krāsu nolieti pelēki filči.

Visi lamāja Burbuli un soliņa viņam lodi dažādās ķermeņa daļās. Pamest krastu, kļūt par meža seskiem? Simtiem cilvēku gaida laivas! Brist, nest, revidēt krastā pamestos čemodānus! Tā ir dzīve, ne nolīst kaut kur kādās zemes iekšienes mājās.

Vienīgais sarunāja sev un Ego vietu viņu grupā. Tās vecākais bija gaŗo stilbu īpašnieks Koks ar savu vanaģa ģīmi un lieliem žokļiem kas glabāja nīgru mēli. Lieku dokumentu arī viņiem bija. Tos pameta krasta sargi un citi vīrieši, iekāpdami laivā. Ja jau jāpūst mežā un jāēd prauli, lai nāk šie abi arī klāt!

2.

Tā viņi nobrauca pie lielā Apriķu meža. Meža vienā galā novietojās Burbulis. Koka grupa meža otrā malā, tuvāk jūrai, kur satecēja divas upes. Viņi tur bija astoņi: virpirms Koks. Tad glīts puisītis vārdā Krišs. Tad ap divi metri gaŗš puisis, saukts Mazīņais. Ego, Vienīgais un trīs statisti: pirmais, otrais, trešais.

Vienam abas acis šķielēja. Otram bija tikai viena roka. Trešajam mati līdz pleciem. Turklāt viņi tādi bija un nezināja nekā ne par viduslaikiem, ne romantiku, ne blēžu romāniem.

Apmēšanās vietu viņiem laimējās atrast pirmā rāvienā. Vecā nabagmājā viens gals bija brīvs. Otrā dzīvoja priecīgs saimnieks, skumja saimniece un gūsteknis krievs.

Burbulis nesūtīja pārtiku, laikam viņam nebija. Viņš kaut ko saņēma no vācu apģādes, bet tas bija nelielam

skaitam, viņa „štābam“. Nelegālu pavalstnieku viņam bija otrtik, bet tiem jāiztiek pašiem, kā māc. No vāciem saņemto pārtiku aizstāvēja viršs. Reiz kādi piedzērušies bija ieradušies prasīt savu daļu. Viršam uzsita sarkanzilus vaigus, bet nekā no viņa nebija varējuši izdabūt.

Krasta sargu grupai jau bija izstrādāti savi paņēmieni kā rīkoties ar Burbuli. Tikko viņi bija iekārtojušies, nākamās dienas vakarā sarīkoja partizānu uzbrukumu paši sev.

Viens statistis palika mājā putru vārīt. Visi pārējie ar ieročiem izgāja meža malā, kur gaŗām iet lielceļš. Mazais pār plecu viegli nesa krievu tipa patšauteni ar patronu ripu. Viņš nostājās aiz eglītes ceļa malā un du du du, iešāva ceļā divas gausas kārtas. Tūlīt pārējie uz ceļa šāva it kā pretī, bet tēmēja grāvi. Klusajā naktī tālu atbalsojās šāvieni. Kilometru tālāk bija apdzīvots lidzenums. Tur daudzās mājās bija iemetušies vācieši, tanku divīzija atpūtā. Kāds postenis, tur uztrūcies, uzšāva gaisā baltu gaismas raķeti.

Koks rakstīja ziņojumu Burbulim: „Dodoties izlūku gājienā, apšaudīti ar krievu tipa patšauteni. Zaudējumu nav. Uguns atbildēta. Tuvāk izlūkojot sadursmes vietu, atrastas 12 krievu kalibra čaulītes. Manai grupai nepieciešama pārtika, lai turpinātu izlūkošanu un atklātu partizānu mitekli.“

Otrā rītā bija klāt četri vācu tankisti. Sastapuši Koku un Vienīgo, tie ņēma pratināt, vai viņi bijuši tie, kas pagājušo nakti šaudījuši.

„Jā,“ atbildēja Koks, acīm zibot kalsnajā, lielo žokļu sejā, „partizāni mūs apšaudīja, un mēs šāvam pretī.“

Ego un Krišam bija gadījies atrasties aiz plīts mūrīša, kas atšķīra vienu istabas trešdaļu no pārējās istabas. Tikko sadzirdējās vācu balsis, Krišs sāka skatīties uz logu un grābstīt bikšu pakaļkabatā pēc pistoles. Ego

viņu mierināja, ka šie nav bīstami, ir godīgi frontes vīri, ne no drošības dienesta.

Vāci sāka zoboties un kaunināt. Viņi jau arī lietojot visādus niķus, lai mānītu priekšniecību. Bet tā te esot par daudz nekaunīgi. Partizāni šajā mežā dzīvojot pavisam rāmi un pa gabalu bēgot no sadursmes. Šad tad viņi izlaupot kādu māju. „Bet to jau jūs arī droši vien darīsiet,” teica vācietis un piemiedza aci.

„Tik pēc jums, mani kungi,” atšņāca Koks.

Kad vāci bija aizgājuši, Ego prasīja Krišam, kāpēc viņš tik nadzīgs šaut vācus. Krišs pamazām sāka stāstīt: Rīgā sašāvis žandarmu. Kāds skolas biedrs nosūdzējis viņu vāciešiem par komjaunieti. Kāpēc? Par kāvienu, ko reiz skolā dabūjis. Krišs strādājis fabrikā, un tur ieradušies trīs no slepenās žandarmērijas viņu apcietināt. Divi nākuši iekšā, trešais palicis sargāt otru izeju sāņielīnā. Kā Krišs tur mucis laukā, tā vācietis gribējis šaut, bet Krišs bijis ātrāks. „Un nu, tikko es ieraugu uniformu, tā roka lien kabatā pēc pistoles.”

3.

Koks bija iededzies pierādīt visai pasaulei, ka ir viņam taisnība, ka viņus apšaudījuši bīstami partizāni, ka nemaz nav iespējams, ka viņš varētu būt mānījies. Pāri augstākā labuma iršu ādu par vienu krievu! Bija tik jāstaigā apkārt un jāizprašnā, jāizlūko. Pie reizes jādabū kas ēdams.

Bet bija tiešām vareni sagadījies. Tanī naktī Cīravas pusē partizāni bija iztīrījuši divas mājas. Naktī kāds piekļauvējis pie loga. Saimnieks prasījis, kas tur. Mazliet lauzītā latviešu valodā atbildēts, ka savējie, lai laiž iekšā. Bet kā ielaisti, tā rokas augšā un iztīrījuši māju. Otrā vietā tāpat.

Nu Koks savāca kopā savējos, kas kur kurais bija izklīdis, un viņi gāja gar upi uz Cīravas pusi. Mežā bija iekāpis pavasaris. Ziedēja zilas, dzeltenas un baltas puķītes. Meža cūkas izrakņājušas skudru pūžņus. Šis mežs jau bija saucams par gāršu. Auga ozoli, liepas. Vietām tik augstas egles, ka tādas vēl neviens nebija redzējis. Mežs sila un kusa, kūpēja un smaržoja.

Upē ledus bija kļuvis čagans. Kuŗu katru dienu varēja sākties palī. Kādā šaurā vietā uz ledus gulēja divas beigtas meža cūkas. Tās bija gājušas pār ledu un ielūzušas. Bada nāvē un salā tām pienācis gals. Gaļa vairs nebija citādi lietojama kā ziepju vārīšanai.

Viņi pārgāja tiltu. Meža malā, atstatus no citām mājām bija kalpu būda. Koks tūlīt devās turp. Vienīgajā istabā sarāvusies sēdēja pajauna sieviete, pusaugu skuķis un vecs vīrs. Neitrāli viņi skatījās pretī ienākušajiem. Koks tūlīt bargi prasīja, vai te šonakt bijuši partizāni. Lai neliedzoties, viņš tāpat zinot. Visi trīs to noliedza. Sieviete sāka Koku gānīt sakostiem zobiem, ka tas pats, nez kāds meža brālis, lien citiem virsū. Koks kļuva sarkans un izskrēja laukā. Pie būdas viņš sastapa ap desmit gadu vecu puisi. Koks nu milīgs vaicāja šim, kā sauc, ko dara. Puika glūnēja un neatbildēja.

„Ahā, nobrīdināts,“ Koks smējās un paskatījās pār plecu savos vīros. „Saki nu, puisīt, vai mammai nāk naktī viesi? Ja tu pateiksi, dabūsi reiz izšaut ar manu pistoli.“

Puika kāri skatījās uz pistoli. Miņājās, grozījās. Teica: „Es nekā nezinu.“

Koks smaidīja un atpogāja pistoles maksti. Izvilka pistoli un cilāja rokā.

„Re, kāda mantiņa. Saki nu, vai šonakt te kāds bija?“

Puika purināja galvu:

„Nē, mamma teica, lai nesaku.“

Koks pietvika, pēkšņi sagrauba pistoles spalvu un pievērsa stobru pret puiku:

„Saki tūlīt, ko mamma tev noliedza teikt! Vai bija kāds šonakt?“

Puika drebēja, bet bālā seja nedomāja raudāt.

Krišs pēkšņi grābstīja savu bikšu pakakabatu un aizsmacis izgrūda:

„Klau, policist, liec puiku mierā!“

Koks pavērsa pret viņu savu iekaisušo fanātiķa seju un atšņāca:

„Lasies prom!“

Krišs pagrieza muguru un gāja uz klajuma pusi. Viņam sekoja Ego un Vienīgais, pēc brīža arī Maziņais.

Koks strauji ielaida lodi stobrā un grūda puikam ribās:

„Saki, vai bija, vai bija?“

„Jā, bija,“ puika skaidri, skanīgi teica.

„Kas bija?“

„Tādi ar automātiem.“

Kas viņiem bija mugurā? Nu, saki, citādi es tevi nošaušu, un tavai mātei būs jāraud.“

Puika sāka raudāt. „Vatenieki, un diviem bija galvā cepure ar sarkanu stripu.“

„Ā, krievu kājnieki. Un vēl?“

Puikas māte bija pamanījusi kņadu laukā un steidzās palīgā.

„Kauna nav mazu bērnu pratināt!“ viņa sauca. „Kārlī, nerunā ar viņu.“

„Viņš jau pateica, ka jums šonakt bijuši viesi,“ Koks gaviļēja viņai pretī.

„Ak, tu!“ Sievietes acīs uzzvēroja zvēra niknums pret puiku. Bet mirklī viņa savaldījās un kļuva mīksta, žēlīga.

„Ko visu tāds bērns sarunā. Viņš jau teiks vienalga ko, lai izpatiktu svešiem. Tāds pamulķītis.“

Puika bāls slidēja prom. No šīs dienas viņš neatkop-sies visu mūžu.

Krišs un citi aizgājušie devās uz pirmām mājām kļūmā. Uz sliekšņa tur sēdēja alus pilns piesūcies ve-čuks. Iekšā iztraucēti, kā smagi prusaki ar alus stopi-niem uz kaktiem izklīda citi alus garšotāji. Krišs tūlīt devās virtuvē. Bez liekām runām nosēdās pie galda. Runāja par lauciniekiem tuvām lietām un tā drīz vi-ņiem arī bija priekšā alus glāzes. Pēc laiciņa uzradās Koks, kā lapsene īgns. Sadzērās un devās uz nākamām mājām. Pēc pāris stundām bija krietni pilni.

Koka kalsnais ģimīs zvēroja, tievās kājas šķērsām cilāja platstulmu šoktus.

„Iesim uz aerodromu!“ viņš pēkšņi iekliedzās.

„Ko tur? Tur vācu pilns,“ brīnījās citi.

„Mēs sargāsim naktī tiltu,“ Koks vēstīja. „Pie būd-nieces nāk krievi. Mēs viņus uz tilta noķersim. Vācie-šiem jāsaka. lai viņi naktī neblandās pa tiltu. Tad vi-ņus nošaus.“

„Cik leitnanta kungs kļuvis centīgs,“ viņu zoboja Krišs.

„Muti! Uz priekšu! Uz lidlauku.“

Banda devās gar skaisto upes krastu parkam cauri. Lielā skolas ēkā tur bija lidlauka štābs. Lidlaukā zirgi vilka lidmašīnas. Toda organizācijas vīri maršēja ap-mācībās ar koka šautenēm pār plecu.

Neviena nekavēti, viņi uzkāpa ieejas akmens kāpie-nus un pēc dažu koridoļu iziešanas devās tuvākā is-tabā. Iegāja un apstulba, jutās samulsuši. Lielā telpā

ap kartēm sēdēja vācu aviācijas virsnieki pītiem uzplečiem. Ienācējus ieraudzījuši, istabas iemītnieki sastinga. Kāds virsnieks drebošu roku satvēra telefona klausuli un tajā steidzīgi čukstēja. Vienīgais apskatīja sevi un savus biedrus: kaklā pakārtas krievu mašīnpistoles, apģērbs nenosakāms. Te varēja iznākt ziepes. Viņš tūlīt stakato vācvalodā runāja:

„Mēs savējie. Nācām pārrunāt taktiku.“

Koks bija aizrāvis aiz citu mugurām. Nu nāca priekšā un abi ar Vienīgo stāstīja: viņi turēšot posteni pie tilta, lai lidlauka personāls tur nerādās.

Vācieši sāka atgūties, un vairāki virsnieki piesardzīgi tuvojās ienācējiem. Pētīja viņus no galvas līdz kājām. Viens sausi uzprasīja, lai uzrāda dokumentus. Katrs vilka laukā savu un, vācietim dodot, vēl iemeta aci papīrā, lai neaizmirstu, kā viņu sauc. Virsnieki sanāca apkārt. Skatījās, smīnēja, dažs viņus aplūkoja bažīgs.

„Bet dokumentu derīgums izbeidzas pēc nedēļas,“ teica virsnieks.

„Tas nekas, pagarinās,“ atbildēja Vienīgais.

„Redzēsīm, redzēsīm,“ vācietis vilka. „Labi, ka ar jums iepazīnāties, mīļie aizsargi.“

„Un tiltu jūs liekat mierā,“ cits virsnieks steidzās teikt. „Gan mēs paši tiksim galā“.

Viesi nu bez liekas kavēšanās un liekas steigas devās laukā. Tikai kad tika aiz ceļa līkuma mežā, vairāki sāka rikšiem skriet un izskatījās pavisam skaidri un bāli. Pārmeta Kokam:

„Trakais. Cik tur trūka, mēs tagad sēdētu pils pagrabā.“

Koks nūrdēja. Bet arī viņa dedzīgā seja bija atskurbusi un piekususi.

Kurkstošais vēders lika iet medībās. Varbūt gadās kāda meža cūka. Riteru saimnieks solījās rādīt vietu, kur parastī cūkas pulcējās. Bet medniekiem tad jāņem līdz viņa mīlulis, gūsteknis krievs Savičs. Tas bija žirgts plāpāt un priecāties un turējās pie sava saimnieka kā suns. Savičs bija cilvēks ar augstiem ideāliem un dzīves prasībām. Te Latvijā viņš tos varēja īstenot. Viņam bija sava gulta un spožas gumijas galošas. Saimnieks par mazu kukulīti bija viņam izcādājis pasi ar Jāna Kalniņa vārdu, un viņš bija ierakstīts arī draudzē. Saviča lielā vājība bija iet medībās. Bet netika pie bises. Tad vismaz no stirnu buka raga viņš bija sev izvirpojis iemuti ar pubuļiem un rievām. Tādu jaunībā viņš bija redzējis vienam kungam muižā. Iemutē viņš kurināja avīzes lapā tītu kūtspakalu.

Saimnieks neslēpa, ka labprāt brauktu uz Zviedriju. Bet Savičam tad jābrauc līdz. „Kas tad citādi tur mums strādās?” viņš teica.

Bīušajiem krastu sargiem ieroču krājumš bija liels. Tos bija pametuši laivā kāpēji, kurelieši, citi atņemti krievi. Starp citu arī snaiperu šautene ar pieskrūvētu binokli. To iedeva Savičam, un saimnieks medniekus veda uz mežu.

Cūku mežs bija bieza jaunaudze. Mednieki izretinājās kēdē, devās uz priekšu. Vienīgais gāja un priecīgā prātā sauca:

„Cūk, cūk, cūk!”

Tikpat jau nekas nebūs, viņš domāja. Bet tikām sauca, kamēr kuilis nāca pretī kā lokomotīve. Starp kokus stumbriem pazibsnīja sarainā mugura, un Vienīgais nepaguva ne celt šauteni. Savičs viņam blakus metā savu snaipera šauteni pie vaiga un šāva uz kuīļa pusi. Izšāva un kliegdamš novēlās zemē. Saimnieks notrūcies devās klāt viņu celt kājās. Savičam pierē bija

iecirsts apaļš rimbulis. Vīrs, ātrumā šaujot, bija piegrūdis tālskati pie pieres, un atpakaļsitiens bija iecirtis pierē tālskaša apaļo, aso galu. Saimnieks aizveda Saviču zem rokas uz mājām, bet pārējie mednieki gāja tālāk, jo pēc pēdām bija redzams, ka bara pārējās cūkas bija aizmukušas priekšup.

Pēdas veda pa brikšņiem, smilšainu mežu, gāršu. Iztraucēta meža cūka skrien kratīdamās tieši uz priekšu, līdz aizmirst, kāpēc skrējusi. Bija paredzama tāla lenkšana. Kokam apnika. Viņš devās atpakaļ un viņam līdz trīs statisti. Kas viņam nekaitēja: viņš varēja ilgi iztikt bez ēšanas. Gulēja dienām ilgi salmos, spīdēja tik drudžainas, spīvas acis. Kad lēca augšā, tad devās ko gūstīt, vajāt, nenokūsis dienām kā kurts. Vienīgo, Ego, Krišu un Maziņo tukšais vēders dzina tālāk.

Nāca jau uz vakara pusi. Viņi bija nonākuši liela purva malā. Lapu koku mežs bija augstāks, apakšā līdzens purvs. Un Vienīgā acs tad pamanīja, ka purva malā, lazdājā rokas vairākas mežacūkas. Mednieki izretinājās, lida klāt. Vējš bija no cūku puses. Sāka krēslot. Cūkas rakās ātriem šņukuŗa grūdieniem. Tad atskanēja Maziņā patšautene: du, du, du. Vairākas cūkas kvieca, viena krita. Zibenīgi pārējās aizskrēja. Mednieki cēlās un skriešus satikās pie beigtās cūkas. Tas bija krietns lops.

Tik vēl vairs nebija vērts nest cūku uz Rīteriem. Mednieki kūra ugunskuru un svilināja cūku. Uzšķērda, izgrieza tumši sarkanus gaļas gabalus un cepa uz iesma. Satumsa pavasara nakts. Čurkstēja ūdeņi, no meža tekot purvā pa sakņu starpām. Staigāja stirnas, āpši. Asa smaka iesitās degunā: tur ugunskuru pa vējam bija vērojusi lapsa. Mednieki bija sagūluši ap ugunskuru ar seju pret kvēlojošajiem kokogļu kubiem un snauda.

Vienīgais pirmais sadzirdēja gaisā tādu kā pūrrāša-

nu, kā gaisā parautu vecu motociklu. Viņš rāva Ego aiz kājas:

„Kukuružņiks!“

Kā tad. Frontē labi pazīstamā krievu izlūklidmašīna, saukta arī „lidojošais zārks“, „Gustavs.“

Bet gaisā bija arī citi viesi. Cīravas lidlaukā sāka šaut zenītbaterijas. Gaudoja krievu bumbvedēji, un sprāga nomestu bumbu rindas. Pār meža galotnēm aizkauca ieniris bumbvedējs.

Kamēr virs lidlauka notika šis tracis, tamēr virs meža ņurrāja kukuružņiks.

„Metīs partizāniem pārtiku un munciju,“ teica Vienīgais. „Kaut mēs varētu dabūt viņiem mestos maisus.“

Pār koku galotnēm pacēlās sarkana raķete. Tur partizāni deva zīmi nomest kravu.

„Mums vajadzētu sakurt vēl trīs ugunscurus. Tā krievi mēdz apzīmēt nometamo vietu,“ teica Maziņais.

„Kamēr sakursim, būs jau nomests,“ tā teica Krišs. „Steidzies labāk uz to pusi, kur šāva raķeti.“

Steidzās Maziņais, Ego un Vienīgais. Bet nonāca par vēlu. Mazā pļaviņā kvēloja divu ugunscuru atliekas. Trīs krievu paikas gribētāji stāvēja mežā starp kokiem un klausījās. Kluss, nekā.

Nakti viņi pavadīja pie sava ugunscura. Šī bija ziemu ilgotā pavasara nakts. Vairs nestinga mugura. Mežs trokšņoja, rūga un plauka.

Dienas gaismā viņi sadalīja meža cūku un no divām kārtīm uztaisīja nestavas. Divi tās ņēma uz pleciem. Maziņais netika pie nešanas, jo tikko viņš uzlika nestuvju galu sev uz pleca, krava slidēja otram nesējam virsū. Maziņais gāja gājienam pa priekšu ar savu patšauteni uz pleca. Viņi sasniedza meža ceļu un devās uz Rīteru pusi.

Ejot visi lielīja Maziņo un viņa māku šaut. Paldies viņam par meža cūku. Maziņais piesolījās vēlreiz parādīt, ko spēj.

„Lūk, tur tas celms. Ejot no paduses būs trāpīts,“ viņš piesolījās.

Krišs derēja ka netrāpīs, jo celms bija ap 300 metru tālumā. Maziņais šāva. Ap celmu noputēja prauli, derības bija vārējis. Bet aiz ceļa likuma, kur bija atradies celms, cūkas nesējus pārsteidza dīvaina aina. Uz ceļa stāvēja pamests pajūgs. Satraukts zirgs, atglaudis ausis, mīnējās. No grāvja cēlās divi vācu žandarmi. No devu savācēji. Pajūgs bija piekrauts olām, kautiem putniem, speķi.

Cūkas nesējus ieraudzījuši, žandarmi tiem tēmēja virsū ar savām mašīnpistolēm. Meža brāļi sāka kliegt, ka ir savējie.

„Savējie? Kas šauj ar patšauteni virsū? Cik tur trūka!“ Nu abi vāci palaida tādus kazarmu lamu plūdus, ka pat prūšu rekrūtis tur dabūtu rozi. Meža brāļi par laimi lielāko daļu nesaprata. Viņi nopietni nesa savu cūku tālāk. Un Vienīgais pie sevis nodomāja, kādas iespējas būtu bijušas abus nolaist no kājas. Iegūtu pilnu produktu vezumu un nebūtu jāstiepj cūka, to varētu likt ratos. Bet viņš paturēja pie sevis šīs mežonīgās domas.

5.

Caur mežu atbrauca Burbuļa ziņnesis Miķis. Tas bija vecāks vīrs, smīnīgu ģīmi. Aerodroma vācieši sūdzējušies Burbulim, ka nedisciplinēti viņa vīri iereibuši terorizē Cīravas apkārtni. Burbulis piesolījis šos astoņus sakalt dzelžos un pakārt. Sūtījis Miķi pagājušo nakti braukt pie kādas lidlauka tuvumā dzīvojošas

krievietes. Pagasta spiegs ziņojis, ka šī slēpjot krievu. Apkārtceļš bijis tāls. Tad Miķis braucis tieši pāri lidlaukam. Krievi meta bumbas, šāva vācu zenīrtaleriju. Gaišs kā dienā, tik jāsargās no bumbu izrautajām bedrēm un jāvalda zirgs. Nakti izcēlis krievieti, atradis zem virtuves grīdas slepenu pagrabu.

„Un pagrabā krievs?“

„Nē. Teļš! Noslēpusi pagasta lopu registrācijai.“

„Ko dariji? Ņēmi nost?“ prasīja Koks.

„Man bija jāmeklē, vai slēpj cilvēku. Par teļu nekas nebija teikts. Lai viņa glabā to tālāk,“ atbildēja Miķis.

6.

Pāris dienās upe uzplūda un izgāja ledus. Ūdens te cēja duļķains. Maziņais bija audzis zvejnieku ciemā, un viņam patika ņemties pa upi. Viņš bija dabūjis mazu laiviņu, īsus airus, kas bija tik pat gari kā viņa rokas. Ego savāca rokas granātas, cik varēja dabūt: tur bija krievu zaļās bundžiņas, vācu oliņas un kātenīcas. Maziņais airēja, Ego līdzsvarojās laivas pakalgalā. Iebrauca upes vidū, norāva auklu un ielaida granātu atvarā. Pēc brīža nodrebēja ūdens un laivas dibens. Līmenī uzvērās duļķains mutulis. Tur spīdēja apdullinātas zivis. Ego bija sasējis smeļamo tīkliņu no saliekta klūgas, slotas kāta un veca priekšauta.

Tā reiz viņi ielaida granātu pavisam necilā un neizskatīgā licītī. Uzmutuloja dubļi, un pa starpām pazibēja tāds dzeltenums, kādu var redzēt tikai līdakas vēderā. Ego smēla, grāba. Un izsmēla vienu pēc otras trīs lielas līdakas. Maziņais aurēja aiz priekiem: zivs gaļa, urrā!

Upes augšgalā arī vāci sita zivis ar rokas granātām un tola gabaliem. Lejup peldēja apdulluši lieli sapali un

ālanti. Dažs bija jau sprādzis. To no upes izcēla vārnas. Apdauzītas pa straumi lejup peldēja mazas zivtiņas un zivju mazuli. Saimnieks staigāja gar upes krastu un žēlojās, ka izsitišot pēdējo asaku. Bet meža brāļi un vāci spridzināja, kamēr aptrūka kapseļu.

7.

Burbulis atsūtīja pēkšņu ziņnesi ar pavisam neparastu ziņu: jāiet uz jūrmalas ceļa kontrolēt visus braucējus vācu uniformā. Esot izmucis kāds spiegs, pārģērbies par vācu kaŗavīru. Nelaist gaŗām nevienu.

Koks brīnījās: „Tiešām arī mēs lai ietu uz lielā ceļa? Apturēt braucējus un kontrolēt dokumentus?”

„Jā,” ziņnesis apstiprināja. „Burbulis par to atbild. Lieta nopietna. Ja jūs uz ceļa neiesit, tad jums uz Burbuļa palīdzību vairs nav ko cerēt.”

Tad nu astoņi vāca kopā visu, kas piederētos kārtīgai uniformai. Tādu apģērba gabalu bija īstenībā tikai viens: Kriša vācu kažoks ar jērādas oderi. Krišs pats to ne labprāt vilka mugurā. Kažoku uzvilka Vienīgais un kļuva uzreiz brašs. Viņš jau nevarēja zināt, ka šī kažoka iepriekšējais iemītnieks bija bijis vācu žandarmērijas leitnants, ko bija nošāvuši kurelieši. Zolītes spēlē kažoku bija laimējis Krišs.

Satērpušies un apjozušies, ieročiem kaklā, aiz jostas un kabatās vīri devās uz jūrmalu. Sāļo vēju jūtot, nāsis ieplētās kā jūras zirdziņiem. Krasta vīri atplauka, sāka runāt par jūru. Ja noķer spiegu, varbūt Burbulim izdodas iegūt kādu krasta posmu ko sargāt. Tad atkal varētu nākt laivas.

Nobijušies viņi stājās uz ceļa. Kas brauca, tam izstiepa roku un apturēja. Pirmais bija kāds gaisa spēku kājnieks ar kartupeļu maisu, pilns, iegāzies ratos. Tas

meklēja dokumentus un pūlējās turēt acis vaļā. Laime, ka tā. Kontrolētājiem saradās dūša. Nākamais brauca vļasovietis. Nu, no šīs šķiras jau nebija jākautrējas. To Koks izkontrolēja un vēl nodrebināja. Tuvojās smagā mašina. Kulba pilna karavīriem. Vienīgais izstiepa roku, apstādināja. Cienīgiem soļiem cienīgā kažokā piegāja šoferā būdas lodziņam. Šoferis kareiviski pasniedza savus dokumentus un kravas ceļa papīru. Kārtībā. Var braukt. Ka tevi velns! Šāda varēja būt jaunā Eiropa!

Ilgi nebrauca neviens. Tad redeļu ratos čunčīnāja sarāvies seržants. Koks apturēja. Bet seržants nīgri skatījās virsū.

„Dokumentus?“ viņš pārprasīja. „Lūdzu vispirms jūsējos.“

Koks izvilka savu papīrīti.

„Pārējie arī,“ vācietis pamāja.

Visi, acis nolaiduši, pēc kārtas sniedza savējos. Vācietis apskatīja, atdeva atpakaļ. Ar plašu žestu atsita savu kažoku un iedeva savu dienesta apliecību. Visu laiku asaī, nīgrais ģīmis smīnēja.

„Žandarmērijas seržants tāds un tāds,“ lasīja Koks un Vienīgais viņam pār plecu. Vienīgais sasīta papēžus, un viņa lūpās uzlēca samierinošs, kollēģiāls smaids:

„Lūdzu atvainot, seržanta kungs. Aiz pārpratuma esam apturējuši savējo. Bet pavēle paliek pavēle.“

Smīns zuda žandarma sejā, viņš sāka blaut tā, ka zirgs salēcās:

„Kas es jums par savējo! Tādiem kā jūs es Krievijā liku atējas tīrīt! Negods vācu armijai, bandīti, laupītāji!“

Aiz mugurām noklaudzēja Maziņā patšautenes aizslēgs. Žandarms uzsīta zirgam un straujos lēkšos aizbrauca. Gabalā pabraucis, atgriezās un rādīja dūri:

„Es par jums vēl ziņošu!“

Pēc šī starpgadījuma dokumentu kontrolētāji izbeidza savu darbību un devās atpakaļ uz Rīteriem. Kad pēc divām dienām ieradās Miķis ar Burbuļa rīkojumu viņus sakalt dzelžos un saraustīt gabalos, viņi nosūtīja Burbulim vienu no savām trim līdakām.

Mežsargs apgādā papildinājumu Koka grupai. Ko puisis zina stāstīt, un kā tas bija pārskatījies. Balķis pār upi. Māras dienas kukainiņi. Gudrie Lejas Kalni un netīrie Augšas kalni. Šim cienījamam saimniekam — ei, vīri — šim saimniekam ir alus! Briesmu zvans pusnaktī. Kvadrātais gumijas papēdis. Pēdu odēju lomā. Lielā kaujas prize, kuras dēļ bija vērts tālu iet.

Netālu no Rīteriem bija mežsarga māja. Vienu dienu mežsargs atnāca kopā ar briesmīgi netīru jaunu puisi, piekļauvēja pie gala istabas durvīm un pēc ilgas aplinku runāšanas atklāja, ka puisis gribot iestāties viņu pulciņā. Puisis bija pilns un nezināja, ko gribējis, bet kad nu mežsargs tā teica, tad pats arī apstiprināja. Ciema kukulim viņš bija atnesis līdz divas ķergas pudeles. Visi sēdās ap galdu, dzēra, taujāja. Vienīgais īsti nebija sadzirdējis viņa vārdu, prasīja, kā viņu sauc.

Vaicātais šķībs atteica:

„Nevajag nemaz tik skaidri zināt. Nez kā būtu, ja es tev dzītos virsū prasīt tavu vārdu?“

Koks vaicāja, no kurienes tad šis?

„No meža,“ atbildēja mežsargs puisa vietā.

No meža? Visi izbrīnījušies skatījās atnācējā.

„Jā,“ tas citīgi skaidroja, „no otrā bunkuŗa, kādu laiku biju leitnanta Popova vīrs. Bet nu rau, mežsargs teica, ka pie jums esot labāk: nav jāguļ slapjā bunkuŗ-

rā, esot jautri zēni. Tāpat patīra mājas, padzen jokus. Nemiet mani pie sevis. Es ar neesmu no sliktiem. Vienā naktī varu noiēt sešdesmit kilometru.“

Mežsarga kalsnā, gaŗā seja smīnēja. Citi ļaudis ļaudīm rada, mažsargs kokiem rada. Viņš glaudīja gaŗu ūsu, dzēra un pamirkšķināja Kokam.

„Pastāsti, kā jūs tur dzīvojāt, kas esat?“ prasīja Vienīgais.

„Visi tie paši vecie. Milicis Ņikita, divi komjaunieši, partorgs, pagasta ceturtais sekretārs, daži desmithek-tārnieki. Lai dabūtu Maskavas pārtiku, pieteicāmieš pagrīdei. Kukuružņiks nometa divus specus. Tie liek sevi apkalpot, bet toties viņiem met pārtikas un avi-žu maisus.“

„Kāpēc tad nepaliki pie viņiem?“

„Apnika. Pats varbūt nebūtu nācis, bet mežsargs atveda. Lāga cilvēks. Tik meža bukus gan skaita uz pirkstiem. Un tikko zaķim atskrien bērni, tā iegriež robus klēts stenderē. Par daudz kārtīgs.“

Mežsargs nošņāca: „Malu mednieks tāds. Beidzot bukiem būs no tevis miers.“

Puisis vārstīja pilnas acis, kaut ko nesaprata. Runāja tālāk citu:

„Jūs nemaz nezināt, kas es par puiku, saprot, mēs varējām Popovam nokratīt no priekšas.“

„Nokratīt no priekšas? Ko tas nozīmē?“

„Lūk: baļķis pār upi jau nolaists. Rīt vai parītnakt viņi ies pār upi uz divām bagātām mājām. Lejas Kalniem un Augšas Kalniem, tās kratīt. Nākiet man līdz, rīt iztīrīsim mēs pirmie. Tad gan Popovs kļūs tikpat sarkans kā viņa cepures aploks.“

Koks arī kļuva sarkans. Viņš uzsauca puisim:

„Taisies gulēt! Rāpies tur augšā uz plaukta.“

Puisis pilns rāpās augšā, ņurdēja:

„Kuš, kuš, ļeitnant balodīt. Nelamoj, brat, mēs visi nākuši no vienas kuņas...“ Aizmīga.

Nākamā rītā puisis kā vēra acis, tā cēlās un gribēja doties laukā. Bet Koks nelaida. Neklausījās, kā puisis lādēja mežsargu, žēlojās, lūdzās, lai laiž atpakaļ uz mežu. Ar diviem statistiem nosūtīja viņu Burbulim, lai tas darās tālāk.

Pārējie devās gar upes krastu meklēt nolaisto baļķi. Bija Māras diena. Kukaiņi atdzīvojās savā šķirbu, palapju, aizmizas un mēslaiņu valstī. Skudras nīrbēja pūznī kā brūnu dārgakmeņu sakta. Bites trina no kājām veco vasku. Viegļā gaisā sīca knišu kolonijas. Mežā plivinājās dzeltenī un baltī zvalstīgi tauriņi.

Jaukā, sausā upes krastā viņi jau pa gabalu ieraudzīja svaigi cirstu celmu un skaidas. Pār upi tiešām bija nolaists gaŗš osis. Otrā krastā bija pļava un aiz tās redzējās lauki, lielos kokos ieaugušas mājās.

Izlūki devās pa baļķi otrā krastā. Dažs, izplēstas rokas līdzsvarodams, pārgāja kā virves deļotājs. Dažs līda četriski. Dažs jāteniski vilkāš pa mazam gabaliņam, kamēr tika pāri.

Pirmās mājas bija Lejas Kalni. Nograntētiem celiņiem un pērnām puķu dobēm. Koks devās iekšā, pārējie sasēdās uz lieveņa kāpnēm. Šajās mājās mīta inteligenti, tādi ar klusām manierēm un vīzdegunīgu runu. Noskatīja Koku no galvas līdz pēdām.

Ak aizsargu kungi gribot šos sargāt no bandītiem. Paldies, paldies. Bet kas lai zina, vai viņi paši nav bandīti, kas atvērs mājas durvis no iekšpuses, kad naktī ieradīsies meža brāļi? Viņu izskats nerādoties būt visai uzticams.

Tiesa, bet vai tā jāizsakās par saviem glābējiem. Viņi devās uz Augšas Kalniem. Tie gan bija kalnā, bet gulēja dubļu panēķu vidū. Saimnieks bija mīksts, iztaģis. Ja kungi grib nakti vāķēt, lūzdu. Lielā virtuve viņu rīcībā. Var kurināt plīti, spēlēt kārtis.

„Labi, te banda nometās. Vakarā meita vārija pie pavarda vakariņas vislielākajā katlā, lai iznāk arī vi-

ņiem. Vārīdama izstāstīja, ka Lejas Kalnos tie esot lepnie. Neko neprasot no citiem, bet nekā arī nedodot. Bet gan viņus par to ķers Dieva sods. Viņas pašas saimnieks atkal uz citu pusi ķerts. Esot puiku mīlis. Agrāk miera laikos katru gadu nolīdzis pa glītam ganam vai puspuisim. Nu kaŗa gados, kad viss trūcīgs, jāiztiekot ar kādu uzklīdušu kļaidoni vai krievu kaŗa gūstekni.

Spīdēja petrolejas lampa, viņi ēda vakariņu biezputru. Saimnieks ienesa lielu, lielu krūzi ar alu — norūgušu gluži gaišu, stipru. Smaidīja pār visu ģīmi un lēja glāzēs. Pēc pirmās krūzes nesa otru.

Ilgi nedzērušiem stiprā dzira kāpa galvā. Kokam uzplūda pateicības jūtas. Viņš cēlās un teica runu:

„Saimniek, tādu alu vis nevar (žegus) dabūt katrā mājā. Tāpēc (žegus) lai slavēta māja, kur mums tādu dod. Puiši, (žegus) celšimies un uzsauksim (žegus) trīsreiz lai dzīvo! (žegus) saimniekam, kam ir mājas, kur dod alu. Celtis! (žegus)“

Viņi nostājās ar vistsaināko mugurkaulu un svinīgām sejām, ko raustīja pilnuma grimases un līdzsvara pārnesumi. Sauca trīsreiz lai dzīvo. Saimnieks smaidīja nokaunējies un aizgāja ar tukšo krūzi, lai atgrieztu to pilnu.

Pa tam nozuda Vienīgais un Ego. Viņi iztenterēja laukā pusmēnesnīcā. Piedarbā paņēma gaŗo zāģi un gāja uz upmalu. Kājas nemaldīgi noveda pie upei pārgāztā baļķa. Smiedami un zirgodamies, viņi nostājās katrs savā baļķa pusē. Ar vienu roku ieķērās krasta krūmos, ar otru vilka zāģi. No apakšas aizzāģēja baļķi tā, ka tas turējās un nelūza no sava smaguma, bet lūzis, tikko kāds kāps virsū. Darbu padarījuši, viņi atgriezās Augšas Kalnos un dzēra tālāk. Pēc pusnakts visi bija tik pilni, ka nokrita kur kuŗais un gulēja.

Viņus atmodināja kāds rīta svīdumā, trakī daudzīdams ārdurvis. Tas bija Lejas Kalnu saimnieks. Lamā-

damies un žēlodamies, viņš stāstīja, ka pēc pusnakts pie viņa gribējuši iekšā tikt partizāni. Klauvējuši pie loga. Kad nelaisti, sākuši draudēt. Daži uzlauzuši cūkkuāti un citi klēti. Saimnieks tad ņēmis govs zvanu, kāpis augšstāvā, atvēris logu un zvanījis, cik jaudas, blāvis, lai aizsargi dzird Augšas Kalnos un steidz bandītus gūstīt. Rokas bailēs drebējušas, un zvans nokritis starp partizāniem. Tie domājuši, ka met rokas granātu un pamukuši.

„Un ko dara slavenie krievu gūstītāji?“ viņš sašutumā satvēra galvu. „Apdzērušies guļ uz grīdas, galda, soliem. Neviens nekā nedzird, neviens nekā nejaudā! Salašņas!“

„Nebļauj, saimniek. Tu jau mūs negribēji. Būtu tu mūs uzņēmis savā mājā, tagad bandīti jau raktu tev grāvjus. Izdzērām alu nepareizam saimniekam,“ teica Koks.

Tad viņi posās un puspilni, saskābuši devās dzīt pēdas. Lejas Kalnu pagalmā daudzās vietās bija palicis īpatnējs nospiedums: gumijas zābaka papēdis ar ripuļiem. Koks teica, ka tādi zābaki esot krievu izpletņu lēcējiem. Viņi sekoja papēdim līdz upei. Upes malā Vienīgais un Ego saskatījās, sāka smaidīt: blakus vakar nolaistajam osim bija nozāgēts vēl viens. Pirmais guļēja ar šo galu ūdenī, un krastā bija iemītas dziļas bedres, kur kāds bija rāpus kūņojies laukā no ūdens un dubļiem.

Pēdu dzinēji pārrāpās upei pa svaigi nolaisto osi un otrā krastā atrada mežā iebrauktu ratu un zirga pēdas. Tie bija domāti laupījuma aizvešanai. Vienam pakavam bija pa pusei izkritusi nagla, kas atstāja gaŗu nospiedumu un pie katra soļa bija atšķēlusi zemes piciņu. Gumijas papēdis bija iekāpis ratos. Ratu sliedes uzgriezās uz meža ceļa, un pakavs bija devies prom vienu kilometru, otru, piecus, desmit. Sekodami viņi no-

nāca dziļākajos meža kvartālos ar vecām cirsmām un pirms dažiem gadiem stādītu jaunmežu. Pie kāda malkas ceļa Maziņais sauca:

„Lūk, atkal papēdis!“

Papēdis bija izkāpis no ratiem, vēl citi zābaki bija šurpu turpu staigājuši pa malkas ceļu. Rati aizbraukuši tālāk. Droši vien kāda saimnieka pajūgs, kas tagad jau nojūdzis zirgu un atpūšas no nakts darbiem.

Partizāni bija devušies pa malkas ceļu. Tālāk pa skudru taku. Un kādā biezā jaunu eglīšu pudurī pēkšņi sāka briksšķēt. Noblikšķēja šāviens. Pēdu dzinēji metās nost no takas. Pirmais lēca kājās Vienīgais, pielēcis skrēja apkārt eglītēm, viņam sekoja Koks. Priedē pakārta karājās brūni nosvilināta cūka un turpat kurējās ugunskurs. Acīm redzot, te bija atradušies pāris posteņa vīru, kas, apkārtni klausīdami un slēpnei piededceļu vērodami, bija svilinājuši Lejas Kalnos iegūtu cūku.

Koks izrāva pistoli, pacēla gaisā un blāva:

„Triecienā! Urrā!“

„Ko tu trako,“ teica Krišs. „Cūka mums ir, partizānu mums nevajag. Nemsim cūku un iesim prom.“

„Triecies vesels,“ teica Maziņais un raisīja cūku no zara. Viņš ņēma to pašu kārti, ar ko lopu bija nesuši partizāni. Sasēja ap kārti kājas pa pāriem un vedināja:

„Nemiet nu plecā. Es palikšu beidzamais ar patšauteni. Ka biedri neskrien pakaļ mums cūku ņemt nost.“

Tā viņi pārnese Rīteros smago nesamo galīgi piekususi. Koks īgns nenesa cūku un neēda no tās ne gabala. Bet pārējie vairākas dienas tikai ēda un gulēja un domāja, ka dzīve iet uz augšu.

Vāci nolemj atbrūņot Burbuļa bandu. Atkal uz nezināmu tāli. Mēs neesam. Nepatīkama ierašanās Liepājā. Meža dēli uz cietiem akmeņiem. Satikšanās pirtī. Iebāž viņus „Zilajā brīnumā.” Burbuli dauza pa „Sarkano brīnumu”. Pārbaude pārbaudes galā. SD ņem savu nodevu. Burbulis atkal uzpeld virsū. Brīvā vajā.

Atbrauca Miķis ar Burbuļa pavēli: „Divu stundu laikā ar visām mantām stacijā. Pārcelšanās uz citu vietu.”

„Varbūt uz krastu?”

„Nē. Tā jau būtu priecīga ziņa. Bet tagad tikai: pulcēties un kaut kur braukt.”

Vienīgais un Ego atkal gudroja, ko darīt. Palikt?

„Es nemaz neesmu,” teica Vienīgais un rādīja savu dokumentu. „Te rakstīts par kādu 18 gadus vecu kuldīdznieku Juri Kalniņu. Lai dzīvo tas. Es nemaz neesmu.”

„Es arī neesmu,” Ego rādīja savējo. „36 gadus vecs Ādolfs Ašmanis. Denaturētā maitātām acīm, bibliotēkārs no Bauskas apriņķa.” Un Ego izvilka no kabatas sarūsējušu brillu etviju, uzlika uz deguna metalla rāmju brilli un vientiesīgi blisināja. Vienīgais smējās, sita sev uz ceļiem.

„Tādu mūlāpu vēl nebiju redzējis,” viņš sauca.

Abi izlēma turēties līdz pārējiem. Te mežā iet nebija vērts. Krievu partizāni justos traucēti. Vāci jau pēc dažām dienām saņemtu sīkas ziņas, kur jaunie meža iemītnieki atrodami. Arī Krišs un Maziņš nolēma vēl pagaidām turēties barā. Koks gāja, kur tam lika iet.

Stacijā salasījās Burbuļa banda kopā, un viņi paši izbrīnījās, sevi redzot skaidrā dienas laikā. Skats turklāt bija labāks nekā ziemu, jo laiks bija silts un nevajadzēja daudz skrandu mugurā. Dažādu fabrikātu ieročiem apkrāvušies, bārdaini, glūnīgi, tramīgi.

Pusei meža brāļu nebija dokumentu. Burbulis ieradās ar kaudzi kaķa pasu blankešu, un turpat stacijā starp vagoniem divi speci ražoja pases: viens rakstīja tekstu, otrs parakstus un izšķūcinādams spieda nesalasāmus zīmogus.

Kā vilciens brauca, tā noveda visus Liepājā. Nu gan sacēlās brēka. Meklēja Burbuli šaut nost. Bet tas bija pazudis. Stacijā ieradās iznesīgs SD vīrs. Parādīja vīršam kādu papīru. Tas kļuva zaļš. Esdēietis uzsauc Burbuļa vīriem, lai stājas kolonnā un nāk līdz.

Vīri cēla vienā plecā patšauteni, otrā mauca mašīnpistoli, mēteļa kabatās rokas granātas, aiz zābaka stulma vai kabatā pistole.

„Izdauzīsim Liepāju, ja gribēs mūs ņemt ciet. Ko domā, viens tāds jaunskungs mūs vedīs kā aunus. Vai viņam no mums bail nemaz nav?“ tā viņi runāja.

Tamēr viens izsvīda pa vilciena apakšu pāri sliedēm prom uz noliktavu pusi. Otrs atsēdās stacijā uzgaidāmā istabā un izlikās aizmidzis. Pārējie, gājiena kolonnā sakļāvušies, soļoja pa ielu SD vīram līdz, kas, rokas šūpodams, gāja pa ietni. Tā sistēma vadāja aiz ragiem baru.

Pilsētā ieejot, meža vīriem sašļuka dūša. Staigāja cilvēki ar šlīpsēm, dāmas dāmīgos tērpos. Un bezgala daudz vācu kaķavīru. Kur te lai var izsisties cauri? Ie-

slēpties gruvešu labirintos kopā ar žurkām? Rožu laukumā sarakstājās patvertnēs, kas cita bija aizgruvusi, cita pielijusi? Nekur kur tverties, viss pievilkti kanalizācijas trubām. Katra dzīva dvēsele ierakstīta ruļļos. Šī pilsēta bija ļauna. Bezcerīgā stāvoklī būdama, tā mēģināja radīt kārtību un ticību nākotnei. Tas citādi nebija panākams kā ar varu.

Vāci Kurzemē cerēja atkārtot pirmā pasaules kara beigu cēlienu, tikai labākā režijā. Tāpēc ļāva, lai organizējas latviešu valdība. Vācijai kapitulējot rietumu frontē, lai jaunā valdība griežas pie anglosakšiem un prasa palīdzību pret krieviem. Lai sabiedrotie piešķir latviešiem Kurzemē esošās vācu divīzijas. Jaunajai valdībai par prieku vācu pārvalde izlaida daļu politisko ieslodzīto. No Liepājas cietuma izklīda pa lauku ceļiem arī tie, kas bija turēti Jūrkalnes skolā. Novārguši, kā vaska sveces, gurdām kājām viņi klīda pa jūrmalas šoseju uz to vietu, kur bija panemti ciet un kur bija palikusi ģemene vai paziņas. Gandrīz katram bija dots līdz uzdevums sameklēt kādu no Zviedrijas braucējiem: Dārznieku, Žani, Robi, daudzus citus ar divainiem vārdiem. Par tiem ziņot vietējai žandarmērijai.

Meža brāļus aizveda uz policijas ēku, sauktu „Zilo brīnumu“. Lika vienā istabā nodot ieročus, municiju, lai ietu uz pirti. Vīri krāva istabā savu arsenālu. Bet drēbēs noslēpa kādu vieglāku ieroci. Burbulis bija pievākts „Sarkanajā brīnumā“, SD mājā, kur viņu pratināja par viņa paša, Zviedrijas braucēju, krasta sargu un viņa vīru grēkiem.

Pirts garaiņos zem dušas cilājās utu barība, pliki cilvēkbērni. Pie ūdens siles tievstilbainais Koks pēkšņi saviebās: turpat stāvēja un viņā skatījās tas puisis, ko viņam bija atvedis mežsargs un ko viņš bija nodevis Burbulim. Bija atvests no „Sarkanā brīnuma“, lai nošķīstās. Puisis pacēla roku, dūra pirkstu Kokā:

„Tepat vien visi esam. Un jūs gribējāt būt labāki. Tu vēl lielāks kuņas dēls nekā leitnants Popovs. Es par tevi gan vēl pateikšu unteršarfireram Milleram!“

Uz pirti bija atvests arī kāds simts jaundibinātā būvpulka vīru. Šajā pulkā bija pārskaitīti koncentrācijas nometnē ieslodzītie. Tišām līdz gīndenim nomērdēti latviešu jaunieši. Apstulbuši viņi pliki klīda apkārt pa pirti, un nedaudzie viņu pavēlnieki — vācu kaprāļi nespēja viņus dabūt rindā zem dušas. Brīvlaistie kustējās lēni kā palēninātā filmā. Acis spīdēja drudzainas, mute nemitīgi runāja nesakarīgus, ātrus teikumus. Lai kāpinātu viņu sparū jaunajā dzīves posmā, pirmoreiz pēc daudziem mēnešiem viņiem bija dots kārtīgi paēst. Vairums viņu tāpēc pulcējās pirts atejā. Nepierastā barība tūlīt nāca laukā. Bet gandrīz visi viņi jutās pacilāti satraukti. Lai kas nāktu, turpmāk būs vieglāk.

No pirts atgriežoties, ieročus vairs neatdeva. Lai iet „Zilajā brīnumā“ augšējā stāvā un lejā nerādās.

Tur viņi sēdēja divas dienas. Pēc kārtas gāja uz pratināšanu. Tā iegāja pratinātāja istabā Vienīgais ar Raibo. Virsnieks nolasa priekšā: atzīties, izkratīt sir-di, nemaldināt kara iestādes, par noklusēšanu un faktu sagrozīšanu sods pēc kara laika likumiem. Raibais sāka elst un skatījās apkārt bailēs pārvērstām acīm. Kā šim prasīja dzimšanas vietu, tā pusraudādams jau atzinās, ka bijis iesaukts un izbēdzis. „Esmu grēkojis, nesodiet stipri.“ Virsnieks tad nu viņu izrāja, un Raibais izgāja no istabas kā izkults un biktī atvieglots. Te tapa meklēti kurelieši un Zviedrijas braucēji, ne de-zertieri.

Ego? Tas uzlika brillīti un glupi smaidīja pratinātājam pretī. Tik tikko redzēja savu vārdu Ādolfs Ašmanis ar vairākām cilpām un ļīpu beigās pavilkt zem protokola.

Vienīgais? Jā, Vienīgais likās tāds zaļš puikiņš, ka būtu tiešā ceļā uz pilsētas atradeņu patversmi vedams. 18 gadiņi, bārenītis. Kāpēc nav armijā? Plaušīņas beigtas, lūk, kur zīmogs. Gribējies dikti kauties, bet nav ņemts pretī.

Pēc šīs pārbaudes SD paņēma divus bijušos kureļiešus, kas bija uzdevuši savu īsto vārdu. Viens no viņiem, stalts vīrs, kalsnu seju, bija izvedis pa meža ceļiem no vācu ielenkuma veselu kureļiešu bataljonu. Nākamā dienā viņi redzēja no sava „Zilā brīnuma“ augšējā stāva, ka viņš cirta malku „Sarkanā brīnuma“ sētā, uz brīdi izlaists svaigā gaisā. Viņš galvu nepacēla un neskatījās apkārt.

Apcietināto telpas izstaigāja vērīgs, mazliet salicis leģiona pulkvedis, aplūkoja uz grīdas sasēdušos un gar sienām stāvošos skrandaiņus. Pēc viņa apmeklējuma sardze kļuva vaļīgāka. Saņēma arī ēst. Tad lika stāties apakšā pagalmā rindā pa divi. Neviens negribēja stāvēt pirmajā rindā, katrs rāvās otram aiz muguras. Koks tad izkārtēja parādi, priekšā nolikdams vecus un jaunākos.

Ieradās garš, dzīslains SD virsnieks, vācietis ar rāpiera rētām kreisajā vaigā. Tas bija no tiem profesionālajiem virsniekiem kas dzīvi nodzīvo starp darba galdu, ēdamzāli un kantīni. Rūpīgi viņš ņēma apskatīt katru seju. Asās acis slidēja pāri viltīgiem veču ģimījiem, jaunu puiku nu tukšiem sejas pantiem, Koka acīm kā diviem nažiem, Kriša mīlīgai sejiņai, kamēr tā roka taustīja bikšu pakaļkabatu, pāri Mikiņa smīniņam, Ego stulbajai, brīļotajai purnai, Vienīgā vientiesīgajam bērna ģimītim, Maziņā uz pieres nosukātajiem matiņiem, lai izskatītos jaunāks.

Pārbaude bija cauri. Rāmiem soļiem visi atgriezās savā augstāva cietumā. Atviegloti uzelpoja: ja rindā nevienam nekērās klāt, tad tagad te barā rokā neda-

būs, ja arī kāds būtu iezīmēts. Lai sauc vārdā, te tāda nav.

Nākamā dienā pēkšņi ieradās Burbulis. Seja bija uzsista sarkanos plankumos. Mazliet drebelīgs, bet agrākā blaurā balsī viņš paziņoja, ka noticis pārpratums. Viņš pierādījis, ka viņa grupā ir tikai veči, pusaudži un tizlie, ka viņš neslēpj dezertierus un viņam nav nekādu sakaru ar Lielvācijas centieniem naidīgām strāvām. Viņi top pat paaugstināti un saņem leģiona uzdevumu doties uz Ugāles mežu masīvu, lai ieņemtu svarīgas atslēgas pozīcijas cīņā pret krievu partizāniem.

Daži vēlāk zināja stāstīt, ka viņus izpestījis tas leģiona pulkvedis, kas te izstaigāja cauri: „Viņa ģimeni mēs pārgādājām pāri ar Zviedrijas laivu.“

Ne mirkli nekavējoties, atlaistie devās ceļā. Saņēma ieročus, pie kam to izdevējiem neslēpa visu laiku slēptās pistoles, rikšiem devās uz staciju. Savu vagonu paši piestūma lokomotīvei un kad Liepāja palika aiz muguras, viņi gaviļēja, apkampās, lielījās.

Kažokā tērpta plika dvēsele atgriežas Ventspilī. Ciemos pie pagrīdes. Jaunmodīga pase. Sveiks, labais mežs! Burbulis tēlo cīņīgu mežu sukātāju. Mežvidus ļaudis. Varu maiņa. Uz veco krasta vietu.

Vācu aizmugures vara Kurzemē bija atslābusi. Katrs skaidri redzēja, ka drīz nāks varu maiņa. Kaŗa sākumā vācu kaŗotājs bija redzams atlocītām piedurknēm, rokas granātas aiz jostas. Nu tas bija pajukušiem matiem, sakņupis pār pustukšu pudeli un skuma par dzīvi, dzimteni, pasauli. Viņi atkal dalīja sevi bavāriešos, berlīniešos, austriešos un bija viens otra piekusuši. Tikai kāds rets šur tur pagadījies komandants tēloja „stipro vīru“ un joprojām spaidīja ļaudis. Laucinieki darīja savus darbus. Pilsētnieki nīka.

Vilciens aizveda meža brāļus Ventspils stacijā un ilgi stāvēja. Neesot lokomotīves, ko jūgt priekšā. Krišs sāka rosīties. Laipni piedāvāja Ego savu kažoku. Lai nākot līdz uz pilsētu.

Ego ietērpās, un viņi abi iestaigāja Ventspilī. Tā likās pārvērtusies. Iepriekšējā reize, kad te būts, šķita pirms gadiem. Toreiz viņu bija kratījušas iekāres, cērības. Nu vairs nevajadzēja nekā. Visu varēja pieciest. Kaut kur dziļi gruzdēja zināšana par milzīgām dimensijām un kā tajās kust zemes garozas dzīve. Viņš varēja dzīvot kā ķērpis.

Viņi gāja pa Saules ielu. Ne jausmas nebija, ka tanī mājā, kur reiz bija piemetušās četras daiļas meičas, joprojām ik dienas sēdēja drošības policijas špiks un gaidīja kādu no Zviedrijas braucējiem.

Krišs piekļāvēja pie kāda loga. Veča atvēra kaplo-dziņu. Krišs ko teica. Tad abi lēnā gaitā gāja tālāk. Pie koka mājas vārtiem vairākkārt piedauzīja. Ielaida tā pati veča. Aiz bezgalīgi daudzām durvīm un pagalmi-ņiem viņi nonāca pie vistu kūtij piebūvēta dzīvojamā gala. Veča četrkārt kļaudzināja un runāja pa atslēgas caurumu. Kāds atslēdza durvis no iekšpuses.

Viņi iegāja mazā, piepīpētā istabiņā. Logam priekšā bija novikts melns papīra aizkars. Uz gultas malas sē-dēja kā pagrabā kartupeļa asns izbalējis vīrs. Viņa balss bija rāma, kustības drošas kā cilvēkam, kam ne-kur nav jāsteidzas un kas pazīst savu telpu aizvērtām acīm. Ego kažoku ieraudzījis, viņš tā kā grasījās tvert svārku kabatā.

„Tas ir mūsējais,“ Krišs steidzās teikt. „Viņš tev at-nesa kažoku cauri visai Ventspilij. Mums tā vairāk ne-vajadzēs. Nāk vasara.“

Svešais aplūkoja viņus, likās nu iepriecināts par vie-siem savā pagrīdnieka vientulībā. Teica:

„Katrs drēbes gabals te noder. No grīdas velk auk-stums. Labi, ka vistas apēstas un vairs cauru dienu ne-kladzina.“

„Tu izskaties bāls, Gust,“ teica Krišs. „Plaušas?“

„Nekas. Drīz man arī nāks pavasaris,“ Gusts, smai-dīt nepieradis, smaidīja.

Viņš izvilkā no gultas maisa drukātu lapu, kur bija redzama rinda vīriešu un dažu sieviešu fotogrāfiju.

„Lūk, mana labākā pase, ko rādīt krieviem,“ viņš teica.

Tas bija vācu drošības policijas izdots meklējamo personu saraksts. Gusts aizklāja ar plaukstu vienas fo-togrāfijas parakstu un rādīja Ego.

„Pazīsti?”

Jā, kā tad, tas bija Gusts. Krietni gan apaļāks nekā tagad.

Gusts atklāja zem fotogrāfijas paraksta beidzamo rindu. Tur vāciski bija rakstīts:

„Apcietinot uzmanīgi. Lieto ieroci.”

„Skaidrs, ka lieto,” smējās Krišs.

„Šo lapu kādreiz ierāmēšu un likšu pie sienas. Mājā man palika tāds pats papīrs no cara laikiem, 1906. gada. Meklēja manu tēvu. Nemiernieku suga neiznīks. Zudīsim mēs, nāks jauni. Tie nemaz nevarēs citādi dzīvot kā prasīt savas tiesības. Vispirms gribēs deļot. Tad brīvi dziedāt. Gribēs glīti izskatīties. Runāt, debatēt, būt spējīgākiem nekā vecie parka amatveči. Un ma-tuška to nevarēs dot. Tik vienu spraugu klintī, un pi-lieni to pāršķels.”

„Kādas tev ziņas no Rīgas?” vaicāja Krišs.

Abi sabāza galvas kopā un runāja nopietni un klusi.

Kažoka vietā Gusts iedeva Ego dzelzceļnieka blūzi. Tajā tērpies, viņš un Krišs atgriezās stacijā.

Vilciens devās lielajā mežu masīvā, kas klāj Kurze-mes pussalas galu. Visur rēgojās vāciski uzraksti:

„Uzmanību! Partizānu apvidus! Braukt cauri tikai vairākiem pajūgiem un mašīnām reizē.”

Šos uzrakstus redzot, atbraukušie jutās kā mājās. Te vāci brauca steigšus cauri un nekavējās, te mežā nesniedza Liepājas roka.

Burbulis savu mītni bija izraudzījis pagasta saviesī-gās biedrības namā. Viņa vīri gulēja cits uz skatuves, cits zem skatuves uz vecām „Indrānu” dekorācijām, citi parketā. Kā bija tikuši zaļā mežā, tā klīda uz vi-sām pusēm. Dažam bija radi vai paziņas šajā pusē. Tie aizgāja turp un ņēma līdz arī savus draugus. Kad pa-gasts spieda pierakstīties vai sāka uzmākties vietējais ziņotājs, ieradās atkal saviesīgajā biedrībā.

Vienīgais un Ego klejoja pa mežvidus mājām. Viņi meklēja vietu, kur nolist un gaidīt. Varbūt arī te atrodas tādi Gali. Senās, vientulīgās, ēnainās mājas te likās kā miera salas. Iedzīvotāji dzīvoja ar paštaisītiem, viegliem koka darbarīkiem, pašautām drānām, turējās pret citu dotiem likumiem un rīkojumiem. Bruņotu vīru ķēdi ieraudzījis, arājs pameta zirgu un arklu. Nātnām bīksēm plīvojot, pliku galvu pieliecis, bēga uz meža malu.

Viņi izvēlējās skaistu meža upes gravu un gāja gar to. Mājas šīs upes malā būtu labas. Kādu sētu apdzīvoja savādnieku pāris. Pats stāstīja:

„Kad krievi pirmoreiz nāca iekšā Latvijā, mūsu valdībai vajadzēja pārcelties te uz manām mājām. No šienes būtu drošinājuši vidzemniekus un rīdziniekus, būtu turējušies. Bet vai viņi, nabadziņi, valdīšanā maz zināja, ka man viss sarīkots un es viņus gaidu.“

Vecā pacēla vienus brunčus, vēl diviem taustījās cauri. Izvilka un parādīja lielu beļģu pistoli: „Man lai nedomā kāds ķerties klāt.“

Vecais, kaklu ierāvis, vēroja pistoli un žēli teica: „Miera laikā viņa tajā brunču kabatā glabāja naudas maku.“

Tālāk ejot, viņi uzgāja strauju upes pieteku. Gar to bija iemīdīta taciņa. Un tai sekojot, viņi pietekas malā uzgāja divus tukšus bunkurus. Vieta bija tāda, par kādu viņi ziemā bija sapņojuši: gaŗām tecēja strauts, biezs meŗs nosedza apkārtni. Bunkuri bija kā āpŗu alas, ieraktas smilŗainajā krastā. Zem guŗamās lāvas pames-ta krievu avīze.

Abi nolēma te ievilkties. Gāja uz biedrības namu pēc mantām: melnā mēteŗa, zābakiem un kaut kāda ēda-mā. Vienīgais runāja:

„Kad beigsies karŗ, es līdiŗu laukā no bunkura un ieŗu uz Pārventu. Viņa mani gaida. Naktīs es daŗreiz jū-tu, ka viņa domā par mani. Mēs ķersim nēŗus. Un tad

es Ventspilī atvēršu foto ateljē. Viņa mani vizinās zālā laivīnā pa Ventu.“

Biedrības nama galā dzīvoja kurpnieks, un tam bija radio. Aparāts todien ziņoja, ka Vācija ir uzvarēta un Kurzeme ietelp krievu laupījuma daļā.

Varas mainījās. Nākamā rītā meža malā bija sabrauktas vairākas smagās mašīnas. Vācieši bija te atbraukuši, mašīnas pametuši un iegājuši mežā. Maziņš sarunāja līdz Vienīgo, Krišu un Ego. Ņems mašīnu un brauks uz viņa dzimto pusi, Kolkas ragu. Varbūt gadās kāda motorlaiva, ar ko braukt pāri. Dažas dienas krastu neviens nesargās.

Meža vidū mašīna panāca kājām gājēju. Tas gribēja braukt līdz. Kulbā viņš stāstīja, ka esot artilērijas virsnieks. Visus pēdējos mēnešus vadājis līdz civilo apģērbu. Nu tas beidzot noderējis.

„Bet mans draugs to neparedzēja,“ viņš pūta un stāstīja. „Es nu vedu viņa mantas ģimenei. Pašu nosita līdzmašīnas bumba. Krustceļos mani izlaidiet laukā.“

Laukā kāpdams, viņš samiegojies aizmirs drauga mantu somu. Palikušie aizņēmās tur rūpīgi saliktās lietas: zeķu pārus, bārdas nazi, kreklus, spēka gabalu. Atlikušās mantas kopā ar somu iesvieda grāvī.

Naktī viņi iebrauca Kolkā. Līdzenumā spīdēja gaiši logi. Mājās dega lampas. Tumša mirdēja. Čikstēja durvis, rēja suņi. Ļaudis staigāja viens pie otra. Spīdās kopā, remdināja nemieru: kā nu būs.

Maziņš aizgāja savus radus meklēt un vairs neatgriezās. Divas stundas viņu nogaidījuši, palikušie nolēma braukt atpakaļ. Krišs sēdās pie stūres un brauca kā treka braucējs pa tumšiem, smilšainiem ceļiem.

Biedrības mājā uz skatuves gulēja vairāki apdzērušies, kas bija svinējuši vai apraudājuši varu maiņu. Kam nebija kur iet, tie dalīja aizgājušo mantas. Ego piesavināja pašaukus vadmalas svārkus un to vienā

kabatā ielika jauniegūto bārdas nazi, otrā zeķu pāri. Citi vandīja divas piekrautas vācu intendantūras mašīnas, ko bija atņēmuši mežā bēdzējiem. Pielaikoja, ko otrs turpat blakus bija nometis, apvērša maisus un kastes. No nama otra gala atnāca kurpnieka pusaudzis puika. Viņš stāvēja nobijies un skatījās, kā ķīckā auto kravu.

Miķis teica, ka jābrauc uz jūrmalu, veco krasta vietu. Tur noteikti vajag nākt vēl kādai Zviedrijas laivai. Šī doma bija laba, spārnoja un satrauca. Ego tūlīt juta mostamies veco mīlestību kā nenovēršamu, galīgu, nemītīgu sāpi, kas aicināja braukt pie Skaidrites. Arī Vienīgais gribēja tikt tuvāk Ventai.

Vīri satraucās. Viņiem vairāk nekā nevajadzēja, viņi brauks pāri. Vienīgais ieraudzīja puiku un atdeva tam gluži jaunus stulmeņus. Citi nu ieraudzīja puiku un krāva tam priekšā savus nesamos. Stūma klāt drēbes, konservu burkas, siksnu rituļus, segas. Kad mašīna bija tukša, paši kāpa iekšā. Pie stūres sēdās garais Krūmiņu kurelietis. Viņš miera laikā bija ar smago mašīnu vedis malku un stenceles no meža laukā. Viņš prata braukt pa meža ceļiem. Puika palika raudādams mantu kaudzes vidū. Kas nu būs palicējiem, ja citi dod mantas un brauc projām? Ego aizmirsa biedrības namā savus tikko iegūtos svārkus ar kabatā likto bārdas nazi un zeķu pāri. Gan tos pievāks un atkal zaudēs kāds cits.

Vieni pamet mežu, otri brauc mežā. Tūkstoši atslāti savam liktenim. Vienīgais atvadās. Jūras krasts, un kā tas vilina neskaitāmus. Sauc un sauc naktī laivu, bet velti. Uz šosejas, un kā tur gāja. Vēl viena kungu tauta. Pa puķu dobēm. Laiva. Kā brauca pa jūru.

1.

Brīnišķa maija debess apspīdēja Kurzemes pussalu. Ķēdēs izvērkušās, pa pussalu uz augšu nāca krievu frontes divīzijas. Trīs dienas tām bija dots priecāties pa līdz šim vācu spaidīto zemi. Arvien šaurākajā telpā šaudījās simttūkstošiem dažādu ļaužu. Šķērsām cauri tai telpai brauca meža brāļu autiņš.

Sila ceļā pretī brauca vairākas sešrieļu smagās mašīnas. Konservu un pudeļu kastu augšā bija sēduši legionāri. Pudeles vicinādami, viņi sveica meža brāļus. Vienīgais un Ego ieraudzīja starp viņiem paziņas, skolas biedrus. Māja un sauca. Mašīnas dārdēdamas aizrāpās ielikušām šasijām.

Ugāles stacijā iebrauca kā Vallenšteina kara nometnē. Ap stacijas ēkām sametušies vairāki tūkstoši vācu zaldātu. Plīvoja pacelti balti krekli, dvieļi, kabatas lakti. Burzmai pa starpu staigāja bijušie gūstekņi, krievi, ieročiem nokārušies un blāva vīrsū vāciem.

Bars brīnīdamies vēroja divainos braucējus ar ložmetēju uz šoferā būdas jumta. Daži sauca:

„Kaŗš beidzies, kamerādi. Iesim uz Sibiriju!“

Citi rādīja dūri, skrēja līdz. Ložmetējnieks nogrozīja stobru, šoferis nomina gāzes pedāli.

Meža malā bija sabraukti vācu tumšzilie tanki un pamesti. Pa torni iekšā ārā kāpaļāja puikas. Nesa noskrūvētas tanka daļas un baterijas.

Kāds pulks bija abās ceļa malās saspraudis savus ieročus. Zaldāti nolikuši uzkabi un aizgājuši atviegloti. Ap kilometru abās ceļa malās rēgojās ar stobru zemē iedzītas šautenes laidnēm gaisā, patšautenes, municijas kastes, patronu somas, tālskaši, prettanku granātas.

Krustceļos bija lielas armijas noliktavas. Pie barakas gulēja vairāki līdz nesamaņai piedzēruši gūstekņi krievi. Daži jokuvaņķas bija vienu gulētāju iekrāvuši maizes kukuļu sētiņā.

Meža brāļi pieturēja un gāja apgādāt pārtiku. Pa priekšu devās ložmetējnieks un ar stobru pašķīra jaunus kungus. Nesa pārtiku kopīgai lietošanai uz mašīnu. Katrs atsevišķi izmeklēja pa brezenta somai un lika tur personīgām vajadzībām. Litra alkohola pudeles bāza mēteļa kabatās. Pie noliktavām brauca laucinieki ar pajūgiem un krāva tur iekšā maizi. Vedīšot cūkām.

Piekrautā mašīna rāpās vaidēdama pa šauro ceļu. Pretī trakā ātrumā drāzās apdzērušies vācieši. Kādu gājēju ieraudzījuši, viņi kaisīja konfektes, raudāja un kļiedza, dziedāja kaŗa dziesmas.

Pie Zlēkām ceļš šķērsoja Ventu pa jaunceltu koka tiltu. Kad Vienīgais izdzirda, kas šī par upi, viņš klauvēja pie šoferā būdas:

„Nu pieturiet, draugi. Es kāpšu laukā.“

Viņš deva roku Ego un pāršļūca pār kulbas malu ar lielu pārtikas somu vienā rokā un otrā padusē platu, saritinātu zoļādu, ko bija pievācis noliktavā.

Kāds no meža brāļiem ieraudzīja leģiona virsnieku, kas baltu spieķi rokā rāmi soļoja uz Ugāles pusi.

„Kāp iekšā!“ viņš aicināja. „Brauksim uz Zviedriju.“

Virsnieks domāja varbūt divas sekundes, tad pameta spieķi un ierāpās kulbā.

Tepat ceļš krustojās ar Ventspils-Kuldīgas šoseju. Upes ielejā un krustceļos bija drūzma kā lielpilsētā. Uzceltas teltis, sabrauktas mašīnas. Ņīgu ņegu kājnieki, tankisti, jūrnieki, lidotāji, dzelzceļnieki, todtisti.

Meža brāļu mašīna lēnām virzījās caur šo putru. Un pēkšņi kādi viņus apsveica:

„Moin, re kur īstie. Puikas, šie laidīs uz Zviedriju. Nu tik pakā!“

Divas smagās mašīnas ar zemāku pakāpju Ventspils SD vīriem. Dažu labu no meža brāļiem viņi bija pratinājuši par sakariem ar Zviedriju. Pār kulbas malu lūkojās izlaistie memmes dēlu un karātavu kunžu purnīpi. Dažs bija ietērpies todtista, cits regulārās armijas uniformā, visi noplēsuši uzplečus. Viņu mašīnas tūlīt devās meža brāļiem līdz.

Mežā bija sabraukts tanku pulks. Pa lūku kāpa dūmu stūkliņa, aizdedzināti. Dziļi krūmos pie ugunsкура dzēra un gulēja karavīri. Brīdi Ego juta žēlumu pret vācu tautu: viņu pēcluteriskā revolūcija bija sabrukusi.

Nāca vakars. Mašīna iebrauca biezā mežā. Meža brāļi kūra ugunsкуру, sēdās un ēda. Turpat pa gabaliņu savus ugunsкуру kūra esdēveļi. Bļautīties raduši dzēra, streiņpoļoja pa krūmiem, kāvās un lamājās savā

starpā. Raibi kaklauti plīvoja izrauti no kreklu apkakles, ar margarīnu un speķi noziestas augstu iežmaugtās, švītīgās pudeļu bikses.

Kad pēc vairākām stundām troksnis norima un pie ugunskuriem gulēja, meža brāļi klusām sāka rosīties projām. Pēdējie aizlīda ap pašu ugunskuru gaismā guļošie un naski devās stripā viens aiz otra uz jūras pusi.

Šad tad atpūsdamies, viņi gāja visu nakti. Rīta ausmā tuvojās pazīstamām krasta vietām. Spožā dienā sasniedza jūrmalu, un plaša, brīva jūra atklājās priekšā. Kāpās bija krasta sardzes bunkuri. Gājēji salīda tajos un nokrita gulēt.

Virsnieku uzmodināja stipra šņabja smaka. Viņš atvēra acis un ieraudzīja pārliekušos krievu armijas cepuri ar sarkanu apmali. Ģimis zem cepures nirdza, prasīja:

„Kas jūs esat? Visiem vīriešiem jāiet pulcēties sabiedriskās vietās: pie pagastmājām. Stacijās.“

Nu modās citi. Stāstīja, ka ir tranšeju racēji, tikko tikuši no vācu nagiem vaļā. Krievs savukārt vēstīja, ka ir partizāns. Gredzeniem rotāto roku pastiepa uz zemes iekšienes pusi, nolielijās:

„Trīs mēnešus izdzīvoju. Nu dzeršu līdz vecumam.“

Ego izgāja kāpās. Nosēdās, savā melnā milzu mētelī ierāvies un lūkojās jūrā. Tur pāri bija brīvība, mīlestības alga. Viņam nebija ūdens baiļu. Bet kaut nu būtu tautas dziesmas tilts pār plašu jūru: pelēku akmeņu loks pie loka. Ap vidu tur aizrautos elpa: gala ne uz vienu pusi, ne uz otru. Bet tik iet, kamēr tālumā pavīd, pie zemes piestiprināts, tilta gals.

Bija pienācis melnīgsnējs vīrs vācu uniformā un apsietu galvu. Viņš stāvēja un runāja. Vai kāds klausījās vai ne, viņš želojās, ka ir čechs. Komūnists. Ka visu

kaŗu gaidijis vācu sakāvi. Un nu kaŗa pēdējā dienā bumbas šķemba viņu ievaino galvā.

„Vai krievi ticēs, ka es neesmu pret viņiem kāvies? Ak nelaime, ak nelaime!“

Kad viņš bija aizgājis. Ego izvilka no mēteļa iekškabatas litra pudeli. Dzēra no pudeles kakla stipro šņabi un piekoda marcipāna gabalu, skatījās jūrā. Nāca vācu bariņš. Pa priekšu šmaugs kaprālis. Aiz muguras viņa grupas vīri. Joprojām turējās kopā un klīda, kamēr viņus apturēs cita vara. Atņems kaprāli un drīz viņš viņiem liksies visu nelaīmju cēlonis.

Kaprālis nonāca pie Ego, izvilka pistoli un norādīja uz to.

„Kamerād, vai tev ir patronas?“ viņš vaicāja. Turēja stobru pret dzērāja krūtīm un skatījās tā pudelē. Un Ego mēteļa dziļajās kabatās tiešām bija četras patronu paciņas. Kāpēc viņš tās tur bija iebāzis?

Viņš izcēla no kabatas vienu kastīti un pasniedza kaprālim. Roku atkal iebāza kabatā un izspīlēja iķšķi.

„Paldies, ir jau labi, kamerād, ir jau labi,“ teica kaprālis un slaidiem soļiem aizgāja. Viņa grupa bez ieročiem, bez nesamā steberēja pakaļ.

Meža brāļu bariņā daži zināja laivu signālus un naktī zibināja laternu pret jūru. Kāpu pakājē iesēdušies, vīri skatījās jūrā un tālajā nakts apvārsnī. Nekas tur nemirkšķināja pretī. Smaržoja pašu zemes vasaras nakts.

Trešā dienā pie jūras ieradās vecs stūrmanis, kas bija ar kuģi „Rota“ tūlīt pēc kapitulācijas braucis pāri. Vēl citi kuģīši arī bijuši, vesela karavāna ar vairākiem tūkstošiem ļaužu. Krievu ātrlaiva noķērusi gandrīz pie Gotlandes. „Rotas“ kapteinis stulbenis klausījies krievus un braucis atpakaļ uz Ventspili. Pārējie kuģīši pakaļ. Ventspils ostā, nost kāpjot, dažiem noņemta

pase. Jau noorganizējusies milicija. Braucēji izklīduši. Viņš nācis kājām šurp uz veco krasta vietu.

Krastā staigāja ļaudis kā pa bulvāri. Klīda nemierīgi, skatījās jūrā. Vakarā arī meža brāļi nolēma iet gar liedagu un pārcelties uz Sārnotes bijušā kaujas apgabala aizliegto mežu. Mēnesnīcā viņi plakšķot gāja zosu gājienā pa gludi pieskaloto smilti. Kāpās kādi šur tur kurināja uguni. Tikko tuvojās ugunskuram, tā kūrēji bēga tumsā. Retuviet pār liedagu stiepās smilti ierauta sliede, kur bija jūrā ievilkta laiva vai iebraukusi tāda automašīna, kas iet pa ūdeni un sauszemi.

Agrā rītā, kad saule kāpa no jūras, viņi sasniedza lielo krasta mežu. Tas auga biezs un valgs, tur skaļi dziedāja putni tīrām balsīm. Gājēji izmeklēja nostatu vietu neparasti biežām eglītēm apaugušā nokalnē un ierīkojās sūnās gulēt. Viņi gulēja diennakti, bija kā apmāti. Domāja pie sevis: iet uz savākšanās vietām? Ļauties nebeidzamām pārbaudēm, piedzērušu pratinātāju patvarībām, badam, pazemojumiem. Ilgu laiku darba grupās šķūrēt drupas, lasīt mīnas, grantēt armijas ceļus. Ciest krievu kalpībā to, no kā vācu laikā bija bēguši mežā?

Ego izdomāja doties laukā no meža un lūkot kaut ko ēdamu. Viņš uzrakstīja sev jaunu pasi uz ilgi līdz nēsātas blanketes. Nu viņš bija dzimis kurzemnieks, kara dienestam nederīgs. Pameta eglaini un pēc stundas gājiena sasniedza pazīstamo lielceļu, kas iet līdztekus jūrmalai. Savā melnajā mētelī līdz papēžiem, kailu galvu un basām kājām viņš soļoja pa ceļu. No muguras brauca apputējusi krievu smagā mašīna. Četrdesmit mongoļu dzeltenas sejas, kulbā sēdot, stīvām acīm pavadīja dīvaino gājēju.

Beidzās mežs, sākās apdzīvots klajums. Pie tuvākām mājām bija piestājusī krievu sakarnieku mašīna. Te-

lefonisti spoži vīksētiem zābakiem vilka vadus. Kārtība Krievijā laikam ir iespējama tikai armijā.

Jauns sarkanarmietis skatījās Ego. Sauca viņu sev klāt. Lai rādot pasi. Ego izvilka savu dokumentu. Krievs grozīja to pirkstos, skatījās viņam nesalasāmos latīņu burtus.

„Vācietis?“ viņš prasīja.

„Nē, latišs,“ atbildēja Ego.

„Ā, tad ej uz komandantūru. Tur jums liek rutku.“

Labi, gāja tālāk. Gar kādu māju sētu ejot, no mājām izskrēja krievu virsnieks. Tam laikam nebija vēl laimējies pašrocīgi sagūstīt nevienu ienaidnieku.

„Cūka, kur tu sukā?“ viņš kiedza, rokas iespiedis sānos.

„Uz Liepāju pie sievas. Es no būvbataljona,“ Ego stāstīja paštaisītā krievu valodā.

„Nu tad pasteidzies, pasteidzies. Gan kāds malacis jau tur to siltu.“

Tikpat pēkšņi kā izskrējis, viņš aizskrēja atpakaļ istabā.

Drīz Ego panāca smagā mašīna. Piestāja, šoferis atvēra savas būdas durvīņas un noprasīja:

„Kur tu vazājies? Izbēgi no filtrētavas? Es tevi, putniņ, nolikšu uz ceļa un pārbraukšu pāri. Pase ir? Dod šurp.“

Krievs iebāza Ego pasi kabatā un pamāja uz kulbas pusi:

„Rāpies iekšā. Brauksim uz komandantūru.“

Sasniegusi mežu, mašīna iegriezās mežmalas mājās. Iebrauca puķu dobēs un nostāja pie lieveņa. Šoferis un sakarnieks krāva no kulbas laukā telefona vadu ritulus. Kamēr viņi stiepa rituli, Ego lēcienā no kulbas sasniedza mājas paksi un pa puķu dobi gar mājas sienu ābeļdārzu mājas meža pusē. Dārzam cauri mežā iekšā.

Brīdi atpūties, viņš apsvēra virzienu un pa mežu lenca likumu klajumam apkārt. Sasniedza lielo piekrastes mežu. Dzīlā biezoknī iztraucēja divus policistus, kas, pie ugunskura satupuši, cepa gaļas gabalu. Abi glūnot ņēma katrs pagali rokā un nogaidīja, kamēr Ego paiet garām. Drīz viņš sasniedza eglaini, un pārējie tur snauda.

„Dabūji ko ēdamu?“ viņi prasīja.

„Nē. Nebija nekā.“

2.

Norunāja arvienu pa saulei braukt. Bet kā uznāca pusnakts, nesekmējās nemaz vairs: sacēlās auka, uzbruka negaiss, un ne nu zināja, vai brauc pa saulei, vai pret sauli, uz kuriem auka trieca, tur gāja. Dienai austot, auri nostājās, bet debess palika melna un sauli nekur manīt. Un jo tālāk, jo saltāks; laiks arvien saltāks, ūdens arvienu karstāks. Pēdīgi ūdens pavisam vārošs un saules nemaz vairs neesot; padebeši te tādi rudi sarkani un zaļgani, bet jūra kā nošķiebusies biezputra un salas kā balti piena picīņi. Tomēr uz šīm salām Laimas nebija, nīkni zvēri vien tur mājāja.

Latviešu tautas pasaka.

Tuvojās vakars. Vienā meža pusē sprakšķēja zenīt-artīlerijas lielgabali, otrā pusē pa reizei šāva krasta artīlerija. Krievi bija pārņēmuši un izmēģināja uz jūras pusi. Tālu jūrā kāpa sprādzienu strūkļas.

Pār kāpu atlidoja kukuļužņķis un likumoja gaisā. Tas vēroja, kur sapulcējušies dažādi slapstītājiem. Ziņoja to tālāk armijas ķēdēm un pa reizei biezākos baros nometa bumbu.

Vēl stunda līdz tumsai. Šajā laikā jāsalūko kāds ūdensbraucams līdzeklis. Ego brida pa kailo liedaga smilti. Tālumā rēgojās dažas tīklu būdas. Un kad tās sasniedza, tapa redzamas arī vairākas airu laivas. Tās vācieši bija likuši izvilkt malā, apgāzt uz mutes. Visas bija sapostītas. Derīgākajai no tām priekšgalā bija izsists caurums, vecie ielāpi aizplēsti un ar durkli atlauzīti, izkaltusi kā siets. Kā to izlabot?

Ego steidzās atpakaļ uz eglāju. Stāstīja par laivu. Ka tā jālabo. Vīri sēdēja, domāja. Tikai Miķis kļuva žirgts.

„Apskatīt var,“ viņš teica.

Ejot viņš stāstīja, ka jaunībā braucis pāris gadu uz kuģiem, līdz noņemties par saimnieku Babītē. Jūru braukt nav tik grūti, jūra cilina uz augšu un tur prātu tīru.

Miķis apskatīja laivu un nepēla, klusēja. Abi atvēra tīklu būdu un atrada tur skārda un finiera gabalus, pakulas, darvas spaini ar mazliet darvas pašā dibenā. Rāva no būdas sienām naglas un nagloja ciet lielākos caurumus.

Pa liedagu nāca virsnieks, arī citi eglainieši. Ķērās pie darba. Bakstīja spraugās pakulas un ķepēja darvu pa virsu. Strādāja neticīgi, kā izbrīnījušies, kā sevi klausīdamies, vai vērts. Atrada būdā mučeli. Kur ņemt dzeramo ūdeni? Kāds tūlīt zināja smiltīs rakt bedri, un tās dibenā sasūcās ūdens. Krūzīti pa krūzītei to sasmēla mučelē. Kur ņemt ēdamo? Bet tā nu gan nebija, jāiztiek bešā.

Nogāja saule. Laiva bija salāpīta. Nu jau daži sāka ticēt un savā nodabā redzēt, ka varbūt izdodas. Lika apaļus blukus zem laivas dibena. Saķērās klāt abās malās un ripināja laivu uz ūdens pusi. Divi ņēma aiz laivas palikušo brīvo bluki un nesa priekšā, lai ripo atkal tam

pāri. Laiva noripoja pie ūdens kants. Stūmēji āva nost apavus un lika tos laivā, vilka nost bikses un brida, stuma līdz laiva peldēja. Tūlīt pa spraugām visa ķīla guzumā ūdens spiedās iekšā un aplāja laivas dibenu. Divi ķērās smelt.

Gaiša nakts, tumša laiva gaišā ūdenī. Cilvēki kāpj tajā iekšā. Nes liekus aiņus, segas, teltenes. Citi laivas labotāji stāv malā un šaubās. Laivā sasēdušie skatās viņos, mudina pasteigties. Cits pēc cita malā stāvošie purina galvu, aiziet aiz mugurām, saka nē. Dažam birst asaras, dažs skatās platām acīm, savilktiem vaiģiem. Viņu nojauta klusē. Viņi negrib pārāk izaicināt savu likteni.

Nav vairs laika gaidīt, kamēr viņi izšķiras. Vasaras nakts ir īsa. Baskājainie liek četrus aiņus duļļos. Miķis iekabina stūri. Ūdens smēlēji gāž šaltis uz abām pusēm. Krastā paliek smiltis iedzīta vaga, trīs ripināmie bluķi, laužu pulciņš. Basu kāju pēdas iegājušas jūrā. Jūra gluda kā baļļas līmenis.

Var redzēt, ka airētāji pirmoreiz pie tāda darba: arī citas katrs savā taktī, laiva grozās dažādos virzienos. Krastā krievi šauda raķetes, un tumšā laiva ūdens līmenī droši vien redzama kilometriem tālu. Stūrmanis pusbalsī lādas un komandē airētājus.

Krastā kāds sāk izmisīgi kliegt:

„Es gribu līdz! Es gribu līdz! Brauciet atpakaļ!“

Neviens neatbild, mēģina rakstā cilāt aiņus.

„Nemiet mani līdz! Piestājiet! Es gribu līdz!“

Airu vilciens pēc vilciena. Pilienu virknes no aiņu galiem lēnām paliek iepakaļ. Mirdzina bākas uguns. Aiņu plaukstas virza jūrā 17 cilvēkus.

Kurp braukt? Uz rietumiem, tikai uz rietumiem. Stūrmanis noliek sev priekšā šķērsām pāri laivai lieku

airi. Uz tā kā uz koka rokas uz sien busoli. Bākas uguns mirdzina arvien zemāk pie apvāršņa, kļūst redzamas citu bāku dzirkstis. Pēc dažām stundām cauri ūdens garaiņiem mirkšķina visas no Ventspils līdz Liepājai.

Prāts ir satraukts un liksms. Līdz ar krasta atstāšanu liekas izkāpts no laika un pasaules, kur cilvēcīga domāšana var kaut ko noteikt. Nākotne skaidra: četru tumsas stundu laikā jātiek laukā no krasta joslas. Dienu jābīstas no lidmašīnām un ātrlaivām.

Pēc pusnakts sāk pūst pabailīgs dienvidu vējelis. Lai votāji sapogā kopā trīs teltenes. Piesien pie aīra un iznāk trīsstūrainā buŗa. Nu laivai tiek cita gaita, tā putodama iet šķērsām vilnīšiem. Aust saule, vējš pieaug. Buŗa velk labi, žēl to ņemt nost, lai gan mastu viegli var ieraudzīt kāda ātrlaiva. Vīri apspriežas, nolemj riskēt. Lai buŗa paliek.

Pamālē tūkst smagi mākoņi. Vējš izstaipījis to augšas malu. Arvien stiprāk pūš dienvidis. Ap pusdienas laiku kļūst neiespējami laist šķērsu pa vilņiem. Tie šļāc laivā putas un šaltis. Arvien vairāk jāļaujas vilņiem un vējam. Tie dzen laivu uz ziemeļiem. Reti izdodas pa vilņu mugurām pāršļūkt uz ziemeļrietumu pusi. Jautrās runas apklust, katrs iegrimst savās domās. Klusi pie aīriem sēstas nākamais četrats. Daži sāk rokām turēties pie laivas malas un liec galvu pār malu. Stūrmanis sēž un abām rokām padusē valda vilņu daudzīto stūri. Laiva iet kā varenās šūpolēs. Šuves brakšķ vilņu sitienos, un ūdens gan sūcas pa spraugām iekšā, gan šļāc pār malu. Laivā peld apkārt dažādas koka lietās.

Tikko pārlaists viens lietus un zibeņu mākonis, ar grāvieniem nāk nākamais. Katrs sakuļ jūru arvien augstāku. Vējš griežas no rietumiem. Busoles adata lēkā un rāda, ka laiva dažbrīd skrien uz ziemeļaustrumiem.

Tā to var aizdzīt atpakaļ kaut kur Rīgas līcī vai Igaunijā.

Nakts pienāk ar bangām, kas brīžiem neapbrīkināmi ātri sitas virsū no divām pusēm. Grimst rēgaina tvaika bieza tumsa. Aumaļīgi viens aiz otra no tumsas nirst vilņi un pret katru jātur laivas pakalgalis, lai čaula neapmestos. To veic airētāji: lai pagrieztu, vienas puses divi arī bremzē, otras puses divi velk. Nesamanīgā ātrumā, kājās piecēlušies, atkal otrādi, un vilņa ūdens masas paaugo zem laivas dibena. Smēlēju šaltis šļācas laukā, vilņu šlakatas šķīst iekšā. Tā vienā ūdenī.

Stūrmanis sēž pie stūres kā koka dieviņš jau kopš brauciena sākuma. Viņš berzē acīs sāļo ūdeni un nāves mierā atkārto: „Kurss jāietur.“ Ik pa brīdim šļācieņiem cauri skan viņa balss: „Labo! Kreiso! Taisni!“

Lai nedienējušiem nemisētos, labo airu pusi nosauc par Rīgu, kreiso par Liepāju. Nu skan: „Rīga velk! Liepāja tur! Liepāja, ātrāk, ātrāk! Rīga, turi!“

Vilņi nirst no tumsas kā skrējoši zila stikla un putu kalni. Ielejās laivas pakalgalis ar stūrmani pazūd kaut kur lejā, un liekas, ka viņu tūlīt apklās nākamais vilnis. Laiva nokrakšķ, un nu priēsgalā sēdošie atrodas kaut kur apakšā pusaugšpēdus. Četrpārus ūdenī nometies, smēlējs, lūgšanu murminādams, pietūkušām rokām lej ūdeni pār malu. Laivas dibenā mirkst segā ietinies jūras slimais.

Gaismai austot, redzamas pīles, kas žigli vicina spārnus un pār putainiem ūdeņiem lido uz austrumu pusi. Tur tad vajagot būt zemei. Braucējus tas biedē, viņi labāk paliek šajā mežonīgajā jūrā. Kaut tā nemetusi viņus laukā.

Vēl paiet viena diennakts. Laivas braucēji apdulluši vilņu trokšņos. Ap pusdienas laiku var sākt griezt šķērsu vilņiem. Vējš rimst, bet ūdeņi vēl vārās. Jūras brau-

cēji sadalās 3 grupās, katrā pa 4 vīriem. Katra grupa airē pusstundu. Tamēr pārējie astoņi var stundu nosnausties. Nākamo maiņu kliegdams ceļ stūrmanis. Airējot plaukstām atlec āda, un tās tīsta kaklaunos, cimdu atliekās.

Nu, kad vētras lielums pārlaists, beidzot nomaina stūrmani. Tas kā atdod stūres koku, tā pie sava vietnieka kājām acumirkli sakņupst un aizmieg. Laiks ir tik nejauks, ka lidmašīnas nebraukā. Nav arī redzami kuģu dūmi.

Trešajā naktī airētāji tā pārguruši, ka stūrmanim vairākkārt jāklie dz, līdz sastingusi, nosalusi ceļas nākamā maiņa. Klūpot pār gulētājiem, rezerves airiem un smeļamiem traukiem, lien uz airu solu. Kā sēdus, tā galvas atliekuši velk.

Naktī kūp viegla migla. Nemierīgā jūrā ar augstiem, lēzeniem viļņu kalniem brīžiem rādās kā sausa nora bērņības ganu dienās. Gribas likt kājas pār laivas malu un staigāt jaukajā maurā. Neesot gan labi otram rādīt, kas jūrā pašam rādās. Bet airētāji cits citam rāda šīs ainas, kas pēkšņi uznirst un noskalotas atkal pazūd.

Laikam dienu apnīcis nobrauktais vējš. Vēl skrien vecā vēja viļņi, kad sāk pūst spīrgts dienvēdis, brīžiem dienvēdrītenis. Nu airētāji ceļ mastu un buķi. Lai brauktu iepret vēju, pa visu prātiem sameistaro kliveri, kas raķda pūsmu lielajā buķē. Airē maiņa pēc maiņas. Atkal sāk runāt. Katrs pie sevis cer, ka laimēsies sasniegt pretējo malu, ja neuznāk jauna vētra, kas atplēš lāpījumus, vai ceļā negadās kāda krievu ātrlaiva. Viens jau piesola izmaksāt špabi tam, kas pirmais ieraudzīs zemi. Visi smejas: vai zeme ar vairs ir?

Saulei rietot, vīrs ādas jakā pēkšņi pārtrauc smelt ūdeni un, roku acīm pielicis, skatās saules rieta ugunskurā. Kā pats sev neticēdams, saka:

„Zeme, velns parāvis!“

Arī citi ieskatās un, tiešām, daži pie paša apvāršņa redz tumšu svītriņu. Hē, tad jau vēl nav vakars! Šurp pēdējo dzeramo ūdeni! Airētāji airē tā ka duļļos lec skabargas un tālā svītra kļūst biezāka. Pēkšņi tā pazūd. Pa viļņiem šurp lēkšo migla, apņem laivu kā ar nāšu tvaiku. Atkal jābrauc pēc busoles. Viens izvilcis kabatas kalendārīti, kur Ziemeļeiropas karte. Mērī un prāto, kas tā varētu būt par zemi.

Migla sabiezē un nolīst biezā, smalkā lietū. Ūdens sprēgā un šalc. Tikai pārļaiet vēl šo nakti! Ja redzētā zeme ir sala, nenobraukt tai garām! Samirkusi, savīstīta sega klāj stūrmaņa plecus.

„Kursu, tikai kursu,“ viņš sīkstā mierā saka un laiž šķērsu pa viļņiem.

Kaut kur dunkā kuģa mašīna. Skrūves trīsas skrien caur ūdeni un jūtamas laivas dibenā. Kaut kuģis viņus nepamanītu, nevar zināt, kas tas tāds.

Aust gaisma, un lietus miglai cauri tālumā atklājas mežs, akmeņaina jūrmala. Vienam pat liekas, ka tur var saredzēt baznīcas torni un māju jumtus. Vecais ūdens zirgs liekas gauss, jūras braucēji kļuvuši nepacietīgi. No viļņuslaika valsts nonākts atkal zemes domāšanā. Kāds bažīgi ieminas, vai nav aizdzīti turpat atpakaļ uz Kalkas ragu. Varbūt pie Ainažiem vai igauņu salās?

Zaļš ūdens, tam cauri spīd glumi akmeņi. Krastā vienlaidus tik mežs un kaila smiltaine. Zemes galā mirkšķina maza bāka: varbūt tā pati Miķeļbāka?

Aiz zemes raga guļ krastā uzsviests piekrastes kuģīša vraks. Laiva airējas tam klāt. Kāds tūrists ieskrāpējis tā rūsinajā akterī savu vārdu: Folke Svensson, Stockholm. Laivas braucēji atelpo un pazemīgi priecājas. Tā pati maiņa neatlaiž airus, airējas gar krastu no līča uz līci, lai satiktu šīs zemes ļaudis.

Mazajā Gotu Smilšsalā stāvēja postenis pie zviedru flotes barakas. Mašīnpistoli padusē, blondo bārdi pie-
mirkušu — Vikings Šķirbārdis. Miglainā rītā viņš
pēkšņi ieraudzīja dīvainu ainu: no austrumu jūras iz-
kāpa padsmits bārdainu, skrandainu tēviņu un, līdz
ausīm smaidot, māja viņam nolaist ieroci.

There is a great deal of talk about the
importance of the study of the history of
the world. It is true that the study of
the history of the world is important, but
it is not the only thing that is important.
There are many other things that are
important, and they are all part of the
study of the world.

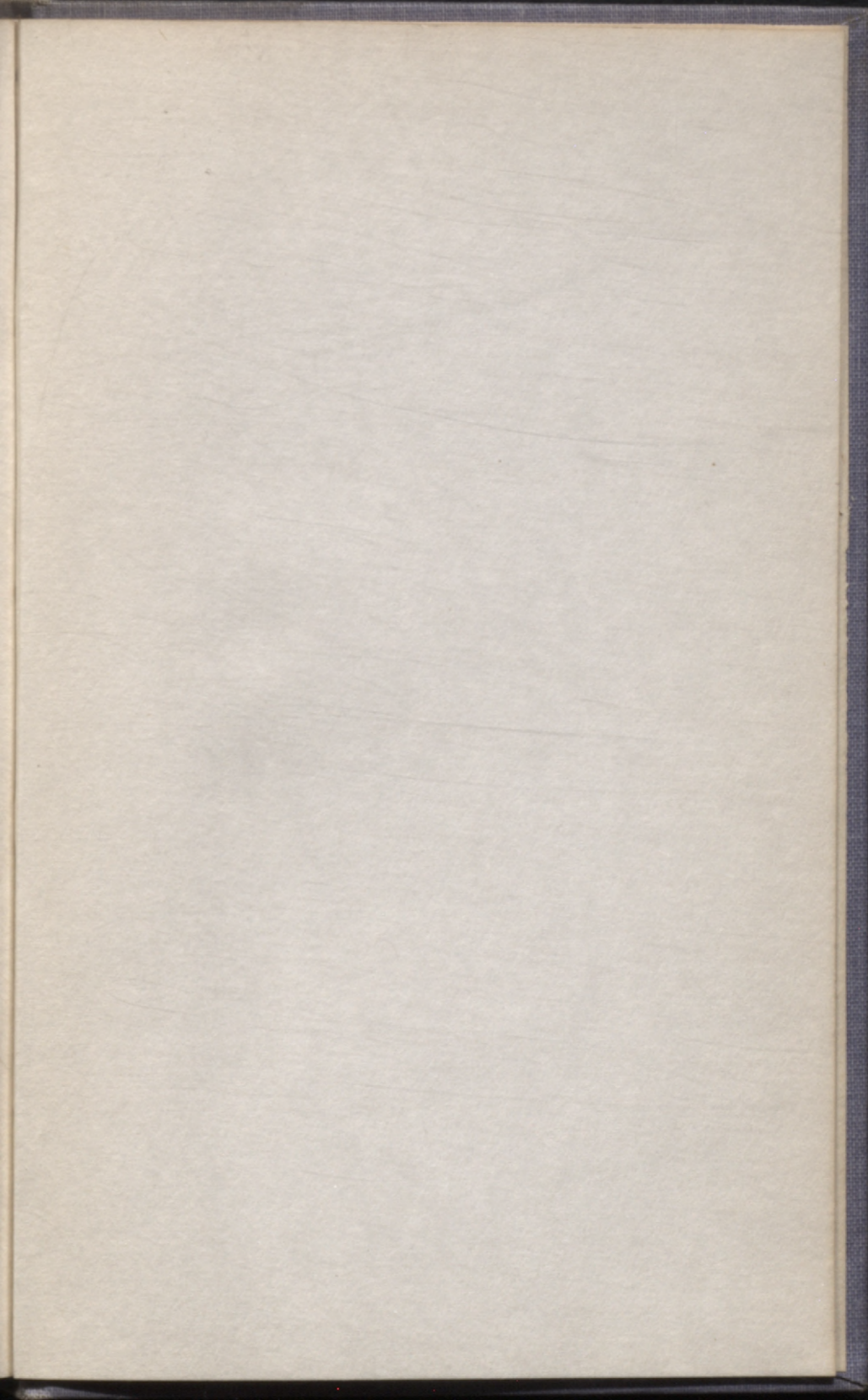
The study of the world is not just a
study of the past. It is a study of the
present and the future. It is a study of
the things that are happening now, and
the things that are going to happen in
the future.

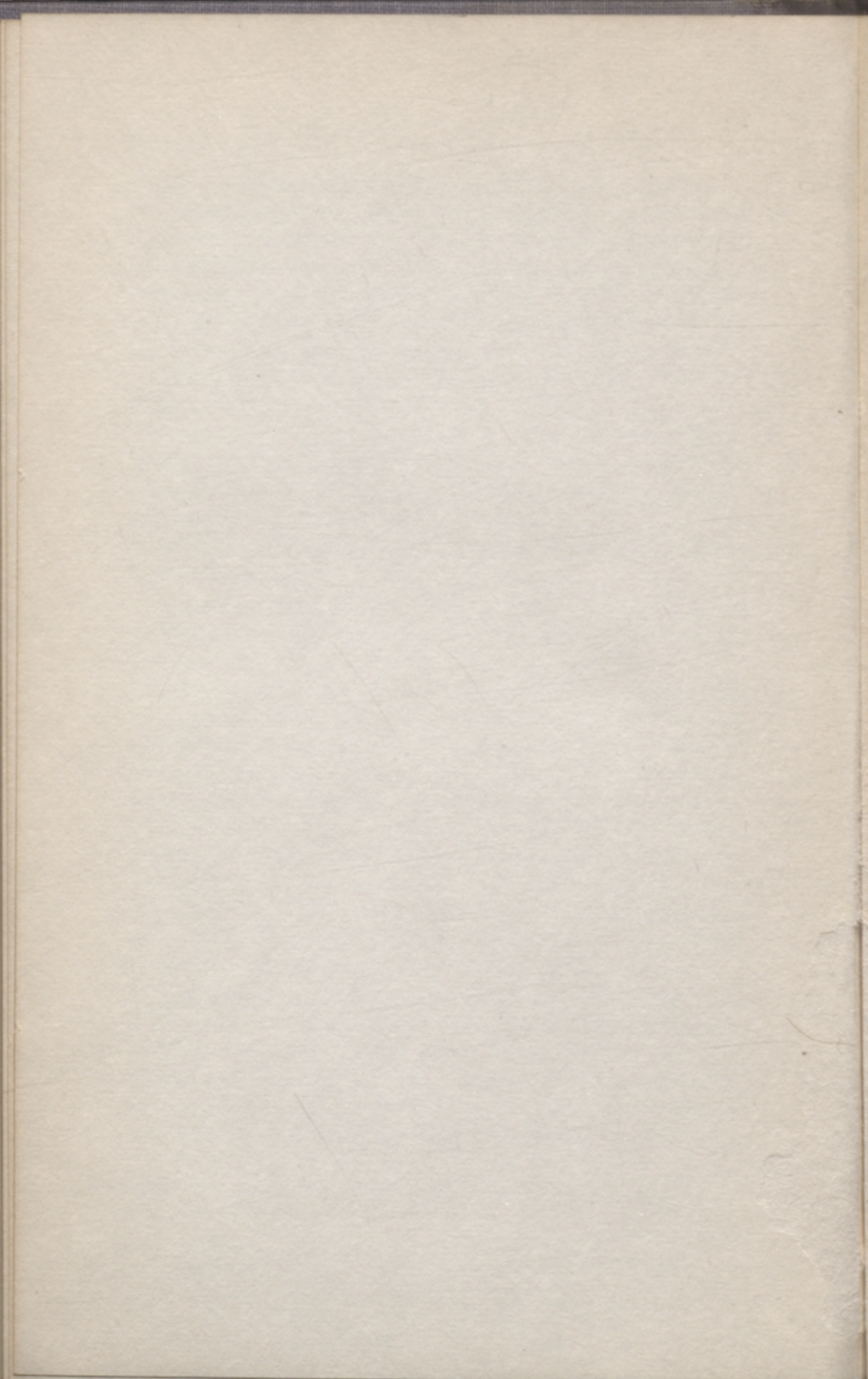
The study of the world is not just a
study of the things that are happening
now. It is a study of the things that
are going to happen in the future.

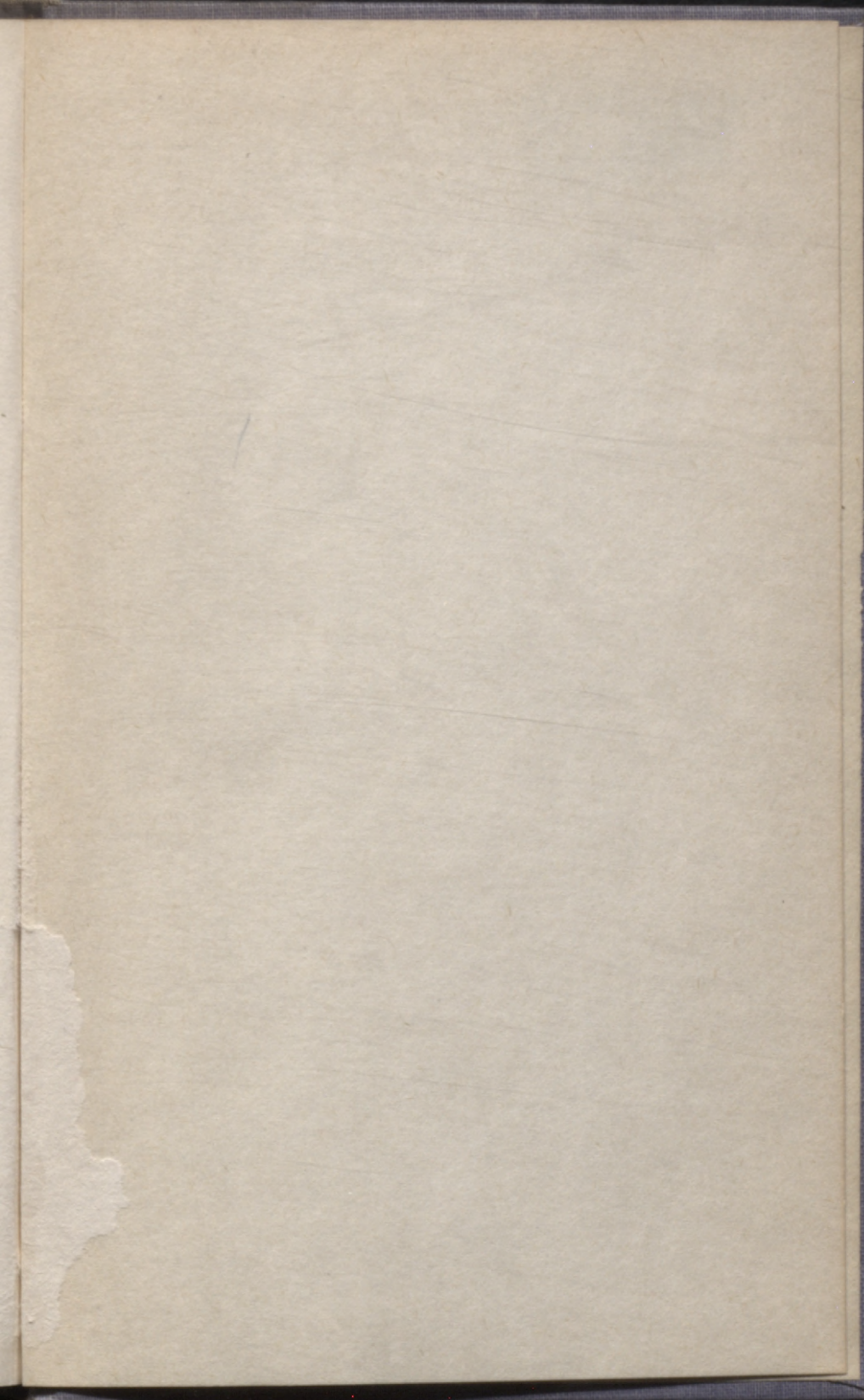
The study of the world is not just a
study of the things that are going to
happen in the future. It is a study of
the things that are happening now, and
the things that are going to happen in
the future.

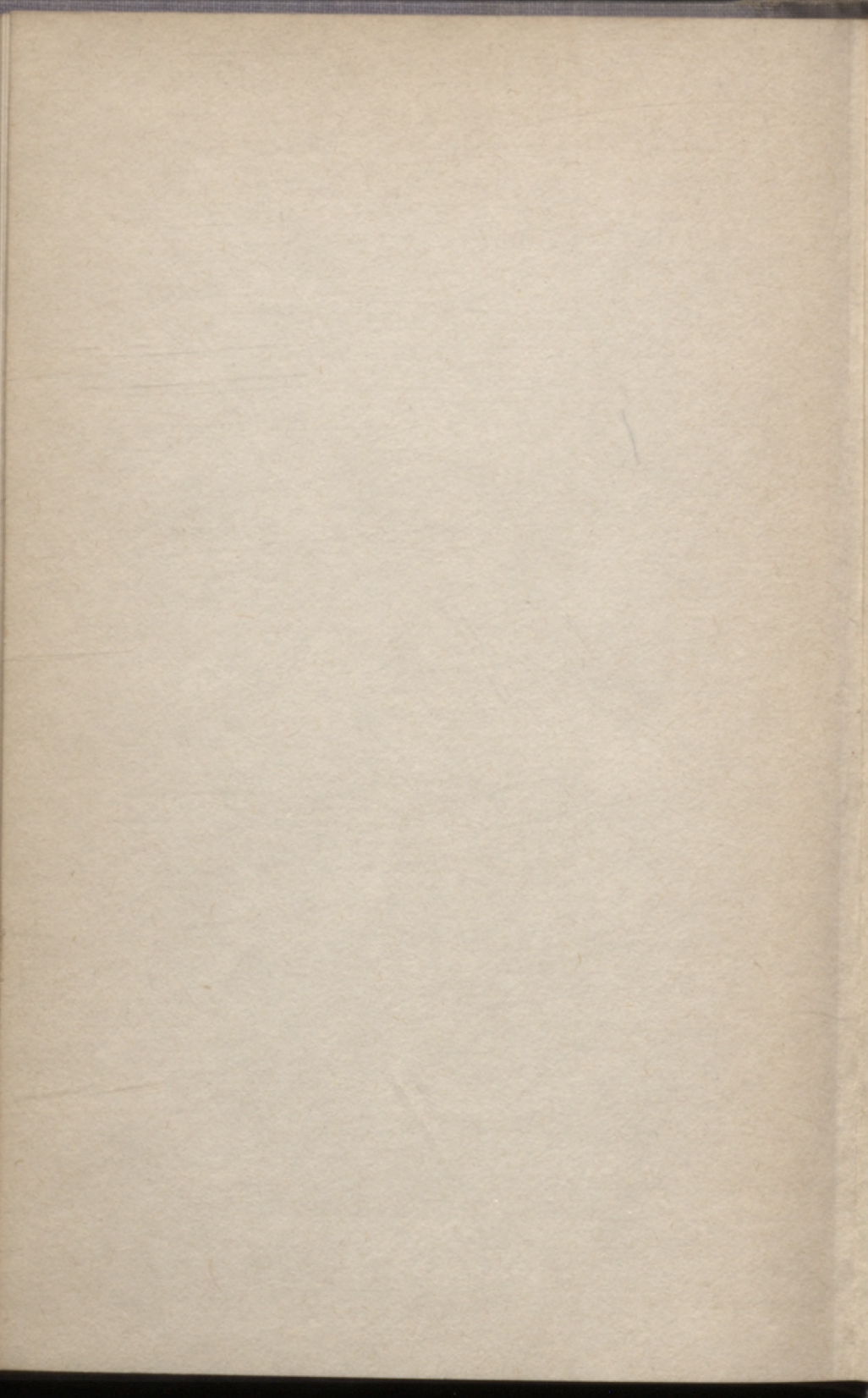
The study of the world is not just a
study of the things that are happening
now, and the things that are going to
happen in the future.

The study of the world is not just a
study of the things that are happening
now, and the things that are going to
happen in the future.

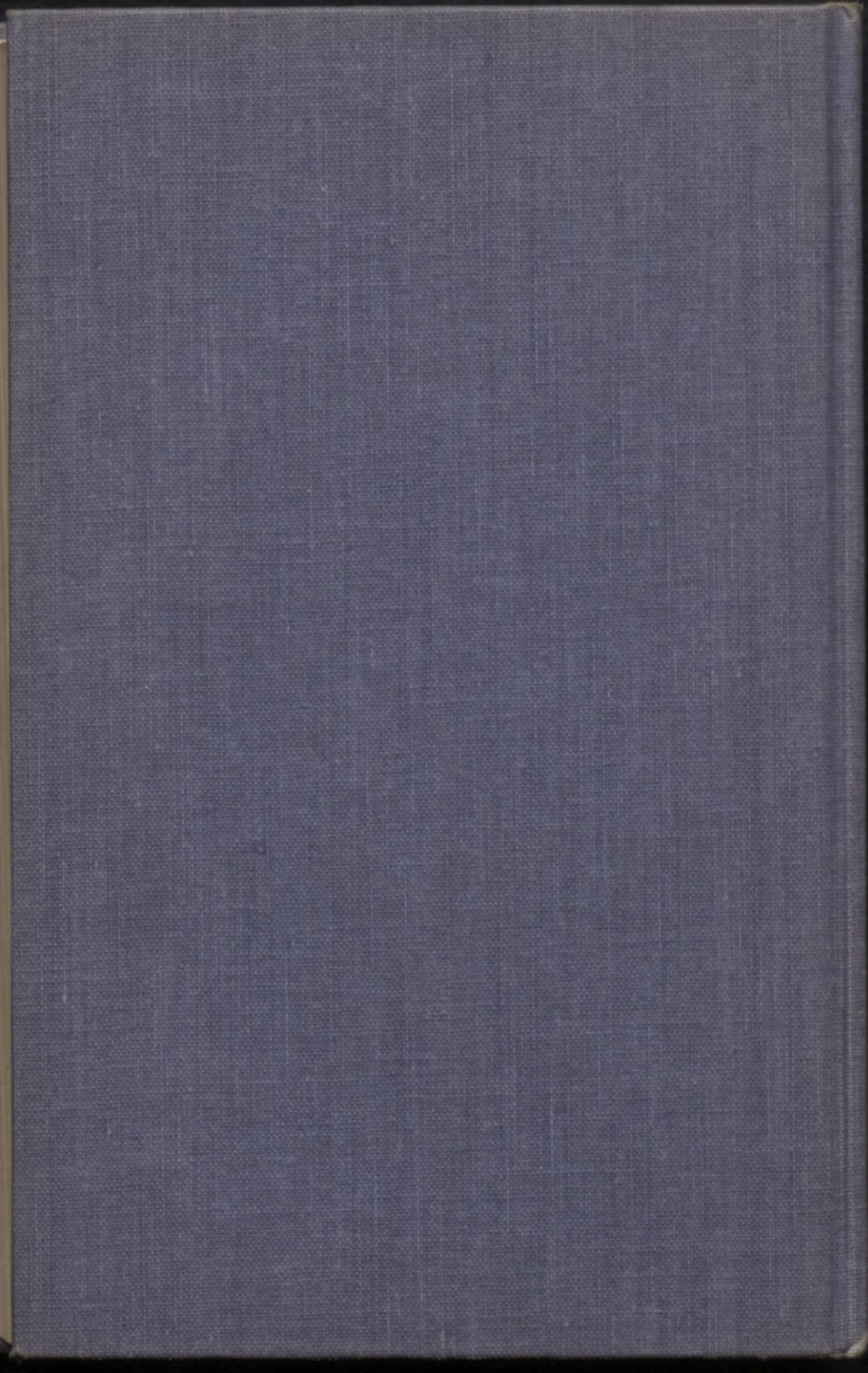

220.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0304057762

Grāmatu Drauga i z d e v u m i

(Turpinājums no pirmā atloka)

E. M. Remarks	Laiks milēt, laiks
mirt, romāns (izpār-
dots)
Henriks Ibsens	Pers Gints, ilustrēts
luksus izdevums
T. Plivjē	Berline, romāns
S. Salminene	Ilgais pavasaris,
romāns (izpārdots)
M. Vētra	Karaļa viesi
(izpārdots)
K. Miķelsons	Ēdenes rapsodija,
romāns (izpārdots)
I. Grebзде	Rudens negaiss,
romāns
L. Pērļupe	Priekšpilsētas noslē-
pums, bērnu grām.
Anšlavs Eglītis	Cilvēks no mēness
romāns (izpārdots)
Aida Niedra	Anna Dzilna
romāns
Sigrida Undsete	Dortejas kundze
romāns
V. Mobergs	Emigranti, romāns
A. Gailīts	Pēdējais romantiķis
M. Vētra	Mans Baltais Nams
(izpārdots)
I. Grebзде	Pelēkā māja, romāns
(izpārdots)
V. Kārklipš	Dieva zeme, romāns
E. Linkleters	Žuans Amerikā, romāns
K. Hamsuns	Augusts pasaules ap-
braucējs, romāns
Z. Mauriņa	Dzīves vilcienā
Z. Lagerlefa	Portugāles ķeizars,
romāns
K. Hamsuns	Pāns
J. Janševskis	Mežvidus ļaudis, romāns
K. Ieviņš	Putras Dauķis, romāns
Z. Undseta	Kristīne Lavrana meita
romāns
S. Hols	Oktobra diena, romāns
V. Mobergs	Liktenīgā liecība,
romāns
P. Baka	Labā zeme, romāns
A. Gailīts	Toms Nipernadijs,
romāns
E. Ķezbere	Dziesma par dzērvi,
dzejoļi

Vāku zīmējusi
E. GEISTAUTE

90-4
L786

DZINTARS
SODUMS

TAISAM
TILTH
PĀR
PLAŠU
JŪRU

GD